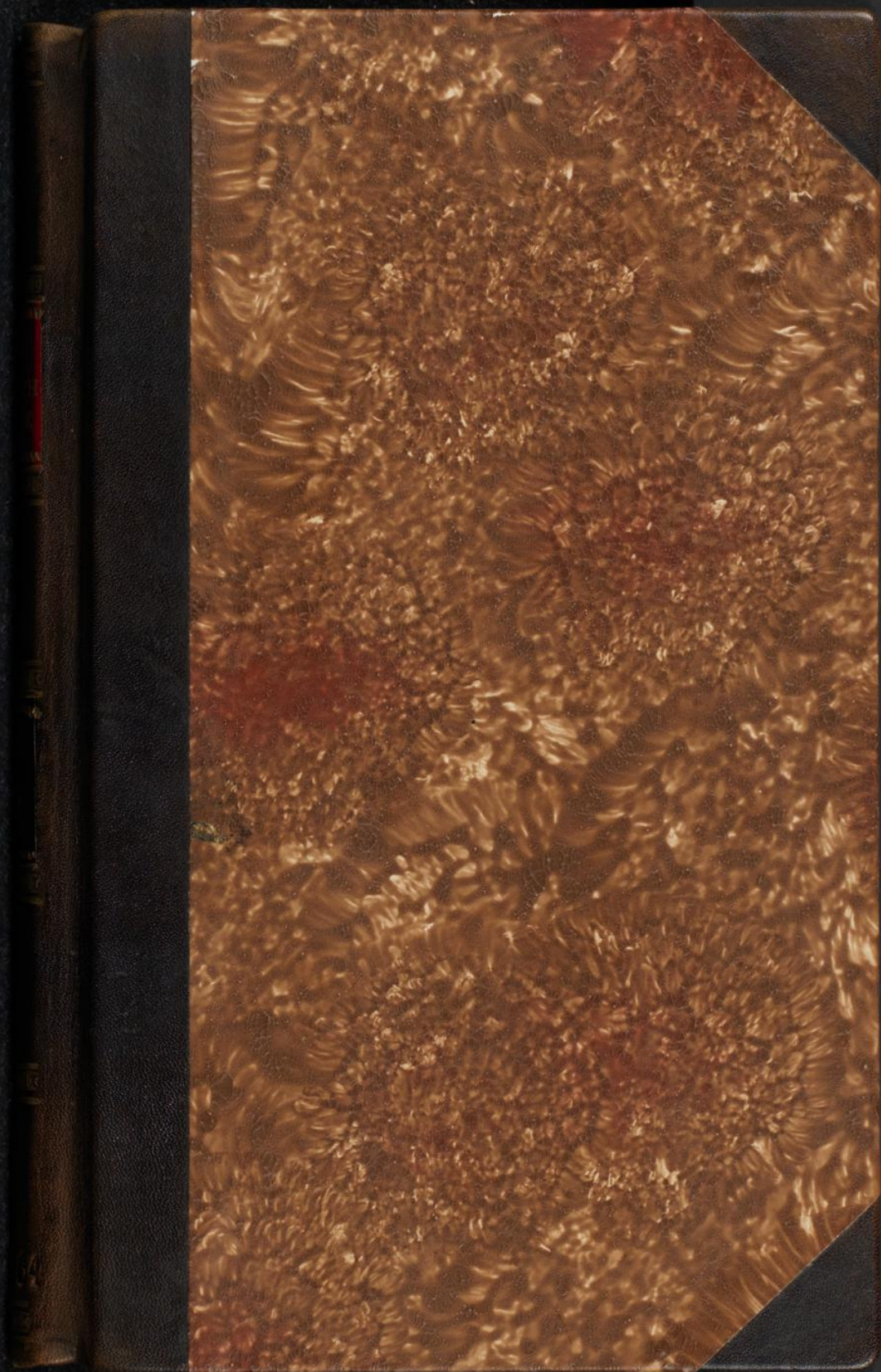

3

94 / 15 R

Mit 29 Kupferstichen

VED

WOO

T V

D

VADERLANDSCH
WOORDENBOEK.

T W A A L F D E

D E E L.

DIR-DOZ.

WAARDENBOEK.
NEDERLANDSCH

TWAALFDE

DEEL.

BIR-DOZ.

VADERLANDSCH,
GESCHIED, AARDRYKS, GE-
SLACHT EN STAATKUNDIG

WOORDENBOEK;

In zig vervattende, de Oude en Hedendaagsche

KERKELIJKE EN WEERELDLIJKE GESCHIEDE-
NISSEN DER VEREENIGDE NEDERLANDEN,
EN ONDERHOORENDE LANDSCHAPPEN;

Beschrijvingen van **STEDEN**, DORPEN, ADE-
LIJKE **HUIZEN** en GEBOUWEN:

Derzelver *Stichting*, *Gelegenheid*, *Opkomst*, *Aanwas*,
Lotgevallen en *Voorrechten*, enz. enz.

Als mede LEVENSVERRHALEN, van alle Vermaarde

MANNEN EN VROUWEN,

DIE DOOR

STAATSBESTUUR, KRIJGSKUNDE, GE-
LEERDHEID, KUNSTEN EN
WETENSCHAPPEN,

Zig beroemd gemaakt hebben, enz. enz. enz.

Bij een gebragt door den

U I T G E E V E R.

TWAALFDE DEEL.

DIR—DOZ.

Te AMSTELDAM, bij JACOBUS KOK EN ZOON.

MDCCCLXXXV.

WOORDENBOEK.

DIR.

DIRK, (Graaf) die men doorgaandsch houd voor een der voorvaderen, van de Graaven van *Holland*. De Heer van *Loon* in zijne *Alonde Historie van Holland* (II. Deel, bl. 112), stelt vast, dat dezen *Dirk*, Hertog van *Ripuarië*, dat is, van *Nymegen*, *Thiel* en de langs de *Noordzee* gelegene Landen, en gevolglijk ook over de grenzen van het thans genaamde *Holland*, geweest is; welk gezegde bijna overeenstemt met het geen men leest, in het IV. Boek van de *Kronijk* van Broer *Jan van Leyden*. De tijd waarin hij geleefd heeft, wordt ons door zijne bedrijven aangewezen, want men vindt aangetekend op het jaar 782, dat onder de regeering van *Karel den Groeten*, *Witkind* uit *Noorwegen* terug gekeerd, een menigte van Saxers door *Karel* beteugeld, en genoodzaakt het Christendom te omhelzen, weder tot den afval bewoog, en aanzetten om met hem groote verwoestingen aan te rechten; dat Koning *Karel* hiervan onderricht zijnde, drie zijner voornaamste Legerhoofden tegen hun te veld zond; dat deze de grenzen der Saxers genaderd zijnde, aldaar ontwaar werden, dat *Witkind* zig tegen de Franken ten oorlog toerustte, waarop zij besloten, hunne wapenen niet tegen de Slaaven, maar tegen *Witkind* te wenden; dat 's Konings leger op dat pas versterkt werd, door de manschap, waarmee deze Graaf *Dirk*, als een naastbestaande van *Karel*, in allerijl uit de gezegde Landfchappen, tusschen den *Rhijn* en de *Maze* gelegen, naar *Saxen* was opgetrokken: al 't welke het gevoelen bevestigd, van die geenen, die vast stellen, dat de Hollandsche Graaven uit het Koninklijke geslacht van *Frankrijk* afkomstig zouden geweest zijn.

Dezen zijnen optogt, toond niet alleen dat hij een strijdbaar man was, maar het gevolg doet ons ook zien, dat hij kundig en voorzigtig (eigenschappen volstrekt noodzaaklijk voor een Veldoversten) was. *Dirk* met de zijnen het leger des Konings genaderd zijnde, zag, dat de Legerhoofden, zonder overleg op den vijand aanrukten, hij ried hun, vooraf de legerplaats te verspieden, en te doen onderzoeken, of het raadzaam was, de Saxers slag te leveren: in eenige deelen volgden zij zijnen raad; al voorttrekkende, tot aan de hoogte van *Sental*, daarna trokken zij over de *Wezer*, en sloegen zig aan d'oever van dezelve neder. De drie Legerhoofden meer driftig dan overlegzaam, begingen twee van de grootste mislagen, de eerste, dat zij hunnen vijand te min achtte, en de tweede, dat zij *Dirk* geen deel aan de overwinninge, die zij waanden zeker te zijn, gunden, zonder hem optrokken en op de Saxers inrukten: dan, in plaats van eene vlugtende vijand te vinden, zo vonden zij mannen, die zo een dapperen tegenstand boden, dat de meeste Franken in den strijd omkwamen, en de vlugtende geen schuilplaats, dan in het leger van *Dirk*, vonden; zijnde de nederlaag zo groot, dat *Karel* zelfs met een magtig heir in *Saxenland* komen moest, om *Witkind* de vlugt te doen neemen.

Verder ontmoet men Hem in het jaar 791, in den oorlog die *Karel* genoodzaakt was aantevangen, tegen de Hunnen (Hungaaren); het leger daartoe bijeengebragt, bestond uit Franken, Saxers en Friezen enz.; wordende hetzelfde verdeeld in twee hoopen; over één derzelven nam hij zelf 't bevel, trekkende daarmede langs de zuidelijken oever van den *Donauw*, naar *Panonië* of *Hongarije*; en de tweede hoop stelde hij onder bevel van *Dirk* en van *Meginfrid*, 's Konings Kamerling, met orde dat dezelve langs de noordelijken oever van den *Donauw* zouden voortrukken: het leger bijeen zijnde, werden 'er drie dagen achter den ander openbaare gebeden enz. gedaan, daarna over de rivier de *Inn*, in de grenscheiding tuschen de Beijersche en Hunnen, getrokken zijnde, viel het leger op de sterkste legerplaatsen der Hunnen aan, die overmeesterd en geslegt werden, waarna hun land te vuur en te zwaard verwoest werd;

1780)

dat hij een
ten, die hi
oekzaalig
er legger
t, zonder
raf de leg
er maden
volgen
re van
en zig an
en moet
le misde
en de
die zij
ken en
ende vij
en depp
den
dan in
oot, die
moet, en

791, in den
, tegen de
agt, be
hetzelve
zelf 't
van den
oop stelde
ings Kame
ver van
de, wien
eent gah
ding wien
iel den
premier
te zwa

(7407)

dat hij een
gaten, dat hij
noodzakelijk was
het leger der
ten, zonder ver
wordt de leger
het raden van
en volgen zij
ogre van Sena
egen zig aan d
slen meer d
otie mislagen, d
a, en de rechte
e, die zij vande
okken en op b
agende vijn n
o een dappere
in den drijv
is, dan in de
groote, die d
en moet, m

at 791, in de
gen, tegen de
ehoude, besloot
de hertog van
hij zelf 't be
ever van den
de hoop bleef
Koning's leger
n oever van
zijnde, want
eden een p
scheiding
, viel de
die overm
e en de

7

D I R K de I.

werdt; men zegt dat de Franken, tot dien tijd toe, nooit grooter overwinning nog meerder buit behaald hadden, waarmede zij beladen weder terug trokken; geleidende *Dirk* en *Meginfrid* de benden, onder haar bevel staande, door *Bohemen* naar hun land: dan, dit befaamde volk was wel overwonnen, maar op verre na niet ten onder gebragt, waarvan *Karel* kort daarna de blijken ondervond: in het jaar 793 bevond die Vorst zig in *Beijere*, en hunne aanstaande veldtogt verstaanden, deed hij een brug over den *Donauw* slaan, en alles tot eenen vroegen veldtogt gereed maaken: Graaf *Dirk*, die als Heirvoerder den naam van Hertog droeg, zuimde mede niet, om zijne Friesehe benden, ook spoedig te doen optrekken, en zig bij het leger aan den *Donauw* te voegen, voerende hetzelfde op door *Rustingerland*, langs de grenzen der Saxers, met dewelke hij zig weder meende te vereenigen: dan, ziet wat gebeurd, dit onstadvastig volk was den Koning en den Godsdienst weder afgefallen, hadden de Priesters gedood, de kerken verwoest, ja zelfs hadden zij Gezanten aan de Hunnen gezonden, om zig daarmede te vereenen: *Dirk* van dit alles onkundig zijnde, werd, aan de *Wezer* komende, door hun overvallen en geslagen, welke nederlaag het laatst is, dat men van hem gemeld vindt. Dan, zo de volgende Graaven van *Holland* van dezen afkomstig zijn geweest, zou men *Gerolf* en *Thietbold*, als de naastbekende van zijne afstammelingen moeten houden, en stellen dat de eerste, *Gerolf*, een zoon gehad heeft, die mede *Dirk* genaamd was, en die weder een zoon *Gerolf*, Graave van *Teysserbant*, die de vader zou geweest zijn van *Walger*, en van die *Dirk* tot wien wij nu overgaan, als in den rang der Hollandsehe Graaven de eerste plaats bekleedende.

Zie de genoemde VAN LOON. *Vaderl. Historie*, I. Deel, p. 427, 434 en 439.

DIRK, door *Vossius*, *Dirk van Egmond* genaamd, zo gezegd is, de eerste in den rang der Hollandsehe Graaven, een man van wien genoegzaam bijna alles, zo niet duister, ten minsten vol verwarring en onzekerheid is: wij zullen onze Leezers voordragen het geene onzen voorganger *Halma* van hem te boek

gesteld heeft, uitgenomen 't geene wij 'er tusfchen () bijvoegen, en daarop het onze doen volgen: hij dan zegt, *Diderik de Eerste*, eerste Graave van Hollandt, in het jaar 863. Op dit jaar stellen alle de oudste Geschiedfchrijvers het begin van 't Graaffchap van *Holland*, in den perfoon van dezen *Diderik*; van sommige genaamd, of gezegd, zoon van *Sigebert*, Prins van *Aquitaniën*, (dit is onwaar); van anderen een zoon (en wel de jongfte) van *Gerolf*, een voornaam Heer in *Holland* of *Friesland*, (men kan dit naauwkeuriger bepaalen, met te zeggen, Graave van *Teijferbant*): *Heda* (ten onrechte) noemt hem de zoon van *Gildeberga*, dochter van Keizer *Lodewijk de Godvruchtige*, gefproten uit den ftam der oude Frankifche Koningen. Het kort begrip van dit ontftaane Graaffchap is, of zou zijn, ten tijde dat *Carolus Calvus*, of Koning *Karel den Kalen* te *Bladella*, een Dorp in *Brabant*, een algemeene dagvaard hield tot 's Lands befcherminge, toen van de Deenen en Noormannen zeer verwoest, verfcheenen daar veele, zo Geestelijke als Waereldlijke Heeren, uit *Duitschland* en *Italiën*: van sommige wordt gezegd, dat *Paus Johannes de Agfte*, die te *Ments* was, daar ook zijne Legaaten of Afgezanten zond. Onder veele voornaame Heeren kwam 'er ook de Heer of Graaf van klein *Trooijen*, met twee zoons van zijne zuster *Mathildis*, Gemalinne van *Sigebert*, Prins van *Aquitaniën* of *Gasconien*, de oudste was *Walcher*, Graave van *Teijferbant*, dat in zig zou vervat hebben *Thiel*, *Bommel*, *Arckel*, *Heusden*, *Altena*, *Cuilemburg*, *Buren*, *Leerdam*, *Asperen*, enz. tot de *Oude Maas* toe; de jongfte zoon *Theodricus*, of *Diderik*, *Dirk* was nog nergens mede begiftigt, hij was een dapper Ridder, doch had noch land noch zand: met zijn vader *Sigebert* had hij al reeds kloeke daaden tegen de Noormannen verricht. Op het aandringen van den Graaf *Hugana*, die in groote achting bij Koning *Karel den Kalen* was, fchonk *Karel* aan *Diederik*, *Holland* met den tijtel van Graaf, en dus werd hij de eerste Graaf.

De Giftbrief, waarvan den inhoud aldus luidt:

„In den naam der H. en onverdeelde Drievuldigheid, KAREL, bij de gratie Gods Koning der Franken.”

„Wantet onse Koninklijke Hoogheit betaamt, dat wij onse lieven en getrouwen mit meenigerlij giften sullen eeren ende verweerdigen, so willen wij, dat het alle gelovigen in de H. Kerke Gods, die nu zijn ende namaals sullen wesen, kondig sy, hoe voor onse tegenwoordigheid verschenen is, den eerwaardige Graaf Hagano, biddende onse Goedertriernheid, dat wij eenen getrouwen, met name *Diderik*, eenige dinge wilde geeven, te weten de *Kerke tot Heemunde*, met al datter rechterlijk toe behoord, van die plaats af. die men heet *Suidharderhage tot Voitrappen* en *Kinheim* toe. Wiens bede wij goediglijk (als regt en billijk was) ontvangende, gunnen en geeven onsen getrouwen voornoemt al het voorsz. in 't geheel, met den dienstluiden, die nu syn ende namaals wesen sullen, met beemden, boschen, weyden, wateren en water-vlieten. Ende gebieden gelijkerwijs hij syne andere goederen in erfregt bezat, dat hij ook al den tijd zijns levens hij ende zijne nakomelingen deze onze milde gifte geruststlik gebruiken ten eeuwigden dagen, en tot dien einde hebben wij dit onser goedertierenheids Gebod doen schrijven, mids dien gebiedende, dat hij alle dese dinge vrijelijk houden en bezitte, ook mogt doen daarmede wat hem blijft. Godt in alles heipende ende niemant moeilijk ofte hinderlijk zijnde. Ende op dat onser mildheids gifte en volgende tijden dus te vaster zijn ende precijser onderhouden worden, hebben wij, dit onder aan met onsen hand bevestigd, en bevolen met onsen rings afdrukzel te zegelen.”

Onder het Koninklijk Zegel:

„Overzien bij den Notaris *Hagano*, in stede van *Rotger*, den Aartsbischof en oppersten Cantzelier.”

„Datum in 't jaar onzes Heeren DCCCLXIII, den XVII Kalender van Julij, de XI Indiæti, in 't XXX jaar van de Regeering van den *Heer Koning KAREL*, zijnde het XXV van de herstellinge en na de gekreegene breder erfenisse.”

„Actum in 't Dorp *Bladelle*, saliglijk Amen.”

Men kan niet ontkennen, of 'er zijn in dit verhaal uit de oude Chronijken, eenige feilen, en bijzonder in die omstandigheden: inzonderheid, dat Paus *Johannes de Agste*, zijne Afgezanten op de dagvaart te *Bladelle* zou gezonden hebben, om dat in het jaar 863 geen Paus *Johannes*, maar eene *Nicolaas*, de Roomsche stoel bekleedde, en andere onzekerheden meer, raakende de afkomst van *Dirk*; onzekerheden die der moeite niet waardig zijn natespoozen. Wij zien hier dat de eerste Graaf den naam van *Dirk* gevoerd heeft; dat hij in het jaar 863 aangesteld zou zijn door *Karel den Kalen*, Koning van *Frankrijk*; dan dit heeft het grootste verschil veroorzaakt, wijl jonger Schrijvers, dit vijftig of zestig jaaren laater stellen, en zeggen, dat dit geschied zou zijn, door *Karel den Eenvoudigen*, in den jaare 913, en weder andere in 922 of 923: de oorzaak van dezen mislag leggen zij, die 863 stellen, op de vermenging van den naam, met eenen anderen *Dirk*, daar de eerste de grootvader van zou geweest zijn: dan de jaartelling en dagtekening van de Gifbrief van 863, dient wel het meeste ligt te geven, als ook den naam van den geever *Karel den Kalen*, of die van *den Eenvoudigen*, die 'er de Franschen voor stellen: want alhoewel zij, die den gift vijftig of zestig jaaren verschuiven, zeggen, dat in het uitschrijven van den Brief, of het jaar, een L voor een C zou gesteld zijn, en dus in plaats van DCCCLXIII voor DCCCCXIII: dan, hoe zou het dan 923 kunnen zijn, zo als *Scrivierius*, en de meeste na hem, gesteld hebben, of daar moeten twee XX, in plaats van één gestaan hebben, zo als in beide de Romeinsche Cijfertallen, uitdrukkelijk staan, wijl het buiten dat van XIII niet tot XXIII kon komen; en dan zou ook moeten plaats hebben, dat alle de copien juist na een gebrekkige ware nageschreven.

Melis Stoke, die bij alle Oudheidkenners in hoogachting was, en de oudste en geloofwaardigste Schrijver is, (als men volgens het hedendaagsch algemeen gevoelen, *K. Kolijn* voor een ingestoke stuk houdt) zegt duidelijk vs. 317, enz.

„ Spt

„ Syt des seker ende ghewes /
 Dat de Graesscap van Holland es
 Een stic van Driegland ghenomen.
 Want als ons es te horen comen /
 Als men sezeef achte hondert iaer
 En drie ende seftich overwaer /
 Waerle de Waletwe zekerlike /
 De Coninc was in Francrike /
 En van Drieglant hadde een deel /
 Begonste sichten al gheheel
 Holland ute sinen conincrike.
 Want hi gaf enen Oiderlike
 Dese lande / enz.”

Alwaar men vindt, niet alleen het jaar 863; maar ook den naam van *Karel den Kalen*, en niet den *Eenvoudigen*: het een en ander, hebben ook meer andere Schrijvers, waaronder ook de *Chronik* uit de Abdij van *Egmond*; en *Melis* zegt nog op het eind van de *Gifbrief*, vs. 365.

Ghegeven in ons Heren iaer /
 Achte hondert en daer naer
 Diewers twintich en drie mede /
 Tote Bladele tete stede /

Er behoeve geen de minste lofspraak, om de geloofwaardigheid van *Melis* te bevestigen; bij alle de beminnaars, der Oudheid, is hij bekend, als een Schrijver, als een man, die volgens zijn schrijfstrant, alles naauwkeurig heeft nagegaan, en ter neder gesteld, niet alleen het jaar, maar zelfs veeltijds den dag, er bij voegende; zo als hij deed met de gift van *Lodewijk*, Koning van *Duitschland*, Broeder van *Karel*, aan Graaf *Dirk van Holland*, vijf jaaren daarna, met de schenking van het *Forreest Wasda*, als hij zegt vs. 439, enz.

„ En

„ En hebber de hant toe ghegeben/
 „ En hieter oec den zeghel angeben
 „ Van onsen bingherlyn te waren.
 „ Ghegeben in ons Heren iaren
 „ Ten dertienste daghe van Appel
 „ Achte hondert iaer en also wel
 „ Achte ende seglich/ enz.”

Hoe kon nu *Lodewijk van Duitschland*, aan Graaf *Dirk*, 't *Foreest Wasda*, (om 't even of het *Walcheren* of wel het land van *Waas* geweest zij,) in het jaar 868 gegeeven hebben, indien *Dirk* eerst 923 Graaf geworden was, en deze Giftbrief lijd echter geene tegenspraak: dan om hun gevoelen staande te houden, zoeken zij ook een andere *Lodewijk*, zonder te kunnen zeggen, wat voor een. *Janus Dousa* zegt hierop: maar hoe zal men met het jaar 868? hebben de Copieisten alweer geen goed gezicht gehad, of misschien een cijfferletter over het hoofd gezien: men zou hier kunnen bijvoegen, dat de Fransche Koninglijke Historieschrijver *Mezeraij*, die geene Hollandsche Copiën gebruikt, maar wel zig van de oude origineele Brieven bediend heeft, zegt: „ in dit jaar 861, maakte *Karel de Kaale*, zekeren Heer *Thierry (Dirk)* Graave van *Holland*, van wien zij, die t' zedert dat Graaffschap bezeten hebben, afgedaalt zijn, doch zij hebben altijd een bepaald gezag gehad, zo dat zij op de vrijheid des Lands niets konden ondernemen.” Men moet toestemmen, dat hij 861 voor 863 stelt, doch hij spreekt ook van de Gift, en niet van de Giftbrief, wanneer die getekend is, dat een jaar, of anderhalf jaar, daarna kan geschied zijn: noch brengen de nieuwe Schrijvers bij, dat, zo *Dirk de Eerste* in 863 Graaf geworden was, dat hij en zijn zoon *Dirk den Tweeden*, 125 jaaren moesten geregeerd hebben, zo als *Melis* in zijn *Rijm Chronijk* zegt: het is waar, dat dit verre uitloopt, als men oprekent het geene sommigen voorgeeven, dat de eerste *Dirk* 40, en de tweede het bewind 85 jaaren zou in handen gehad hebben. *Veldenaar* stelt voor de eerste 38, en

VOOR

voor de tweeden *Dirk* 82 jaaren , schoon 'er dit maar 120 uit-
maakt, zegt hij echter, zo als ook anderen, dat de tweede
Dirk een zeer oud man geworden is. Dan de alleroudste maa-
ken geen gewag van hunne regeeringsjaaren, noch ook van het
doodjaar van *Dirk den Eersten*, (die in de Chronijk van *Mun-
sterus*, op het jaar 938, (*de Alten*) de Ouden, genoemd wordt).
M. Stoke, van zijnen dood sprekende, zegt 'er alleen dit van:
vs. 508; enz.

Hi en Vrouwe Ghebe syn wyf

Waren i Egmonde begraven /

Dat si richten met hare haben.

Maer de Ghebe de i Latyn screef

In weet waer bi dat achter bleef /

Hine bescreef dat iaer niet mede /

Daer hi sinen ende in dede

Bidien es mi oncont dag

Hoe langhe dat hi Ghebe was.

Uit welke twee laatste regelen ten duideljksten de goede
trouw van *Melis* te zien is, die niets heeft willen schrijven,
dat hem onbekend was; dus men billijk vraagen mag, hoe an-
dere Schrijvers, die na hem geleefd hebben, 'er achter geko-
men zijn? waar is 't daar hij steld dat zij beiden 125 jaaren
geregeerd hebben? dan dit is niet zeer moeilijk natefpoo-
ren: *Dirk den Eersten* was de broeder van *Walcher*; stel dan dat
hij bij de aanvaarding zijner regeering oud geweest is tuschen
de 25 en 30 jaaren; en geregeert heeft 65 jaaren, zo maakt
dit een ouderdom van 90 jaaren: stel dat *Dirk den Tweeden*
mede tuschen de 25 en 30 jaaren oud was, toen zijn vader
stierf, of hem de regeering afstond, (dat onzeker is) en dat
hij geregeerd heeft 60 jaaren, dan heeft men de 125 jaaren,
die deze beide Graaven geregeerd zouden hebben; wij erken-
nen dat dit bloote stellingen zijn, en dat men alle verschillen
op deze wijze, zonder iets te bewijzen, gemakkelijk zou kunnen

plooijen; dan men zal ook toestemmen, dat 'er geene onwaarschijnlijkheid plaats bij heeft: de tweede *Dirk* werd, zo als uit *Veldenaar* gezegd is, een zeer oud man. Wij weten dat *Karel den Groeten*, geregeerd heeft 45 jaaren, en *Lodewijk de Veertiende* over de 70 jaaren, zie daar van twee Vorsten reeds 115 jaaren. Noch eenne andere zwaarigheid wordt 'er in gebragt, namelijk, dat het jaar 863, het dertigste jaar der regeering van Koning *Karel den Kalen*, niet zijn kan, maar wel het vierten-twintigste, daarentegen was het jaar 923, het dertigste van *Karel den Eenvoudigen*; maar laat ons *Mezeraij*, die daar in het meeste geloof verdiend, op nazien: hij zegt dat *Karel den Eenvoudigen*, den 7den October van het jaar 923, in de gevangenis gestorven is; van den dag zijner kroninge, tot dat hij gevangen werd, 30 jaaren geregeerd te hebben; gevangen genomen 923; gestorven 923; dertig jaaren geregeerd hebbende 923; *Dirk den Eersten* met het Graaffschap begiftigt hebbende (zo men wil) 923: dit alles is niet onmooglijk, maar de vraag is, of het waarschijnlijk is, dat die Vorst, in een en het zelve jaar, waarin hij van zijn weerspannighe onderdaanen, ja van al de waereld verlaaten was, van alomme geprangt, van magtige heirlegers omringt, op een kasteel gevangen gehouden, gedachten zou gehad hebben, om *Holland* tot een Graaffschap te maaken; men voege daar nog bij, dat de giftbrief al diep in de maand Julij (den 17den) getekend was, daar hij vermoedelijk al in Junij gevangen genomen is.

Volgens die zelven Schrijver, kwam *Karel den Kaalen* aan de regeering, na den dood zijns vaders, in het jaar 840, en stierf 877; van 840 tot 863, is maar drie en-twintig jaaren, en dus zou 870 het dertigste jaar zijner regeeringe moeten zijn, zo dat 'er bij beiden zwaarigheden overblijven.

Dirk de Eerste dit is zeker, word geroemd, wegens zijne eerbaare zeden, zijn groote lichaamskracht, dapper en stoutmoedigheid, en andere Prinselfijke deugden, hebbende hij zijn gebied, (zo veel de magt hem toeliet) tegen de Deenen en Noormannen verdedigd. Schoon van zijne verrichtingen geene aantekeningen voor handen zijn, zo tekent *Melis* alleen aan, dat hij te *Egmond*, ter ere van *St. Adelbert*, een klooster van

hout

hout

hout deed bouwen. De naam zijner vrouwe, was *Cena*, of *Cere*, bij wien hij verwekte *Dirk den Tweeden*; zij die haare afkomst van de Franken, en wel als eene dochter van *Pipijn*, stellen, slaan de bal geheel mis, wijl die reeds in 819 overleeden was, en ook is 'er op het geheele geslacht van *Pipijn* geene dochter van dien naam bekend; veiliger dan, als men zegt, zulks niet te weten. Wat het bijschrift, onder het afbeeldzel van dezen *Dirk*, en van andere Graaven, betreft, door *Halma* uit *Alkemade* overgenomen, noch van *Melis*, noch van een ander echt Schrijver zijnde, en geen ligt aan de zaak geëvende, laten wij onaangeroerd: doch hier ter plaatse zal het niet ongeschikt, iets van de afbeeldzels der Graaven en Graavinnen te zeggen; de beëminnaars onzer Vaderlandsche Prentkunst, weeten, dat dezelve verscheidenelij zij: dat die van *Vischer*, geplaatst in de groote en kleine werken van *Schriverius*, en die van de *Jode*, de franste zijn, als borstbeelden; van andere: als in *Barlandois*, *Vosmar*, *Halma*, *Alkemade*, *Smits* en *Langendijk*, ten voeten uit, in onderscheidene grootens, doch alle in eene gedaante: dan het zal 'er maar op aankomen, of 'er eenig bewijs voor de echtheid dier afbeeldingen voorhanden is; veele hebben ze zeer onbezonnen alles daaromtrent verworpen, en andere dit met drift regengegaan. *Langendijk* zijne *Jaardichten van de Graaven van Holland*, daarmede versiert hebben, naar de tekeningen van *Jelgersma*, en de Graveur *Spilman*, zag dat het nodig was, hun, die dezelve voor onecht houden, zo veel hem mogelijk was, de mond te stoppen; eerst met het geene 'er *Alkemade* reeds van gezegd had, en daarna het zijne 'er bijvoegende. De eerstgenoemde dan, zegt „het voornaamste en nodigste deel van ons bericht betreft de afbeeldingen onzer Hollandsche Graaven, die tot een zonderling sieraad in dit werk ten schouwtoneele worde opgevoerd, daar de voorgaande drukken van ontbloot waren: een werk van zo veel noodzaaklijkheid, dat we daarmede nog stil staan, nog ons zelve voldoen konde, dan met de volvoeringe daarvan.”

„Het is zeer opmerklijk, dat alle voorige eeuwen schuldig zijn aan 't verwaarloozen van de afbeeldingen of schilderen der Prinzen; en der verwondering waardig, dat nog de Egmon-

der

der Monnikken, die anders alles toebrachten wat ter onsterfelijkheid en huisjer, dezer Prinzen, (haare zonderlinge weldoenders en daar haar schoorsteen bij uittnemenheid van rookten) hier niet op gedacht hebben, nog dat eenige Edelen of Steden van Holland zorge gedragen hebben voor de bewaaring en ver-eeuwiging dezer zo noodzaaklijke fraaijgheden. En wij tot nog ontbeeren zoude, was het niet geschied door de Karmeliter Monnikken of Lieve Vrouwe Broeders binne Haarlem, wier Klooster in 't jaar 1249 gebouwd is, door Heer *Simon van Haarlem*, Ridder, gesprooten uit de aloude en magtige Edelen van dien naam, die 'er uit Godsdienstige inzigten, zijn eigen Huis en Hof, staande in de Groote Houstraat, toe ten besten gaf." Waarbij *Langendijk*, uit *Schrevelius*, *Beschrijving van Haarlem* bijvoegd: „dit is altijd seker, dat het Clooster van de Carmeliten is geslicht en gebout van een *Simon van Haarlem*, een man van Adel en Ridderlijke afkomste, die zijn eigen huis verlaten hebbende, de grond geschonken heeft aan Geestelijke perfoonen, en het Clooster verrijkt met veele goederen ende inkomste, die gestorven is in den jaare 1280, ende is aldaar op zijn eigen grond begraven, voor het hooge Altaer. In dit Clooster is een groot stuk schilderij geweest, in welke alle de Graaven van Holland geschildert zijn, van *Dirk d'Eerste* van 't geslacht af, die afkomstig zijn, zoo men de oude Chronijken geloven mag, van de Koningen van Frankrijk, so in geslachte als in krijgshandel doorluchtig, van *Dirk de Eerste* tot *Maximiliaan* Hertoge van *Oostenrijk*, die getrouwt hadde *Maria*, Hertoginne van *Bourgondië*, Gravinne van *Holland* en *Zeeland*, &c. Dit Clooster is gantsch uitgeroeit en afgebroken tot den grond toe, noch bij onzen tijd." (De eerste uitgave van *Schrevelius* geschiedde 1647.) De schilderij en tafereel van de Graaven is bewaard en op het Stadhuis gebracht in het oude Hof, ter eere van onze Graaven. „Wanneer zulks niet bezorgd was, de nakomelingen waren altoos ontbloot gebleven van de ware en echte schetsen der lijflijke gedaanten onzer Graaven." Hiervan zal het op 't bewijs aankomen.

„Men mag te dezer gelegenheid niet voorbijgaan, het gedennen aan de weldaad, niet alleen die dit klooster verdiende in haare zorge en naarftigheid, en te gelijk ook in de kosten, die

ze boven anderen heeft aangewend, en gedragen hebben omtrent de afbeeldingen dezer zeldzaamheden, maar ook aan de wakkere Mannen, die, dit Klooster weleer inleverden, (waaronder onzen meergenoemden *Melis Stoke* heeft uitgemaakt,) die haar werk maakten van 's Lands Geschiedenisfen te beschrijven, als ook *Jan Gerbrands van Leiden*, Prior van dit Klooster."

„Het zijn deze Monnikken, die alle de *Graaven van Holland*, zo gezegd is, van *Dirk de Eerste* tot *Maria*, op de muur van haar kloosterkerk getrouwlijk hebben doen schilderen met waterverwen, (zijnde het schilderen met olijverwen eerst door *Jan van Eijk* 1410 uitgevonden,) [zij die niet, ligtgelovig zijn, hebben regt van deze getrouwheid bewijs te vorderen, en te vragen, daar dit klooster eerst 1249 gebouwt werd, van waar kwamen de Monnikken aan de origineelen, waarna zij deze Copien getrouwlijk met waterverwen deden schilderen?] maar deze met der tijd door vogtigheid en afbrijzeling des muurs, en onduurzaamheid der waterverwen, (die zeker maar weinig jaaren stand kan houden,) verdonkerd, zijn de Monnikken genoodzaakt geworden dezen muur te doen beschieten met wagenschor, en om te beter duurzaamheid, de afbeeldzels der Princen op het hout en met olijverwen, (dus na het jaar 1410) te doen herschilderen. En deze (dus Copien van de eerste) zijn 't, die na het vergaan der eerste en eenigste, alleen als echte stukken zijn overgebleeven, tot in 't laatst van de zestiende eeuw, welke bezwangerd met de onbefuisde woede der Beeldstormerij, nevens alle klooster en kerkfieraaden, ook deze te eenemaal hadden vermorzelt en verplet."

„Indien niet de voorzigtige voorzorge der Heeren Burgemeesteren in die droeve tijden zulk voorkomen hadden, met dezelve te doen verplaatsen op het Stadhuis, en ze de woede en schenzugt ontweldigt hadden, zo als ze aldaar nog gezien worden."

Deze tweede schildering, voelde *Alkemade*, daar de eerste geen het minste bewijs van echtheid had, dat minder bedenking veroorzaakten, en dat ze ook door den Schilder en Glaschrijver *Tibaut*, voorgebragt waren; dan laat ons voortgaan, en zien hoe hij dezelfen uit den weg ruimt. „De zaak verhaald

ons

ons (zegt hij) *Michiel Vosmeer*, welkers vertaalde woorden aldus luiden:”

„De onagtzaame eeuw had de net gelijkende afbeeldzels der meeste Prinzen van Batavie, (van een bekwaame grootte door verscheide en de vermaardste Schilders eertijds te *Haarlem* in de Galerij van 't Karmelijten Klooster aan de buitenste muur van de kerk, die naar het zuiden strekt, afgemaald en zeer naauwkeurig geschilderd,) tot een groot siernaad van de herbouwde Gallerij, (zo 't haar toefcheen) met planken overtrokken, en de muuren met wagenschot bekleed, waarop naderhand (de eerste versinaad zijnde) alle de Graaven, met een strek, naar *Schilders goeddunken* geschilderd werden. Deze eindelijk ten tijden van de belegering, door de bezettingen afgerukt en de planken afgebroken zijnde, vertoonde de ontbloote muuren, aan de nakomelingschap, een schat van eerwaardige oudheid, te weeten, de waare gedaanten en gewaden van haare Vorsten, ten deele geschonden, op aanwijzing van *Willem Tibaut*, Burger van *Haarlem*, die dezelve zeer wel en getrouwelijk heeft afgeteekend, d'eeuwigheid heeft wedergegeeven, op dat ze ('t welke door den brand in de Stad, bijna geschied was) de rampen der tijden, in 't toekomende niet onderworpen zouden zijn.”

„Deze dingen (zegt *Alkemade*) schrijft de opgamelde *Vosmeer*, in zijn boek *Principes Hollandia*, gedrukt te *Antwerpen* bij *Plantijn*, in kljn folio, in 't jaar 1578, waarin dezelve afbeeldzels voorkomen, die men mede vindt in *H. Barlandi, Hollandia Comitum Historia et Incones*, mede bij *Plantijn*, 1584.) op het bloot bevestigen van *Willem Tibaut*, doch of hij hier in geloof verdiend, zulks zouden met reden mogen in twiifel getrokken worden: want behalven dat zijn verhaal alleen is, en van niemand (ons wetens) gevolgd werd, zo zijn 'er verscheidene omstandigheden, die het verhaal van deze enkele geuigen zeer verdagt maaken. Indien men lette, dat de eerste schilderijen, op de kerkmuur met waterverwe zijn gedaan, volgens zijn eigen bekentenis, (het geen voor zo verre de waarheid is,) en dat deze, gelijk alle andere gepleisterde muuren, uit haaren aart vogtig en brokkelig zijn, zo volgt onvermijdelijk, dat ze niet bekwaam zijn, omme de Beeltenissen, vooral die

die van waterverwen (doodvijanden van al wat vogtig is) zo lang te bewaaren, dat ze een eenige eeuw de zigbare en volkomene onderkenlijke lijfsgestaltens van het hoofd tot de voeten ongeschonden te bewaaren. Ja al ware het, dat eens tegen den aard aller muuren en waterverwen, zulks eenigzints mogelijk was geweest, zo is uit dit zijn verhaal, zelfs afteeneemen, dat ze in vroegere tijden zodanig verdonkerd en geschonden waren geworden, dat de Monnikken, om de afbeeldingen der Graaven niet te verliezen, zig weleer genoodzaakt vonden, de geheele muur met planken te doen bekleeden, en ze te doen herschilderen, om door dat middel de vogt, de afbrijzeling der muur, en vergankelijkheid der afbeeldzels voortekomen, en door nieuwe schilderijen te doen vereeuwigen. Een werk, verricht, lang voor de Stads belegering (1573), dat zelfs de gedachtenis van deze verborgene oude schilderijen, uit de geheugenis der menschen scheen uitgewist: en al waren de muurschilderijen, ten tijden dat ze overdekt werden, geheel gaaf en volkomen zigbaar geweest, het geen niet aanneemlijk is, ten ware men te gelijk toestond, dat het beschieten en herschilderen vergeefsche moeiten en kosten zouden geweest zijn, zo zouden deze houte bedekzels, het gebruik van lugt en de vogtigheid, vermeerderd, alles verftikt en bedorven hebben."

Deze aanmerking van *Alkemade*, die vrij natuurlijk is, brengt eene andere met zig, namelijk deze, dat daar hij erkent, dat de afbeeldzels, toen men ondernam ze te herschilderen, vrij geschonden zijn geweest, en dat men dus met *Vosmeer* te regt mag zeggen, dat alle de Graaven naar *Schilders goeddunken* herschilderd zijn, dat geen geringe twijffeling omtrent de getrouwe afbeelding en echte gedaante en kleeding der Graaven en Grafinnen veroorzaakt.

„Maar behalven (gaat hij voort) alle deze en meer andere bedenkligheden tegen den Schrijver, (*Vosmeer*) zo zijn 'er geene redenen om te geloven, dat deze laatste schilderijen niet alleen gemaakt zijn uit noodzaaklijkheid, maar ook van een nette overeenkomst met de eerste en oude, zo verre als ze ken en zigbaar zijn geweest; dewijl de Kloosterlingen niet anders

op

op het oog kunnen gehad hebben, dan de bewaaring en onvergankelijkheid van dezelveu."

„Dit alles wel overwogen, is 'er geen waarschijnlijkheid, dat de bedorven en verduisterde schilderijen, om haar gebrek, lang te vooren met moeite en kosten beschoren, herschilderd, en na die herschilderinge, nog een reeks van jaaren bedekt, en in een staat van noodzaaklijkheid gebragt, om nog meer te moeten verduisteren, eindelijk na verloop van een tijd, die het geheugen ontvlugt was, zo volmaakt en volkomen ontdekt zouden geweest zijn geworden, als ze door *Willem Tibaut* zijn aan 't ligt gebragt."

In allen gevallen, wij hebben ter liefde van de waarheid ons verplicht gevonden, de plaatse van den Schrijver te onderzoeken, en aan 't waarfehijnlijke te toetsen. En zullen ons voldaan houden, met alle onzijdige liefhebberen, hier mede te hebben wille waarfchouwen, om op haar hoeden te zijn in het aanneemen van de waare gedaanten onzer Princen, op het bloote getuigen van een eenige, die met hoe grooten glans van geloofbaarheid bekleed, echter naar regten niet volslagen mag worden aangenomen."

Verder betoogd de Heer *K. van Alkemade*, dat de afbeeldzels, door hem geplaatst, in zijne uitgave van de *Rijmkronijk van Melis Stoke*, geschied in 't jaar 1699, zijn de eerste en echte afbeeldzels, die in 't koper gebragt zijn, zo als die op het Stadhuis te *Haarlem* te zien zijn; daar alle de overige gemaakt zijn na die van gezegde *W. Tibaut*, op de glazen van het grootte vertrek, in de voorste *Doel* te *Leiden*, geschilderd, en geeft verder eenig verslag van de gedaantens of houdingen waarin dezelve worden voorgefeld.

„Tot dus verre (zegt den Digter *Langendijk*) geeft ons de Heer *Alkemade* zijn gevoelen op, wegens de Beeltenissen der Graaven, daar wij hebben bij te voegen, hoe het te verwonderen is, dat *Barlandus en Schriverius*, (in wiens werk, wat de kunst betreft, de fraaiste afbeeldzels zijn) het bedrog van *Tibaut*, hier boven aangewezen, niet ontdekt hebben, dat *Coltzius*, een Burger van *Haarlem*, en vermaard Konfenaar, heeft

heeft kunnen goedvinden, de figuren van den Glasfchilder in 't koper te graveeren, want zij die zig in dien kunst geoefend hebben, kunnen klaar zien; dat zijn meetste standbeelden, de sijnak van een latere tijd hebben. Zijnde de evenredigheid en welstand in sommige van die, zeer wel in acht genomen, dat doet zien, dat zij niet van de aloudheid afdaalen. Het komt mij (zegt hij verder) zeer waarschijnlijk voor, dat *Schrieverius* zijn mistag te laat zal bemerkt hebben; en schoon hij het stilzwijgende als niet gemerkt heeft; blijkt het echter, dat hij de groote borstbeelden der Graaven, bij *Zoutman* uitgegeeven, door *Cornélis Vischer* heeft doen snijden, na die, die op het Stadhuis gevonden worden; namelijk ten opzichte van de gelijkheid der wezens, tot aan vrouw *Jacoba van Beijeren*, schoon 't ook waar is, dat hij dezelve een prachtiger opschik geeft, dan aan alle de voorgaande bespeurd word, hebbende zig echter wel gewagt om op die van *Tibaut* te vertrouwen."

Uit al dit ter nedergestelde, ziet men, dat, dan die, welke gemaakt naar de afbeeldingen, en nog te vinden op het Stadhuis te *Haarlem*, waarvan *Felgersma* zig mede bediend heeft, de echtste zijn, die wij hebben, waaraan nog ontbreekt het geene wij reeds hebben aangemerkt, namelijk, het bewijs, van waar de Monnikken de eerste afbeeldzels, geschilderd met waterverwen, gehaald hebben, en dit bewijs ontbrekende, kan men niet dan de eerste beeltenissen, als denkbeeldige vertooningen beschouwen, en ze houden, niet voor 't geen ze wezenlijk zijn, maar zijn moesten.

Halmia in *Dirk de Eerste* gevolgd hebbende, dit stuk der afbeeldinge betreffende, tusschen beiden ingevoegd, moeten wij volgens onze beloften, onze eigene gedachten, ten aanzien van den aanvang van 't Graaffschap, doen volgen.

In 't jaar 863, heeft *Karel*, Koning van *Frankrijk*, bijgenaamd de *Kaale*, zoon van *Lodewijk den Godvruchtigen*, volgens de *Oude Chronijken*; aan *Dirk den Eersten* gegeven, *Egmond met wijde Boschen* en al de rest, die zijne nakomelingen tusschen *Zuidhardshagen*, (hier door verslaan sommigen *Hillegom* en *Hillegommerbeek*, andere *Zuiderwoude*, omtrent *Monnikendam* liggende, als zijnde de grenscheiding van

Westfriesland,) *Voortrappe*, of *Fortrappe*, (waarvoor den een neemt *Fortrappe*, van ouds gelegen in *Zuidbeveland*, doch andere, en met meer waarschijnlijkheid, 't *Dorp Veur*, bij *Voorshoten*, of wel *Voorshoten* zelfs,) en *Kinheim*, (zo men meent een waterloop beneden *Alkmaar*). In 't jaar 868, heeft *Lodewijk de Duitfcher*, zoon van *Lotharius*, aan de voorzeide *Dirk* gefchonken, het *Forreest Wasda*, (welk bosch, volgens de gedachte van *van Loon*, gelegen heeft in de *Thielerwaard*, doch andere plaatfen het in 't *Land van Waas*).

Hiermede flemmen overeen alle onze *Oude Chronijken*, zo wel *Fransche*, *Duitfche* als *Nederlandsche*, die tot aan het jaar 1500 gefchreeven zijn, als: de reedsgemelde *M. Stoke*, vs. 320. volgens de verbeterde vierde uitgave van den Heere *Huidecooper*, bl. 41; de *Chronijk van de Klerk uit de Laage Landen*, bl. 25; *Veldenaars Chronijk*, bl. 65; het *Oude Goudfche Chronijkje*, bl. 18; de *Oude Chronijk van de Abdij van Egmond*, volgens *Schrieverius*, gefchreven in 't jaar 1200, bl. 1; *Benninga*, *Historie van Oostfriesland*, bl. 84; in 't vierde deel van de *Analeſta* van *Matheus*; in 't eerste deel in *Joh. a Leidis*, a *Orig. & Reg. Geſt. D.D. Bred.* bl. 604; in 't derde deel van de gem. *Analeſta*; de *Chronijk van Beka*, bl. 4; en meer andere.

De eerste, die hieromtrent eenige twijffeling inbragt, was *W. Heda*, die het beſchrijven van zijne *Historie van de Biſchoppen van Utrecht*, en ſtelde dit, niet geſchied te zijn door Koning *Karel den Kaalen* in 863, maar door *Karel den Eenvoudigen*, in 't jaar 913, waarin hij door *Douza*, in zijne *Jaarboeken*, p. 178 gevolgd werd, waarover groote twiſten ontfonden, tufſchen *Douza* en *Bokkenberg*, zo als te zien is bij *Goudhoeven*, bl. 232, in de druk van 1636. *Schrieverius*, ſchoon geen vriend van *Bokkenberg*, en die ook groote miſſagen begaan heeft, werd, door hunne twiſt, oplettende, en verſchoof den tijd nog tien jaaren laater, dat is, tot 923, zo als men zien kan in zijne aantekeningen, op de *Chronijk van Veldenaar*, bl. 26, en in zijn *Toetſteen op het Goudfche Chronijkje*, bl. 216; in zijn *Oud Batavie*, bl. 66; en in zijn groote werk van de *Hollandsche Graaven*, *Illustris ac Potenti Hollandie*, enz. bl. 2.

En

En dit bleef van die tijd het heerschend gevoelen, tot aan van Loon, dien in het jaar 1734 zijne *Aloude Hollandsche Historie* in 't licht gaf, en aldaar in het tweede deel, bl. 146. het jaar 922 stelden, waarover hij deerlijk gegispt is, van den Heere *Huidecoper*, in zijne aantekeningen op *Melis Stoke: Wagenaar* stelden, volgens de meeste nieuwe Schrijvers, *Vaderl. Historie*, II. Deel, p. 107, het jaar 923; anderen, die mogelijk de moeite hebben willen spaaren, om hierna onderzoek te doen, verwerpen den giftbrief geheel en al, zo als ook deed den Heer *Huidecoper*, die zo wel deze, als veele andere oude stukken; voor valschen en verzonnen wil doen doorgaan, en deze vonden goede hulpe; aan hun, die maar alles voor onecht verklaaren, en voor ioutere versierzels der Monnikken uitkrijten, als *Alkemade* in zijne *Munte der Hollandsche Graaven*, p. 4; *Smit* in zijn *Schatkamer*, p. 55; *van Hemert*, *Korte Levensbeschrijving der Hollandsche Graaven*, in gr. 8º, p. 12, enz.; doch zij vonden ook hunne tegenstanders, in de zódanigen, die manlijk en stout het oud gevoelen verdedigden, zo als te zien is in *Limburgs Verhandeling van 't Oud Batavisch Zeestrand*, in gr. 8º gedrukt 1753, van p. 80—108: *van Rhijn*, *Aantekeningen op het Bat. Sacra*, I. Deel. p. 135; op de *Oudh. van Kennemerland*, I. Deel, p. 460. Andere niet twistens gezind, maakten in 't geheel geen gewag van de aanstelling der Graaven door de Frankische Koningen, maar zeide, zulks geschied te zijn, door de voornaamste Heeren en Magistraaten der Steden, als onder anderen; *H. de Groot* in zijn *Oudheid van de Batavische Republiek*, in 4º, p. 25, en in 8º, p. 71; *M. Vosius* in zijne *Historische Jaarboeken*, p. 20. Welk aantal van Schrijveren, van verschillende denkbeelden, wanneer zulks den Leezer niet verveelden, wij nog grootelijks zouden kunnen vermeerderen; kunnende, een ieder des begeerende, op de aangewezen bladzijde hunne gedachten naslaan, latende ieder zijne vrijheid, om den aanvang des Graafschaps te stellen naar zijn beste oordeel, in hoope dat men ook het onze zal vrijlaaten, en daar voor tot hier toe houden het jaar 863; en dat buiten meer anderen, om deze redenen: I. om dat ik laate de aanstelling, het zij geschied volgens de *Groot* en *Vosius*, door de Voornaamste of Magi-

straaten, of door de Fransche Koning, hier onbeslist, de meeste oude Schrijvers ons aantoonen, dat *Dirk de Eerste* reeds in 864, en dus in het jaar naar zijne aanstelling, het Klooster te *Egmond* van Hout gesticht heeft, (zie *W. Nagge, Historia Hollandie*, p. 293; het *Goudsche Chronijkje*, p. 18,) waarvan de eerste uitgave in 8° is zaamgesteld door *Gerard de Leeuw*, Boekdrukker te *Gouda*. door hem verbeterd en vermeerderd zijnde, herdrukt aldaar in het jaar 1478, en daarom door *Schrieverius*, het *Goudsche Chronijkje* genaamd, zijnde herdrukt zonder fol. of pag.; dan het geene ik hier zegge, staat in mijne tweede druk, die spoedig na de eerste gevolgd is, op p. 22. ten II. om dat wij in de aantekeningen van *Schrieverius* gezien hebben, dat die kundige man overtuigt was, dat *Douza* in de eerste verplaatsing van tijd, namelijk van 913, mis had; en wel ten III. om dat *Huidecooper* ons heeft doen zien, dat zij alle, die het jaar 863 verwerpen, hebben misgetast; zijnde door dien arbeidzaamen man, met bondige bewijzen aangetoond, dat de giftbrief, door *Karel den Eenvoudigen*, op den 15den Junij, daarbij bepaald in het jaar 923, niet kan gegeven zijn, som reden, dat hij toen niet te *Bladelle*, maar te *Soissons*, en in den strijd was, en zijnen vijand *Robbert* met eigen hand van het leven beroofden, (zie hem I. Deel, p. 213.) waarmede het gevoelen van *Schrieverius* en zijnen navolgers verval. Dat het ook niet kan geschied zijn in die maand van 't jaar 922, zoals *van Loon* gesteld heeft, bewijst zijn Ed. met aantooning, dat *Karel*, de gantsche winter van dat jaar, in de Vasten, voor en na Paaschen, en de geheele maand Junij door, in de Wapenen omtrend *Reims*, *Laën* en *Lotharingen*, geweest is: wat meer is, *Huidecooper* ontkend zelfs, dat het gantsche Dorp, of Hof te *Bladelle*, ten dien tijd ergens te vinden was, en op geene kaarten wordt aangewezen, maar dat het moet gezogt worden in 't Land van *Beauvais*. Zo verschillend zijn de stellingen. Ook zou men met reden hier bij kunnen aanmerken, dat 'er geene aanmerkingen van eenig belang gemaakt zijn, op de giftbrief van 868, van *Lodewijk*, waarbij *Dirk* met het bovengemelde *Foreest van Wasda* beschonken werd.

Dan, *Wagenaar* schijnt in bedenking geweest te zijn, of dit wel dezelve *Dirk* was, waarvan wij hier spreken, en in 863, zo wij vast houden, met *Egmond* enz. beschonken; echter gelooft hij, dat het een Hollandsche Graaf was, doch dat de oude Chronijkschrijvers, door de gelijkheid van naam, bedrogen zijn: had *Wagenaar* hem voor een andere wille doen doorgaan, dan had hij hem tot een Vlaamsche Graaf moeten maken; dan hiertoe waren hem de Vlaamsche Chronijken in den weg, en van *Brabant*, *Gelderland* nog *Kleef* kon hij het ook niet zijn, blijkens den lijst dier Hertogen en *Graaven*: dus zegt hij dan te regt, dat het een Hollandsche Graaf geweest is. *J. le Long*, die in zijn *Reformatie van Amsteldam*, bl. 39. het begin van zijn Graaffschap twee honderd jaaren later stelt, zegt dat hij uit *Friesland* afkomstig was. De meergemelde *Heer Wagenaar*, in het II. Deel zijner *Vaderlandsche Historie*, van *Wasda* spreekende, zegt: anderen vinden *Wasda*, in 't Land van *Waas*, doch hier had, gelijk ook in *Walcheren*, niet *Lodewijk* maar *Karel de Kaalen* te gebieden, zo als uit zijne gisfbrieven duidelijk blijkt, hoewel het des onaankezien wel zijn kan, dat *Lodewijk* eenig Land in *Karels* aandeel in eigendom bezat. De grootste zwaarigheid, om de gisfbrief van 863, aan *Karel den Kaalen* niet toetekennen, bestaat hierin, dat hij daar door zoude hebben weggeschonken, iets waarop hij geen het minste recht had. Men kan niet ontkennen, of in de Rijksverdeeling, gemaakt tusschen de broeders, behoorden, zo het schijnt, dit deel aan *Karel*; dan wie zal ons de nette bepaaling der grenzen aanwijzen: ten minsten de *Jesuit Sermonius* waarschouwd ons, 'er niet zeker op te gaan, en toont ons uit het boek van *Ado Viennensis*, dat bij die verdeeling, het derde deel van *Friesland* aan *Karel den Kaalen* is toegewezen, gevolglijk zou dit waar zijn, dat hem al een goed deel dezer Landen, als toen onder *Friesland* behorende, zijn toegeschiedt.

Het gezegde van gemelde *le Long*, noodzaakt mij nog eene aanmerking hier bij te voegen; hij, om de aanstelling op het jaar 922, en de *Rijm Chronijk* van *Klaas Kolijn*, staande te houden, begaat een allergrootste mislag; en om niet te erken-

nen, dat *Kolijn* uit onkunde *Dirk de Eerste* en *Dirk de Tweede* ondereen vermengd heeft, zo ontkend hij dat de eerste een zoon gehad heeft, die de *Tweeden* was, of liever hij ontkend de geheele perfoon van den *Eersten*, met te zeggen dat *Arnoud de zoon van den tweeden Dirk*, de *tweede in plaats van de derde Graaf* was; en om dit goed te maaken, is hij genoodzaakt, zig van uitvlugten te bedienen, die zig zelve tegenspreken. De *eerste Dirk*, zegt hij, *schijnt alleen versiert te zijn, om zo eene langduurige regeering goed te maaken*, waarvan wij het onbestaanbare reeds hebben aangetoond: dan hoe wonder zou *le Long*, wanneer hij nog in leeven was, opzien, als hij alle de paalen, waarop zijn gantsche gebouw rustten, om verre gehaald zag, wyl de meeste het thans houden voor een bewezene waarheid; dat de gantsche *Rijm Chronijk*, van *Klaas Kolijn*, een onecht stuk is.

Wat nu nog betreft, dezen *Dirk*, die wij voor de *Eersten Graaf* houden, als daartoe aangesteld in het jaar 863; wij hebben reeds gezien, dat hij een Hollandsche Graaf was, en dus geen zoon van *Sigebert*, Prins van *Aquitaniën*, zo als de oude verkeerdelijk gemeld hebben, maar de zoon van *Geroif*, die een voornaam Heer of Graaf in het thans genaamde *Holland* was, die buiten *Dirk*, nog eenen zoon had, *Walger* genaamd, van welke verhaald word, dat hij, om zijns vaders dood te wreken, op de jagt den Noorman *Erhaud* doodende, mede zou zijn omgekomen, waardoor *Dirk*, toen reeds Graaf zijnde, als erfgenaam van zijn vader en broeder, veel in vermogen zou zijn toegenomen. (zie *Merula*, p. 58; *Schriverius*, *Oud Bat.*, p. 69.)

Nagge zegt, dat *Walger* zijn woonplaats bij *Thiel* was, in een Dorp, *Avezaate* genaamd, en dat de kerk te *Thiel* door hem zou gebouwd zijn, p. 305.

Tot slot van dit Artikel van *Dirk den Eersten*, diend hier te worden gezegd, dat de Heer *Wagenaar*, mij meer en meer in mijn gevoelen bevestigd heeft, want hij zegt niet (II. Deel, p. 107.) dat *Dirk den Eersten* in 923 tot Graaf werd aangesteld, maar dat hij op den 20ste van Grasmaand des jaars negen honderd twee en twintig, in het Graaffschap, welke hij te vooren reeds bezat, door Karel de Eenvoudige, bevestigd werd, hem, daar

be.

rk de Eerle en Dier
tkend hij dat de vent
of liever hij omhels
eggen dat Amoud
laats van de derde
genoodzaakt, zijne
vreeken. De eerle
v, en 20 een
n wij het omhels
der zou le Long, v
alle de peken, v
gehoed zeg, wij
me waarheid, die
een ontschut in
k, die wij van de
d in het jaar 165
ndeliche Graaf van
Aquitaine, met
ar de zoon van G
r tinnis gesamenl
on had, Wapen
om zijns reder
Erhard doolene
k, toen reeds G
roeder, veel in
58; Schriever,

plaats bij Thid
u de kerk in Thid

len Eerle, en
naar, mij mee
hij zegt niet
Graaf werd
leijjaars nagen
ke hij te n
figt werd, het

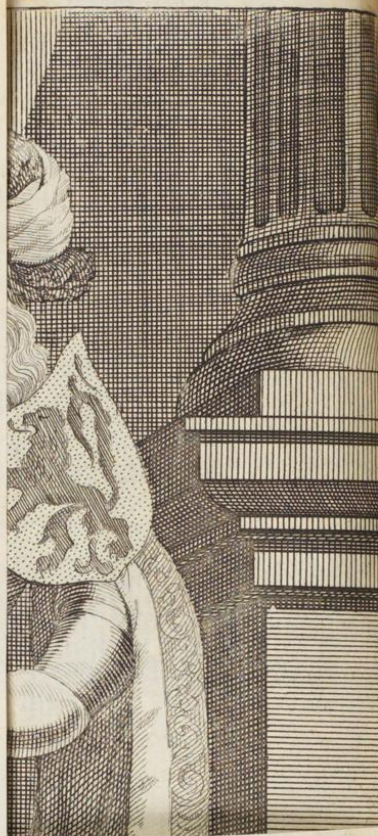
van Huid

erfje en die
 ij dat de ziele
 er hij ontwa
 dat Amou
 van de dier
 teakt, p
 n. De erf
 u zo een
 het onbe
 va le Loo
 de peul
 neld rog
 matheid
 n onch
 die wij
 het j
 die Gr
 itation
 he zoon
 hams ge
 had. W
 m zijn
 hand do
 toen re
 der, ve
 B; Sch
 ats bij
 de kerk

Eerfte, in
 or, mij
 ij zege
 traf werd
 jaars ne
 te hij te
 egt we

DIDERIK II.

[illegible]

DEDEKIND II

beneyens nog eenige Landen toevoegende, die hem te vooren niet eigen waren. Het vordert geen het minste bewijs, dat 'er groot onderscheid is, tuschen iets te geeven, of een voorheen gedaane gift te bevestigen.

D I R K, tweede Graaf van Holland, was, zo als wij uit het voorgaande Art. gezien hebben, de zoon van *Dirk den Eersten* en van *Gena*, ook is aldaar aangetoond, dat het jaar zijner geboorte, en dat waarop hij, het zij dan met den dood van zijnen vader, of door overdragt van deszelfs regeering, onzeker is; schoon men zou mogen stellen, volgens aanwijzing van *Wagenaar*, II. Deel, p. 114, dat zulks in het jaar 923 geschied zij. Waaruit, om nog met een enkel woord te zeggen, *Dirk de Eerste*, ware de aanstelling geschied in 922 of 923, 'er geen lang genot van zou gehad hebben. Hij regeerden volgens dien zelven Schrijver en meer anderen, zes en zestig jaaren, dat is, van 923 tot in 989.

Daar werd verhaald, dat hij, nu de regeering in handen hebbende, de Friezen ook aan hem onderwerplijk wilde maaken: dan, dat zij weigerden hem aan te neemen, als geneigt zijnde onder het bestier van hunne POTESTATEN, (dit had plaats bij de Friezen, maar niet bij de Westfriezen, die als benoorden de Beek *Kinheim* woonden, dus *Halma* hier de *Groote en Kleine Friezen* verkeerdelijk ondereen mengt,) te blijven, welke regeeringswijze zij min gevaarlijk oordeelden; dat de Friezen, om aan deze hunne geneigdheid te voldoen, zo veel volk als mogelijk was, bijeen zamelden, 'er mede op *Egmond* aantrokken, verbrandde aldaar het klooster van *St. Albrecht*, van hout, zo gezegd is, door *Dirk den Eersten* gebouwd. De oude Hollandfche Chronijken, met hun verhaal voordgaanden, zeggen: dat *Dirk* daarom verstoort, zig opmaakten tegen hun, met dezelve in een hevig gevegt raakende, en zo verre overwon, dat zij al hunne jonge manschap verloor; dat hij, in *Friesland* trekkende, hun noodzaakten hunne huizen te maaken teghden opgang der zonhe, en de deuren zo laag, dat ze daar in nog uit konden, en met gebogene halzen, alster hunner schanden zig als *Slaaven* krommen moesten. Dit gantsch verhaal

wordt van de Friezen (verftaa de Westfriezen) als belachlijk gehouden: onder hun en ook onder de Hollanders, zijn aanzienlijke Schrijvers, die ontkennen dat hij ooit tegen de Friezen in optogt geweest is. *Vossius* is schroomachtig 'er zig op te verklaren; of dit (zegt hij) met waarheid gezegd word, wil ik (gelijk ik het niet kan tegenspreken) ook niet voor zeker houden, nogthans beken ik 'er aan te twiiffelen, om dat een dergelijke zaak verhaald werd van *Gotrick*, Veldheer der Noormannen, en de oudste Jaarboeken 'er van zwijgen. *Wagenaar* verhaald uit *Kolijn*, dat de (West) Friezen, het klooster te *Egmond* verwoest hebbende, optrokken naar *Leiden*, en dat Graaf *Dirk* hun ontmoette niet verre van de Stad, en juist ter plaatse, alwaar naderhand het Nonnenklooster te *Rijnsburg* gestigt is, dat de (West) Friezen aldaar de nederlaag kreegen, en genoodzaakt werden, zig aan hem te onderwerpen; daarna (zegt hij) heeft hij zijn land in goede rust bezeten.

Bij verscheidene Schrijvers wordt gemeld, dat deze *Dirk de Tweede*, den krigstogt tegen de Hunnen, onder de banieren des Hertogs van *Zwaben*, heeft bijgewoond, en dapper tegen hun gestreden; met welke woeste volken, Koning *Henrik van Lotharingen*, in 't jaar 926 een verdrag, voor den tijd van negen jaaren, sloot. In het jaar 935 verscheen *Dirk de Tweeden*, als een der Rijxgraaven, op een Steekspel te *Maagdenburg*. Weinig of niet vindt men gemeld, hoe zig Graaf *Dirk* gedragen heeft, bij den inval der Noormannen, kort te vooren gedaan, schoon hij ongetwiffeld *Bischof Baldrik*, en ook Koning *Henrik*, alle bijstand zal geboden hebben. Dan, wel vindt men, dat hij zig gemengd heeft in den twist, ontstaan tusfchen *Otto* en *Henrik*, zoonen van *Henrik* die den 2den Julij van 't jaar 936 overleeden was; de jongste (*Henrik*) tegen de gewoonte van die tijden, geen deel aan het rijksbestier gegeven zijnde: werd in *Lotharingen* ondersteund door eenen *Gizelbert*, die door *Karel den Eenvoudigen*, als Hertog aangesteld, en daarin naderhand door *Henrik*, vader van *Otto*, bevestigd was: deze trok ten voordeele van *Otto's* broeder te velde, doch werd door *Otto* geslagen. *Gizelbert* en *Henrik* bezagen zig naar *Lodewijk van Qyerzee*, zoon van *Karel de Een-*

Eenvoudigen, toen ter tijd Koning van Frankrijk, die de vliegende aannam te helpen; verscheidene Grooten van dien tijd, en daar onder ook *Dirk den Tweeden*, vielen hem toe; dan *Lodewijk* en zijn aanhang, moesten voor de overwinnende magt van *Otto* bukken, die *Lotharingen* overmeesterden. Wat het onderzoek aangaat, of deze *Dirk*, en zijnen zoon *Arnout*, ook Graaven van het kasteel van *Gent* geweest zijn, men zie wat wij daarvan op het Art. *ARNOUT*, IV. Deel, p. 1331, enz., gezegd hebben.

Dan, wat aangaat den giftbrief van *Otto den Derden*, ten behoeven van *Dirk den Tweeden*, in het jaar 985 verleend, daaromtrent diend men te weeten, dat *Otto den Grooten* gevolgd was door zijn zoon *Otto den Tweeden*, die in het jaar 983 gestorven zijnde, weder door zijn zoon *Otto den Derden* gevolgd werd, die dan dezen *Dirk* in het gezegde jaar van 985, in het vol bezit stelden van eenige goederen en landen, welken hij voor heen slegts als Rijxleenen bezeten had, waartoe zijnen zoon *Egbert*, als Aartsbischof van *Trier*, hem zeer behulpzaam was: waarin deze goederen of landen bestonden, vindt men uitgedrukt in den Giftbrief, als gelegen „ tusschen de twee „ stroomen *Liora* ('t wattertje de *Aar* in *Rhijnland*) en *Hisla* „ (den *Tsjel* bij *Gouda*), in het Dorp of Vlek *Sunnemeere*; „ (zoekt men in *Zeeland*, alwaar nog een Dorp *Sonnemaar* „ bekend is,) tusschen twee andere stroomen *Medemelacha*; „ (schijnt de *Leck* bij *Medenblik* te zijn) en *Chinnelofara*, (dit „ is nergens te vinden, en mooglijk in de *Zuiderzee* ver- „ dweenen,) *Gemarchi* (hierdoor heeft een oud Schrijver „ *Marken* verstaan) genaamd; in het land van *Texla*, uitgeno- „ men de schatting, *Huslade* geheeten, en in de Graafschap „ pen *Masalant* (door *Masalant*, *Kinheim* en *Texla*, wordt „ hier *Maasland*, *Kennemerland* en *Texel* verstaan) *Kinheim* „ en *Texla*:” om al het zelve niet meer ter leen, maar in „ eigendom te bezitten, met magt om weg te schenken, te ver- „ ruilen, en daar mede allenthalve naar welgevallen te hande- „ len. Welke Brief gegeven, gedagtekend was te *Nijmegen* den „ 23sten Augustus des jaar negen honderd en vijf en tagtig.

Doch volgens de algemeene verhaalen , overleefden *Dirk den Tweeden* deze uitbreiding van zijn gebied niet lang , want hij stierf den 6den Mei des jaars 989 , schoon *Veldenaar* die sleidt op den 2den Mei 988 , en *M. Stoke* op 987 : zijne vrouw was *Hildegart* , volgens sommigen een dochter van *Lodewijk* of *Kloris* , Koning van *Frankrijk* , en volgens anderen van *Wichman* , Graave van *Aalst* , doch hiervan is met zekerheid niets te bepaalen : bij haar had hij verwekt zijn gemelde twee zoonen , *Arnout* en *Egbert* , die , zo gezegd is , in het jaar 970 Aartsbischof van *Trier* werd , en van *Arnout* hebben wij ter aangewezenen plaatse gezien , dat hij zijn vader in het Graaffchap opvolgden . *M. Stoke* , en andere na hem , hebben deze twee , *Arnout* en *Egbert* , voor zoonen van *Dirk* en *Hildegart* , en dus als *heele Broeders* doen voorkomen , daar zij echter niet meer dan *halve Broeders* geweest zijn : ook houd *Melis Stoke Arnout* voor den oudsten , en dezen oudsten noemt hij vs. 695 .

Den jongen Arnoute ,

welke jonge *Arnout* , een jonger broeder had , die Aartsbischof van *Trier* , en in hoog aanzien aan het Keizerlijk Hof was , en van de beide *Otto's* verscheiden weldaaden had ontvangen ; en verwierf , benevens de Keizerinne , van Keizer *Otto de Derde* , eene voornaame gifte voor Graaf *DIEDERIK* , *niet zijnen maar Arnouts Vader* , zo als 'er duidelijk staat , vs. 700 .

Den Grafe Diderike / Arnouds vader.

Wat vraagt de Heer *HUIDECOPER* hierop te recht , is 'er ongerimder , dan te zeggen , dat een zoon , het geene hij doet voor zijnen vader , gedaan zou hebbe voor zijn broeders vader ? — dus men dan zou moeten besluiten , dat *Egbert* geboren uit een tweede huwelijk van *Hildegart* , en wel mogelijk in *Brittanje* . Zie verder van hem op 't AIT. *EGBERT* .

Zie *M. STOKES Oude Hollandsche Chronijk* . *M. VOSSIUS Vaderlandsche Historie* , II. Deel . *HUIDECOPER* in *M. STOKES* , I. Deel , enz.

DIRK

nd.

elden Dirk
 lang, waer
 eldenaar de
 : zinne voo
 van Lodovij
 is anderen ve
 met zelehei
 gemelke we
 in het jaer
 hebben wij z
 heer Gratijs
 en deet van
 Bildgaard, e
 zij echter ni
 el Melis Str
 mit hij vs. 695

de Anrebielich
 ik Hof was, e
 oarwangen: a
 Otto de Dero
 niet zijnen ma
 700.

bader.

te recht, is h
 het geene hij doe
 roeters veler
 t geboren mit te
 mogelijk in den
 r.
 ik. M. Van
 Rotterdam a.M.

Dix

DIRK de III.

DIRK de Derde, zoon van Arnout, de vierde Graaf van Holland, wendde zo wel als zijne voorzaaten, alle poogingen aan, om, was het hem mogelijk, de Friezen te overheeren, waartoe de wraak van zijn vaders dood hem nog te meer aanspoorden: hunne zucht tot vrijheid, en ook hunne magt kennende, zocht hij hun eerst door minzaamheid onder het juk te brengen, dan, dit niet gelukkende, ging hij over tot bedreigingen, doch mede zonder vrugt; hebbende zij, gedurende zijne minderjarigheid, en wyl hij onder de voogdij zijner moeder stond, ten duidelijksten getoond, dat zij, ten kosten van goed en leven, tot geene onderwerping besluiten wilde. Wel is waar, Keizer Hendrik de Tweede, die de behuud broeder van Luitgard, weduwe van Arnout, was, had door het uitrusten eener vloot tegen hun, hun bijna vernederd; dan, hiervan ontloegen zij zig ras, want na haaren dood, weigerden zij opzettelijk Dirk hulde te doen. Onderscheiden zijn de verhaalen van het gebeurden, ten aanzien van de bedrijven van Graaf Dirk, daar zijn 'er die zeggen, dat Dirk met een magtig leger van Hollanders, en gesterkt met de magt zijns ooms, zig naar Friesland begaf, in verzekering zijnde van eene volkomene overwinning. Dat de Friezen zig in de onstandigheid bevonden, om manlijk voor hunne vrijheid te moeten strijden, of lafhartig onder het juk te moeten buigen; dat zij, ten aanzien van het getal hunner bestrijders, weinig in getal waren, maar daarentegen wel geoefent in de wapenen, en als Leeuwen tot den strijd gemoedigd waren; dat het, tot den slag komende, de weinige, doch voor de vrijheid strijdende Friezen, met zulk een geweld op de Hollanders en hunne Lotharingse hulpbenden aanvielen, dat zij geheel verslagen, Hertog Godevaart van Lotharingen gevangen genomen, en Graaf Dirk het naauwliks met de vlugt binnen Haarlem ontkwam: ook zijn 'er, die verhaalen, dat 'er gedurende den strijd, een stemme in de lugt gehoord wordt, van VLIEDT! VLIEDT! welke de stemme de Hollanders in zodanige verwarring bragt, dat zij al vluggende geheel verslagen werden.

Dan, zij, die dit dus verhaalen, hebben vergeeten te melden, al het geene 'er gebeurd is van het jaar 1008 tot 1018, waarin deze

deze slag eerst is voorgevallen. Laat ons dan, om den draad zijner geschiedenissen, onafgebroken te volgen, met het jaar 1005 of 1006 aanvangen.

Op dien tijd moet gemeld worden, dat *Dirk* met de Friezen toen een voordeelig verdrag sloot, en van zijn kant beloofden, nimmer den dood zijns vaders te zullen wreken; dat zij daarentegen beloofden, hem hulde te doen, de tienden hunner jaarlijksche inkomsten te geeven, nevens het regt van invordering, en op eigen kosten, zo dikmaal zij opontboden werden hem hulpe en bijstand tegen zijne vijanden te verleen: de rust die *Dirk* hierdoor genoot, werd in 1009 gestoord door eenen inval der Noormannen, die met een vloot langs de *Maas* en *Merwe*, tot aan *Thiel* kwamen; *Godfrid*, Voogd van *Gelden*, rukte hem wel te gemoete, dan gemelde Stad was reeds in hunne handen, ofschoon zij met hulpe van de Graave van *Kleef* en *Teisterbant* verdreeven werden, echter waagde zij in het volgende jaar 1010, den kans weder, en scheenen het toen op *Wijk te Duursede* genunt te hebben: dan, de Landzaaten verwittigd van hunne komste, hadden zig in behoorlijken staat van tegenweer gesteld, doch ongelukkig bevonden zij hunne magt te gering, en zonder order, of bekwaamen aanvoerder, dus zij geslagen en veele van hun het met den dood bekoopen moesten: deze nederlaag veroorzaakten te *Utrecht* groote vreeze, de huizen buiten de Stad werden afgebrand, en dit was pas verlicht, of de stroopende benden vertoonden zig voor de muuren, onder voorwendzel van geen kwaad in den zin te hebben, en alleen gekomen te zijn om hunnen Godsdienst te pleegen, het welke hunne echter door *Bischof Ansfriet*, op een zachte wijze geweigerd werd, en met hun daarop volgende aftogt, lieten zij ook verder af deze Landen te verontrusten.

Bijzonder is het, dat men bij deze invallen, nog tegenweer, die noodzaaklijk deze verwoesters moest geboden worden, den naam van *Dirk* niet gemeld vindt; wel is waar, dat zij de grenzen van *Holland* juist toen niet beschadigden, maar echter waren zij bekend als roofvogels, die al met zig namen wat hun voorkwam; te meer, daar *Dirk* kort daarop, met den dood van *Bischof Ansfried* toonden, bezitter van het geheele, of ten

min.

minsten van een deel van het Graaffchap *Teisterbant*; waarin zij zo geweldig huis gehouden hadden, te wille zijn.

De geschillen die daar uit ontfonden, doen dit ten minsten duidelijk zien, en wel om de grensscheidingen omtrent den mond der *Maaze*, tot waar toe het Graaffchap *Teisterbant* zig had uitgestrekt; *Dirk de Derde* was 'er de natuurlijken erfgenaam van, doch het bezit 'er van was allengskens gegeven aan de Utrechtsche Kerke; uit hoofde van die gifte magtigde de Bisschop zig het regt aan, om in het *Bosch van Merwede* te jaagen, en daarenboven ook het regt der visfcherij in de *Maas* en *Waal*; die van *Luik* en *Trier* en andere Geestelijken, maatigden zig dat zelve regt aan. *Dirk de Derde* hierdoor zeer benadeelt wordende, peinsden op middelen, om zijn regt te bewaaren en te verdedigen; dus wierp hij Ao. 1015, op zijn eigen grond, en wel ter plaatse, daar men meent dat weleer het oude *Durfos* gestaan had, eene vesting op, daar met allen spoed eenige huizen werden bij gebouwd, dat aanleiding gaf tot den oorsprong van de Stad *Dordrecht*, welke als nog in den rang der Hollandsche Steden de eerste plaats beslaat. Veele van de onderzaaten van den Graaf vestigde aldaar hunne woning; en deze eerste bewooners van *Dordrecht*, werden bij de oude Schrijvers, *Friezen* genaamd. Niet alleen bewaarde *Dirk* hierdoor zijn regt tot de jagt en visfcherij, maar hij lief 'er ook tolln van alle waaren die deze stroom op en afgevoerd werden. Dit veroorzaakten in die tijd groote verwondering, om reden, dat *Dirk de Derde* zig zonder Keizerlijke toestemming dit recht had aangematigd, en bijzonder van die geenen, die in hunne aangematigde rechten tot de *Jagt en Visfcherij*, zig daardoor benadeeld zagen; niet alleen de Geestelijken, maar ook de Kooplieden, en bijzonder die van *Thiel*, dat toen eene na die tijd aanzienlijkste Koopstad was, werden daarom zijne vijanden, en lieten niets onbeproofd, om den Keizer tegen hem in 't harnas te jaagen. Deze in het jaar 1018, te *Nijmegen*, ter viering van het Paaschfeest gekomen zijnde, gaf aan *Godefried*, Hertog van *Lotharingen*, en aan den Utrechtschen Bisschop *Adelbold*, bevel, de vesting te slegten, en zo deze beiden hier toe geen kans zagen, moesten hun de Bisschoppen van *Keulen*

en

en *Luik* met hunne krijgsmagt te hulpe komen. *Adelbold* had reeds eenige tijd te vooren, eenen *Wirich*, daarna eenen *Godero*, aangesteld tot Markgraaf van *Bodegrave*, met last, om de *Hollanders*, zo veel mogelijk was, te benadeelen: thans bekleedde deze waardigheid eenen *Dirk*, zoon van *Bavo*, die niet naliet alle overlast te pleegen: dan het kostten onzen *Dirk* weinig moeite, om die met al zijn aanhang, uit zijn Markgraafschap te drijven, en 'er zig volkomen meester van te maaken: even gelukkig was hij tegen *Adelbold*, die hij op den roden van de maand *Julij* des gemelden jaars, eenen zwaren nederlaag toebragt, en hegte op dat pas, het Land beoosten den *Rhijn* bij *Bodegraven*, en *Bodegrave* zelfs, aan zijn Graafschap: inmiddels hadden de *Lotharingers* een vloot uitgerust, met oogmerk, om daarmede de *Waal* en *Merwe* aftezakken, en Graaf *Dirk den Derden Dordrecht* te ontveldigen, zijnde de gezegde *Bischoppen* van *Keulen*, *Kamerijk* en *Luik* mede ter heirvaart beschreven, dan de laatste overleed te *Thiel*. De zamelplaats der zaamverbondene was bepaald in de *Betuwe*, en hunne legermagt bestond meest in een aanzienlijke vloot, die te *Nijmegen* bijeen gebragt was, met voorneemen om dezelve van daar langs het water de *Alblas* aftevoeren. *Dirk*, die zijne vijanden niet van daar, maar te land verwagte, deed in allen spoed, de *Giesfenbrugge*, een weinig boven *Alblas*, over het water de *Giesfen* gelegen, bezetten, met oogmerk hun daar afteewagten: de zaamverbondene misleidde hem hier in, trekkende in eenen duisteren nacht in stilte, de *Giesfen* voorbij, en met het aanbreeken van den dag was hunne vloot op de *Merwe*, of zo de oude zijde, voor de landstreek *Flerdingen*. Te laat zag de Graaf, dat zij hem misleid hadden. Hertog *Godefried*, een goed gety waarneemende, zettende het meeste volk aan land, en beval de schepen, zig in de diepte te plaatfen: het vlugtten van de bewooners van het platte land, daaromstreeks, was algemeen, zo haast zij den vijand vernamen, en bergden zig in de vesting *Dordrecht*: het land daarom en bij was doorsneden met verscheidene grachten, 't zij, zo men gist, om het voor den vyand ongenaakbaar te maaken, of om zig van het overvullig water te ontlasten; tusschen beiden verhieven zig eeni-

ge

ge-hoogtens, of *terpen*, zo men dezelve toen noemden, en op een van die was *Dordrecht* gesticht: vandaar viel het Graaf *Dirk* en den zijnen gemaklijk de beweeging der vyanden gade te slaan. Meergemelde Hertog omringde de vesting, doch zag tevens, dat 't hem onmooglijk zijn zoude. de plaats te beïntigen, zo lang hij de vyanden niet van die hoogten, uit hun gebroken land, tot een veldslag gelokt en geslagen had: om hun hiertoe te krijgen, beval hij eene menigte ligtgewapende vooruit te trekken, en hun tot den strijd uittedagen, en daarna weder met order afgetrekken: dit bevel ter uitvoer gebragt wordende, werd men haast handgemeen, op het gebroken en moerasig land. De Hollandsche Graaf had zijn leger in tweeën verdeeld, het eene deel viel den vijand van vooren, en het andere deel, dat hij zelve aanvoerde, ter zijde aan; de strijd was zo hevig, dat het den vyand niet mooglijk was, (voor de Lotharingers) om met die order die hun aanbevolen was, afgetrekken, waardoor de schrik in hun leger gebragt werd: die sterk werd vermeerderd, doordien een zekere bloedverwant der Friezen, die zig onder de vlugtende bevondt, 't zij uit list of losheid, een gerucht verspreidde, dat Hertog *Godefried*, zelf door door de Friezen aangevallen, en op de vlugt gejaagd was: straks hierop verhief zig een geschreeuw van *vliedt! vliedt!* door het gantsche leger, zonder dat men wist vanwaar de oorzaak kwam, en dit maakten, zo men ligt vermoed, het vlugten algemeen; zij die den stroom bereiken konden, wierpen zig hals over hoofd in de vaartuigen, waarvan veele door al te zwaaren last te gronden gingen, anderen buiten staat hunne wapenen weg te werpen, en dus zwaar beladen in 't water gegaan, vermoorden in de slyk. Bischof *Adelbold* bevond zig onder die geenen, die het ten naauwer nood gelukten, met kleinder schepen het lijf te bergen. Onzen Graaf, zonder zelfs de oorzaak te weten, deze overhaaste vlugt bemerkende, ligtte een gedeelte van de bezering uit *Dordrecht*, en rendde de vlugtende bende na, en als toen werd het land bezaaid met lijken, en een groote menigte gevangenen gemaakt, waaronder ook Hertog *Godefried* zig bevond, die echter kort daarna in vrijheid gesteld werd, op

FOOT.

en. *Adelbold* had daarna eenen Go-
ore, met last, om
bemaedeelen: then
zoon van *Doro*, die
te vooten eenen *Dirk*
ang, uit zijn *Mor*
in meêst van te
old, die hij op de
jaars, eenen zwa
het Land bov
e veld, aan zijn
y een vloot nigen
en *Merve* afzakk
e oorweiden, zijn
merijk en *Luik* me
overteek te *Tuul*. De
graal in de *Burwe*, e
aanzienlijke vloot, de
porneemen om de
eren. *Dirk*, die
erwagne, deed in
boven *Alldar*, over
met oogmerk har
tebbe hem hier in, m
de *Giesjen* voot, e
honne vloot op de
andirect *Florlagen*. I
lid hadden. Hen
Gals, zomende
in de diege e
et planteland, d
ijand vermen, en
ind daan en hij
't zij, zo men
neken, of om
ten beiden ver

voorwaarde; van de verzoening tusschen den Keizer en den Graaf te bewerken. Deze overwinninge behaalde de Hollanders, of zo men toch zeide de Friezen, den 29sten Julij des gemelden jaars 1018.

Zie daar een gantsch strijdend verhaal met het bovenstaanden; bij *Melis Stoke*, anders de eerste en echtste vraagbaak na de waarheid, kan men in dit geval niet te recht komen, want zijn verhaal stemt volmaakt met het eerstverhaalde overeen: in zijne taal en volgens zijne gewoone Rijmtrant, zegt hij het geen hierop uitkomt, van vs. 1005 tot vs. 1027.

„Als men schreef 1018, ontstond 'er een zwaaren oorlog; Graaf Dirk op de Friezen, wegens den dood zijns vaders, verstoord zijnde, kwam tegen hun af om die te wreken, hem werd door Keizer Hendrik, eenen Hertog Godevaard ter hulpe gezonden, doch zonder vrugt, want daar kwam, zonder dat men weet van waar, een stemme die riep vliedt! Heeren vliedt! — Groot wonder geschiedden aldaar, want de Friezen, schoon weinig in getal, versloegen een groote menigte, en alles werd versprooid, en tot schade van Dirk, werd de Hertog gevangen, die met de Kennemers den dood zijns vaders ongewroken moest laten.”

In dit gantsch geval is *Melis* en anderen, met hem deerlijk van den weg afgeweest, doende hem in *Friesland* een zwaaren nederlaag leiden, in plaats van hem omtrent *Dordrecht*, zo heerlijk te doen zegepraalen, over de gemelde Hertog Godevaard of Godefried, die hij, in plaats van zijn vijand, zijn hulper doet zijn, en hierin niet alleen, maar ook in den geheel toestand, waaruit dezen strijd oorspronkelijk was. Deze groote mislag is veroorzaakt, door dien de buitenlanders, als: *Ditmarus*, *Baldricus Alpertus*, die door *Meerhout* en *Stoke* gevolgd zijn, de Hollanders, Friezen noemden. *Baldricus* spreekt ook in dit geval, zig zelve tegen, zeggende in zijn *Chronijk Camerae*, L. III. c. 19. dat *Diderik*, zoon van *Arnout de Gentenaar*, die een gedeelte van het Friesche Rijk bezat, geveken was naar de plaats *Merweda* genaamd, om dat hij de Friezen, die zijn vader vermoord hadden, verdacht hield. En strijdende tegen dit onwaar verhaal, noemd hij het krijgsvolk

van Dirk, Friezen. De Mon
den als een Goddelijk oorde
heid, dat zo vele doppere helde
er, ag van de Friezen, die hij
overgeest, leen doodloos. D
men en menig af vijf na die geval
eret namen in de ogen te li
voegte te lijden, zonder eenig vi
tancy, was zonder voorbeeld;
vrees, hij schreef en vreesde niet
er hij hem een ongezigt. Dier
er op een andere plaats een ver
vreesde hij het land en den oon
roeg, die de Bisschop van Utre
overleden waren: en die *Melis* d
er ges van Dirk de Derde beho
er niet, wij lij verslond op he
vreesde van dien dood gering z
op de verovering volgde:

Er had in ons Epe
Dezen deentich en
degenen maek.

in de geslagen der overwin
niet, kon hij niet spreken, d
hoor, den hij was, zo was i
den hij van den es-ruinig jaar
den van in voorgesellen. I
dierom te vreden is. Schone h
weten, te weet men echer,
Goddelijk makelijk liet over
vreesde menig Dirk na maak
die Dirk de men mondson
is een leen van in Utrecht
vreesde andere in ges groen
III. Dirk

volk van *Dirk, Friezen*. De Monnik *Alpertus*, merkten dezen slag aan als een Goddelijk oordeel, en als een ongehoord mirakel, dat zo veele dappere helden, staande als steene beelden, zig van de Friezen, die hij doorgaansch den naam van *Roovers* geeft, lieten doodslaan. De Bisfchop *Ditmarus*, die maar een maand of vijf na dit geval overleed, schijnt zijn verhaal met traanen in de oogen te hebben opgesteld. Zulk een nederlaag te lijden, zonder eenig verlies aan de zijde des overwinnaars, was zonder voorbeeld; maar 't zij hij schreide of zuchtte, hij scholt en vloekte niet minder. Onzen Graaf *Dirk* was bij hem een onzaalige Dienaar van den Bisfchop van *Utrecht*, en op een andere plaats eene vervloekte Jongeling, en eindelijk vloekte hij het land en den oord daar dit voorviel; bewijzen genoeg, dat de Bisfchop van *Utrecht*, en den zijnen, deerlijk overvallen waren: en dat *Melis Stoke* in het geheel weinig van het gene tot *Dirk de Derde* behoord, geweten heeft, blijkt nog nader, wijl hij terftond op het verhaal van dien gewaande nederlaag van zijnen dood gewag maakt, en zegt in het vers, dat op het bovenaangehaalde volgt:

En starf in ons Heren saer
Dusent dertich en taer naer
Neghene mede.

Van de gevolgen der overwinninge, door Graaf *Dirk* behaald, kon hij niet spreken, doch al had *Dirk* den strijd verlooren, dien hij won, zo was het niet te vermoeden, dat in den tijd van één-en-twintig jaaren, die hij nog daarna leefden, niets zou zijn voorgevallen. Laat ons zien, wat bij andere daarvan te vinden is. Schoon het onbekend is, op wat voorwaarden, zo weet men echter, dat Bisfchop *Adelbold* zig door *Godfrid* gemakkelijk liet overhaalen, wijl de nood hem dwong vrede met Graaf *Dirk* te maaken; schoon 'er zijn die willen, dat *Dirk* de landen rondsom *Dordrecht* en *Bodegrave*, alleen als een leen van het Utrechtsche Bisdom daarbij ontving, zo spreken andere dit met grond tegen, bewijzende, dat de Leen-

brief, waarin de Graaf, des *Bischofs Marschalk* genoemd wordt, van laater tijd is, en dat den naam van *Marschalk* of *Legerhoofd*, alleen oorspronkelijk is, uit de beloften, door den Graaf gedaan, om het *Sticht* met de wapenen te beschermen. De vrede tusschen *Adelbold* en *Dirk*, schijnt ook ten gevolge gehad te hebben, de verzoening tusschen den Keizer en den Graaf. Want men vindt, dat *Dirk* in de maand September des jaars 1024, op de Rijksdag, bij de verkiezing van *Koenraad*, in plaats van *Hendrik de Tweede*, tegenwoordig was; ook vindt men, dat hij zeven jaaren daarna (1031) op eenen anderen Rijksdag te *Herschfeld* tegenwoordig was; om welken tijd men wil dat zijn broeder *Sifridt*, of *Sikko*, overleed, waarmede hij van veele twisten verlost werd, hebbende *Sicco*, zijn broeder *Dirk*, altoos met een ongunstig oog beschouwd, ja het meer dan eens op zijn leven toegelegd. *Dirk de Derde* dan, nu de handen ruim hebbende, ondernam een Pelgrimaadje naar het *H. Land*, en na het graf des HEEREN en andere plaatsen bezogt te hebben, kwam hij naar verloop van eenige tijd terug; hij was de eerste der *Graaven van Holland*, die dezen togt ondernam, schoon ze reeds lang voor hem in gebruik waren: bijna niets vindt men van hem. na zijne terugkomst gemeld, dan, dat hij den 27sten van de maand Mei des jaars 1039 overleed, nalaa- tende bij zijne gemalin *Othilda*, dochter van *Otto van Saxon*, twee zoonen, *Dirk* en *Floris* genaamd.

Zie *Oude Hollandfche Chronijk*, M. STOKES, PONTANUS, *Chronijk van Egmond*, *Vaderl. Historie*, II. Deel. HUIDECOPER, enz.

DIRK de Vierde, zoon van de zo evengemelde *Dirk de Derde* en van *Othilda*: *Hermanus Contractus*, een Schrijver die geleefd heeft in het jaar 1048, en dus ten tijden van dezen vijfden Graaf, noemt hem geen Graaf van *Holland*, maarenkel Markgraaf van *Vlaardingen*, (*Marquis Fladirtinga*) bij gelegenheid dat hij gewag maakt van den oorlog tusschen *Dirk den Vierden* en *Hendrik den Derden*, Roomsche Keizer, zegt hij: ook werd gebodschapt, dat *Dirk*, *Marquis van Fladirtinga*, gerebelleerd had, verwoestende de nabuurige Bisdommen, tot
schaw-

enroet
chale
jour d
cherma
a geve
len Gro
des ge
raai.
ook m
eten l
d me
umde
in tanc
het m
a, me
ur het
ezoge
bij w
rdem
tina m
t, dat
d, de
w. Saz
vorne
M. De
Din
Schij
a de
at est
bij p
vri
gep
entap
n, w
fale

Wland.

halk geroep
Marfchalk
ten, door de
te belcherm
ook ten grov
izuren den G
nember des
n Kermant
was; ook m
en andersk
then tijt ten
d, waarmed
oor, zijn ten
nd, ja het m
erde dan, m
ndje naar he
tantien bezog
d terug; hij
m togt onder
aren: bijn m
eld, dan, de
overleed, m
Otto van Sae

TOKE, Portu
Hijorie, II. 2

ngemele D
ter, een Sch
en tijt van de
Holland, maar
drietinge) bij
mifchen Dri
Kaiser, ap
is van Flan
ige Blaken,
fijde

D I R K de IV.

and in ver-
schieden, w
ind inder, v
geten van d
en de Klappe
in der p
d in me
and van der
dij, om d
A. Langen
dusden van
de, somme
vinden of L
e vande, et
en, in wel d
vande de d
partij, d
Hedegard
Vandere, v
van d'op

ge igit
Martia

dit ook d
en, broden
van d'op
Dit in d
d'et nu
eet van, d
de, van
van d'op
Brennig, d
de l'eren
ge igit d
vande, v
en d'op

...en verregeling der
...en, waarom dees be
...noud, en alleen die
...en it van gevoelen, d
...en Landingen van de
...nheid, bekend was,
...nzaamheid gefchied te
...en van de Keizer was,
...n, en den Keizer te be
...Landing van dees en
...n van anderen geve
...n, noutende op vete
...n of Landing, dat n
...e was, en doudet hi
...en, en wel drien, dat
...noudte drien ingeset
...nheid, Prins en Ge
...nheid te gauen. De
...noren, en lyt op
...n de drien gemaet, w

Gelede hier te vult
Merckel Baidhine

...nok zijn een en
...nouden foudde,
...noud van Hildand
...noud foudde, dat
...noud te vullen: wij f
...noud, die te openb
...noud te vullen, te
...noud. Vindere van
...noud. te vullen
...noud te vullen den
...noud te vullen den
...noud te vullen den
...noud te vullen den

fchande en verongelykinge des Keizers. Het vereischt eenige bedenkingen, waarom dezen hem den tijtel van *Graaf van Holland* onthoud, en alleen die van *Markgraaf van Vlaardingen* geeft: men is van gevoelen, dat de reden hier in moet bestaan, om dat *Vlaardingen* toen als de voornaamste Stad, alwaar *Dirk* zijn Hof hield, bekend was, en dat dit, het zij uit verachting of uit onwetenheid geschied is, wyl *H. Contractus* een groot vriend van den Keizer was, daar *Dirk* tegen oorloogden, en die hij, om den Keizer te behaage, als met minachting, simpel *Markgraaf* van éene enkele Stad noemden, waarin hij door onkundigen van anderen gevolgd is, hij zelfs bewijst zijnen misflag, noemende op eene andere plaats, *Vlaardingen* een Provincie of Landschap, dat weleer een *Marquisaat* pleeg genoemd te worden, en doordien *Holland* toen op verre na zo groot niet was, dan wel daarna, kan men ligt toegeeven, dat hij als een buitenlander daarin misgetast heeft; het was ook in dien tijd meer gebruikelijk, Prinzen en Graaven, den naam van *Marquis* of *Markgraaf* te geeven. *Boudewijn den Kaalen*, Graaf van *Vlaanderen*, van 879 tot 918, is in zijn Graafschift te *Gent*, mede *Marquis* genaamd, want men leest op het zelve:

Qui legis hac tu nosce quis hic tumultas habitur.

Marchio Balduinus, culem honoris erat.

gelijk ook zijn zoon en opvolger. *Montanus* en anderen na hem, houden staanden, (schoon ten onrechten) dat de naam van *Graaf van Holland*, niet bekend zou zijn geweest voor *Dirk den Vijfden*, daar ook sommigen verkeerdelijk de vierde *Dirk* van maaken: wij stemmen toe, dat de vijfde *Dirk*, de eerste was, die in openbaare schriften, zig dien tijtel aanmatigde, maar ontkennen, dat dezelve daarom niet eerder bekend was. *M. Boxhorn* van dezen *Dirk* spreekende, zegt, *Bischof Bernulph*, die *Adelbold* gevolgd was, hield zig geduurende het leven van *Dirk den Derden*, stil, maar na deszelfs dood zocht hij *Merwede*, *Bodegrave* en *Zwammerdam*, weder tot zig te trekken, neemende zijn toevlugt tot Keizer *Hendrik de Derde*, om bijstand van die te verwerven, die daarop met veel volk

te *Utrecht* kwam, van daar invallen in *Holland* deed, nam het huis te *Merwede* in. en schonk het aan den Bisfchop: dan, naauwliks was de Keizer weder naar *Duitschland* getrokken, of Graaf *Dirk* heroverden het weer; daarmede niet veruoegd zijnde, viel hij op zijn beurt in 't *Sticht*, en regtte 'er geen minder verwoesting aan: *Bernulph* verzocht op nieuw den bijstand des Keizers; *Dirk* zijne magt vreezende, verbond zig met *Boudewijn*, Graaf van *Vlaanderen*, en *Godevaart*, Hertog van *Lotharingen*, die mede in twist met den Keizer waren: zij veroorzaakte in den aanvang het rijk groote fchaden, maar toen de *Lotharinger* vernam dat de Keizer met magt afzakten, ontzong hem de moed, en wist door middel van goede rufchenspraak, zijn foen te maaken: daarop viel de Keizer andermaal in *Holland*, veroverden *Rhijnsburg* en *Vlaardingen*, in die tijd zeer sterke plaatfen: met de aannadering van den winter, de wegen niet meer bruikbaar zijnde, belette hem dit grootere voortgangen te maaken, doch daardoor vond hij zig genoodzaakt terug te trekken, en leed in zijne aftogt geene geringe fchade. Zeldzaam is 't, dat men, noch bij *Melis Stoke*, noch bij anderen, hiervan niets gemeld vindt. Te *Luik* werd daarna, zo fommige verhaalen, volgens de gewoonte van die tijden, een Steekfpel gehouden, waartoe Graaf *Dirk* mede genodigd was; bij ongeluk zeggen zij: doorflak hij aldaar den broeder der Bisfchoppen van *Luik* en *Keulen*, met zijn lantie, waarop hij de vlugt nam, en twee zijner Edellieden moesten het ontgelden, wordende van de Hovelingen doodgeflogen, het welke Graaf *Dirk* zo euvel opnam, dat hij alle de fchepen der *Luikenars*, die te *Dordrecht* lagen, deed verbranden, en de daar zijnde *Kooplieden*, gevangen neemen; maar vermids men nergens vindt, dat gemelde Bisfchoppen *Waf van Luik*, zoon des Graafs van *Gulik*, en *Hermanus van Keulen*, uit de *Paltzgraven* aan den *Rhijn*, broeders waren, noch dat hunnen broeder te *Luik* gefneuveld zou zij, zou ook aan de waarheid daarvan wel konnen getwijfeld worden; doch in 't oude *Floriarum Temporum*, vindt men duidelijc gezegd, dat Graaf *Dirk*, den broeder van den Aartsbisfchop gedood heeft. *Schrieverius* zegt, dat hij daarop nagezien heeft, een oud met de hand gefchreven

Chro.

Chronykje , waarin staat : „ dus Diderik was te *Luik* in een „ Tournoispel , en daar heeft hij in 't spel den broeder van den „ Bisfchop van *Keulen* verslagen ; de *Luikenaars* vielen daarom „ op hem aan , en wilde alle de *Hollandfche Heeren* ombren- „ gen , maar hij vlugtte met een snel paart , en verloor daar „ twee natuurlijke broeders , te weten bastaart zoonen van „ *Dirk den Derden*.” In een oude Hoogduitsche Chronijk , geëindigd Ao. 1290 , leest men bijna dezelve woorden , met de- ze bijvoeging : „ dat Graaf *Dirk* zeer vertoont , over dat ver- „ moorden , met de fchepen der *Luikenaars* en van andere bo- „ venlandfche zeer kwalijk begon te handelen ; dat daarop de „ Bisfchop van *Luik* , zig met hulp van andere Vorften ver- „ sterkende , en aangeport van Keizer *Hendrik* , een inval in „ *Holland* deed.”

Om bovengemelde reden , had dan Graaf *Dirk* de *Luiksche* fche- pen doen verbranden , dat de Bisfchop en andere Vorften zeer euvel opnamen , en aan gehist door den Keizer , zig ten oorlog deed opmaaken , en onverwacht met een vloot in *Holland* viel ; eene fter- ke vorst diende hem , om over het *Ys* , *Dordrecht* te overrompe- len : dan in de Stad woonden *Gerrard van Putten* , en deeze bragt 'er Graaf *Dirk* met een deel volk heimelijk in , die aldaar alle de *Duitsche* verfloeg ; dit in de nacht gefchied zijnde , ging Graaf *Dirk* des morgens door de Stad , om de verslagenen te befchou- wen , een der vyanden , die zig in een huis verborgen had , fchoot hem van daar met een vergiftigde pijl in de Dye , en veroor- zaakte hem eene wonde waaraan hij ftierf. Tot dus verre *Hal- ma* gevolgd hebbende , vindt men 'er wel het hoofdzaaklijke , maar geen volledig , veel min een aaneengefchakeld verhaal in , van het geene , tot de regeeringstijd van dezen *Dirk* behoord , waarom wij oordeelen , het niet onnut te zijn , even als van zijn vader , aaneengefchakeld alle de gebeurteniffen , van den aan- vang zijner regeering , tot aan zijnen dood , hier ter neder te ftellen.

Dirk de Vierde , als de oudfte zoon van *Dirk de Derde* , volgde zijnen vader in het bewind , over het Graaffchap *Hol- land* , als de vijfden Graaf , verkrijgende zijnen broeder *Floris* het bewind niet over *Oostfriesland* , maar als Stadhouder over

Kennemerland en *Westfriesland*: Keizer *Koenraad* overleed niet lang naar *Dirk den Derden*, te *Utrecht*, en werd gevolgd door zijnen zoon *Hendrik de Derde*: *Bischof Adelbold* mede overleden zijnde, was gevolgd door *Bernulph*, welke het verdrag, voorheen door zijnen voorzaat, met den derden *Dirk* gemaakt, met deszelfs zoonen *Dirk* en *Floris* bevestigden: de rust die hierop had kunnen volgen, werd gestoord, door een twist tusfchen *Vlaanderen* en *Holland*.

Walcheren, en zo men wil nog eenige andere Zeeuwfche Eilanden, waren eenige jaaren te vooren door Keizer *Hendrik den Tweeden*, aan *Boudewijn*, de vierde Graaf van *Vlaanderen* opgedragen, waaruit de *Vlamingen* eene rekening maakten, dat gantsch *Zeeland*, *Beweste Schelde*, aan *Vlaanderen* behoorden; en de *Hollandsche* Graaven beweerden 'er geen minder regt op te hebben, schoon de grond waarop hun regt steund, zeer duister is. Op de giste van *Lodewijk*, van het oude *Wasda*, waarvan wij op *DIRK DEN EERSTEN* gewag gemaakt hebben, wil men dat zij zig beriepen, en ook op latere Giftbrieven, waarbij hun Graaffchap tot aan (*Fortrappen*) *Zuidbeveland* was uitgebreid: 't zij dan, dat hun regt gegrond of ongegrond was, *Zeeland*, *Beweste Schelde*, weet men, dat lang den twistappel tusfchen die van *Holland* en *Vlaanderen* geweest is; de oneenigheden werden heviger, nadat *Boudewijn*, de vijfde Graaf van *Vlaanderen*, (1045) een inval in *Friesland* deed, waardoor men mogelijk *Holland* zal moeten verstaan, doch waarvan de oude *Chronijken* niets anders zeggen, dan, dat *Boudewijn* zijn vyanden verflaagen hebbende, zegepraalende terug keerden: de nederlaag die de *Hollanders* daarbij leeden, fchijnt aanleiding gegeven te hebben, dat de *Bischof van Utrecht*, de kans schoon ziende, Keizer *Hendrik de Derde*, weder tegen *Dirk de Vierde* aanhief, om hem het bezit, van de landen omtrent den *Rhijn* en *Merve*, weder te ontnemen: het blijkt ook, dat de Keizer daar aan gehoor gegeven heeft, want met het jaar 1046 bragt hij een aanzienlijke vloot fchepen op de *Maas*: de *Bondgenooten*, die zig tegen Graaf *Dirk* veréend hadden, waren de Keizer, de *Bischof van Utrecht* *Bernulph*, *Wazo van Luik* en *Lambert de Tweede*, Graaf van *Leuven*, die als een blodaard

ech-

echter weinig ten nadeele van de Hollanders verrichtte. De Keizer, na te *Utrecht* het Paaschfeest gevierd te hebben, zakte met de andere Legerhoofden den stroom af, en bereikte welhaast *Dordrecht*, dat spoedig in zijne handen viel, daarna voortgaande, zakte hij af naar *Vlaardingen*, alwaar Graaf *Dirk* zig toen bevond, en alwaar hij, onverhoeds verrast, zig ge-
 noodzaakt vond, de plaats te ruimen, en aan den Keizer over-
 tegeeven; *Keenenburg*, een sterkte in *Delfland*, viel mede in
 handen van den overwinnaar, en dus werd de gantsche streek,
 die men voorgaf dat den Bischof van *Utrecht* ontveldigd was,
 hem ontnomen.

Dirk de Vierde zig dus van het grootste deel zijner bezittin-
 gen beroofd ziende, was verplicht op middelen bedagt te zijn,
 om zig te redden; zijn verlies maakten hem stout, en was oor-
 zaak, dat hij zig openlijk tegen den Keizer verzette. *Godefrid*
Hertog van Lotharingen, had zo wel als *Dirk*, reden om op
 den Keizer vertoornd te zijn, beiden dan verbonden zij zig om
Hendrik de Derde alle mooglijke afbreuk te doen, en hunne
 hernomene bezittingen te herwinnen; *Hertog Godefrid* maakten
 zig meester van *Nijmegen*, en deed het vorstelijk paleis aldaar
 door het vuur vernielen: *Dirk* inmiddels een vliegend leger bij
 een gebragt hebbende, liep het platte land van *Luik* en *Utrecht*
 af, en richtte 'er ijsfelijke verwoestingen aan.

Dat hun te meerder ruimte gaf, was dat het Keizerlijke leger
 terug gekeerd, en de Vorst zig te *Spier* bevond. *Hertog Gode-*
frid wist zijn gedrag zodanig een schijn te geeven, dat *Hendrik*
de Derde besloot, eerst al zijne magt tegen Graaf *Dirk* aante-
 wenden. Met de aannadering van de Herfst, verzamelde hij
 andermaal een vloot, die langs den *Rhijn*, *Maas* en *Waal* tot
 voor *Vlaardingen* afzakten, maakende *Hendrik de Derde* zig
 meester van de toen twee sterke steden *Rhijnsburg* en *Vlaar-*
dingen, in welk verhaal de ouden een mislag begaan hebben,
 want *Vlaardingen* was reeds in zijn geweld, en door *Rhijns-*
burg zal waarfehijnlijk *Keenenburg* moeten verstaan worden,
 welke plaatse hij dan niet won, maar 'er zijn volk ontscheepte;
 te meer moet men zulks gelooven, wijl die zelve Schrijvers er-
 kennen, dat de Keizer op dezen togt weinig uitregtten, waar-

toe het reeds verloopen jaargetijde, en de weeke grond, veel oorzaak gaf, en waartoe een opgekome hooge vloed mede veel toebragt; en niet alleen dit, maar den aftogt der vloote ging niet zonder nadeel toe, wyl Graaf *Dirk de Vierde*, met eenige ligtgewapende vaartuigen, aanviel, en den Keizer noodzaakten, geen kans ziende om zijne zwaar en diepgaande schepen, die ten deele in de slijk vastzaten, te beveiligen, of te redden, zig naar *Utrecht* te begeeven, ook leed hij in deze aftogt veel; waarna *Dirk*, terug gekeerd zijnde het op *Dordrecht* aanzette, en na het weder bemagtigd te hebben, ook van de overige plaatse meester werd.

In het volgende jaar (1048) te *Luik* tot een Steekspel genodigd zijnde, had hij aldaar het ongeluk, den broeder van den Aartsbisfchop, met een speer zo zwaar te kwetzen, dat die het bestierf; de Bisfchoppelijke daar tegenwoordig, namen dit zo euvel, dat zij terftond op de Hollanders aanvielen, en onder anderen twee bastaardbroeders des Graaven van *Holland* doodden: *Dirk* redden zig ter naauwernood met de vlugt, doch was zo verftoord, dat hij, te *Dordrecht* gekomen zijnde, de Keulſche en Luiksche Koopvaardijſchepen, die aldaar lagen, in den brand deed ſteeken, en de daar zijnde Kooplieden hunne goederen, niet liet volgen, dan na het betaalen van eene zwaare geldboete; ook verbood hij hun allen handel in zijn Graaffchap. Dit zijn gedrag liet niet na, zijne vijanden op nieuw tegen hem te verbitteren; die van *Keulen* en *Luik* maakten een verbond met die van *Utrecht* en van *Mets*, haalden ook de Markgraaf van *Brandenburg* over, om hen behulpzaam te zijn: deze zaamverbondenen bragten een aanzienlijk leger bijeen, en trokken met de winter over het ys naar *Dordrecht*: dat meest den ondergang van *Dirk* bevorderden, was dat zijne vyanden verftand hielden met veele Hollandsche Edelen, aldaar woonachtig, die niet ſchroomden, hun de Stad in handen te leveren. *Dirk* rukte met alle ſpoed mede een leger bijeen, en begaf zig daarmede in alle ſtilte naar *Dordrecht*, en kwam door behulp van *Cerard van Putten* 'er binnen; zijne benden langs de ſtraaten in ſlagorde geſchaard hebbende, viel hij de verraders en vijanden zo onzagt op het lijf, dat 'er eenige honderden ſneuvelden, en de

ove

Holland.

de grond, veel
vloet mede veel
der vloote ging
rde, met eenige
zer noodzakelij
de schepen, de
of te redden, zij
lene afloogt van
rdrecht samen
de overige paa

n Scekijpel ges
broeder van de
zen, dat die hi
, namen dit na
den, en onder
Holland dood
vlugt, doch wa
tijnde, de Kei
ur lagen, in de
den kunne ge
van eenen vrou
zijn Graafschap
nieuw regelen
ten een verbon
ik de Markgra
ne zijn: den
teen, en trok ke
meest den ov
ganden verlan
oonachting, de
ren. Dirk trau
tig daarmede
lp van Gouv
traaten in lig
en rijen a
aepelde, en de

Holland.

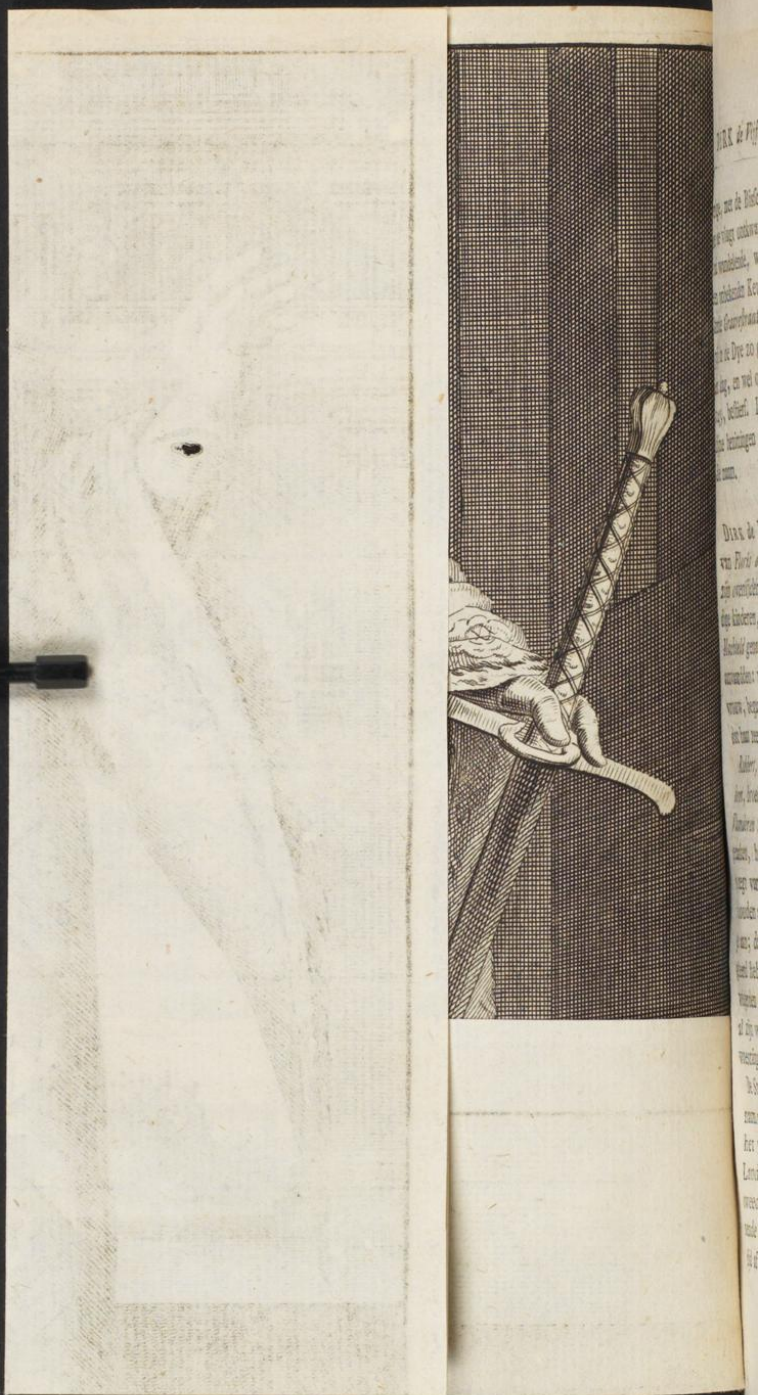
rechte grond, veel
te vloet mede veel
gys des winde ghy
Vierde, met eenig
Schaer noodzakel
nande schepen, in
te, of te redder, in
te dene afing van
Dordrecht van
van de overighe

een Steskipe ge
den broeder van te
wetten, dat die h
ning, namen dit a
anvielen, en onde
van Holland doo
te de vlog, doch we
nen zijnde, de Ke
albaar lagen, in de
oplieden hune p
den van eenen r
del in zijn Graaf
n op nieuw repa
maakten een ver
den ook de M
paam te zijn: de
egerboijen, en w
te: dat meens den
ijne ryanden n
haar woonstg, d
te leveren. D
begit zig daarm
n behulp van G
gys de stanten in
anders en v
den freu
179

DIRK de V.

overige, met de Bifchoppen en de Markgraaf; het naauwlijks met de vlugt ontkwamen: Graaf *Dirk* daags daaraan de wallen rond wandelende, werd, toen hij 'er het minst op dagt, door een onbekenden Keulenaar, die zig in een huls, in het nog bekende *Graaveftraatje*, verſchoolen had, met een vergifügen pijl in de Dye zo gevaarlijk gekwetst, dat hij het met den derden dag, en wel op den 14den van de maand Januarij des jaars 1049, beftierf. Laatende, wijl hij nooit gehuwd geweest was, zijne bezittingen na, aan zijnen broeder *Floris de Eerſte* van die naam.

Dirk de Vijfde, zevende Graaf van *Holland*, was de zoon van *Floris de Eerſte* en *Geertruid van Saxen*, die *Floris* bij zijn overlijden, in het jaar 1061, weduwe liet met drie onmondige kinderen, als, dezen *Dirk*, en twee dochters *Bertha* en *Machteld* genaamd, dus *Geertruid* de voogdij over haaren zoon aanvaardden: van haar getuigen de Schrijvers, dat zij was eene vrouw, begaafd met een manlijk verftand moed en dapperheid, dat haar zeer wel te pasfe kwam.

Robbert, zoon van *Boudewijn de Vierde*, Graaf van *Vlaanderen*, broeder van *Boudewijn de Zesde*, zig van het Graaffchap *Vlaanderen* ziende uitgefloten, wierp, om aan eenig beftier te geraaken, het oog op *Holland*, meenende dat eene vrouw, het regt van haaren onmondigen zoon, niet zou konnen ſtaande houden: een en andermaal viel hij haar met een magtig leger aan; dan moest telkens, beladen met ſchade, terug wijken; geleerd hebbende, dat zij niet klein moest geacht worden, weigerden hij verder eenen openbaaren veldſlag, maar ſielden al zijn vermogen te werk, om door ſchermmutzelingen en verwoeftingen de magt der *Hollanderen* te verkleinen.

De Staaten van *Holland*, (zo men in die tijd reeds hun dien naam geven mag) of wel de Edelen, die mijns bedunkens toen het voornaamſte lid van Staat uitmaakten, om het verderf van Land en Volk te verhoeden; raadden vrouw *Geertruid* tot een tweede huwelijk, met *Robbert*; zij beiden daaraan het oor leenende, werd het huwelijk tuſſchen hun voltrokken, en van dien tijd af aan, werd hij *Robbert de Vries* genaamd, niet om dat

hij *Friesland* overwonnen had, maar om dat, zo als wij meermaal gezien hebben, genoegzaam heel *Holland*, toen *Friesland* genaamd werd, en hij als Man van *Geertruid*, de voogdij over *Dirk de Vijfde* aanvaardden.

Kennelijk is het, dat *Holland* ter dier tijd bepaald was, binnen dat gedeelte, dat nu *Zuidholland* genaamd wordt, draagende het overige den naam van *Friesland*. Laat ons zien wat de *Vlaamsche Chronijken* van dit huwelijk gezegd hebben.

Meijerus spreekt 'er aldus van: In het jaar 1063, (zegt hij) werd te Oudenaarden, door Boudewijn den Godvruchtigen, de vergaderingen bijeen geroepen, daar werd het huwelijk tusschen Robbert, zijn jongste zoon, en Geertruid, weduwe van Floris, Graave van Holland, voltrokken; ook werd Robbert, ter begeerte van de Hollandsche Gezanten, als Gouverneur over Holland aangesteld, en als Voogd over de kinderen van Floris aangenomen: tot zijn erfdeel werden hem toegevoegd, vijf Zeeuwsche Eilanden, als: Walcheren, Schouwen, Zuidbeveland, Noorbeveland en Borsfelen, en daarbij het Land van Aalst met de vier Ambachten, waarop zijn vader hem deed zweeren, dat hij zig daar mede te vrede zou houden, zonder zijn broeder ooit te verongelijken; welke voorzorge hoogst nodig was, wijl Robbert een stout en onverzaagt man was, zeer begeerig tot heerschappij en geneigd tot den oorlog; zijn broeder daarentegen was stil, vreedzaam en godsdienstig. Robbert trok met zijn Bruid naar Holland; na het eindigen van den oorlog, deed hij de Friezen den oorlog aan, en bragt een deel van hun Land, onder zijne magt, vanwaar hij de naam van de Vries kreeg. Welke laatste woorden wij reeds ontkent hebben. Niet alleen dezen Robbert, die zig dus in het bewind gedrongen had, maar ook Willem, Bisfchop van Utrecht, meende de tijd van minderjaargheid van Dirk de Vijfde, mede een schoone gelegenheid te zijn, om weder te bekomen, dat zijne voorzaaten het *Sticht* ontnomen hadden; ten Keizerlijke Hove wist hij te bewerken, dat het Grraffchap *Holland*, en de Abdy van *Egmond*, hem geschonken werd, en bovendien verbond Willem zig met *Codevaard*, Hertog van *Lotharingen*, van wegen zijn lichaamsgefel, bijgenaamd met den Bult. In 't jaar

1071 vielen deze beiden met geweld in *Holland*. *Robbert* trok hun tegen; het kwam tot eenen openbaare veldslag, waarin *Robbert* de nederlaag krijgende, de vlugt moest neemen, en daarbij sneuvelde een groote menigte *Hollanders*. *Godevaart* overmeesterde een groot deel van *Friesland*; de *Bisfchop* bezette alle de *Hollandfche Steden*, en vong aan met de bouw-
 wing van 't Kasteel te *Tsfelmonde*; door welke voorspoed des overwinnaars, *Robbert* en *Geertrui* met haare kinderen het land moesten ruimen. *Godevaart den Geweldenaar*, aanvaardde het *Graaflijke bewind*, doch het duurde niet lang, want hij werd in 't jaar 1075, door eenen *Giffelbert*, dienaar van den onmondigen *Dirk*, te *Delft* op het geheim gemak zittende, of zo andere (fchoon met minder fchijn van waarheid) zeggen, te *Antwerpen* gedood, door een steek, hem van onderen in 't lichaam toegebracht.

Veele rekenen *Dirk de Vijfde*, als de tiende Graaf van *Holland*, makende de rekening aldus: *Floris de Eerfte* de VI; vrouw *Geertruid* de VII; *Robbert de Vries* de VIII; *Godevaart met de Bult* de IX; en *Dirk de Vijfde* van dien naam de X. Doch *Geertruid* en *Robbert* waaren alleen Voogden, en *Godevaart* een *Geweldenaar*; dus men, zo ook *Melis Stoke* gedaan heeft. *Dirk* als de VIIe moet aanmerken, te meer, daar *Godevaart* het *Graaffchap* alleen als leen van den *Bisfchop* ontvangen had; dus dan ook de bedrijven, zo van *Geertrui*, *Robbert* als van *Godevaart*, op hunne bijzondere Art. moeten gezogd, en hier alleen gefproken worden, van het geene *Dirk de Vijfde* betreft. Kort na den dood van *Godevaart*, ftierf *Bisfchop Willem*, en werd gevolgd door *Bisfchop Koenraad*. *Dirk* zig als vlugteling in *Vlaanderen* bevindende, trok alle zijne medevlugtende, zo *Hollanders* als *Zeeuwen*, daar bijeen, vermeerderende die door een menigte *Vlaamfche Boogfchutters*, die in dienst van *Robbert* ftonden, en viel daarmede in *Holland*: te *Tsfelmonde* komende, werden des *Bisfchops* knegten door hem geflagen, waarop de *Bisfchop* genoodzaakt was, afstand van *Holland* te doen; *Dirk* deed daarop het Kasteel flegten, en herftelde zig met hulpe van zijne ftiefvader, in zijne bezitting.

De

De *Oude Hollandsche Chronijk* zegt: dat hij met eer en gejuich, als Erfheer van *Holland* en *Zeeland* gehuldigd werd, maar dat de Friezen weigerden hem te erkennen, en vrij wilde blijven, waarop hij met een magtig leger tegen hun optrok, op een tijd dat hun land en water door de gestrengen vorst met ys bevroerd was, dat hij, zig daarvan bedienende, in *Friesland* trok, veele van hun doodende, verbrandende eene menigte van Steden en Sloten; daarna *Stavoren* bemagtigd hebbende, als Heer van *Friesland* erkend werd, hebbende hun land tot aan de *Lauwers* toe verwoest. Breeder geeven dit latere Schrijvers op, doch *Schrivervius*, die veel geloof verdiend, zegt: dat dit al bij geen oude Schrijvers te vinden is, maar dat hij het alleen gevonden heeft in een oud geschreeven Chronijkje, dat toen bijna honderd vijftig jaaren oud was, en dat door *Jan Gerbrandsz van Leiden* schijnt gevolgd te zijn, zo als die weder gevolgd is door *Heda*, *Barlandus*, *R. Snoij* en meer anderen. Zo dat (zegt hij) *deze vertellinge, dewijl ze nergens gevonden word, van ouden gelijkheid, mij te recht verdagt is en doet vreezen, dat het al verfiert zal zijn, alhoewel ook U. Emmius, dezen oorlog in zijn Friesche Historie verhaald, maar niet zo breed als onze Historieschrijvers, die ook, hoe geleerd zij zijn, dikwils mistastten.* De vraag is, of het niet ten hoogsten ongeloofbaar is, zo als het verhaal luidt, dat op eenen dag door de *Hollanders* op het ys, in twee gevechten, verslagen zouden zijn, op den eersten dag meer dan 40,000, en op den tweeden dag, 60,000 Friezen, zo als het *Goudsche Chronijkje* zegt, of volgens *Veldenaar* en *Snoy* 40,000 en 60,000, daar de *Oude Hollandsche Chronijk* en *Barlandus* maar 4000 en 6000 stellen: voeg 'er bij, dat noch *M. Stoke*, noch de *Chronijk van de Abdij van Egmond*, geen het minste gewag van dezen Frieschen oorlog maaken. Deze beiden in tegendeel zeggen, dat Graaf *Dirk de Vijfde*, na dat hij zijn land weer heroverd had, nog vijftien jaar in vrede leefden, schoon dezelfde mislag van *Stoke*, in *Dirk den Vierden* aangewezen, ook bij den *Vijfden* plaats zou kunnen hebben. De kundige en naauwkeurige *Vossius* spreekt echter mede niet van dezen oorlog noch van de nederlaag der Friezen. *Fokke Sjaerds*, in zijne *Friesche*

Jaar.

Jaarboeken, bekend rondborstig, geene vrijheid te hebben, de onderwerping van zijne Landgenoten te ontkennen, en stemt meer dan eens toe, dat *Dirk de Vijfde* in *Friesland* zo geweldig huis hield, als of hij de gantsche natie der Friezen wilden ten onder brengen, doch zegt en toond duidelijk aan, dat hij niet lang genot van deze overheersching had.

Laat ons met het verhaal van *Vosius*, op het voetspoor van *Halma* voortgaan, en dan naderhand de waarheid in een klaar daglicht stellen: *Vosius* dan, zegt van deze Historie, *Egbert van Saxen*, wiens moeilijke Graave *Diederik* ter gemallinne had, zegt bij hem (namelijk bij *Dirk*) hulpe tegen de Keizer, *Diederik* weigerde het; *Egbert* daarover vergramt, mogelijk door de Friezen in zijn gramschap aangespoort, maakten zich gereed om tegen *Diederik* te oorlogen; hij nam heel *Oostergo* en *Westergo* in, gelijk ook heel *Friesland* tot aan de *Zuiderzee*, zonder dat de Graaf 'er iets tegen deed. Immers (zegt hij) ik vinde het in de *Jaarboeken* niet, dat hij hem tegengetrokken is; de Keizer kwalijk te vreden, dat het *Saxische* gebied daardoor zo veel te grooter geworden was, schonk den *Bischof Koenraad* te *Utrecht*, al het land, dat door de *Saxen* in *Friesland* ingenomen was: zeker een schraale gift, van iets dat in de magt van een ander was, en met het staal in de vuist hem moest ontveldigd worden, (en wat meer is) deze gifte werd drie jaaren daarna als onherroepelijk bevestigd.

Wij hebben boven (zegt *Halma* ten vervolge) aangeroert, dat deze *Dirk* allereerst den tijtel van *Graave van Holland* had aangenomen, en hierbij zullen wij, het geen boven daarvan niet gemeld is, bijbrengen uit *Schrieverius*, hij zegt dan: deze *Graaf Diderik*, is de eerste geweest, die zig deed noemen *Graave van Hollandt*, daar zijne voorzaaten maar alleen den naam van *Graaven* droegen, zonder de plaats of graaflijkheid daar bij te voegen. Dergelijk gebruik was 'er ook bij den *Adel van dien tijd*, die in hunne ondertekeningen alleen de namen, en geene bijnamen, gewoon waren te schryven. Ook getuigd *Buchelius*, geen ouder handvest, met den tijtel van *Graave van Holland*, ooit gezien te hebben, dan eene onder de oude papieren van *St. Marie* te *Utrecht*, van *Dirk den Ze-*

venden, in het jaar 1194: maar bovengemelde *Schriverius* meld van een ouder handvest van *Koenraad*, Bischoep van *Utrecht*, rakende de begiftiging van *St. Jans Kerk*; van den Tol in *Smits-huizen*, en beroept zig als getuige op *Dirk de Vijfde*, gedagtekend Ao. 1085. Noch (zegt hij) is 'er een brief voor handen van *Dirk de Vijfde*, van het jaar 1083, waarin hij de gifte aan de Abdij van *Egmond* bevestigd, beginnende aldus:

In nomine Sanctæ & individicæ Trinitatis. Ege Theodricus, Dei gratia Hollandensium Comes.

dan, daar zijn 'er die dit geschrift voor onecht verklaren.

Laat ons, om de zaaken iets duidelijker voortestellen, een korte herhaaling doen van het voorgaande, beginnende met den aanvang der regeering van *Dirk de Vijfde*: de Hollanders het bestier van vreemdelingen altoos wars geweest zijnde, moesten noodzaaklijk de vlugtende jongeling een goed en genegen hart toedragen, te meer, daar het Slot te *Tsfelmonden*, gebouwd door Bischoep *Willem*, hun dwars in den weg was. Hier te landen, zo wel als in *Vlaanderen*, oordeelden men, dat het gantsche herstel van zaaken, aan de bemagtiging daarvan afhing; dan hiertoe was eene welbemande vloot nodig: *Robbert de Vries* gebrek aan schepen hebbende, verzocht om dezelve aan *Willem van Normandijë*, Koning van *Engeland*, die de zuster van *Robbert* in huwelijk had: deze aan het verzoek voldaan hebbende, zo zeilde *Dirk de Vijfde* daarmede naar de *Maas* of *Merve*, met groote ijver, om zig in het bewind te zien: aan de mond der riviere ontmoette hij de Bischoppelijke schepen, die hem de doortogt zocht te beletten; haast raakten de wederzijdsche vlooten aan elkanderen; lang en hevig werd 'er gevogten, niet zonder zwaar verlies van wederzijden, doch eindelijk verklaarden zig de overwinning voor Graaf *Dirk*: de Bischoppelijke schepen verjaagd of vernield zijnde, ontscheepten de Graaf een gedeelte zijner manschap, ter belegering van het Slot, waarin zig den Bischoep met eene talrijke bezetting bevond: de magt die *Dirk de Vijfde* bijeen had, werd versterkt door de Hollanders, en deze beformde de Voorburg zo hevig, dat ze geheel om.

omver raakten; de belegeraars wierpen zulke zwaare stenen uit hunne *Blijden*, tegen de torens van het Slot, dat, den een na den ander vernield of zwaar beschadigd werd: geen der belegerden dorst zig op de borstweering vertoonen, of hij werd door de Vlaamsche Boogschutters gedood of naar binnen gedreeven: eindelijk werd de brand in het Slot geschoten, door middel van brandende spietzen; de vlam woedde zo hevig, dat 'er geen blusfchen aan was, het welk natuurlijker wijze, die van binnen in de grootste verlegenheid moest brengen: reeds zestien dagen had het beleg geduurd, toen Bischof *Koenraad* geen kans meer zag, besloot, het Slot op voorwaarden overtegeeven, naamlijk, dat hem de zijnen den vrijen uittocht naar *Utrecht* zou gegund worden: sommige verhaalen, dat *Koenraad* in een uitval gewond en gevangen werd, dan de meeste maaken daarvan geen gewag. Graaf *Dirk* deed van zijnen kant, den Bischof belooven, hem in het vredig bezit van *Holland* te laten, en na dat die belofte gedaan en het Slot ontruimt was, liet *Dirk* hem en de zijnen ongemoeit naar *Utrecht* keeren, waarna hij het zelve ten grond toe deed slegten.

Weinig tijds daarna, nadat *Dirk* zig dus in zijn bezit hersteld zag, begaf hij zig in huwelijk met *Othilda*, dogter van Hertog *Herman van Saxen*, en bezat daarna, volgens de geloofwaardigste Schrijvers, het land vijftien jaar in volle vrede, en overleed den 17den van de maand Mei des jaars 1091: van hem is nog een giftbrief voor handen, ten behoeve van de Abdij van *Egmond*, van den 26sten Julij des jaars 1083, gegeeven te *Vlaardingen*, waarbij Graaf *Dirk de Vijfde* alle voorheen gedaane gifte zijner voorvaderen bevestigde, noemende zig in het hoofd daarvan, DIRK, DOOR GODS GENADE, GRAAF DER HOLLANDEREN. Hem volgden zijn zoon *Floris de Tweede*, bijgenaamd *den Vetten*,

Zie de Schrijvers bij de vorige gemeld.

DIRK

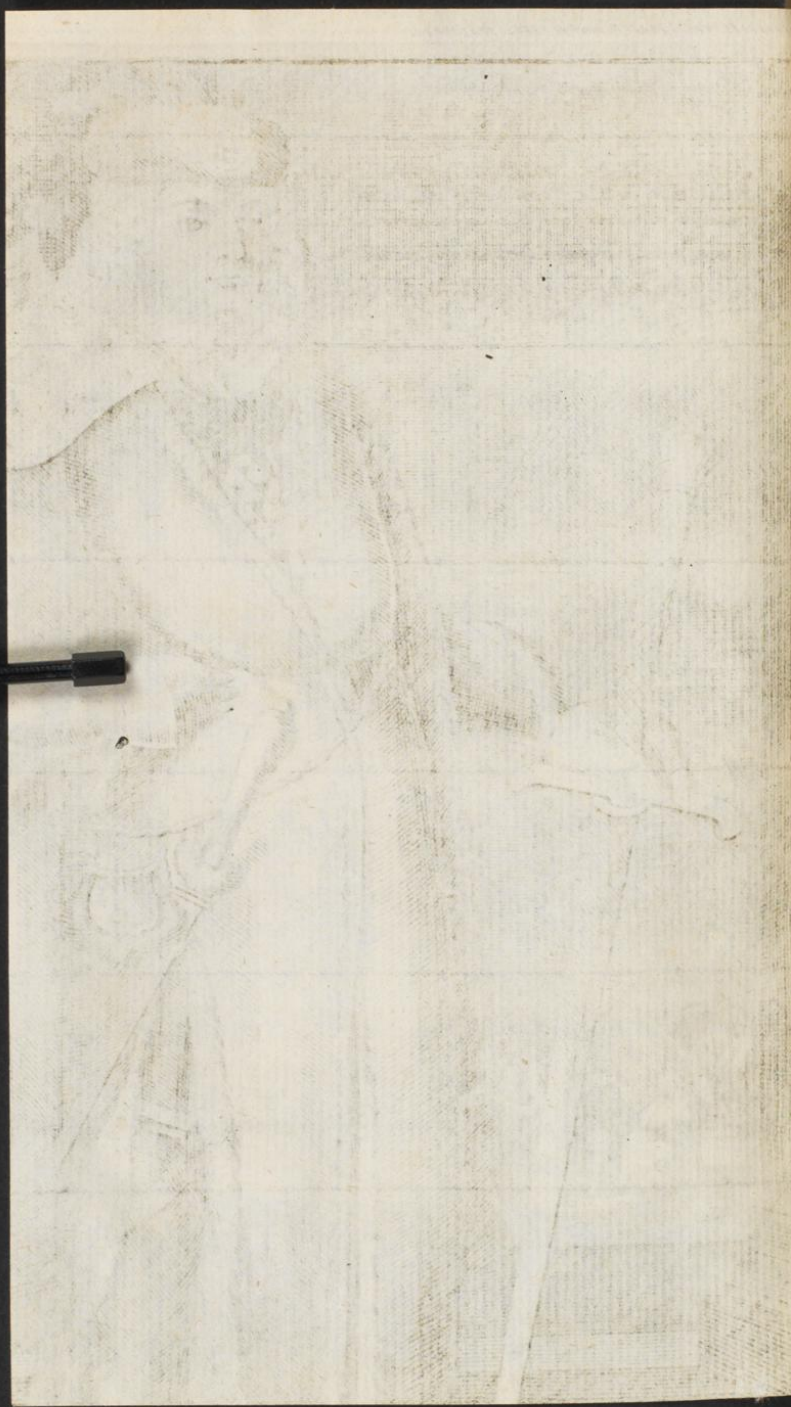
DIRK de Zesde, de negende in den rang der Hollandfche Graaven, was de oudste van de drie zoonen van *Floris de Tweede* en van vrouwe *Petronella*: de ontijdigen dood van gemelde zijnen vader, was oorzaak, dat zijne moeder mede als Voogdesse, de regeering, gedurende zijne minderjarigheid, aanvaarde: *Petronella* was eene vrouw, van geen minder moed, dan voorgemelde *Geertruid*, moeder van *Dirk den Vijfden*; zij bestuurde het Graaffchap eenige jaaren, schoon zij in den aanvang van haar bestier (1123) zig door de partij van haaren broeder *Lotharius*, toen Hertog van *Saxen*, tegen Keizer *Hendrik de Vijfde* deed trekken, mede in zwaarigheden wikkelden, dien zij had kunnen ontgaan; men leest zelfs dat zij aan de Keizer weigerden, de Leenverheffing voor haaren zoon te vragen, waardoor zij *Hendrik den Vijfden* noodzaakten met een leger in het volgende jaar (1124) naar *Holland* te komen, om haar daar toe te noodzaaken, dat hem ook weinig moeite kostte: dan *Hendrik de Vijfde* in dat zelve jaar overlijdende, zo rees haare magt en moed, wjl haar broeder *Lotharius* tot die waardigheid verheven werd: een zaak van het grootste belang voor haar en voor 's Lands ingezetenen, wordende daardoor de twist en vijandschap, tusschen den Keizer en de Hollanders, die meer dan eene eeuw geduurd had, eensklaps in vriendschap veranderd. Niets liet *Petronella* onbeproeft, om, al wat ten voordeelen van den jonge *Dirk* strekken kon, ter hand te neemen. De meergemelde Graaffschappen, *Oostergo* en *Westergo*, werden door *Lotharius*, de Utrechtsche Bischof ontnomen, en aan het Hollandfche Graaffchap gehegt: hiermede niet vernoegd zijnde, trachtte zij ook het Graaffchap *Vlaanderen* voor hem te bekomen. *Karel de Goede*, Graaf van *Vlaanderen*, in het jaar 1127 te *Brugge* omgebracht zijnde, zonder kinderen na te laten, dagt haar, een geval te zijn, dat niet dan een gunstig gevolg kon hebben: zij wist zig wonderwel te bedienen van een schijnbaar regt, ontleend uit het in 't voorgaande Art. gemelde huwelijk van vrouwe *Geertruid* met *Robbert de Vries*; dan de grootvader van *Dirk de Zesde*, was niet meer dan een voorzoon van *Robbert* geweest, dus het meer staatzucht dan regt was, daar zij op bouwden; het eenigste voordeel dat zig opdeed, was, dat

Hollandsche
vrij de Twa
van gemoe
de als Voo
rijheid, m
minder moe
niffen; z
on tij in de
rij van laar
get. Kater. H
den wikkelen
rij van de K
som te waag
ner oet legen
om haar d
koste: d
zo rees ha
ewandighe
voor ha
twist en v
die meer d
p verander
n roodele
reemen. D
rgo, wende
n, en aan h
noegd zijnde
em te bebo
het jon 12
e laanen, ab
g gevolg k
een schijnba
elde huwel
in de grou
voorzoon
get was, d
opdu, wa
dat

DIRK de VI.

...de Zee, zeggende

...den jongen Gra
...dat op de wijre het v
...en waken weggenomen
...aan te krijgen, bega
...te onbetwistelijc som
...dat het liep al op ni
...tussen door van den
...van *Frederijk*, tot
...en *Petronele* met
...der *derwaerts* heeren.
...du gaf, had *Dierk* de
...was bereikt, en dus in
...voulle broder, bekend
...er, was een jongeling, die
...als hij later bekend was,
...geven, dat een al te verre
...in, dat al beide broeders g
...onella van nog en mo
...vade geigen vromschoon
...het mocht van te hande
...leide, zo als de vromdijg
...prijn egeen hadden, en
...moet te wegen had. Te
...in te ver oedichdijg aan
...winst van het jaar i
...jaren hand, en de wa
...gelegheid was, om
...d'ien sig daerom bedi
...nagte, *Almar* al, e
...in veelal te bieden,
...Dome en *Gedogen* vloot
...lege, wat dit deden was
...verag loten.
Floris inderken w
...Verfreesen wapper, i
...had sig daerom doe
...ongefijde afstuk;
...III. DEEL.

dat de Vlamingers den jongen Graaf niet ongunstig waren, oordeelende, dat op die wijze het oud geschil, over *Walcheren*, best kon worden weggenomen: om deze genegenheid en denkwijze meer aan te drijven, begaf zig *Petronella* naar *Brugge*, en verpilde 'er aanzienlijke somme, om de Vlaamsche Heeren te winnen; dan het liep al op niet uit, wijl *Willem van Normandijë*, zusters zoon van den overledenen Graaf *Karel*, door bewerking van *Frankrijk*, tot Graave van *Vlaanderen* verheven werd, dat *Petronella* met haaren zoon, onverrichter zaken deed herwaards keeren.

Op dit pas, had *Dirk de Zesden* den ouderdom van agttien jaaren bereikt, en dus in staat het bewind zelve te aanvaarden: zijn oudste broeder, bekend met den naam van *Floris den Zwarten*, was een jongeling, die door zijne uitmuntende hoedanigheden bij ieder bemind was, en geen gebrek werd hem toegescreven, dan eene al te verre gaande staatzucht, en dit was oorzaak, dat de beide broeders gestaag in onmin leefde, 't geen *Petronella* veel zorg en moeite veroorzaakte; zij, om alle kwaade gevolgen voortekoomen, hield de voogdijschap zo lang haar mogelijk was in handen, en hierin zou zij nog volhard hebben, zo niet de vijandlijkheden der Westfriezen, *Dirk* gelegenheid gegeven hadden, om te toonen wát men van zijn heldenmoed te wagten had. te meer, daar het klaar bleek, dat *Floris* niet onschuldig aan den opstand der Westfriezen was.

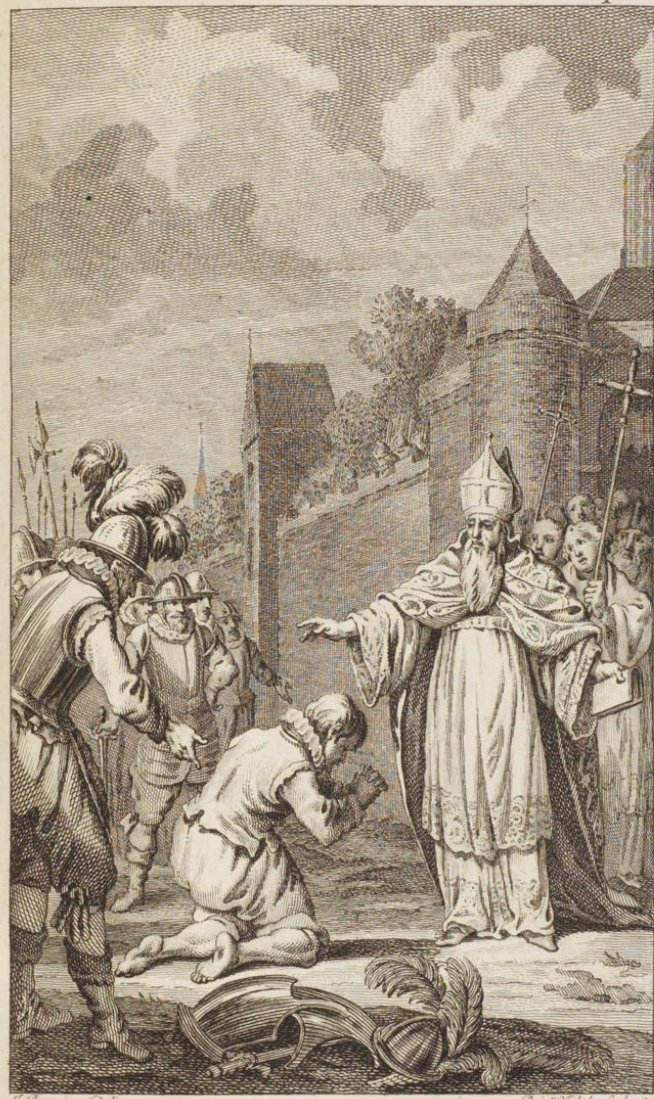
De winter van het jaar 1132, was boven mate fel, de wegen waren hard, en de wateren in zwaar ijs veranderd, dat de beste gelegenheid was, om hun met een leger te naderen; *Dirk de Zesden* zig daarvan bedienende, trekt met zijne bijhebbende magt van *Alkmaar* af, op de Westfriezen aan: zij onmagtig hem weerstand te bieden, vlooden landwaarts in, stellende de Dorpen en Gehugten bloot voor de plondering van het Hollandsch leger, dat rijk beladen met buit en gevangenen naar *Alkmaar* terug keerden.

Floris den Zwarten werd als hoofd en beschermmer door de Westfriezen aangezocht, hij deed zig niet lang nodigen, maar begaf zig derwaarts, doende zijn broeder een gantsch jaar lang alle mogelijke afbreuk; *Alkmaar* werd onder zijne aanvoering

overvallen, en deetlijk geplonderd en gebrand: de Kennemers mede te onvrede op Graaf *Dirk*, door onmatige geldafperlingen verbonden zig ook met *Floris*, en deden hem hulde: de Westfriezen en Kennemers dus vereend, flaken de Sloten en Lusthoven der oude Hollandfche Graaven, in *Kennemerland* en te *Haarlem* gestigt, in brand: de Westfriezen besteedde tot het pleegen dier verwoestingen, telkens maar een dag, begevende zig met den avond weder thuiswaarts; dan anders handelden hieromtrent de Kennemers, waarom Graaf *Dirk* besloot, hun ieder in 't bijzonder aantevallen, en de Kennemers waren de eerste, die zo onzacht van hem gehandeld werden, dat zij in groote getallen zig aan hem moesten onderwerpen.

Petronella, die niet dan met smerte, gedurende twee jaaren, deze handelwijze moest aanzien, bewoog haaren broeder *Lotharius*, om tusschen beide te komen, en *Dirk* met zijnen broeder *Floris* te verzoenen; door middel van zijn gezag, noodzaakten hij hun spoedig tot een verdrag, waarbij *Floris* in het bewind over *Westfriesland* bevestigd werd: dan dit duurde niet lang, zie hier de oorzaak 'er van, *Arnoud*, Heer van *Rechem*, in 't *Land van der Mark*, overleeden zijnde, liet zijne zeer aanzienlijke goederen één eenige Dogter na, *Helywig* of *Hadewig* genaamd, staande onder de voogdij van haaren oom *Herman*, Heere van *Arendsberg*: de Leenmannen van den overledenen Heere van *Rechem*, zo 't schijnt, misnoegd over deze voogdijfchap, zagen om naar eenen bekwaamen echtgenoot voor *Hadewig*, en lieten het oog vallen op *Floris den Zwarten*, die zij haast gereed vonden, om het huwelijk te aanvaarden, op voorwaarden, dat zij hem als wettigen Heer zouden huldigen, gelijk zij deden: de Keizer, die gaarne de verhooging van zijnen Neef zag, stemde geredelijk tot dit huwelijk: niemand was 'er meer tegen dan *Herman*, die zig noch door *Floris*, noch door de Leenmannen, tot het huwelijk liet beweegen. *Floris* steunende op de gunste der Leenmannen, en boven al op zijn vermaagtschapping met den Keizer, poogden zig toen, door de wapenen in 't bezit der Heerlijkheid, en van *Hadewig* te stellen: de landen van den Heere van *Arendsberg* en van *Godefrid van Ruik*, deszelfs broeder, werden zeer door hem beschadigd.

ja

DIRK DE VI^{DE} GRAAF VAN HOLLAND SMEKT DEN BIS SCHOP
VAN UTRECHT OM VERGIFFENIS.

Ja zelfs *Utrecht*, dat toen onder bewind stond van *Andries van Kuik*, broeder of neef van *Godefrid*: *Floris* hield de Stad *Utrecht* als zijn wapenplaats, verwaards hij, van eenen uittogt terug keerende, geduurig de wijk nam, dat de Biscshop, door de gunste die de Burgerij hem toedroeg, niet beletten kon: *Leksmond*, waarin de Biscshop bezetting hield, werd bemagtigd en aan koolen gelegd.

De Heeren van *Arendsberg* en *Kuik*, geen kans ziende om *Floris den Zwarten*, met geweld te overmeesteren, namen toevlugt tot de list, en overvielen hem onverhoeds, terwijl hij, van weinige verzeld, op de jagt uitreed, en beroofden hem te *Absteede*, even buiten *Utrecht*, van het leeven. De aanleggers van dezen moord werden door *Lotharius* in den Rijksban gedaan, en hunne goederen verbeurd verklaard; Graaf *Dirk* werkte mede om hun te verdrijven, en eerst na den dood van den Keizer (1137), verzoenden zij zig met hem, mids zig als Leenmannen van den Graaf verklaarende.

De dood van *Lotharius*, die door *Koenraad den Derden* gevolgd werd, veroorzaakte een nieuwen oorlog tuschen de Hollanders en Utrechtsche, uit oorzaak, dat de Keizer, de meergemelde Graaffschappen *Oostergo* en *Westergo*, aan den Biscshop *Andries van Kuik*, schonk, in vergelding van de moeite die hij had aangewend, om hem ten zetel te verheffen: *Dirk de Zesden*, die reeds lang een wrok op den Biscshop gehad had, verbond zig met zijn behuwd broeder *Otto*, Paltzgraaf, en deszelfs zoon *Otto*, Graaf van *Benthem*, hebbende met dezen ten oogmerk, een inval in *Drenthe* te doen: dan, voor dat *Otto van Benthem* dit deed, verzette zig de Groningers mede tegen den Biscshop: doch *Otto* werd door de Biscshoppelijke leger magt geslagen en gevangen: *Dirk*, om die schade te vergoeden, sloeg het beleg voor *Utrecht*, dan, ziet wat gebeurd, de Biscshop zijne waereldlijke magt te gering achtende, bediende zig van een wel verzonnen list, hij zig in zijn geestelijk gewaad gestoken hebbende, kwam met al de geestelijkheid, niet om ten strijd te gaan, maar bij wijze van processe, ter Stad uit, houdende het boek in de hand, waaruit hij dreigde het banvonnis tegen *Dirk* te zullen leezen: de Hollanders door dit ongewoone

schouwspel verstomd, stonden alle ten uitersten verbaasd, ja *Dirk* zelf was zo verslagen, dat hij beval de wapenen neder te leggen: de listige Bisschop zuimde niet, daarmede zijn voordeel te doen, noodzaakende hem, om bloothoofds en barrevoets op de knieën om vergiffenis en saken, en nadat de Graaf deze schandelijke vernedering ondergaan had, gaf de Bisschop hem de kus des vredes, en verzoenden zig met hem: de Graaf van *Benthem* verloor 'er het meeste bij, want hij kreeg zijn ontslag niet, dan op voorwaarden, van zijn Graaffchap tot een leen van de Utrechtsche kerke te stellen: hij kort daarna omgebragt wordende, ging zijn Graaffchap over op *Otto*, zoon van *Sophia* en *Dirk den Zesden*.

Graaf *Dirk* van alle binnenlandsche oorlog nu ontslagen zijnde, ondernam in het jaar 1139, een togt naar het *H. Land*. neemende zijnen weg over *Rome*, alwaar Paus *Innocentius de Tweede*, hem onthief voor de kloosters van *Egmond* en *Rhijnsberg*, van de onderwerpelijheid aan den Bisschop van *Utrecht*, stellende dat dezelve voor betaaling van eene geringe jaarlijksche schatting, alleen van de Paus voortaan zouden afhangen: na de terugkomst van *Dirk den Zesden*, ontstonden 'er in het jaar 1150 weder nieuwe twisten, over de verkiezing van eenen Utrechtschen Bisschop, waartoe, zo wel *Dirk den Zesde*, als *Hendrik*, Graaf van *Gelder*, en *Dirk*, Graave van *Kleef*, gaarne *Herman van Hoorne* bevorderd zagen; waartegen die van *Utrecht* en *Deventer*, *Fredrik*, zoon van Graaf *Adolf*, wilde indringen: dan, Graaf *Dirk* gesterkt door de magt des Keizers, plaatste *Herman van Hoorne* op den zetel. Staande dat hij hier mede ijverig bezig was, ondernamen de Westfriezen een opstand tegen hem: in het jaar 1155 deeden de Dregter Friezen (versta die van *Enkhuizen*) een inval in *Kennemerland*, plonderende en brandende aan alle kanten; dan, de Haarlemmers en Osdorpers vielen hun zo onzagt aan, dat zij genoodzaakt waren het land te ruimen, wordende 'er wel negen honderd van hun in de vlugt gedood.

Twee jaaren daarna overleed *Dirk de Zesden* op den 5den Augustus des jaars 1157, en liet uit zijn huwelijk met *Sophia*, dogter van *Otto*, Paltzgraave op den *Rhijn*, na, *Floris den Der-*

van Hildert.

terden verband, de wapen en naar
armede zijn naan
volds en beveren
nadar de Gm
gul de Biding
het hem: de Gm
ant hij kreeg
Straffing te en
komt daan
p Otto, zoon

oolog nu minge
ogr naar de L
ar Paus Innocen
e van Egron
en Bifchop
e eene geringe
zouden alingen
tenden 'er in be
ring van een
den Zeide, de
an Klerf, gane
gen die van
loff, wilde ind
r der Keizer, p
nide de bij hier
ten een op
Frien (ver
d, pionderende
amers en U
zaat waren
e van hun in de

den op den
welijk met
ijw, in, H
Der.

DIRK de VII.

NRE de Z

die hem v
Ten aniere
wij, bij de ou
nider moeit
Mer van hem t
het den Eerf

DIXIE & ZONE
 ing van Holland
 ing, die welk
 naam. Flori
 deken Simple
 ood kan geve
 der, die de el
 en van het g
 fisme van de
 van van 't H.
 te, naar de
 oemelijk K
 een verkeer
 in de landw
 ing, eigen
 en worden
 oemelijk
 der Flor
 telen
 n de
 de
 de
 ge
 Lu
 Lou
 Te
 vand
 g
 ge
 de

Derden, die hem volgden, en buiten die *Pelgrim*, *Robbert* en *Otto*. Ten aanzien van deze, minder verschil, als wel met de vorige, bij de oude Schrijvers plaats hebbende, hebben wij met minder moeite, zijne levensschets kunnen opmaaken. Meerdér van hem begeerende, zie men de Schrijvers genoemd bij *Dirk den Eerste*.

Dirk de Zevende, en laatste van die naam onder de Graaven van *Holland*, was de zoon van *Floris den Derden* en van *Ada*, uit welk huwelijk nog verwekt was eenen zoon *Willem* genaamd. *Floris de Derden* in het jaar 1190 te *Antiochië* overleeden zijnde, zo werd *Dirk*, die toen zeven-en-twintig jaaren oud kan geweest zijn, terstond als Graaf, in plaatse zijns vaders, als de elfde in rang van opvolging, erkend. Gantsch anders was het gesteld in *Vlaanderen*, *Filips van der Elsas*, Graave van dat gewest, was even als *Floris den Derde*, op den togt naar 't *H. Land*, overleeden, en hij geene kinderen nalaa-tende, rees aldaar terstond verschil over de opvolging: *Filips*, toenmaalige Koning van *Frankrijk*, hield staande, dat het aan hem vervallen was; doch *Boudewijn*, Graaf van *Henegouwen*, als in huwelijk hebbende *Margriet*, zuster van den overledenen *Filips*, eigende het zig toe: staande de oneenigheden, die daar-over voorvielen, zocht *Dirk de Zevende* zig te ontslaan van de Leenroerigheid, waaraan hij volgens de gemaakte overeenkomst tuschen *Floris den Derden* en *Filips van der Elsas*, in het jaar 1168 verbonden was, doch Keizer *Hendrik de Zesde*, weigerde daaraan zijn toestemming te geeven, vondt hij zig verplicht voor dat gedeelte van *Zeeland*, aan Graaf *Boudewijn* de eed te doen, die zig ook weder uit vreeze voor *Frankrijk*, als Leenman we-gens de landen van *Aalst* en *Waas*, de vier *Ambachten*, het *Land omtrent de Schelde*, *Walcheren*, *Zuid- en Noord-Beve-land*, *Wolfaartsdijk* en *Borselen* verklaarden.

Toen *Dirk den Zevende* het Graaflijk bestier aanvaardde, be-vond zijn broeder *Willem* zig nog in *Palestina*, dan, vandaar terug gekomen zijnde, ontstond 'er een hevige twist tuschen deze beide broeders: *Willem* volgden het voorbeeld van *Floris den Zwartén*, en begaf zig naar *Westfriesland*, alwaar hij

Enkhuizers of Dregterlanders gereed vondt, om hem hulpe te bieden: *Willem* begon ook vandaar de eerste vijandlijkheden. Het allernadeeligst voor *Dirk den Zevenden* was, dat niet alleen zijn broeder, maar ook ter gelijker tijd de Vlamingen hem groote overlast deden, met een inval in *Walcheren*, waardoor hij genoodzaakt was, zijne magt te verdeelen: het eenigste dat hem ten voordeele strekten, was, dat *Aleid van Kleef*, zijne vrouw, een manlijk hart bezat, en daarbij schrandere was; naa haar vertrouwden hij den krijg tegen zijnen broeder en de Westfriezen, en hij zelfs begaf zig naar *Zeeland*, om de Vlamingers te bestrijden.

Vrouw *Alijd* behaalden eene volkomene overwinning, en *Dirk* gelukte het mede de Vlamingen te slaan, en tot de ontruiming van *Zeeland* te noodzaaken. Nog in het zelve jaar van 1195, werd door de bloedvrienden van de beide broeders, te *Haarlem* een verzoening tusschen hen getroffen, waarbij bepaald werd, dat *Willem* uit de *Geervlietsche Tol* jaarlijksch zou trekken, drie honderd ponden, en dat, het geene Graaf *Dirk* in *Oostergouwe* en *Westergouwe* bezat, *Willem* als een Leengoed zou worden opgedragen. Doch dat hem *Westfriesland* mede als een Leengoed zou zijn afgestaan, zo sommigen gezegd hebben, kan niet waar zijn, wijl bekend is, dat *Dirk* in het jaar 1198, een inval in *Drechterland* deed, en 'er eene deerlijke verwoesting ter straffe van hun vorig gedrag aanregte.

Willem, die zig terstond na het sluiten van het verdrag naar *Friesland*, beoosten de *Zuiderzee* begeeven had, werd aldaar tot Graaf gehuldigd: dan in *Friesland* zelve vond hij eenige tegenstand; *Hendrik de Kraan*, Graave van de *Kuinder*, moest hij overwinnen en verdrijven, dat hem gelukt zijnde, nam de verdrevenen zijn toevlugt tot Graaf *Dirk den Zevenden*. Dat wonder schijnt, doch als men zien zal, dat *Dirk de Zevenden* meer in schijn, dan in waarheid zig met zijn broeder verzoend had, dan zal dit wonder van zelfs verdwijnen. Van dit ons gezegde ondervond *Willem* maar al te ras de wezenlijkste bewijzen: *Willem* dapper en niet vrij van heerschezugt, bezat echter een oud eerlijk Hollandsch hart, waarin hij zijn broeder overtrof. De liefde tot zijne moeder en broeder, deden hem uit *Friesland*

afkerens konen, en
verder, door tijde
en een, of wankling
te klief, konen wa
si broeder hem van de
Wille, deze raad in
klein van Oosters, al
maal, en waarom hij z
dare van de bladschoppe
ginken: wonder moet
kruin, en moet mede
krijg van zijn broed
varen, en in de ge
midde vande te ondu
reid, veld van Gra
ten tijde dichter al
vrijheden tijde, na
reid lang op het Ue
op het hof van z
vond later gevecht
vrij blidings Dirk v
in Friesland te doen
in blidings, in het
krijgsgeval gevech
naam hem niet zijp
vrij blidings al
vander, die de
het zig van Ot
van Dirk, die
naam vanden z
in zelding bet
tijdsman: D
het blidings Ot
tijde vreden met
Harog van blid
velden, en geve
te deed terfide

land herwaarts komen, om hun beide te bezoeken; het laatste werd hem, door zijne moeder *Ada*, die het, 't zij den ontrouwer aart, of wraakzugtigheid van *Dirk*, of de aanstookingen van *Aleid*, kenbaar was, ontraaden, verzekerende hem, dat zijn broeder hem zou doen vangen.

Willem, deze raad in den wind slaande, begaf zig naar 't *Sticht van Utrecht*, alwaar *Dirk* zig op het Slot *ter Horst* bevond, en waarvan hij zig veel moeite gaf om *Dirk van der Aare* tot de Bischoppelijken zetel te verheffen, zo als hem ook gelukten: wonder moet *Willem* hebben opgezien, *Hendrik de Kraan*, en meer anderen, aldaar te ontmoeten, die hem in het bijzijn van zijn broeder, en waarschijnlijk op deszelfs bevel deed vatten, en in de gevangenis werpen, waaruit hij echter haast middel vondt te ontkomen: *Willem* zig naar *Gelderland* begeevende, werd van Graaf *Otto* gunstig ontvangen, zelfs gaf *Otto* hem zijne dochter *Aleid* ter vrouwe, en toog, het huwelijk voltrokken zijnde, met haar naar *Friesland*. *Otto van Gelder* reeds lang op het Utrechtsch Bisdom misnoegd zijnde, steunde op den bijstand van zijn behuwd zoon *Willem*, en ook deze vond haast gelegenheid, om zijne magt 'er tegen aantewenden, wyl Bischof *Dirk van der Aare*, ondernam eenige geldligting in *Friesland* te doen; *Willem* bemagtigde zig van de persoon des Bischops, in het klooster te *Staveren*; de Boeren, door bijgelovigheid gedreeven, en dit als heilighenniss uitkrijttende, verlostte hem uit zijne gevangenis. *Willem* zig nu aan den haat van den Bischof ziende blootgesteld, en de magt zijner eigene Onderzaaten, die de zijde des Bischops hielden, schroomende wendden zig tot *Otto* zijnen schoonvader, en Graaf *Dirk* zijnen broeder: *Dirk*, die uit hoofden van het huwelijk van *Willem*, hem meer ontzien moest dan te vooren, toonde zig ter zijner hulpe terstond bereid; Graaf *Otto* viel in *Overijsfel* en bemagtigde *Deventer*: *Dirk* verwoestte het heele *Nederlicht* en sloeg het beleg voor *Utrecht*: *Dirk van der Aare* zig dus van magtige vijanden omringd ziende, nam zijn toevlugt tot *Hendrik*, Hertog van *Lotharingen*, die het gelukte Graaf *Otto* te overvallen, en gevangen naar *Brabant* te voeren; *Dirk* dit verstaande, deed terstond het beleg opbreken, en begaf zig ter ver-

losfing van *Otto*, naar *Brabant*, floeg het beleg voor 's *Hertogenbosch*, welke Stad hij ook den 7den van de maand September des jaars 1202 bemagtigde: onder de gevangenen die hij daar bekwaam, bevonden zig *Willem* en *Henrik*, Heeren van *Kuik*, broeders van den Hertog. Dan zeer spoedig verdoofden deze gelukszon; de Hertog zijne magt versterkt hebbende met Keulfsche, Luiksche, Limburgsche en Vlaamsche knegten, viel de terug trekkende Hollanders, met buit belaadend, bij 't Dorp *Heusden*, met een voor hem zo gelukkig gevolg aan, dat de Hollanders geslagen, en *Dirk de Zevenden* zelfs gevangen genomen werd; waarop *Holland* en *Gelderland*, ja zelfs het *Sticht*, deerlijk werd afgeloopen en geplonderd. De twee Graaven zig in de magt hunner vijanden bevindende, werden niet ontslagen, dan na het betalen van zeer groot losgeld, en het toefstennen van een allernadeeligst verdrag, moettende *Dirk* zig voor een Leenman van den Utrechtschen Bischof verklaren, en niet min nadeelige voorwaarde moest hij zijnen overwinnaar toestaan, en gedoogen dat het oudste gedeelte van *Holland*, een leen van *Brabant* werd; na alle deze nadeelige voorwaarden bekrachtigt te hebben, keerde hij naar *Dordrecht* terug, alwaar de geleedene rampen en 't finertelijk gevoel der vernedering, die hij had moeten ondergaan, hem in een zwaare ziekte deden vallen, en binne kort (den 4den November 1203, of zo andere zeggen, den 3den November 1204) een eind van zijn leven maakten. Geene kinderen, dan zijne dochter *Ada*, nalaatende, van wien wij reeds gesproken hebben, in het I. Deel, p. 224* enz.

DIRK, de eerste van dien naam, en de negentiende der Utrechtsche Bischoffen. Na den dood van *Balduines*, vertoonden zig Graaf *Dirk den Zevenden* en *Otto*, Graaf van *Gelder*, ieder van een meenigte volks verzeld, zig binnen *Utrecht*, veroorzaakende door hunne kuiperijen zo veel verwarring, dat een deel der Kanonikken, zig voor den Domproost *Theodorus*, of *Dirk*, broeder van de gemelde *Balduines*, en een ander deel zig voor *Arnoldus van Heenburg*, Proost van *Deventer*, stemden, wordende de eerste door *Otto*, en de tweede door Graaf *Dirk*, magtig ondersteund; doch Keizer *Hendrik de Vijfde*,

zegt

zegt *Beka*, die daarin van meest alle gevolgd word, heeft zijnen Neef *Dirk*, door den ring en herdersstaf bevestigd.

Op deze wijze, zegt *van Heusden*, is dan het gebruik, daar de Pauzen zo tegen waren, noch eenigzins in stand gebleeven, schoon 'er de Keizer geen volstrekt gebruik van maakten, maar alleen ter tijd toe, dat de Paus het verschil der beide partijen, door zijne uitspraak te *Rome* beslissen zouden.

Het schijnt dat *Innocentius de Derde*, die op dien tijd de Pauselijke waardigheid bekleedde, om den Keizer niets toeteegeeven, eerder den tegenstrever van *Dirk* heeft willen bevestigen; ofschoon *Melis Stoke* duidelijk zegt, dat *Arnoldus van Isenburg*, voor de uitwijzing van 't proces overleeden is.

Het lijd ook geen tegenspraak, of *Arnoldus* is in het jaar 1198, op den 8ten April, te *Rome* overleeden, en aldaar begraaven zijnde, werd *Dirk* in zijnen plaats door Pauslijk bevel aangesteld: dan ook deeze bekleedde die waardigheid niet, want als hij van *Rome* naar *Utrecht* reizende was, zo overleed hij te *Pavie*, en niet te *Padua*, zo als andere zeggen; wordende toen gevolgd door:

DIRK van der Aare, of *Dirk de Tweede* van dien naam onder de Utrechtsche Bischoppen. Zie op 't Art. AARE, (*Dirk van der*) I. Deel, p. 49. euz.

DIRK, Graave van Kleef, maakte zig na den moord van Graaf *Floris de Vijfden*, in het jaar 1296, zeer berugt in de bedrijven en geschiedenissen van *Holland*: *Floris*, weet men, had geene erfgenaamen nagelaaten, dan zijnen onmondigen zoon *Jan*, die zig in *Engeland* bevond; de Edelen en Steden waren wel geneegen, hem als Graaf te erkennen, doch zijne onmondigheid, en afwezenheid. noodzaakten dezelve, om na een bekwaame Voogd voor den jongen Graaf uittezien. De Edelen waren daaromtrent zeer verdeeld; zij, die deel aan den aanslag tegen 's Graaven vader gehad hadden, waren verdagt, en hadden voor hun willen verkiezen *Wolferd van Borselen*, die den Vijnsaard speelden, en zig hield, als tot hun niet te behooren. Graaf *Dirk van Kleef*, veinsden ook tot de verraders en moordenaars niet

te behooren, en beiden verklaarden zij zig voor Jonker Jan: de andere verklaarden, dat aan niemand, dan aan Jan van Avennes, de Voogdijschap moest worden opgedragen, als zijnde de volle Neef van den vermoorden Graaf: beide, *Guit van Avennes*, broeder van Jan van Avennes, en Graaf *Dirk*, waren tot de aanvaarding reeds herwaards gekomen, in de grootste verwarring, en wel toen de Landzaaten bezig waren met de belegering van 't Slot *Kronenburg*, waarop de Moordenaar *Gerrit van Velzen* en andere, de vlugt genomen hadden. Graaf *Dirk* en zijnen broeder *Loef van Kleef*, matigde zig al het gezag over het beleg aan: Jan van Kuik had, zo men vernemde, hem groote smaak in de Voogdijschap doen krijgen: groote haat kreeg het vertoornde volk tegen hem, zo haast het ontwaar werd, dat Graaf *Dirk*, na de overgave van het Slot, openlijk zijne veinzerij ontdekten, met de Edelen, en bijzonder *Velzen*, in zijne bescherming te willen houden, dreigende hun, of al wie het zijn mogt, den dood, zo hun *Velzen* en anderen niet werden overgeleverd. Daarna matigden zig Graaf *Dirk* volstrekt het bewind aan, verdeelende het onder zig met *Guido van Henegouwen*, echter niet zonder tegenzin der Gemeente, die *Dirk* als een openlijke voortander en beschermmer der Moordenaars aanmerkten: *Guido*, die slegts de plaats zijns broeders bekleedde, had ook weinig aanzien of gezag; *Dirk* echter nam zijn verblijf in den *Haag*, daar men hem beschuldigde van al te groote verteeringe die hij ten laste van het land maakten; en met de komste van Jan van Avennes, en deszelfs erkenning tot Voogd, verviel zijn aangematigd gezag zo sterk, dat hij raadzaamst oordeelden, 'er van af te zien, en het land te ruimen.

Zie M. STOKER in JAN DE EERSTE.

DIRK BAVO, Graave van Bodegraave en Zwammerdam, waarvan wij op het Art. van *Dirk den Derden*, Graave van *Holland*, reeds gewag gemaakt, en gezegd hebben, dat hij door gemelde *Dirk den Derden*, uit zijn Graafschap gejaagd is geworden, waardoor dan ook de magt van Bischof *Adelbold*, van wien hij een afhangeling was, zeer verzwakt werd.

DIRK,

DIRK, de twee-en-twintigste Abt van Egmond, en zoon van Gerit van Egmond, bijgenaamd van Screvel. In het graf-schrift van den Abt Hendrik de Derde, staat, dat die een oom van 's vaders zijde, van dezen Dirk was, dat mooglijk eenig licht zou kunnen geeven, om het *Geslachtregister der Egmon-den*, dat zo wel bij Jan van Leyden, Bokkenberg als Goudhoe-ven. zeer duister is, in order te brengen. In de levensverhaa-len der Abten van Egmond, werd hij gepreezen als een zeer goed Kloostervoogd; ten zijnen tijden viel 'er een verschil voor, over eene tiende, wat moeite Dirk aanwendde, hij kon het geschil, geduurende zijn leven, niet beslist krijgen.

Zie *Oudheden van Kennemerland*, p. 511.

DIRK BARENDs, een Amsteldammer van geboorte, en ver-maard Kunstschilder; zijne eerste onderwijzing in die kunst, was hij verschuldigd aan zijn vader, die mede een bekwaam Schilder was; zijne vaardigheid in ordonnantien werden zeer gepreezen. De bekendste zijner schilderstukken waren, de afbeeldingen der dolle woede en rasernijen der Wederdoopers, welke met de brand van het Amsteldamsch Stadhuis, door het vuur verteerd zijn geworden.

Zie *COMMELIJN*, fol. 868.

DIRK JACOBS, mede te Amsteldam geboren, en ook een vermaard Kunstschilder, in welke kunst zijn vader, Jan Corne-lis van Oostzaanen, mede vermaard was: dan, Dirk zegt men, dat zijn vader overtrof. in het treffen van het gelaat, en alle de omtrekken der ledemaaten. In de *Kolveniers Doele* te Am-steldam, ziet men van hem in een der kunststukken, nog de palm van een hand, met uitgestrekte vingers, waarover zig ie-der aanschouwer verwonderd.

Zie *Ibid Ibidem*.

DIRK VAN SYPESTEYN. ZIE SYPESTEIN. (*Dirk van*)

DIRK

DIRK DE SNIJDER, een der beruchte *Naaktloopers*, of zogenaamde *Adamiten*: onder zijn afbeeldzel, door *van Sichen* in het koper gebragt, leest men in 't Hoogduitsch het volgende: „Na de geboorte onzes Heeren 1535, hebben zig vertoond zeven mannen en vijf vrouwen, en vergaderd in de *Zoutsteeg*, in het huis van *Johan Siberts*, die zelve afweezig was: onder de mannen was deze *Dirk de Snijder*, de eersten en voornaamsten, die door een verkeerden geest gedreeven, ter aarde nederviel, en voor zijne zogenaamde broeders en zusters, feer sterk begon te bidden, zo dat alles wat in de kamer was, begon te zitteren en te beeven; als zijn gebed geëindigd was, zo stond hij wederom op, en gaf voor God zelfs in zijne Majesteit aanschouwd te hebben, ook met Hem gesproken, en in de Hemel en Hel geweest te zijn, en daar ondervonden had, dat den jongsten dag voor handen was. Als hij deze woorden gesproken had, trok hij zijne kleederen uit, en vertoonde zig geheel en al naakt, en gebood ook de anderen zo te doen, zonder dat zij hunne schaamte moesten bedekken, zeggende *de waarheid moest naakt en bloot zijn*; zij zijn gebod volgende, wierpen alle hunne kleederen op het vuur, om te verbranden, dezelve in brand geraakt zijnde, liepen de mannen en vrouwen op straat, trokken de deur toe, en riepen overluit langs de straaten, *wee! wee! wraak! wraak! doet boete! doet boete!* stellende de gantsche Stad van *Amsteldam* in de grootste beroerten. De Burgers dit aanschouwende, dachten niet anders, of de Stad was verraden, en daarop dezelven vergaderd zijnde, werden op den zelve dag, zijnde den 5den Maart, deze *Naaktloopers* gevangen, en de mannen met den zwaardesten gedood, en de vrouwen verdrinken, onder het geroep van *looft den Heere en wreekt het bloed uwer knegten*, *wee! wee!* en met meer andere uitdrukkingen, ondergingen zij hunne straffen.”

Hortensius in zijn *Oproer der Wederdoopers*, zegt'er dit van: „Op den 23sten Januarij des jaars 1535, hebben de Wederdoopers in *Holland* geraadslaagd, om de Stad *Leyden* bij nacht in brand te steeken, waardoor aldaar groote commotie ontstaan is, welke aanslag, wyl die van *Leyden*, door het schrijven van de Kastelijn van *Woerden*, gewaarschouwd waren, door de Burgers

gers verhoed werd. Korts daarna, te weeten op den 1 den Februarij hebben de Wederdoopers een stoute feldzaame daad binnen *Amsterdam* bestaan; in de *Zoutsteeg* woonde een Laakensnijder, genaamd *Jan Siewerts*, deze was op dien verrijst in *Oostvriesland*, om zijn handel; in dit huis waren zeeven mannen en vijf vrouwen te zaamen gekomen, onder dewelke een genaamd *Dirk de Snijder*, hem zelve uitgeevende voor een Profeet. Deze Profeet heeft korts daarna drie uren in den morgenstond, in een kamer van dezelve huize, in presentie van hun allen, hem plat op de aarde uitgestrekt ter nedergeworpen, en dewijl hij een gebed dede, is een ieder met sodanige schrik ende beweginge bevangen geworden, dat de kamer en alles wat daarop en in was, scheen te schudden en te beeven; hij zijn gebed voleind hebbende, heeft tot een van haar beiden gesproken, en gezegd, *ik heb God in zijn Heerlijkheid gezien, en met hem gesproken, ik heb opgevoerd geweest in den Hemel, en ben vandaar gevoerd in de Helle, en heb alles doorzien, de grooten dag des oordeels is aanstaande, en gij zijt in der eeuwigheid verdoemt, gij zijt de Helle nog niet waardig, maar in den diepsten afgrond zult gij verzinken.* De andere antwoordden daarop, *o Hemelsche Vader weest mij genadig.* Doe heeft de Profeet tot haar gezegd: *de Vader heeft zig uwer ontfermt, en tot kinderen Gods aangenoomen, uwe zonden zijn u vergeeven.*"

„Kort daarna zijn de voorschreven personen weder bij den anderen gekomen, ja sommigen van de vrouwen hebben haar mans uit het bedde verlaaten. De Profeet, nadat hij vier uren tijds met prediken en bidden had doorgebracht, leidde af zijn stormhoed, rappier, harnasch en andere wapenen, als ook zijne kleederen, en wierp alles in het vuur; zig aldus geheel naakt gesteld hebbende, beval hij de zes anderen, zig mede te ontkleeden, het welke zij terstond gedaan hebbende, van de vrouwen werden naargevolgd, hebbende niet een snoer aan zig om het hoofdhaar mede op te binden, want *Dirk de Snijder* geoordeeld had, dat alles wat uit de aarde gesprooten of gemaakt was, in het vuur moest geworpen worden, zeggende: *dat Gode eene aangename offer te zijn.*"

„Als

„ Als nu de kleederen in het vuur begonde te smoooken en te stinken, is de vrouw van den huizen, van dit alles onkundig, daardoor ontwaakt, naar boven geloopt, en heeft deze menschen alzo naakt gevonden; aan haar beval de Profeet, dat zij zig terstond mede naakt ontkleeden zou, zo als zij deed, werpande haare kleederen mede op het vuur.”

„ Deze twaalf personen dus van alles ontbloot staande, zonder te weeten wat zij zouden verrigten, werd haar door *Dirk de Snyder* bevoolen, hem al roepende naa te loopen.”

„ Buiten de deur gekomen zijnde, zijn zij met een verschrikkelijk gebaar wel de halve Stad over en weder geloopt, zijnde haar gemeen geroep *wee! wee! de wraake Gods, de wraake God!* zijnde 'er nooit afgrijzelijker gebrul gehoord, of gehoord kunnen worden, waarop de Burgers terstond in de wapenen gekomen zijn, en de markt hebben ingenomen, en daarna hebben zij deze Naaktloopers gevangen genomen, behalven ééne vrouw die men niet wist waar ze beland was, doe zij nu op het Stadhuis gebragt waren, toonde zij niet de minste schaamte, en wilde niet gedekt zijn, zeggende *de waarheid moest naakt zijn*. Inmiddels ontdekte de buuren, de brand in het huis, daar zij zig ontkleed hadde, en waren genoodzaakt de deur met geweld te openen, om de brand te bluschen. Op den 25sten Februarij werden de zeven mannen, en daar onder *Dirk de Snijder*, onder het geroep van *looft God*, enz. met den zwaarden gerecht, welke straffe echter geen de minste uitwerking had, om die verdoolde van hunne dwaaling terug te brengen.

Zie HORTENSIVS *Oproer der Wederdoopers*, in folio fol. 20, in 8° bl. 104—110, en niet zo bij WAGENAAR's *Vaderl. Historie*, V. Deel, p. 88 en 91, verkeerdelijk is aangewezen; daar staat p. m. 309 en 310. bestaande het geheele boekje van *Hortensius* in fol. maar 26 folioos, en in 8° 168 bladzijden.

DIRKSZ

ABRAHAM DIJKSTRA

Abraham Dijkstra, geboren te Rotterdam den 1sten Junij 1781, overleden te Rotterdam den 1sten Junij 1851. Hij was een bekend en gerespecteerd burger, die veel bijdroeg aan de ontwikkeling van zijn vaderland. Hij was ook een actief lid van verschillende maatschappijen en verenigingen. Zijn nalatenschap wordt gewaardeerd door de gemeenschap.

een te
nkunig,
eze met
; dat zi
eel, we

ande, na
dove Dui
"

verfijn
pen, zij
de wraak
f'gehoon
engeko
hebben

vrouw
r Stad
te, en

kr zijn
laar zij
geweld

ruantij
, ont
echt,
: ver

l. 20,
derl.
s aan
e het
1008,

162

ABRAHAM DIRKSZ.

*Aldus stak Dirikszoen, Godbruchige Abraham,
De heil'ropet, en noodde elkeen van Sions mueren,
Om onder de banier van 't weerlooze Lam
Te stryden om de kroon, die eendeloos zal duaren.*
Ad. Sprincker

C. de Ros del.

J. van Dyken sculp.

RK

hinge
Tome
reichte
us zu

12

ABRAHAM DIRCKSSEN DIENAER DES GODDELICKEN WOORD
In Christi gemeente tot Amsterdam.

*Hier siet ghy 't beeld des Mans, die, acht-en-twintich-Jaren
Voor Christi kudde, door zyn doen, en 't klaer verklaren
Van Gods-beschreven-woord, sorgvuldig heeft gewaect
Nu rust hy, en, voor 't Aartfch, hy Heemelsch soetheyt smaadt*

P. de la Burgh Excudit.

C. De Pas del:

D. de la B.

DIRKSZ., (*Abraham*) andere noemen hem *Beerens*, was in zijn tijd een zeer geacht Leeraar onder de Vlaamsche Mennoniten: de tijd van zijn geboorte en dood is onzeker; dan dit weet men, dat hij te *Dordrecht* zeer schielijk overleed in den ouderdom van vijf-en-twintig jaaren, hebbende toen reeds te *Amsterdam* twee-en-twintig jaaren zijnen dienst waargenomen. Van hem zijn eenige kleine geschriften nagebleeven.

Zie SCHIJN *Historie der Mennoniten*, III. Deel, p. 167.

DIRK JOOSTEN, maakten zig in het jaar 1566, nevens eenen *Adriaan Menning*, in 's *Gravenhaage* zeer berugt, wijl zij beiden de stoutheid hadden, zig in de vergadering der Staaten te vervoegen, en van den President *Suis* te vorderen, dat de beelden uit de kerke moesten worden weggenomen, met bijvoeging, dat zij de Timmerlieden zouden bezorgen, mids die van Stads wegen betaald werden. De President was zo verbaast, dat hij hun niet eens hunne kommissie afvroeg, maar zij, slaanden op hunne borst, zeiden, die daar in te hebben. De omstandigheid des tijds was oorzaak, dat hun verzoek werd toegestaan.

Zie BOR *Nederl. Historie*, II. Boek, pag. 62. (89)

DIRKSZOON, (*Cornelis*) in het jaar 1572 Burgemeester te *Monnikendam*, en tevens Admiraal van *Noordholland*, stond bekend als een man van groote kloekmoedigheid en ondervinding, waarvan hij in de maand Oktober des gemelden jaars doorslaande blijken gaf: de vloot der Noordhollanders, den derden van die maand over *Pampus* geraakt zijnde, zetten hij het voorbij *Marken*, om den vijandelijken Vloot, die eerst twee dagen daarna 'er over raakten, in het *Diep* optewachten: op dien dag werd van wederzijde een hevig schutgevecht gehouden, blijvende de Noordhollanders buiten staat, meer dan twee der vijandelijke schepen aanteklampen, schoon *Dirkszoon* op den zelve dag, al wat de kunst vermogt, te werk stelden, om hun te enteren, dat *Bosfu*, als van betere schepen voorzien, wist te ontwijken; *Dirkszoon* begaf zig zo na bij de vijanden, dat hij een kwetzuur in de rechter arm bekwam, echter verrichtten hij

hij

hij zo veel, dat de Spanjaarden, twee dagen daarna het beleg van *Alkmaar* moesten opbreken. De vlooten echter in elkan- ders gezigt blijvende, besloot de Admiraal *Cornelis Dirkszoon*, den 11den met een zuidoosten wind, den vijand aan te vallen; *Sonoij* raadden hem dit nog eenige dagen uittestellen, dan hij te vol ijver zijnde, wierp den brief, op dat den inhoud onbekend zou blijven, in 't vuur, beval de ankers te ligten, en zetten het met een voordewind op *Bosfu* aan; met den middag kwamen de vlooten onder elkanders geschut, en van toen begon de slag, waarvan wij op 't Art. Bossu, II. Deel, bl. 880. verflag gedaan hebben, en daar gemeld hoe *Bosfu* gevangen naar *Hoorn* gevoerd werd.

Zie verder BOR, BRANDT en CENTEN, *Historie van Enkhuizen*.

DIRKSZ, (*Arij*) een der stoutste en onverzaagste Enkhui- zers, die zig in 't jaar 1572 deed kennen, met 's Prinzen zaak manlijk voortestaan, en zig tegen de Soldaaten verzetten, we- gens het uitbrengen van een oorlogsboot, zeggende, *schiet gij op een Burger, ik zal u een opseeker door de ribben jaagen*, door welke stoute taal, de Burgemeesters zo wel als de Soldaa- ten, de Watergeuzen hun gang lieten gaan.

Zie, BRANDT en CENTEN *Historie van Enkhuiizen*, p. 155.

DIRKSHORN, een Buurt in *Noordholland*, in, of aan de Heerlijkheid *Heeren*, of *Haringkarspel*, tusschen het *Woud- meer* en *Valkoog*. Aldaar werd in het jaar 1659 een kerk ge- bouwd, die naderhand met een orgel voorzien is; wordende bediend door den Predikant van *Haringkarspel*, welke onder de klasfis van *Alkmaar* behoord.

DIRK-METSGELAND. Zie, op het Art. CHARLOIS, IX. Deel, bl. 264.

DIRKS.

DIRKSLANDT, eene Heerlijkheid, en volgens *van der Houve*, een der agt Dorpen van het Eiland *Overflakke*, in het Zuidwesterdeel van *Holland*, digt aan de *Noordzee*, tegenover het Eiland *Schouwe* gelegen: deze Heerlijkheid is in het jaar 1275 door Graaf *Floris de Vijfde*, gegeven of verkocht, aan Heer *Albert van Voorn*; vervolgens hebben in den jaare 1413, op Allerheiligen avond, *Jan van Renesse van Everinge*, Ridder, *Jan*, *Hendrik* en *Klaas van Renesse van der Burg*, broeders en knaapen, door een openbaare Acte bekend gemaakt, dat zij aan de Prior en het Konvent der Reguliere Kanonniken, van *Rugen* en hunne medelanders, verkocht hebben, de rechte helft van een zesde deel *Uitgorsfe*, geheeten *Dirkslandt*, gelegen in de *Lande van Voorn*, buitendijks, met *Duijvenwaert*, *Grijsoort*, *Breemscat*, met al zijn toebehooren, zo als het toen gelegen was, of namaals leggen mogt, boven water en beneden: en in hetzelfde handschrift staat ook, dat *Jan van Beijeren*, met de *Karthuysers van Zeelhem*, bij *Diest*, die ookeen deel in die *Landerijen* en *Gorsfen* hadden met de bovengemelde Kanonniken, bij wisseling of verkoop eens geworden is, van al sulke halve sedendeel, als si hadden zo ter *Gorshure en Legschal van Dirkslandt*, *Grijsoort*, *Duvenwaert* en *Breemscat*. Bij *Dirkslandt* lag nog een *Uitgorsfe*, *Harkinge* genaamd, het welke de *Karthuysers van Zeelhem*, buiten *Diest*, en de bovengemelde koopers, in den jaare 1484 hebben gegeven te bedijken. Ook was daaromtrent gelegen *Nieuw Harkinge*, waarvan ter behoorlijke plaats zal moeten gesproken worden. *Dirkslandt* werd in het jaar 1635 den eigendom van *N van Berlandt*, een vermogend Burger te *Goes*, en naderhand is het overgegaan in het geslachte van de Graaven van *Rupelmonde*. Aldaar was voor de Hervorming eene Parochie kerk, in dewelke aan het Altaar *St. Catharina* en *Barbera*, eene Vikarij gesticht was, waar toe niemand mogt genoemd worden, dan, die den slichter in den bloede bestond, en werkelijk tot Priester gewijd was; aan die Vikarij, wareh door den slichter toegewezen, twaalf morgen lands; en de bezitter daarvan, genoot bij afwezenheid tien Rhijnsche guldens; staande de begeevening daar van eene reeks van jaaren aan de Graaven van *Holland*: dan na

XII. DEEL.

de Hervorming, werd 'er de kerk bediend door een Gereformeerd Predikant, die onder de klasfis van *Voorn* en *Putten* behoort. Volgens de Quohieren der Verpondingen van 1732, bestaat *Dirksland* 2950 gemeeten en 214 roeden, met 225 huizen, 3 meestoven en één koornmoolen. Het Dorp van deezē naam vindt men ten Zuidoosten van den Polders, bijna een uur gaansch van *Sommelsdijk*, en op gelijken afstand ten Westen van *Melis-zand*, en ten Zuiden van *Harkingē*, of *Herkinge*, zijnde met verscheide ruime straten zindelijk bebouwd. Ook is 'er ēene Haven, die van 't Zuiden naar het Noorden, ter lengte van omtrent 1100 roeden, door het Land in 't Haringvliet loopt. Buiten den Ambachtsheer wordt *Dirksland* bestuurd door een Baljuw of Schout crimineel en zēven Mannen, die eenige misdaaden beregtē; dan, voor crimineele misdaden, spannen Baljuw en Leenmannen de vierschaar; en de civile zaken worden 'er beregt door den Schout en zēven Schepenen. De Polderzaaken worden beheerd door Dijkgraaf en drie gezworēne. De ampten van Baljuw, Schout en Dijkgraaf, worden door den zelfden persoon bekleed, zijnde die één Secretaris toegevoegd.

Zie VAN DER HOUVE *Handvest Chronijk*, II. Deel. S. VAN LEEUWEN *Bat. ill.*, fol. 147. *Oudheeden van Zuidholland*, p. 36. *Staat der Nederlanden*, VII. Deel, p. 137. enz.

DIRUTIUS, (*Remegius*) eerste Bischof van *Leeuwaarden*, als de Hoofdstad van *Friesland*, werd in het Dorp *Valkeringehove*, onder het gebied der Stad *Kasfel*, in *Walsch Vlaanderen*, geboren: na voleindiging zijner studiē, werd hij Leeraar of Doctor in de beide rechten, vervolgens Raadsheer in den hoogen Raad van *Mechelen*, Requestmeester en Proost der Collegiaale kerk te *Brugge*, en daarna tot de gezegde waardigheid verheeven. *Sanderus* zegt, dat hij te *Leuven*, een kweekschool na zijnen naam genoemd, heeft opgeregt. Als nieuw verkoorene Bischof van *Leeuwaarden*, heeft hij 't Provinciaal Sijnode te *Utrecht* 1565 bijgewoond, doch den Bischoppelijken zetel in *Friesland* nooit beklommen, doordien, zo wel de Staaten van *Fries-*

land, als de pastorie G
der de wettelijke der n
wijzigheid hem om niet
van Petrus Corvius.
Vandere: hij beleeide
in den October in den
halven.

De Oudheden van Fr

DITPOT, (Reinegius)
ter op het Huis te Riek
Borndorpe, Veenre-
Borpe, zood van Wra
magister, en *Alphons*
kapitus overheden, e
fchout, beneve overzege
van den Dijk, geen g
te verordeninge, dat
Oudheeden, heel toe e
van die, volgens een st
re, gekoninkheid fch
fchijde leen niet bij
geenheid wel toe
vopen bijzondere geb
Vrij Overheid, in d
bijzondere gevoni
opstelde, den
te was.

Memorie de P
n. I. Deel,

DITPOT, wa
de gronw Tinge
bevestigte n, en
Ga, zijn veel bit
vram, den reger

Friesland, als de gantsche Geestelijkheid aldaar, zig met kracht tegen de aanstelling der nieuwe Biscoppen verzetten. Deze waardigheid hem dan niet te beurt vallende, werd hij, na den dood van *Petrus Curtius*, eerste Biscop van *Brugge*, in *Vlaanderen*: hij beleefde eenen hoogen ouderdom, en stierf den 1sten October in den jaars 1617, nalaatende eenige geschriften.

Zie *Oudheden van Friesland*, I. Deel, p. 289.

DITFORT, (*Reinart van*) was in het jaar 1621, Bevelhebber op het *Huis te Reide*, behoorende aan *Floris*, Vrijheer van *Boetzelaar*, Heere te *Odenkerken*. Graaf *Hendrik van den Bergh*, zond van *Wezel* eenige Ruiters, om hetzelfde te bemagtigen, en *Ditfort* liet zig op den 30sten van de maand Augustus overhaalen, om zonder afwachting van één eenige schoot, hetzelfde overtegeven, zelfs had het volk van den Graaf van den *Bergh*, geen geschut bij zig. *Ditfort* trachtte zig te verontschuldigen; dat men hem uit naam van den Heer van *Odenkerken*, bevel tot de overgave, gebragt had, en dat hij aan die, volgens een schriftelijke order der Algemeene Staaten, gehoorzaamheid schuldig was. Maar deze order verontschuldigde hem niet bij Prins *Maurits*, die begreep, dat die gehoorzaamheid wel betrekking had tot het burgerlijke, maar tot geen krijgsmans gehoorzaamheid. *Ditfort* werdt, in het leger bij *Doornik*, in de *Over-Betuwe*, te regt geseld, en door den krijgstraad gevonnisd om onthalt te worden, zo als dan ook geschiedde, den 14den van de maand September des gemelden jaars.

Zie *Memoire de Fredrik Hendrik*, p. 2, 3 en 4. *AITZEMA*, I. Deel, bl. 49 en 50.

DISPARGUM, was den naam van eene sterkte, gelegen op de grenzen van *Tongeren*, die door de Overrijnsche Franken bemagtigd was, en waarop men wil dat *Klodio*, in het jaar 432, zijn verblijf hield: ook meent men, dat het oude *Dispargum*, het tegenwoordig *Diest* in *Brabant* is; anderen hou-

den 'er *Duitsberg* voor, dat ook uit veele omstandigheden meer met de waarheid overeenkomt.

Zie *Vaderl. Historie*, I. Deel, p. 282. *Oudheden van Denter*, p. 436, enz.

DIVÆUS, (Petrus) geboortig van *Leuven*, was een der beroemste Historiefchrijvers van *Brabant*, hebbende nagelaaten, *de Antiquitatibus Gallia Belgica*, *de Antiquitatibus ejusdem, qualis sub Francis*: en onder zijn ongedrukte schriften, *de Antiquitatibus Brabantia*, & *Rerum Brabanticarum*, Lib. XIX. *Rerum Lovaniensium Commentariis*, Lib. IV. Volgens *Val. Andreas*, stierf hij te *Mechelen*, in 't jaar 1581.

DIVERSWOLDT, of ook wel *Duurswolde*, één der aanzienlijkste tien Dorpen van de Friesche Grietenij *Opsterland*, eertijds behorende onder *Oostergo*, en daarna geschikt onder *Zevenwolde*: hetzelfde ligt bewesten *Bakkeveen*, een half uur van het *Koningsdiep*.

Toen de Staaten van *Friesland*, het, om *Spanje* afbreuk te doen, nodig oordeelden, om drie schansen optewerpen, werd een van die aangelegd op den doorrogt tusschen *Stellingwerf Oosteinde*, tusschen *Dieverswolde* en *Dombroek*, en tusschen *Dombroek* en *Breidberg*: voor de Hervorming was aldaar een kerk aan *St. Jan* toegewijd. De thans daar zijnde Gereformeerden, worden door een Predikant bediend, die onder de klasfis van *Zevenwolde* behoord.

DIX, (Arnold) was een der Amsteldamsche Kooplieden, welke met en benevens de Heeren *Nicolaas* en *Hendrik van Hoorn*, en *Pieter Schuurmans*, eigenaars van de *Kolonie van de Berbice* werd. Deze Volkplanting of Kolonie, was in het jaar 1703, door de Westindische Maatschappij, onder welker Oetroy zij mede begreepen was, ten onsterflijken erfeen opgedragen, aan *Abraham van der Peere*, Schepen en Raad der Stad *Vlissingen*, wiens voorouderen dezelve vijf-en-zeventig jaaren te vooren hadden aangelegd. De somme waarvoor de *Berbice* in het jaar 1712 gebrandschat was, was nog maar gedeeltelijk in de volkplan-

planting betaald, en aldaar had men aan de Franschen een Wisselbrief gegeven van omtrent honderd twee- en tagtig duizend guldens, ten laste van *Joan en Cornelis van der Peere*, Raaden en Oud Burgemeesters van *Vlissingen*, en voor een aanzienlijk deel Eigenaars der Volkplantinge: maar dezen weigerden zig te verbinden, voor de voldoening der Wisselbrief. De Fransche Gevolmagtigden te *Utrecht*, en de Markgraaf de *Chateauneuf*, in den *Haage*, hielden sterk aan, dat de Staaten de bovengemelde Heeren, tot de betaaling zouden noodzaaken, waartoe echter geen middel was, indien zij goedvonden het aandeel dat zij in de Volkplantinge hadden, aan de Franschen overtelaaten, zo als zij deden. De Staaten niet gaarne ziende, dat de Franschen zig zo nabij *Surinamen* vast zetten, hielden de zaak slepende: het liep aan tot in het jaar 1713, eer de Franschen met de hier bovengenoemde Amsteldamsche Kooplieden, ter betaaling van de Wisselbrief overeenkwamen, om met betaaling van honderd en agt duizend guldens, den eigendom der Volkplantingen aftestaan. De Franschen, na den ontfangst van genoemde geldsomme, de *Berbice* ontruimd hebbende, zo volgden de overdracht door de erfgenaame van den Heere *Abraham van der Peere*. De vier gemelde Heeren, stonden eenige jaaren daarna hun eigendom in de Volkplanting, weder aan de Maatschappij en deel nooten af, voor de somme van agtmaal honderd duizend guldens.

Zie *Notulen van Zeeland*, van 4, 20 en 24 Sept. 1714.

Groot Plakaatboek, V. Deel, p. 1551 en 1553.

DOBBESSE, (Cornelis) een Amsteldammer, eerst Pastoor te *Zoeterwoude*, en naderhand in zijne geboortestad, alwaar hij overleed den 31sten Januarij 1679.

Zie *Oudheden van Utrecht*, II. Deel, p. 476.

DOBBIUS, (Johannes) gebore in 's *Hage*, Doctor in de Godgeleerdheid, en Pastoor te *Leiden*, en na affland daarvan, te *Zwolle*, dien dienst ook verlaerende, werd hij te *Debbelen*, in *Westphaalen*, Monnik, en op het laatst zijns levens, Prior der Karthuizers te *Kalker*.

Zie *Oudheden van Rhijnland*, p. 265.

DOCKENBURG, een kasteel in *Friesland*, aan de *Louwer*, zo men wil, in of omtrent 240 jaaren na de geboorte van *Christus*, gebouwd, door *Ubbe*, Hertog der *Friezen*: *Docken-burg*, zegt men, betekend zo veel als een *Haven*, *Vrijplaats* voor de *Schepen*, zo als dit *Dok*, of *Dockenburg*, toe dienden, voor die *schepen*, welke uit *Friesland* naar *Deenemarken*, *Engeland*, enz. voeren, ten dienste van den *Koophandel*. Zie verder van dit op het *Artikel DOKKUM*.

DODDENDAAL, eene half Heerlijkheid in het Rijk van *Nijmegen*, nabij *Ewijk*, alwaar men nog de overblijfszels ziet van het voorheen aanzienlijk Heerenhuis, of Slot van dien naam, en waarvan het zwaare muurwerk door de *Franschen* in den jaare 1672 en 1702, zeer beschadigd is: een gedeelte van hetzelfde, is tot een wooning voor den *Eigenaar* bekwaam gemaakt; deze zijnde *Roomschgezind*, houd een *Priester* op het zelve, die den dienst verricht in eene ruime kelder, die wel agt honderd menschen bevatten kan.

Zie *Tegenwoordige Staat en Geographische Beschrijving van Gelderland*.

DODINS-LANE, *Lane*, of *Laan*, is bij de *Friezen* en *Hollanders* eene bijzondere weg, loopende na eene Wooning, Hofsteede, of Kerk, enz.; zo vindt men *Berg-lane*, *Kerk-lane*, *Dodins lane*, enz. Volgens een giftbrief van *Aleid*, als Voogdesse van *Holland*, van het jaar 1260, moet dezeniet verre van *Leiden* geweest zijn.

Zie *ALTING*, Tom. II, fol. 44.

DODO, word gehouden als den tweeden zoon van *Heiman* of *Heimen*, Heer van *Leerdam*, welke door zijn vader daarmede beschonken werd, en de tweede Heer van die plaats zou geweest zijn, doch hij zonder *Erfgenaamen* overleeden zijnde, is *Leerdam* weder overgegaan in het *Huis van Arkel*: andere *schrijven* de stichting van *Leerdam* toe aan *Fop*, of *Folpert*, broeder van *Dodo*; ook zijn 'er die dezen *Dodo*, *Heiman* noemen,

men, en zeggen, dat hij, uithoofde van zijns broeders kinderen, tot geen staat kunnende geraaken, zig naar *Frankrijk* begeeven had, dat hij aldaar door het bedrijven van roemrugtige daaden, tot Graaf in het *Land van Aquitanie* verheven werd: dan, wij behoeve de zaaken, van hun, die dus van den weg af dwaalen, maar in te zien, om van hunne mislagen overtuigd te worden, ook hebben wij reeds op de geslachte van *Arkel* gezien, dat deze stellingen met de waarheid niet overeenkomen: dus houden wij dan *Dodo* voor de tweede Heer van *Leerdam*.

Dodo, een ander van die naam, geboren in *Friesland*, was Kanunnik te *Bazel*: van hem weet men niets, dan dat hij de eerste geweest is, die trachten de werken van den Oudvader *Augustinus*, bijeen te doen drukken, zijnde door hem den inhoud van iedere verhandeling, aan het hoofd gesteld, doch de Pestziekte belette hem in het jaar 1501, zijn opgenomene taak te volvoeren.

Zie *Oudheden van Friesland*; I. Deel, p. 352.

Dodo, zoon van *Berwout*, Advocaat der Abdij van *Egmond*, na wiens overlijden *Dodo*, zig als erflijk Advocaat wilde doen kennen, dat hem door den Abt *Wijbold*, die in het jaar 1161, Heer *Wouter* gevolgd was, betwist werd, vindende *Wijbold* hulpe bij alle de Kloosterbroeders: *Dodo*, om zijn regt te doen gelden, deed beslag leggen op alle de kloostergoederen; de twisten die daar uit voortkwamen, werden zo hevig, dat beide partijen zig verpligt vonden, de zaak voor te stellen aan Graaf *Floris den Derden*, die dan ook in het jaar 1174, de volgende uitspraak deed:

Kennelijk zij alle geloovige Kristenen, dat *Floris*, Graave van *Holland*, zoon van *Dirk*, in hoope dat Godt hem daar voor zal beloonen, het verschil, dat 'er ontstaan was, tusschen het Klooster van *Egmond*, en *Dodo*, *Berwouts* zoon, (dewijl hij voorgaf, dat het ampt van Klooster Voorspraak, en het regt der geheele Abdij, zijn Erflijk leen was, en de Kloosterbroeders dit wederspraken) gesteld en bijgelegd heeft:

Weshalve de Graave, op het advis zijner Raaden en Edelen, geordonneert, en voor een groote menigte van menschen uitspraak gedaane heeft, dat de Graave van Holland, alleen is en blijft wettig Advocaat der Kerke van Egmond, en dewijl de kerk in het mindere geen uitspraak ontbeeren kan, daarom heeft Hij openlijk vastgesteld, dat de geen, die de Graaven des Lands, en den Abt des Kloosters, met gemeen goedvinden, daartoe mogten verkiezen, de Advocaat des Kloosters zijn zal; en die bediening niet uit eenig gunstbewijs, maar volgens overeenstemming, zo lang behouden zal, als de Abt en Graaven dienstig zullen oordeelen.

Graaf Floris ontkende dus het regt, dat Dodo meende te hebben, maar na gedaane uitspraak, werd Dodo echter als Advocaat aangesteld, en volbouwden daarna zijn Stot, dat men nog den Hoef noemd. Men zie wat wij ten aanzien van dit ampt van ADVOCaat DER KERKE, reeds gezegd hebben, in ons I. Deel, p. 347, enz.

DODONEUS, (Rembertus) werd geboren te Mechelen, den 19den Junij des jaars 1517: te Leuven leide hij de gronden tot de kennisse der Geneeskunst, en bezocht daarna de Hooge Schoole in Frankrijk en Italië, en werd, zo door zijne naartligheid als omgang met de vermaardste geleerden van die tijd, zelve vermaard in de Geneeskunst en andere Wetenschappen; bijzonder leidde hij zig toe, op de kennisse der kruiden; van Italië begaf hij zig naar Duitschland, werd aldaar Lijfarts, van de Keizers Maximiliaan en Rudolph de Tweede; In de Nederlanden komende, werd hij te Leyden in het jaar 1582 tot Hoogleeraar in de Geneeskunst beroepen. Hij stierf aldaar den roeden Maart 1585, in den ouderdom van agt-en-zestig jaaren, nalatende verscheide boeken, onder welken uitmunt zijn Kruidboek. Zijne andere werken zijn, *Oefening der Geneeskunde*; *Geneeskundige Raadgevingen*; *Inleiding tot de Aardklootkunde*; *Beginzelen der Heimel en Aardrijkskunde*, enz.

Zie MEURSH, MELCHIOR, VAL. AND., M. VAN DER LINDEN *de Script. Med.* Zijn afbeeldzel gaat op onderscheidene wijze in prent uit.

Doe.

J. B. de Vries delin.

Reinhold Kuhnke sculp.

delen,
en uit-
alleen in
in d'wij-
u, daar-
de Cras-
ren gub-
Klooster
i, maar
de de-

nde te ho-
Widvrou-
voge der
mpce van
I. Deel,

den, den
nden uit
re Schone-
rthigheid
zelve
bijzoon-
n fraaije
van de
der lide-
: Hoog-
en ieden
n, zake-
vudbuch.
Genes
stelsel
en liden
gigione

Doe-

DOEDES, *Vice-Admiraal*, in dienst van den Landen, en wel op den berugten togt naar *Chattam*: in het jaar 1667, zijnde *Doedes* op dien togt, waarvan wij op het Art. van *BRACKEL*, in het VIII. Deel, p. 937. reeds melding gemaakt hebben, bescheiden onder onder de Vlag van den Luitenant-Admiraal de *Ruiter*.

DOELE, ('t Land den) of de *Polder van den Doele*, in *Staats Vlaanderen*, ligt ten westen en ten noorden tegen het verdrinken land van *Saaftingen*, ten oosten tegen de *Schelde*, en ten zuiden tegen het land van *Ketenisse*, zijnde van het noorden naar het zuiden, ruim een uur lang gaans, en van het oosten naar het westen, een half uur breed: hetzelfde is eene Heerlijkheid, die hoog, laag en middelbaar geregt oefent; men vindt aldaar goed weil en koorenland; dan het onderhoud der dijken aldaar, kost een aanmerkelijke somme jaarlijks. In het *Land van den Doele*, aan de *Schelde*, ligt een klein Dorpje, dat die zelve naam heeft, alwaar de Roomschegezinde eene kerk hebben, waarin zij hunne Godsdienst verrigten: op de grenzen van het *Land van Saaftingen*, was welêer het *Fort den Doel* opgeworpen. In deze dagen is *de Doel* zeer berugt geworden, door een verschil tusschen de *Staten* en zijn Keizerlijke Majesteit *Josephus de Tweede*, over de grenscheiding; deze zaak nog niet beslist zijnde, kunnen wij er niets van zeggen. Zie verder *LIEFKENSHOEK*. Doch in het *Barriere Tractaat* van den 15den November 1713, leest men: *En tot Conversatie van de beneden Schelde, en de Communicatie van Staats Brabant en Vlaanderen*, cedeert zijne Keizerlijke en Katholijke Majesteit, in volle en volkomen eigendom en Souverainiteit, het *Dorp en Polder den Doel*, alsmede de *Polders van St. Anne en Ketenisse*.

DOELE, of *Doelens*, die men bijna in alle Steden vindt, en in vroegere jaaren zijn opgericht ten dienste der Schutterijen, draagende ook den bijnaam van *Kloveniers*, *Hand of Voetboogs-Doelens*, na het schietgeweer dat de Schutterijen, aan wien dezelve welêer behoorden, gewoon waren te gebruiken. Alle dezelve moettende beschrijven, of reeds beschreeven hebbende, op de Stads beschrijvingen, gaan wij het verdere daarvan stilzwijgende voorbij, zo als wij dan ook doen met het Art.

DOELISTEN, met verzoek dat de Leezer gelieve te herzien. het geene wij van die Mitemaakers in *Amsterdam*, zo in het jaar 1672 als 1748, enz. gezegd hebben op het Art. AMSTEL-DAM, in het III. Deel bl. 904. en vervolg, alwaar wij hun *schandbedrijven*, zo als ook in het III. Deel van onze *Amstedamsche Jaarboeken*, omstandig hebben ter nedergesteld.

DOENSUM. Zie DONJUM, een Dorp in *Friesland*.

DOENRIJP. Zie DRONRIJP, of Rijk, een Dorp in *Friesland*.

DOES, of *de Does*, eene rivier, of eigenlijk de derde *Rhijnsprinkel*, welke een groot half uur van *Leyden*, uit den *Rhijn* uitwaterd, loopende van *Leiderdorp*, door de Heerlijkheid *Alkemade* en *Eselijkerwoude*, tot in de *Wijde Aa*, daar ze het uitlopend water van de *Heimanswetering* ontvangt. Gesteld voor een vierde *Rhijnspruit*, komende van *Alphen* uit den *Rhijn*, door *Woubrugge*, mede tot in de *Wijde Aa*, daar zig vermengende met *de Does*, doorloopt ze de *Brasemer* en *Oude Wetering*, tot aan den *Duikerhoek*, anders *Ruigenhoek* genaamd, door het *Leidsche Meer*, haaren loop neemende naar *Polanen* en *Sanerkolk*: van dezen *Rhijnsprinkel*, heeft het oud Adelijk geslacht, waarvan wij zo zullen spreken, zijnen naam ontvangen.

DOES, (*Huis te*) waarna het oud Adelijk geslacht van *van der Does*, den naam heeft, stond weleer aan het bovengemelde water *de Does*, omtrent de plaats daar dezelve in den *Rhijn* valt, doch is sedert eenige jaaren afgebroken. De *Baron Piek*, Heer van *Zoelen*, is de Heer van *de Does*.

DOES, (*van der*) een oud Adelijk geslacht, afkomstig uit *Rhinland*; men zie van hetzelfde de bijgaande TAFELS, en eenige bijzonderheden, van deze en geene daarop gemeld in de volgende Artikelen.

DOES,

M. DOENRIJF. DOES, enz.

dat de Lezer gelieve te het
tutemakers in Amsterdam, zo in
zege hebben op het A. A. A. A.
in vervolg, alwaar wij hun / schenke
III. Deel van onze Amsterdamse
en ter nedergeteld.

, een Dorp in Prinsland.

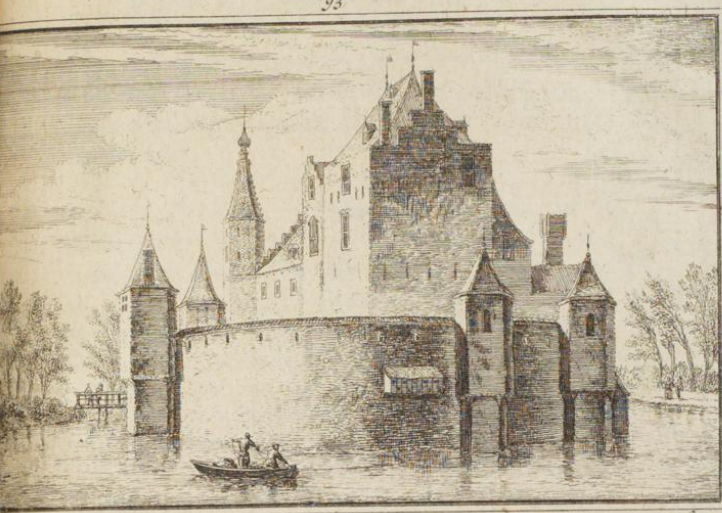
skop, of Rijk, een Dorp

e rivier, of eigenlijk de derde Rijk
buis van van Lyden, uit den Rijk
kierdorp, door de Heerlijkheid A.
tot in de Wijk de, daar ze het
mantering ontvange. Geleed

, komende van Alphen uit, dat
de tot in de Wijk de, daar ze
ontvange ze de Bragier en Oud
kerk, anders Rijksekerk ge-
lee, haaren loop noemende naar
dezen Rijksekerk, heeft het oud
ij ze zullen spreken, zijnen naam

het oud Adellijk gebed van van
stond weder aan het bovengemelde
plaatse dat destree in den Rijk
jamen afgebroken. De Baron P.
der van de Does.

oud Adellijk gebed, of koning
betreffe de ligende TAFELS, e
van deze en geen daarop gemeld in d

Het HUIS ter DOES

Het HUIS ter DOES

DOES,

Dirk, (Maurij van der) hiet bekend als
Van de Dorst, hij was in den bloei zijns le-
vns zijne vrouw was de zuster van Heer W.
van der Dorst.

Dirk, (Maurij van der) was een klomp-
maker, deze hield de partij der Habsburgers,
later zij voor vrouw Margriet, tegen het
der Habsburgers, doch hij vercoeden zij daarna
en deden hem met drie punten, onder de
rust. in den oorlog tegen Jan van Arkel;
waer gevingen, en niet onlagen, den
graaf Lodewijk, waarvoor hij zelfs om zijne
reus van zijne goederen verhoopen moest;
wel hem in het jaar 1597, door Hertog Al-
brecht zijne vrouw was Lijdelijk van Vi-

Dirk, (Dirk van der) mede uit die ge-
slacht was in 1601 Schout van Dordrecht, en Blijw
hij het in een hoogen ouderdom in 1610.

Dirk, (Dirk van der) gedumende het
in twee zijden, werden zijn beide be-
vaten hem den dood veroorzaken.

Jacob, (Jacob van der) was Raad v
der, en benevens de Heer van Na-
den Leyen, gedurende het beleg
ontfermde stadhouders de Ridders bij Dor-

Dirk, (Dirk van der) was de jongst-
de in de familie, en Care van A-
wereld hij in het jaar 1560 geboren was
zijn er-ruim twee bescheiden behorende
en Dijkgraaf van Rijnland, en het v
het Stad Leiden, en in datzelfde jaar
gele, naar hij een gelycot, onder de

DOES, (*Maurijn van der*) staat bekend als Raad van Graaf *Willem de Derde*, hij was in den bloei zijns levens in het jaar 1326; zijne vrouw was de zuster van Heer *Wouter van Amstel van Mijnden*.

DOES, (*Maurijn van der*) was een klijnzoon van boven-gemelde, deze hield de partij der *Hoekschen*, dat is, hij verklaarden zig voor vrouw *Margreet*, tegen haaren zoon *Willem den Vijfden*, doch hij verzoenden zig daarna met den Graaf, en dienden hem met drie paarden, onder de Heer van *Brederoode*. in den oorlog tegen *Jan van Arkel*; hij werd bij *Oude-water* gevangen, en niet ontslagen, dan na het betaalen van groot losgeld, waarvoor hij zelfs om zijne vrijheid te bekomen veel van zijne goederen verkoopen moest; dan, deze schade werd hem in het jaar 1397, door Hertog *Albert van Beijeren* vergoed: zijne vrouw was *Lijsbeth van Voorn*.

DOES, (*Dirk van der*) mede uit dit geslacht afstammende, was in 1446 Schout te *Dordrecht*, en Baljuw van *Zuidholland*, hij stierf in een hoogen ouderdom in 1480.

DOES, (*Dirk van der*) geduurende het beleg van *Haarlem*, daar binnen zijnde, werden zijn beide beenen afgeschoten, welk ongeval hem den dood veroorzaakten.

DOES, (*Jacob van der*) was Raad van Prins *Willem den Eersten*, en benevens de Heer van *Noordwijk*, Gouverneur der Stad *Leyden*, geduurende het beleg in het jaar 1574: hij overleed zeer schielijk te *Rhoon* bij *Dordrecht*, in het jaar 1577.

DOES, (*Dirk van der*) was de jongste zoon van *Jacob van der Does, Hendriksz.* en *Clara van Adrichem*, uit welk huwelijk hij in het jaar 1562 geboren werd; den ouderdom van vijf-en-twintig jaaren bereikt hebbende, werd hij in 1587 Baljuw en Dijkgraaf van *Rhijnland*, en het volgende jaar Hoofdschout der Stad *Leiden*, en in dat zelve jaar Vice Admiraal van *Holland* zijnde, nam hij een galjoot, onder het opzigt van *Diego Pie-*
men-

montel, en onder andere zaaken vond hij daarop, een wimpel van ongelooftelijke lengte, die als een gedenkteken in de *St. Pieters Kerk te Leiden* werd opgehangen: in het jaar 1594 was hij, nevens Graaf *Willem*, in *Groningerland*, en werd aldaar bij het bestormen en inneemen van *Aduwarderzijl*, door zijn been geschoten: in het jaar daaraanvolgende (1595), werd hij, in plaats van *Charles Levin*, Heere van *Famars*, voor *Oortmarssum* gefheuveld in 1592, en wiens plaats nog niet vervuld was, aangesteld tot Oversten van het geschut en krijgstuig, op eene wedde van vier honderd guldens ter maand: in 1596 werd hij, met *Pieter Moialen*, Commis, met een transport geld, aan Prins *Maurits* gezonden, die zig binnen *Hulst* bevond: in 1599 werd hij aangesteld tot Admiraal op de vloot, die naar *Spanje* zou gaan, en nam ten dien einde den 21sten Mei afscheid van Prins *Maurits*, en ging den 25sten met een vloot van zeventig zeilen van voor den *Briel* in zee; den 11den Junij naderden de vloot onder het geschut van het kasteel *de Corrunnes*, dan daar niets kunnende verrichten, zeilden zij voort, en kwamen den 26sten Junij ten anker aan het Eiland *Groot Canarie*, landende met groot gevaar en bliken van dapperheid, wordende eerst het kasteel *de Palma* ingenomen, liggende een mijl beneden de Stad, den 28sten ondernam de Admiraal het inneemen der Stad, waartoe hij zelve de stormladders beklom, en de belegerden zo grooten schrik aanjoeg, dat zij met hunne beste goederen op het gebergte vlugten, en de Stad ten prooi aan hunne overwinnaar lieten: na een gehoudene dankdag, op den 30sten Junij, begon men, wyl de Vlugtelingen de behoorlijke brandschattingen weigerden, de klokken, het geschut, wijn, wolle, enz. aan boord brengen, dit verrigt zijnde, werd den 4den Julij, de Stad en omliggende Kloosters, in den brand gestookt, en het Eiland verlaaten, waarna de Admiraal *van der Does* zijn vloot verdeelden, en de helft der schepen, onder het beleid van *Jan Gerbrands*, herwaards zondt: onder het Eiland *Major* leggende, nam hij verscheidene schepen, wendden herhaarl *Guinea*, langs de Eilanden van *Caap Verde*, en naderde voor *St. Thomas*, bijna onder de linie, twee graaden van de westkust van *Afrika*, plonderden na een hevigen tegenstand hetzelfde, als ook de Stad *Pa-*

...en; de daar behorende en inge-
...hooft stakken met al hunne,
...hijne verloor hondert Olijven-
...en goede somme geld: als i
...schepen naar oegenden zijnd
...deur de nietre aangezet, en o
...van vooelen van zeven-en-dertig
...zijticham werd in een huis
...en voen in bond gesloten, om
...waarna de vloot, onder opzig
...van Gerrit Storm van Wena, e
...van Wena, in het Valdaal ver
...der Dies zig van jeugs af, om d
...was geen man van familie, maar i
...Admiral was hij opgesloten in
...al van de vloot, en heeft in dat
...en boven, zo geneg is, verscheid
...en heid, zijne vrouw en kind
...gesl.

Die ze Groot Jaarheeren, i

1621, (Margaretha van der
...vrou van Hertog Karel van
...te schouwen; zij trouwde e
...in Hengstaven, en de
...in haar eerste huwelijk
...genom; die de vrouw
...vrou, die bij haar verwekt
...genom, na men van man in
...hij het in 1622 tegenwoord
...in, en in den volgende jaar
...geest stierf.

Payoasan; de daar bekomene en ingeladene buit, bestond in bijna honderd stukken metaal kanon, duizend kisten bruine zuiker, bijna veertien honderd Olijphanstanden, Lijwaaten, enz. als ook een goede somme geld: dit Eiland, door de hette, voor de Nederlanders zeer ongezond zijnde, werd 'er de Admiraal mede door de ziekte aangetast, en op den 24sten October 1599 in den ouderdom van zeven-en-dertig jaaren, uit het leven gerukt; zijn lichaam werd in een huis diep onder de aarde gedolven, en toen in brand gestoken, om het verborgen te doen blijven: waarna de vloot, onder opzigt van *Cornelis Liens*, daarna van *Gerrit Storm van Wena*, en eindelijk van *Thomas Storm van Wena*, in het Vaderland terug kwam. De Heer *Pieter van der Does* zig van jongs af, aan de krijg hebbende overgegeeven, was geen man van studie, maar wel van een goed oordeel, van Adelborst was hij opgeklommen tot de waardigheid van Admiraal van de vloot, en heeft in dat kort bestek van jaaren, daar en boven, zo gezegd is, verscheidene politike en militaire ampten bekleed; zijne vrouw en kinderen staan op de Gellachtrafel gemeld.

Zie DE GROOT Jaarboeken, BOR en anderen.

DOES, (*Margaretha van der*) Staatjuffer bij de Hertoginne Weduwe van Hertog *Karel van Bourgondiën*, beroemd wegens haare schoonheid; zij trouwde eerst met *Gillis van Rulyn*, Heer van *Brij in Henegouwen*, en daarna met *Dirk van Poelgeest*, Ridder: uit haar eerste huwelijk had zij eene dochter, *Margaretha* genaamd; die de vrouw werd van *Jacob Kabbeljanw van Gent*, die bij haar verwekte een zoon, *Jan Kabbeljanw* genaamd, een man van naam in 's Lands geschiedenissen, zijnde hij in het jaar 1572 tegenwoordig bij de verovering van den *Briel*, en in het volgende jaar Gouverneur van het toen belegerd *Alkmaar*.

DOES,

DOES, (Johan, of Jan van der) meest bekend met den naam van *Janus Douza*, het geene van hem en zijne zoonen, elders op den naam van *Douza* gemeld wordt; zullen wij hier plaatzen: deze, Heer van *Noordwijk* en *Kattendijk*, werd geboren te *Leiden*, den 5den December des jaars 1545, uit het huwelijk van *Dirk van der Does* en *Elisabeth van Cats*: de gronden zijner studie leide hij eerst te *Lier* in *Braband*, daarna te *Leuven*, en voltrok die te *Parijs*, vanwaar hij, met roem overlaaden, in zijne geboorte Stad terug kwam; aldaar vondt hij dubbele gelegenheid, zijne bekwaamheden ten toon te spreiden, zo als Geleerden, als Held, en Staatkundigen, en boven al in Eerlijkheid en Vaderlandschlieffen: de doorslaandste blijken van zijnen Heldenmaat, gaf hij, gedurende de strenge belegering zijner geboortestad, in het jaar 1574, alwaar hem het Bevelhebberschap was opgedragen; en te gelijk deed hij zijne Eerlijkheid kennen, toonende dat geen Spaansch goud, noch vleijerij, noch beloften, noch bedreigingen, eenige invloed hadden op het hart van dien braaven Nederlander, of in staat waren hem te doen wankelen: latere tijden en omstandigheden, deeden zijne Staatkunde kennen, wijl geen der listen van *Leicester* in staat ware, om hem afstrekken van de ware belangen van zijn Vaderland: zo sterk van alle kanten op den proef gezet zijnde, was hij het ware en echte voorwerp, waarop de Staaten des Lands, in die hachelijke omstandigheid, zig konde verlaaten, en hem de gewigtigste posten aanbetrouwen, zo als dan ook geschiedden in verscheidene Gezantschappen naar *Engeland* en elders: reeds in het jaar 1572, was hij afgezonden geweest naar *Elisabeth*, Koninginne van *Engeland*, om haare Majesteit, om geld en manschap, ter ondersteuninge te verzoeken. Na de ongelukkige dood van Prins *Willem de Eerste*, begaf hij zig, zonder 'er zelfs zijne vrouw kennisse van te geeven, naar *Engeland*, met oogmerk, zo men vermoed, om een weg tot nadere onderhandeling met de Koningin te baanen, en den keer die andere tot *Frankrijk* wilde neemen, afteweeren; en toen men in het volgende jaar, eenpaarig beslooten had, *Elisabeth* de opperheerschappij en bescherming aantebieden, bevond zig de Heer

Heer van *Noordwijk* onder het aanzienlijk getal der Afgezanten als de eerste.

Zijne Geleerdheid is nooit door iemand in twijfel getrokken, en nog zijn zijne schriften 'er de bewijzen van; hij was een groot Taalkundige, een uitmuntend Digter, een voorreffelijk Geschiedschrijver: kortom zijn verstand deed alle de Geleerden van zijnen tijd rijkhalzen, om briefwisseling met hem te houden, en gaven hem de heerlijkste getuigenissen.

Enkel om dit alles te bevestigen, behoeft alleen gezegd te worden, dat nog, en zo lang de Leidse Hooge Schoole (waar van de zorge hem aanbetrouwd was) in wezen zijn zal, zijne ahting ook zal staande blijven, zijnen naam met eerbied genoemd worden, en hij een toonbeeld blijven, waaruit men zien kan, dat niet alleen gegronde geleerdheid de Staatskundigen ten sierraad strekken, maar dat het dezulke zijn, die tot het bekleeden der gewigtigste Staatsampten boven anderen den voorrang moesten hebben: hoe werkzaam hij moet geweest zijn, blijkt, wijl hij buiten die gewichtige Posten, als Registermeester van *Holland*, Raad in den Hoogen Raad, Curator der Leidse Academie, nog heeft kunnen schrijven, *Annalis Hollandiae*, of *Jaarboeken van Holland*, aantekeningen op de Latijnsche Dichters *Sallustius*, *Petronius*, *Plautus* en *Catullus*.

Deze met regt te noemene *Groote van der Does*, overleed den 8sten of 11den October des jaars 1604, in het negen-en-vijftigste jaar zijns ouderdoms; nalaatende uit zijn huwelijk met *Elisabeth van Zuilen*, onder agt kinderen, op de Geslachtsafel vermeld, drie zoonen, die onder den naam van *Douza*, mede in de geleerde wereld bekend zijn. 's Mans afbeeldzel gaat mede op onderscheidene wijze in prent uit, waarvan echter de beste zijn die van *Vissher* en *Houbraken*.

Men zie van deze verder *HEINSIUS in Laudatione funebre Douza*, *SWEERSIUS*, *MEURSIUS*, *MELCHIOR ADAMI*, *VAL. AND.*, *FOPPENS*, *BURMANNI*, *Syll. Epistol.* Tom. I. *BOR*, *HOFFT*, *WAGENAAR*, VIII. Deel; *TE WATER* en meer andere, waarin alle met lof van hem gesproken wordt.

DOES,

DOES, (*Johan, of Jan van der*) ook bekend met den naam van *Janus Douza Secundus*, als zijnde de oudste zoon van bovengemelde, werd gebooren in het jaar 1572. Hij volgde zijnen vader met alle ijver op het spoor der geleerdheid, en kreeg eerlang den roem van te zijn een groot Taal- en Geschiedkundige daarbij een goed Digter, Filosoof en Wiskunstenaar; alle die hem kenden, waren zeker, dat, zo hij zijnen vader niet overtroffen, ten minsten zou geëvenaard hebben, zo de dood hem niet belet had, dien trap te bereiken: dan, hij stierf in den bloei zijner jaaren, den 21sten December 1596, latende op den ouderdom van vier- en twintig jaaren, in de waardigheid van Bibliothecaris van de Leidsche Academie, verscheidene Latijnsche werken na.

Zie SWEERTII, FOPPENS, VAL. AND.

DOES; (*Georg van der*) of *Douza*, tweede zoon van *Johan van der Does* en *Elisabeth van Zuilen*, was mede een groot Taalkundige; onthield zich op zijne reize in de Oostersche Landen, eenigen tijd te *Konstantinopolen*: het verhaal van zijne reis, met verscheidene opschriften, door hem binnen die Stad en elders opgespeurd, heeft hij bij wijze van een Brief, door den druk gemeen gemaakt; men vindt dezelve ook in de *Thefaurus* van *Gronovius*: hij overleed op zijne terug reize met den Admiraal *Pieter van der Does*, in den bloei zijner jaaren, in het jaar 1599, nog geen vijf- en twintig jaaren oud zijnde.

Zie de Schrijvers hier voor gemeld.

DOES, (*Frans van der*) of *Franciscus Douza*, de vierde zoon uit het bovengemelde huwelijk, deze was Kanunnik te *Utrecht*, en staat mede op de rol der geleerde van *Nederland*: door hem zijn in het jaar 1600 uitgegeeven, de brieven van *Julius Caesar Scaliger*, benevens deszelfs uitleggingen of verklaringen over de *Historie der Dieren* van *Aristoteles*, nevens de overgebleevene stukken van *Lucillius*, met zijne ophelderingen.

Zie als vooren.

DOES,

rijn van Dirk
et eerste Ouds-
vroude, 2 van
en één I

thea van den
Everingl, liet

veld van

1411. n. man
deren.

an der
made. trouwd
n den

VAN D.
elijk, w
uw van on van

ende te
de van

n. D. Kind,

DRIK v k, en
k, zijne g, hij

hij stier Elifa-
weede

van d. weede
Kerk te laaten

van de e Ko-
Zijl, 2

eren na.

Loos-
m het

de van

Judith

van R Nonne

G. 1. *Adriaan van der Does*, dogter van *WIL-
LEM*, trouwd met *Jan van Lokhorst*.

2. *Henrika van der Does*, trouwd *Herman
Jacob van Oestgeest*.

3. *Margreta van der Does*, trouwt met *Wil-
lem Stoop*.

H. 1. *DIRK VAN DER DOES*. Ob. ongeh.

2. *Hendrik van der Does*, was 15 18. Schout
te Leiden, trouwd *Adriana van Boshui-
zen*, en daarna *Catharina de Vriese*, laa-
tende na 4 Kinderen. K.

3. *Margreta van der Does*, Nonne te Ko-
ningsveld.

4. *N van der Does*, 1492 Nonne ter Lee.

5. *Machtild van der Does*, haar eersten Man
was *Jacob van Dorp*, de tweede *Gerrit
van Hoogwoude*.

I. 1. *Elisabeth van der Does*, dogter van
Adriaan, tr. 1 *Jan Ruigrok van der
Werve*, 2de *Willem van Reimerswaal*.

2. *DIRK VAN DER DOES*, Heer van Kattendijk,
enz. tr *Josina van Zuilen*, Erfdogter van
Noordwijk, verwekt bij haar 6 Kinderen
L. Uit het tweede Huwelijk van *Adriaan
van der Does*.

3. *Jan van der Does*, Obiit 1529.

4. *Adriaan van der Does*, Ob. 1563.

5. *Filip van der Does*.

6. *Margreta van der Does*, bijgenaamd de
Schoone, tr. 1. *Gillis van Rulijn*. 2.
Dirk van Poelgeest.

7. *Kornelia*, Nonne te Rhijnsburg.

8. *Elisabet*. — ibid.

9. *Johanna*.

10. *Maria*.

I TAFEL VAN DEN GESLACHTE VAN, VAN DER DOES.

XIIe DEEL BL. 410.

MAURYN VAN DER DOES, Eerste van Graaf Willem den Vijfde, bleefden tot het jaar 1596. had ter Vrouw N. van Anstet van Mynden, wiens Vader den Brander was, Wouter van Anstet van Mynden, beide Zoonen van Doet, de eerste Heer van Mynden, Maurin van der Does, was in het gemelde jaar, Vroeg ont de kinderen van Wouter van Anstet van Mynden.

Hij tot 24.

DOET VAN DER DOES, Schildknap, getrouwd met Clewout van Zandvoort, waarbij hij verwekte 3 kinderen als:

MAURYN VAN DER DOES, die zij betragt maakten, in den Oorlog meden Vroze Maasstraten haren Zoon Willem, bleefden hi de partij van de Maasstraten. Doet reist gescheiden zijnde, stonden hi. Graaf Willem den Vijfde met een paarden, onder den Heer van Brederode in den Oorlog tegen Koning Jan van Brabant. Mauryn werd in Oudewater gevangen en moest geestig ingesloten. Zijn Vrouw was Leendrick van Maas waarbij hij verwekte drie kinderen.

1. HYOON VAN DER DOES, tweede Zoon van Doet was in 1545 getrouwd met Jansje van der Leede; hij had verwekt hij.

2. ELIZABETH VAN DER DOES, haren Man Jansje van der Hinder en Wiermont, Ridders, stierf zonder kinderen.

I. MAURYN VAN DER DOES, Zoon van Mauryn en Elisabeth van Maas. Zijne eerste Vrouw was, N. van de Wende, en de tweede Alida Pelen. Verwekte hij d'eerde 4 bij de tweede, 2 kinderen.

II. WILHEM VAN DER DOES, Ald in Middelburg.

III. BEERLOG VAN DER DOES, Abdijk ter Lee. Obli 1414.

I. DOET VAN DER DOES, 1. Zoon van Hugo tweede Henrika van Haverdij, waarbij hij verwekte 3 kinderen. R.

II. MAURYN VAN DER DOES, getrouwd met Constance van den Gualter het in een Zoon. C.

A. 1. MAURYN VAN DER DOES, eerste Zoon van het eerste lid van Mauryn en N. van de Wende, m. Maria van Nijmegen, beiden den Dager, stierf ongehuwd.

1. DOET VAN DER DOES, vrouw Willem van Everingen als Zoon.

2. MACHTEL VAN DER DOES, Abdijk ter Lee. Obli 1411.

3. N. van der Does, vrouw Floris van Almonde.

4. DOET VAN DER DOES, die het tweede Henrich, was 1418 Schout in Dordrecht, Baljuw van Zuidholland, stierf 1480. bleefden ter vrouwe gelid Johanna Nijde van Amersingen, het in 3 kinderen. D.

B. 1. HENRIK VAN DER DOES, Zoon van Doet, alse Vrouw was Machteld Francken, hij stierf, alse vijf kinderen. Zie E.

2. AEND VAN DER DOES, Doet van St. Pancraskerk te Leiden. Obli 1426.

3. ALID VAN DER DOES, lid ten Man, Doet van Leij, al stierf den 1480, en het kinderen na.

C. JAN VAN DER DOES, Zoon van Mauryn en Constance van den Gualter, nam zij ter Vrouw Jansje van Maas, uit een edel Geslachte van Rhijndel, het geen kinderen na.

D. 1. MAURYN VAN DER DOES, Zoon van Doet, overleed 1411; dat voor alse Vader.

2. ALID VAN DER DOES, stierf zonder kinderen.

3. ELIZABETH VAN DER DOES, Noome in St. Agneta Klooster te Dordrecht.

E. 1. DOET VAN DER DOES, Zoon van Henrich, Obli 1451. Zijn eerste Vrouw was, Machteld van Oudhove, en de tweede, Elisabeth van Middelburg, beiden in het eerste verwekt 5 en in het tweede 3 kinderen. F.

2. FRANK VAN DER DOES, had bij zijne Vrouw N. M. negen kinderen want van beid alse:

1. Jansje. Gett. met A. v. d. Rye.

2. Catharina, Gett. met Philip Nachtegaal.

3. JAN VAN DER DOES, Kollenaar, in de Ady van Egmond, werd ten Ald verkooren, doch had geen voortgang.

4. ELIZABETH VAN DER DOES, Obli 1474. haren eerste Man was Pieter van Rijnwilt en de tweede Aend Herman van Oostgeest.

5. JESSE VAN DER DOES, stierf 1485, alse getrouwd geweest met Philip Nachtegaal den vader.

F. 1. WILHEM VAN DER DOES, Zoon van Doet uit het eerste Henrich met M. van Oudhove, hij had ter Vrouw Henrika van Poelgeest, het in 5 kinderen. G.

2. JACOB VAN DER DOES, Heer van den Does getrouwd met Alida van Zyl, het in vijf kinderen. H.

3. MACHTEL VAN DER DOES, had ten man Adriaan van Poelgeest, zonder kinderen.

4. MACHTEL VAN DER DOES, de Jonge, vrouw Mr. Dirk van Swieten, Ruit in den Hove van Holland. Zij stierf 1609.

5. AGATHA VAN DER DOES, vrouw Simon van Swieten, het kinderen na.

6. ADRIAN VAN DER DOES, het eerste Kind, uit het tweede Henrich van Doet, en Elisabeth van Middelburg, was Koningwout van de Ady van Rhijnburg, hij overleed 1504. alse Vrouw was Elisabeth, Doet van Jacob Cam; derwaide Geertreide van Reimer Wael; alseuten de 10 kinderen. I.

7. CATHARINA VAN DER DOES, Noome in Koningsveld.

8. ELIZABETH VAN DER DOES, Noome in Loosdrecht, die verliet het zelve, en het hagt gelid den Naam.

9. ELIZABETH VAN DER DOES de Jonge, Noome in Koningsveld.

10. JANSJE, Abdijk ter Lee. Obli 1474.

G. 1. ADRIAN VAN DER DOES, dogter van Willem, trouwde met Jan van Lathorn.

2. HENRIK VAN DER DOES, vrouw Herman Jansje van Oostgeest.

3. MARGRETA VAN DER DOES, vrouw met WJ den leug.

H. 1. DOET VAN DER DOES, Obi, ongehuwd.

2. HENDRIK VAN DER DOES, was 1512, Schout in Leiden, trouwde Adriana van Babelen, en daarna Catharina de Prijs, alseuten in 4 kinderen. K.

3. MARGRETA VAN DER DOES, Noome in Koningsveld.

4. N. van der Does, 1498 Noome in Lee.

5. MACHTEL VAN DER DOES, haren eerste Man was Jansje van Doet, de tweede Gerrie van Hengwende.

I. 1. ELIZABETH VAN DER DOES, dogter van Adriaan, m. 1. Jan Rutgers van der Does, alse Willem van Rijnwilt.

2. DOET VAN DER DOES, Heer van Kamdijk, was, m. Jansje van Zulen, Bildogter van Nardwijk, verwekt hij haren 6 kinderen. L. Uit het tweede Henrich van Adriaan van der Does.

3. JAN VAN DER DOES, Obli 1529.

4. ADRIAN VAN DER DOES, Obi 1585.

5. FILIP VAN DER DOES.

6. MARGRETA VAN DER DOES, Algemeene de Schout, m. 1. Gille van Ruisje, 2. Dirk van Poelgeest.

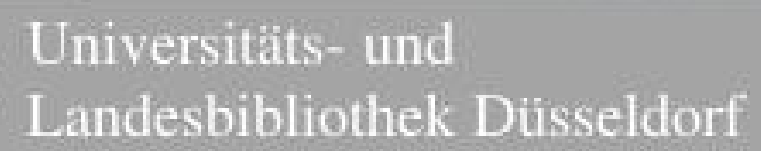
7. KORNELIA, Noome in Rhijnburg.

8. ELIZABETH. — Bild.

9. JOHANN.

10. MARIA.

1. Doers,
Noord-
St. An-
chreven
2. Ridder-
en we-
3. ommitte-
Admira-
4. n. Bail-
Ambach-
et Doro-
gter van
utenant-
ein in de
ebbene
van nog
V.

V. Jonkheer WIGBOLD JAN THEODOOR *Baron van der Does*, beschreven in de order der Ridderfchap en Edelen van Holland en Westfriesland, en wegens dezelve Prefideerende in het Collegie van Gecommitteerde Raaden, Bailjuw en Dijkgraaf van Rhijnland, Castelein, Drosfaard en Dijkgraaf van Stad en Landen, van Heusden, Commisfaris van 's Lands Posterijen; Meesterknaap der Houtvesterijen van Holland; Bailjuw van 's Gravenhage, Heer van beide de *Noordwijken*, *Langeveld* en *Ofhem*, Raad en Rentmeester Generaal van de Abdijs van Leeuwenhorst, Vrijheer, Raad en Rentmeester Generaal der Abdijs van Rhijnsburg, enz. enz. enz.

Jonkheer GERLACH DOIS *BARON VAN DER DOES*, Hoogheemraad van Delfland, Heer van Langeveld en Prefideerende in de Provinciaale Rekenkamer van Holland en Westfriesland wegens de Ridderfchap, enz. enz. enz.

Mr. *Bruno van der Does*, Bailjuw en Dijkgraaf van de Oude Landen van Altena en van de Krimpenerwaard, Vroedschap en Oud-Burgemeester te Gouda, Hoogheemraad van Schieland, enz. enz. enz.

ofme
enz

II. TAFEL VAN DEN GESLACHTE VAN, VAN DER DOES.

K. 1. <i>Jacob van den Does</i>, Zoon van <i>Hendrik</i> en <i>Adrian van Boshuizen</i>, Raad van den Prins van Oranje, en Gouverneur te Lel. den 1774, bij Sint 1777. Zijn eerste Vrouw was, <i>Lidbert van Boshuizen</i> van <i>Mormont</i>, de tweede <i>Clara van Adriaan</i>, bij wien hij verwekt 8 Kinderen, 3. Of het tweede Huisje van <i>Hendrik</i>. 2. <i>Dina van den Does</i>, overleed in 't heug van Maarten 1773. Zijn Vrouw was, <i>N. van Aysingen</i>, bij wien hij naakt één doget. 3. <i>Anna van der Does</i>, get. met <i>Hendrik de Vos</i>, die zij twee Kinderen hadden. 4. <i>Alida van der Does</i>, get. met <i>Adriaan van Raanfeld</i>, had 4 dochters. 5. <i>Catharina van der Does</i>, getrouwd met <i>Gerret van Rhen</i>.	M. 1. <i>Adriaan van der Does</i>, het eerste Kind van <i>Jacob van der Does</i>, en <i>Lidbert van Boshuizen</i> van <i>Mormont</i>, d. 1774. Kennis van der Mijle, zij leefde 1817. 2. <i>Catharina van der Does</i>, Obli 1784. 3. <i>Hendrik van der Does</i>, Ob. 1785. 4. <i>Maria van der Does</i>, trouwde <i>N. Landeboom</i>, Ob. 1787. 5. <i>Arnd van der Does</i>, Ob. 1774. 6. <i>Pilip van der Does</i>, Ob. 1786. 7. <i>Willelm van der Does</i>, Ob. oud 21 Jaars. 8. <i>Pieter van der Does</i>, geb. 1784. Adh. uit van Holland. Tot hier nog een. Zijn Vrouw was <i>Philippa van Diercken</i>, vorder, H. het na een doget, <i>Heertika van der Does</i>.	Q. 1. <i>Johan van der Does</i>, of <i>Janus Dooft</i>, werd geb. 1770. Obli 1794 of 1797. 2. <i>Anna van der Does</i>, get. met <i>Copparat Enghen</i>. 3. <i>George van der Does</i>, Obli 1799. 4. <i>STEVEN VAN DER DOES</i>, Heer van <i>Nardwijk</i>, Heer van <i>Nardwijk</i>, werd geb. 1776, werd Raad in de Hoven van Holland, bij trouw met <i>Anna van Enghen</i>, het na vier Kinderen, 1. 5. <i>Franchien van der Does</i>, Raad in Utrecht. 6. <i>Wineard van der Does</i>, Sint 1789. 7. <i>Jenne van der Does</i>, Obli 1781. 8. <i>Dirk van der Does</i>, Heer van <i>Berkelste</i>, Schepen van <i>Utrecht</i>, getrouwd met <i>Geertruij van Rhoede</i>, verwekt bij haar één Zoon Q.	R. 1. <i>Johan van der Does</i>, get. in 1784 met <i>N. van Waterloot</i>, was het eerste Kind van <i>Steen van der Does</i>. 2. <i>Johan van der Does</i>. 3. <i>Dirk van der Does</i>, get. met <i>N. Dull</i>. 4. <i>Wineard van der Does</i>, Heer van <i>Nardwijk</i>, Generaal der <i>Artillerie</i>, der <i>Vereen. Nederlanden</i>, Gouverneur van <i>Sint in Vlaanderen</i>, bekleedde in de <i>Ridderfchap</i> en <i>Edelen</i> van <i>Holland</i>, in den Jaar 1842. Zijn Gemte was <i>Anna van den Kerkhof</i>, zij heeft na 7 Kinderen, 5. Q. <i>Johan van der Does</i>, hem van <i>Berkelste</i>, bij der <i>Edelen</i> van 't <i>Schicht</i> van <i>Utrecht</i>. R. <i>Maria van der Does</i>, trouwde met <i>Jan van Geboen</i> uit het Land van <i>Luk</i>, en verwekt bij haar 4 Zoonen. <i>Johann van der Does</i>, Noome te <i>Leuvenhorst</i>, etc.	S. 1. <i>Anna van der Does</i>, het van <i>Mar Philips de Zoon de Lede</i>, Heer van <i>Zelant</i>. 2. <i>Elisabeth van der Does</i>, jong getrouwd. 3. <i>STEVEN VAN DER DOES</i>, Heer van <i>Nardwijk</i>, en <i>Offen</i>, trouwde met <i>Lucia van Tullighe van Alard</i>, en won bij haar twee Kinderen, 1. 5. <i>Johan van der Does</i>, Raad in Utrecht. 6. <i>Johann van der Does</i>, getrouwd met <i>Willelm van Heflingar</i>, Heer van <i>Seemberg</i> etc. 6. <i>Willelm van der Does</i>, jong getrouwd. 7. <i>Elisabeth Wilhelmina van der Does</i>, oud jong getrouwd.	T. 1. <i>Wineard van der Does</i>, Zoon van <i>Steen</i>, Heer van <i>Nardwijk</i>, Heer van <i>Nardwijk</i>, <i>Offen</i> en <i>Langewijk</i>, <i>Letten</i>, Heer van <i>Hollands</i> en <i>Wendelstend</i>, Raad en <i>Dijgraaf</i> van <i>Elzingen</i>, bekleedde in de <i>Orde</i> van de <i>Ridderfchap</i> van <i>Holland</i>, en van wegen derzelve <i>Geconvent</i> in de <i>Staten</i> <i>Getrouwd</i>, en daarna in 't <i>College</i> van <i>Geconvent</i> <i>Raden</i> van <i>Holland</i>, en was getrouwd met <i>Maria Henrietta doget</i>, van <i>N. Baten van Rhoede</i>, Heer van <i>Lier</i> etc. zijnde al die Huisje van <i>Wilde</i> <i>Kinderen</i> voortgekomen, doch de moer jong getrouwd, van, zijde overgebleven van <i>Steen</i>, die volgt U. 2. <i>Jan van der Does</i>, jong getrouwd.	U. <i>Steen van der Does</i>, Heer van beide de <i>Nordwijken</i>, <i>Lier</i> en <i>de ronej Polder</i>, bekleedde in de <i>Orde</i> van de <i>Ridderfchap</i> van <i>Holland</i>, en van wegen derzelve <i>Geconvent</i> in 't <i>College</i> van <i>Admistran</i> te <i>Anderden</i>, Raad van <i>Hollands</i> <i>Ambacht</i>, trouwde met <i>Dorothea Dulle</i>, Doct van <i>N. Dulle</i>, <i>Almunt-Kolvet</i> en <i>Kaptein</i> in de <i>Garde</i> te voet, bekleedde <i>Kinderen</i>, waarvan nog in weeten zijde V.	V. <i>Jonkheer Wineard Jan Thomeas Baten van der Does</i>, bekleedde in de <i>Orde</i> der <i>Ridderfchap</i> en <i>Edelen</i> van <i>Holland</i> en <i>Westfriesland</i>, en wegen derzelve <i>President</i> in het <i>College</i> van <i>Geconvent</i> <i>Raden</i>, Raad en <i>Dijgraaf</i> van <i>Rijpeland</i>, <i>Cantien</i>, <i>Dronland</i> en <i>Dijgraaf</i> van <i>Sud</i> en <i>Londen</i>, van <i>Henden</i>, <i>Consul</i> van 't <i>Land</i> <i>Pouertien</i> i <i>Moevick</i> der <i>Houven</i> van <i>Holland</i>; Raad van 't <i>Gravenhage</i>, Heer van beide de <i>Nordwijken</i>, <i>Langewijk</i> en <i>Offen</i>, Raad en <i>Rechtspraak</i> <i>General</i> van de <i>Abdij</i> van <i>Lera</i>, <i>ambacht</i>, <i>Volker</i>, Raad en <i>Rechtspraak</i> <i>General</i> der <i>Abdij</i> van <i>Rijnburg</i>, etc. etc. etc. Jonkheer <i>Geertruij Doo Baten van der Does</i>, Hoogheemraad van <i>Delfland</i>, Heer van <i>Langewijk</i> en <i>President</i> in de <i>Provinciale Rekenkamer</i> van <i>Holland</i> en <i>Westfriesland</i> wegen de <i>Ridderfchap</i>, etc. etc. etc. Mr. <i>Arns van der Does</i>, Raad en <i>Dijgraaf</i> van de <i>Oude Landen</i> van <i>Almunt</i> en van de <i>Klimpen</i> <i>Wend</i>, <i>Vredfchap</i> en <i>Oud-Burgemeester</i> te <i>Gouda</i>, Hoogheemraad van <i>Schiedam</i>, etc. etc. etc.
---	--	---	---	--	--	--	---

De Heeren van Noome wijzen vatten tot den Warden wegen vrede *Raden* op een godsdienst, zij koren en vier ander. —

DOES, (*Dirk van der*) of *Diderik Douza*, de zesde zoon uit meergemelde huwelijk; deze was Heer van *Berkenstein*, en Schepen der Stad *Utrecht*, een man van veel bekwaamheid en geleerdheid: door hem is in het jaar 1614 uitgegeeven, de *Chronijk van Gregorius Logotheta*, met zijne aanmerkingen; en in 1638, een ander werk, onder den titel van *Farrago Ethicæ variarum linguarum, variorumque auctorum*; als mede *Lusus imaginis jocosæ*, en anderen.

Zie mede als vooren.

DOES, (*van der*) een ander, doch mede een zeer oud en beroemd geslacht van dezen naam in *Zuidholland*, voerende een onderscheiden wapen; zijnde dat van het bovengemelde *negen roote Ruiten, vijf onder en vier boven, op een goud veld*; doch dit heeft een *roode Leeuw op een goud veld*: uit dit beroemd geslacht zijn mede vele mannen van aanzien te voorschijn gekomen, als:

DOES, (*Filips van der*) Kamerheer van Vrouwe *Jacoba van Beijeren*. Graavinne van *Holland*; hij had ter vrouwe *Heilwig*, Heeren *Jansdochter van Roozendaal*, Ridder, met welke hij ten huwelijk kreeg, de Ambachtsheerlijkheid van *Heer Jansdam*, met de tiendens. Hij liet na:

DOES, (*Bartholomeus van der*) Heer van *St. Jansdam*, Dijkgraaf van *Zwijndrecht*; hij woonde binnen *Dordrecht*, en stierf aldaar in hoogen ouderdom, Ao. 1434; zijnde tweemaal gehuwd geweest, als, eerst met *Tda van Muilwyk*, van *Dordrecht*, doch de tweede vrouw staat niet bekend. Uit het eerste huwelijk verwekte hij:

Tda van der Does, getrouwd met *Mr. Jan Boern*, Raad en Kamerheer van Hertog *Karel van Bourgondiën*, zij baarde hem ééne dogter, *Margaretha* genaamd.

Elisabeth van der Does, die ten man had *Tieleman Oom van Wijngaarden*.

Uit het tweede huwelijk, met *N. N.*, verwekte hij:

FILIPS VAN DER DOES, na zijn vaders dood, Heer van *St. Jansdam*, en Kapitein van een Slot op *Texel*, hij overleed in 1517, nalaatende zijne vrouw *Elisabeth van Aakerlaaken*, bij welke hij, volgens van *Leenen*, verwekte, vijf-en-twintig kinderen, waarvan 'er maar vijf in leeven bleeven, als:

JOOS VAN DER DOES.

Bartholomeus van der Does.

Filips van der Does.

Catharina van der Does.

Elisabeth van der Does.

JOOS VAN DER DOES, Heer van *St. Jansdam*, trouwde met *Anna van der Schoir*, waarbij hij won, *Filips, Johan, Cornelis, Willem* en *Anna van der Does*. *Johan* bragt zijn geslacht over in *Engeland*, daar hij kinderen naliet. *Van Leenen* meld nog uit dit geslacht eene *Maria van der Does*, die ten man had *Mr. Jacob Croesink*, Rekenmeester van *Holland*, en die overleed Ao. 1493.

Zie *Bat. Illustr.*, p. 933.

DOES, (*Willem van der*) en meer andere van dien naam, als *Simon van der Does*, vindt men gemeld op de Regeeringslijsten van *Amsterdam*, en in andere Steden; dan wij zijn buiten staat te bepaalen, of die twee, hier zo even genoemd, tot een van de beide, of van een ander geslacht afkomstig zijn. *Willem van der Does* was in het jaar 1585, Hoofdschout te *Amsterdam*, en *Simon van der Does*, in 1618 Raad, en 1621 Schepen aldaar.

Zie *WAGENAAR Beschrijving van Amsterdam*, IV. Stuk, p. 35 en 378, V. Stuk, p. 86, 116 en 123, in 8°.

DOES,

DOES, (*Jacob van der*) werd geboren te *Amsterdam*, den 4den Maart 1623, van een aanzienlijke afkomst; zijnde zijn grootvader aldaar geweest Stads Secretaris, en zijn vader Secretaris van de Asfurantie kamer, dan deze hem vroeg door den dood ontnomen wordende, moest *Jacob* voor zijn tijdelijk bestaan zorgen; hij begaf zig tot de Schilderkunst, trok met zijn twintigste jaar naar *Italië*; alwaar hij weinig opgang maakte; in zijn Vaderland terug gekeerd zijnde, zettede hij zig in 's *Hage* heder; de dood eener beminde egtgenootte, maakte hem traag en lustloos; zijne vrienden bezorgden hem het Secretarisampt te *Slooten*; bij de waarneeming daarvan oefende hij de schilderkunst, bestaande meest in het affschetzen van schapjes en ander viervoetig gedierte: hij overleed den 17den November des jaars 1673, nalaatende twee zoonen, *Simon* en *Jacob* genaamd, die mede, schoon met nog ongelukkiger uitslag; de schilderkunst geöfent hebben. *Simon* kreeg door goede voorspraak, een plaats in 't Gasthuis in den *Haag*; doch ontliet hetzelfde, geneerende zig in *Brabant*, met voor de Kunstkoopers te schilderen; zijn broeder *Jacob* leidde mede een zwervend leeven, en overleed te *Parys*.

Zie HOUBRAKEN, III. Deel, p. 326 en 327, WAGENAAR, XI. Stuk, in 8°, p. 417 en 418.

DOESBURG, voorheen een zeer sterk Steedje in *Neder-land*, liggende in het westerdeel van de Graaffschap *Zutphen*, omtrent drie uren van daar, ter plaatse daar den ouden en nieuwen *Tysel* zig met elkander vereenigen. Buiten en behalven *Zutphen*; zijn in dat kwartier van *Gelderland*; nog drie mindere Steden, die het regt van stem in de vergadering der Staaten des gemelde kwartiers hebben, als: *Deutecom*, *Lochem* en *Grol*. Onder het Richterampt van *Doesburg* behoort het Kerspel *Angerlo*, *Lattum* met de geërfden; *Drempt* met de geërfden: *Doesburg* is zeer oud, men wil zelfs, dat het al voor *Christus* geboorte bekend was; de naspoorders der aloutheid, stellen het als zeker, dat de Bouwheer daarvan, *Druzus Nero*; de stiefzoon van Keizer *Augustus*; geweest is, en dat het na; het dertiende jaar onzer tijdrekening; den naam van

Dd 2

Dru

Drusus Burgt, zou gehad hebben, en met weglating van *de t*, naderhand *Doesburg* genoemd is. Zij die dit stellen, bevestigen het, met de woorden van *Lucius Florus*; die zegt, dat *Drusus* op de rivieren de *Maas*, *Elve*, *Weser* en den *Rhijn*, meer dan vijftig Kasteelen en Burgten heeft doen bouwen; waaronder dan ook *Drusus Burgt*, nu *Doesburg*, geteld word, als staande aan den kant van den *Rhijn*, en de *Fossa Drusiana*. Van ouds was deze Stad een der *vrije Hansesteden*, dezelve heeft zeer welige wei- en bouwlanden om zig, welke van de *Veluwsche kant*, omtrent een half uur buiten de Stad, zig uitstrekken tot aan een gebergte, dat met een zeer vermaaklijk bosch bewassen is; de oude *St. Maartens Kerk*, stond welêer aan de *Saltpoort*, nevens de *Wal*, en in oude Handvesten werd ze de *Moederkerk* genaamt; haare stichting tijd is onbekend, dan dit weet men, dat ze in het jaar 1430 door een geweldige storm en watervloed, met een gedeelte der Stad is weggespoeld, en daarna eene andere, meer dieper stadwaarts in gebouwd is, die ook nog in wezen, en met een zeer sierlijken hoogen toorn pronkt.

De Commandeur van het Duitsche huis binnen *Utrecht*, was voortijds verpligt, aldaar den kerkendienst; zelve, of ten zijnen kosten, door een van de order, daar toe te zenden; welke verpligting, en daaruit volgend regt, aan deze Ridders gekomen was, van de kloosterbroeders te *Bethalem*, een der oudste Conventen in het Graaffschap *Zutphen*: deze kerk en deszelfs toorn, is tweemaal zwaar door het vuur beschadigd, eerst in het jaar 1483, en ten tweedemaal in het jaar 1517: de tweede kerk staat aan het Gasthuis.

Behalven de Kloosters *St. Maria* op den Graave, en *St. Catharina* op den Berg, beide Bagijnen Conventen, (waarvan 't laatste 1586, uitgezondert het kerkje, door de Engelsche Soldaaten werd afgebrand,) was 'er nog het rijke Broederhuis voor de Joristen, waarin een voortreffelijke Bibliotheek was, welke door de Soldaaten van *Leicester*, openlijk op de markt verbrand werd,) en daarbij een arme Broederhuis, dus genaamd, om dat het weinig inkomsten had; deze Broeders maakten hun werk, om hunne leeringen in de vrije kunsten te onder-

den, in de toen ter tijt
niet te niet gegaan bij
deze den oudste rust
van *Alf*, hier vestig
aan een reede. Leijend
vrijwillige geschenken.
men te worden. het Ge
mer voor oude geschenken
De zeer voornemelijke l
van Gelder van grond
en inden doos maakten.
een, vermakel. Kerk.
Frankrijk zijn te bene
voor zijn aankomen te l
men te eenen Romein
binnen; in later tijd we
op den voorzijde van Prin
en, en de Staat met een
Wat de oude gebouwen
jaar 144 werd hersteld de
meer, en zamen te zijde
niet, en alom te veruis
van de Francken kon in l
en. Zij die voorgeve
van Staat was, worden
overvallen, door 16
in de jaren 1531 en 1
den vreesde; en
een langzaam, helde
Dronk en vreesde
Herzog van Gelder, e
het jaar 1531, over
aan den min; ook
Herzog van Gelder,
envel opbreid, was
te poort door ven
de Stad bijna ge

derwijzen, in de toen ter tijd vermaarde Stads-School, in het jaar 1466 te niet gegaan bij gebrek van Leerlingen, wyl zij 'er gedurende den oorlog tusſchen Hertog *Adolf van Gelder*, en die van *Kleef*, niet veilig waren; in de zeventiende eeuw is aldaar een tweede Latijnsche School opgericht. Onder andere Godsdienstige geſichten, aldaar nog in wezen, verdiend genoemd te worden, het Gasthuis voor vreemde armen, en één ander voor oude gebrekkige lieden, één Weduwe en Weeshuis.

De zeer voortreffelijke Burgt van *Druzus*, heeft Hertog *Karel van Gelder* ten grond toe laaten ſlegten, en in het jaar 1522 een ander doen maaken, die in 1537, in een oploop der Burgers, vermids *Karel*, door ſlegte ſtreeken, *Gelderland* onder *Frankrijk* zocht te brengen, werd ter nedergeworpen, om zig voor zijn aanſlagen te beveiligen; onder het omverhaalen vondt men 'er eenen Romeinſche muurbreker, en zeer oude muntſtukken; in laater tijd werden ook met goedvinden der Staaten, op den voorſlag van Prins *Maurits* de ſteene muuren afgebroken, en de Stad met een ſchoone aarde wal omgeeven.

Wat de oude geſchiedenissen van *Doesburg* betreffen, in het jaar 844 werd hetzelfde door de Deenen en Noormannen ingenomen, en maakten ter zijde van de Stad een Blokhuis, met oogmerk, om aldaar te huisveſten, doch werden hierin verhinderd, wyl de Franken hun in het volgend jaar noodzaakten te vertrekken. Zij die voorgeeven, dat *Doesburg* in het jaar 1300 nog geen Stad was, worden daarvan ten klaaſten overtuigd, met de privilegiën, door Hertog *Otto den Derden*, daaraan verleend in den jaare 1231 en 1237, waarin *Doesburg* uitdrukkelijk een Stad genoemd wordt; ook was 'er al van zeer oude tijden af, een Rigerampt, beſtaande in eenige Dorpen, als: *Angerlo*, *Drempt* en *Oudenklooster*. In den oorlog tusſchen *Reinald*, Hertog van *Gelder*, en zijnen broeder *Eduard*, is *Doesburg* in het jaar 1355, over en weer gegaan, dan aan den een, en dan aan den ander; ook verbonden de Inwoonders zig met *Adolf*, Hertog van *Gelder*, in den oorlog tegen zijn vader, dat hun euvel opbrak, want deze de handen wat ruimer krijgende, werd de poort door verraad, voor de Kleeffche hulpbende geopend, en de Stad bijna geheel geplonderd. Meer dan eens hebben die

van *Doesburg*, onder het Bourgondiesch jok moeten zugten; in het jaar 1505 moesten zij zig aan *Filips den Eersten*, en daarna aan *Filips den Tweeden*, overgeeven: in den jaare 1568 voor de magt en tirannij van *Alba* bedugt zijnde, beval de Magistraat, dat de Gereformeerde Leeraars, die buiten de Stad predikten, zig vandaar te begeeven, en zo als zij buiten waren, werden de poorten achter hun toegeslooten, op dat niemand der Burgeren hun hooren, of behulpzaam zijn zou, schoon dit zo wel daar, als elders, den verkeerden weg was, om den loop der Hervorming tegen te gaan, of te doen verminderen: in het jaar 1572 werd de Stad door Graaf *Willem van den Berg*, nevens meer andere Steden in *Gelderland*, veroverd; dan naderhand gaven zij zig weder in de magt der Spanjaarden, waaronder zij bleeven tot in het jaar 1576, toen *Doesburg* weder aan de Staaten overging; doch naderhand, in het jaar 1585, ging de Stad door verraad weder aan *Filips* over; *Leicester* maakten 'er zig in het volgende jaar weder meester van, en federt dien tijd is het aan den Staat gebleeven: Prins *Maurits* heeft *Doesburg* versterkt met negen Bolwerken en Ravelijns, benevens een Hoornwerk, buiten de *Oijepoort*, met een breede en diepe gracht, rondsom omringd met een Contrescharp, stellende het dus in een behoorlijke staat van tegenweer; maar zedert dat de vrede met *Spanje*, in 1648 te *Munster* gesloten was, heeft men alles, even als of men nooit geen vijandelijken aanval meer te dughen had, door verzuim van nodige reparatien, zo hier als op andere plaatfen, allerfchandelijkt laten vervallen; echter werd op order van de Raad van Staaten, en de waakzaamheid van Prins *Willem de Derde*, in het jaar 1672, even voor de aankomst van de Franschen, toen men de nood gewaar werd, is *Doesburg* in behoorlijken staat van tegenweer gebragt: *Willem de Derde* had bovendien een dam in den *Tysel* doen leggen, waardoor het omliggende land vrij diep onder water had kunnen gesteld worden, zo den *Tysel* niet te min van water voorzien was; de Magistraat was mede ijverig in alles wat tot tegenweer dienen kon, het Magazijn was wel voorzien, en de bezetting tamelijk sterk: in dien staat en toestand kwam den 6den Junij *Lodewijk de Veertiende*, met zijn leger voor *Doesburg*, eischte de Stad op, doch kreeg

kreeg een weigerend antwoord , de Kolonel *Nieuwlandt* verklaarde voor God en de Magistraat , de Stad tot de laatste druppel bloeds te zullen verdedigen ; op zijne aanmaning deeden de Luitenant-Colonel *van Gent* , de Major *Eijck* , en andere Officieren , als ook de leden van de Magistraat desgelijks ; maar den volgenden dag rees 'er , wegens het opperbevel , onder de Bevelhebbers een hevig verschil , de Heeren *Inge Nieuwland* en *Coutes* , meenden 'er ieder zeer toe gerechtigd te zijn ; door voorzigtigheid van de Magistraat , vermids *Coutes* tegen de uitspraak van de Krijgsraad ge protesteerd had , werd het bemiddeld , dat zij te zaamen het Gouvernement , met onderlinge voorkennis , zouden hebben : op dat zelve oogenblik werd de Stad door 's Konings brieven , aan den krijgsraad , voor de tweedemaal opgeëischt , en de bringer met dezelve ongeopent terug gezonden : den 18den gingen de vijanden met het maaken hunner approches ijverig voort , wierpen een batterij van twaalf stukken op , niertegenstaande 'er uit de Stad geweldig geschoten werd ; den 19den kwam 'er wederom een Fransche Trompetter , uit naam van de Marquis *Duras* , Kapitein van 's Konings Lijfwagt , verzoekende dat de Gouverneur , op drie honderd pasfen buiten de Stad , bij den Marquis wilde komen , om mondeling met hem , (beider welstand betreffende) te spreken ; dan uit naam van *Nieuwland* , werd hem geantwoord : *dat hij in deze gelegenheid , met den Marquis , wiens Meester , de vijand van zijnen Meesters was , in geen gesprek konde treden* : daags daaraan zag men , met het aanbreeken van den dag , dat de Franschen hunne naderingen ter zijde van de Panoven begonne te openen , en aldaar eene batterij opwierpen , waarin zij , door het geschut van de Stad verhinderd werden : de Magistraat drong aan , om een uitval te doen , en alzo den vijand het naderen te beletten , waar toe zig veele dappere Burgers en Vluchtelingen wilde laten gebruiken ; de Burgemeester *Rensen* , en de Secretaris *Hugen* , boden 'er zig gewillig toe aan , maar de Officieren van de Krijgsraad antwoordden : *dat de Krijgsraad oordeelden , de uitvallen schadelijk te zijn , en verre beter was den vijand met kleine partijen in beweging te houden , vermids met de uitvallen de beste en dapperste Soldaaten , in gevaar gesteld werden , maar*

D d 4

dat,

dat, zo de Franschen op de Contrescharp genaderd waren, dan zouden zij dezelve, voet voor voet het land betwisten, en man tegen man vegten: inmiddels weeken de meeste Officieren en Soldaaten uit het Hoornwerk en Ravelijns, klaagende den een van in geen vier-en-twintig, en de anderen van in geen agt-en-veertig uren, afgelost te zijn geweest, en dat door het ge-
 duurig schieten, hunne borsten met blaauwe bulten waren opge-
 loopen: toen droeg de Krijgsraad aan de Magistraat voor, dat 'er
 volk moest geschapt worden, tot het maaken van eene linie te-
 gen den vijand, bij het houte Wambus en 'slands Hoornwerk; dat de Bruggen van Communicatie gerepareert, en dat in plaatse
 van de ongestelde Musketten, andere geleverd moesten worden: de Magistraat antwoordde op het eerste, dat zij al voor twee
 dagen hadden aangeboden, deze linie met een travers, of door-
 snijding te maaken, maar dat de Krijgsraad het toen onno-
 dig geoordeeld had, en nu zou het haar onmogelijk vallen, het
 volk te beweegen, om in 't heetst van het vuur te arbeiden,
 wijl de Krijgsraad had kunne goedvinden, om buiten kennis
 van de Magistraat, het houte Wambus in brand te doen stee-
 ken, waardoor een groot deel van de Pallissaden om verre
 gerukt, en de Gravers voor het vuur des vijands bloot moesten
 staan, doch wist de Krijgsraad het volk 'er toe te krijgen, zij
 van haar kant zouden goed loon geeven, en dit beloofden zij
 ook op het tweede voorstel, en wat de Musketten aanging, dit
 stond aan hun, zij konden die uit de Magazijnen laten haal-
 len: de Magistraat zuimden ook niet, aan Nieuwland voor te
 draagen, het gevaar waarin de Stad gesteld werd, door het ver-
 laaten der posten, die daarop antwoordde: geen kommando meer
 over de Soldaaten te hebben, om dat zij niet wilde vegten;
 als hem daarop gevraagd werd, of hij dan zijn rapier niet
 konde gebruiken? gaf hij ten wederantwoord, het was een
 algemeen kwaad, en kon daarom niet gestraft worden: Coutes
 daarover wordende aangesproken: zeide, hij wou zig de zaak
 niet aantrekken, als hebbende niets te zeggen: inmiddels ver-
 zamelde zig een deel Wijven en ongewapende Mannen, op de
 Wal komende, riepen zij, dat zij bij zulk eene slechte gesteltenis
 overrompeld en alle vermoord zoude kunnen worden, en dat

me

men dus de Stad op voorwaarde moest overgeeven; het krijgs-
volk gaf dit den naam van oproer, en dat het een zaak van groot
gevolg was, zonder dat zij 'er echter iets tegen deden; de
Burgemeesters dreeven hun van de wallen, en bewoogen de on-
willig gewordene Burgers, om hunne geweeren weêr optevatten;
in plaats dat, dit de Soldaaten had moeten aanmoedigen, riep het
volk van de Major *la Noy*, dat ze niet meer wilden vegten. De
onlusten die onder de gemeente vermeerderde, werden van het
krijgsvolk aangestookt, hebbende zij den Eed, van tot den
laatsen man te willen vegten, al vergeeten; eenige van de
bezetting slaaken witte vaanen op de wal, die twee der Burgers
'er afrukten, en aan stuk scheurden. Kortom, *Inge Nieuwland*
oordeelde de Stad niet langer houwbaar, en dus maakte men in
den lafhartigen krijgstraad, een ontwerp der Artijkelen, wegens
de overgave, terwijl genoegzaam alle de posten van Officiers en
Soldaaten verlaaten werden; de Magistraat hierdoor in vreeze
gebragt zijnde, dat de bezetting afzonderlijk buiten de burgerij
zou mogen capituleeren, zond den Burgemeester *Huijgen*, een
man, bekwaam en dapper, die niet dan met weerzin dien post
aannam, maar die zig zo wel als zijne mede Regenten en goede
Ingezetenen, door de lafhartigheid en ontrouw der Officiëren
en Soldaaten, in de noodzaaklijkheid gebragt zag: de Rit-
meester *Heemskerk*, en Kapitein *Brakel*, als afgezonden van
den Krijgstraad, gingen met den Burgemeester *Huijgen* naar het
vijandlijk leger; zij werden gebragt bij den Hertog van *Enguins*,
zoon des Prinse van *Condé*, die de Officiëren, op hun ontwerp
van voordrag, genoeg te kennen gaf, dat zij krijgsgevangenen
moesten worden, en vermids de Magistraat nog geen Artijkelen
beraamd had, zeide den Hertog tot den Burgemeester. dat hij
naar de Stad gaan zou, en binnen het uur terug komen. *Huijgen*
spoedde zig naar de Stad, in allerijl werden eenige
Artijkelen beraamd, waarmede de Burgemeesters *Rensen* en
Huijgen, zig naar het Fransche leger begaven; zij bedongen
voor de Stad vrijheid van Godsdienstoefening, en het behoud
van hunne Privilegiën, die zij, staande onder de Staaten, ge-
noten hadden; dat de Inwoonders en Vlugtelingen zouden blij-
ven in het bezit hunner goederen, en de Stad verschoond wor-
den

den van plondering; de bezetting verkreeg dit alleen: „de
 „Koning willende aanneemen de submissie van het Guarnisoen
 „van *Doesburg*, heeft goedgevonden, aan de Commandanten,
 „Officieren en Soldaaten, te accordeeren, dat zij zouden zijn
 „*Prisonniers de Guerre*, mids dat zij belooven, de Stads
 „poorten, met den aankomste van den dag overteleveren.
 „Gedaan in het veld voor *Doesburg*, den 21sten Julij 1672,
 „getekend de *Louvois*.”

Toen daarna de Burgemeester *Huijgen* de Artijkelen, wegens
 de overgave der Stad, ondertekend aan den Koning bragt, ver-
 zekerde hem, zijne Majesteit in persoon, de handhaving en
 nakoming van die allen: maar hoe hierin het Koninklijk woord
 bewaard werd. ondervonden best de Ingezetenen. De Rit-
 meester *Heemskerk*, reed tusschen een troep Fransche Ruiters,
 mede naar den Koning, en hij werd met alle zijne goederen,
 vrij van het regt der krijgsgevangenen verklaard, onder voor-
 geeven, dat hij het aangezicht des Konings in persoon gezien
 had. Op deze wijze ging *Doesburg*, waarin aan niets gebrek
 was, dan alleen aan een trouwe bezetting, en waarop nog geen
 het minste geweld gedaan was, tegen den zin en wil van de
 Magistraat en Ingezetenen, alleen door het schelms gedrag der
 verachtingswaardige Krijgsbevelhebberen, en 3503 Soldaaten,
 die alle krijgsgevangenen werden, over, aan *Lodewijk de Veer-
 tienden*, een gewigtig nadeel voor den Staat, door het gemis
 van zo eene sterke vesting.

Hoe de Roomschegezinden terstond het hoofd opstaken tegen
 de Protestanten, hun de kerk ontweldigden, en andere buiten-
 spoorigheden bedreeven; hoe *Lodewijk* de Burgers alle op rant-
 soen stelden, zo voor de klokken, geschut, koper en thin, en
 onnoemlijke geldsomme aspersten, en ondraaglijke lasten oplei-
 den, vindt men omstandig in schriften van dien tijd gemeld,
 gedurende den tijd van anderhalf jaar dat hij die meester was,
 als ook, dat de Koning van *Frankrijk*, *Doesburg*, even als
 meer andere Steden, zo lafhartig verliet, als ze hem waren
 overgegeeven.

Het ging ook hier even als op meer andere plaatsen, de laf-
 hartige Kommandanten zогten de schuld der schandelijke overga-
 ven

te schijnen op den hals te
 een geslacht, deze hadden
 en was immers eene verzameling
 nage geene, indien de vrede
 was, en een gering deel had
 een manen gevonden werd
 het niet nu hier kunnen b
 fied bewijst geweest van
 aveldgevoelen Schatkerij
 van in al buitenlandse ge
 veldchen de Burgemeester
 van Nieuwland, in den
 het verloop daarvan in di
 den 14den Augustus 167
 1610; in de *Moravian*
 1671, enz. Van de Franch
 de Haene *Marine*, S
 fymbole, na de overgave
 gesien had, die een deel
 No die zij in deze Sted
 Vindsteden gelyk, we
 ginge, om de noodnood
 Ingrek, dat niet we
 voor eenige jaren, een
 het nooden en oosten,
 het met zeven Linnen
 hem de een half Regt
 het konde de drie an
 van lag, de Doeste
 mende, die als Ma
 di voor in een klijng
 de het egeerwoning
 In het jaar 1704 en
Arlois hield bewe
 de Regent van St
 Zelden, want de
 170, en, waartu

ven, te schniven op den hals van de Magistraat en Ingezeetenen. Dan, eens gefeld, deze hadden nalaatig in hunne pligt geweest, dan was immers eene bezetting van 3500 mannen, bekwaam en magtig genoeg, indien de verdediging bij hun met ernst geweest was, om een gering getal burgers, waaronder zo weinige weerbaare mannen gevonden werden, tot hunnen pligt te noodzaaken: men zou hier kunnen bijvoegen, of dit verhaal geen volflaand bewijs opleeverd, *van de noodzaaklijkheid, eener goede en welgewapende Schutterij in ieder Stad, zo wel ter weering van in als buitenlandsch geweld.* Wat aangaat de verschillen tusschen de Burgemeester *Huygen*, en den Kommandant *Inge van Nieuwland*, in den aanvang van het beleg, men vindt het verslag daarvan in de verklaring van de Magistraat, van den 14den Augustus 1672, in *Sijlvius*, vervolg op *Aitzema*, fol. 267; in de *Mercurius van Castelij*n, en bij *Valkenier*, p. 497. enz. Van de Franschen waren voor *Doesburg* gebleeven de Heeren *Martinet*, *Soury* en *Monchaud*; zij zelfs zeide spottende, na de overgave, dat de winning dier Stad niet meer gekost had, dan een *Swaluw*, *Muis* en een *Gans*.

Na die tijd is deze Stad, hebbende de Fransche 'er alle de Vestingwerken geslegt, weder in een tamelijke staat van defensie gebragt, aan de noordoostzijde van dezelve, heeft men nu een Tangwerk, dat zeer wel onderhouden word, ook is 'er nog voor eenige jaaren, een stuk weegs van de Stad af, tusschen het noorden en oosten. een hegt en sterk *Retranchement* gelegd, dat met zeven Lunetten voorzien is: de bezetting aldaar bestaat thans uit een half Regiment voetvolk, waarvan het overig gedeelte binnen de drie andere kleine stemmende Steden en *Brevoort* legt; de *Doesburgsche* bezetting staat onder één Commandeur, die één Major onder zig heeft; de Kommandant zit voor in den Krijgsraad, offchoon 'er een Onder-Officier in de Stad tegenwoordig is.

In het jaar 1704 en 1705, zijn 'er in de Provincie van *Gelderland* heftige beweegingen ontstaan, over de verandering in de Regeering der Steeden, na den dood van Prins *Willem den Derden*, waarin de Algemeene Staaten in het jaar 1704 betrokken, en, waaruit groote oneenigheid tusschen de Provinciën

ge-

geboren werden, en bijzonder toonde de Geldersche Steden zig zeer misnoegt op de Algemeene Staaten: de beroertens in de Steden sloegen over van de eene Stad tot de anderen, en tuschen de Ridderfchap en Steden, liep het tot die hoogten, dat de een tegen den ander volk aannam; *Doesburg* ging 'er zo min vrij van dan de andere Steden in dat gewest, alwaar de Ingezetenen zig in 't jaar 1705 voor de oude Regeering in de breslefelden, men werd aldaar zelfs handgemeen, doch de Burgers van *Deutekom* stilden 'er den opstand.

De Regeering aldaar bestaat uit een Kollegie van agt Burgemeestren, doch tegenwoordig is 'er één boven dit getal, benevens twee Secretarissen, en een aantal van vier-en-twintig Gemeensluiden: het Regerampt dier Stad, bestaat uit de plaatsen hier voor gemeld, houdende den Regter het gerigte met twee Schepenen, op het Stadhuis, (dat, schoon oud en klein, een ruimen ingang en zeer fraaie raadkamer heeft) na vooraf gedaan verzoek om aarde en plaats op hetzelfde. In de Magistraatsverkiezing, wordt dezelve wijze als te *Zutphen*, gehouden. De grootte der Stad is optemaaken uit het daarin zijnde getal van 533 Huizen, en bijna 3000 Ingezetenen, welke aldaar zo als in de meeste andere Steden van *Gelderland*, hun bestaan haalen van hunne Akkers en Landertijen, het weiden van Beesten, zaaijen van Koorn, Aardvrugten en Tabak, zijnde 'er buiten dier weinig handel. Men houdt aldaar jaarlijks vier Beestenmarkten.

De doortogt van veele Karren naar *Duitschland*, heeft aanleiding gegeven, tot de oprigting van een Komptoir, ter in-
vordering der Gelei- en Verlof-gelden; het Kollegie ter Admira-
liteit te *Amsfeldam*, houd' er één Ontvanger, één Kontrarolleur
en één Kommiss ter Recherche.

Reeds in de vorige eeuw, werd door de Wethouderschap dezer Stad, een Veerschipper vandaar op *Amsfeldam* aangesteld, zo als naderhand door Burgemeesteren van *Amsfeldam*, mede vandaar op *Doesburg* gedaan werd; dan, dit Veer schijnt federt te niet geloopen te zijn. ten minsten in het jaar 1717, het Veer van *Amsfeldam* open zijnde, stelden de Magistraat van *Doesburg* weder eenen Veerschipper aan.

De.

De zwaare tollen langs den *Rhijn*, gelegenheid gegeven hebbende, tot vermeerdering der vaarte langs *de Aa*, of *ouden Yssel*, die aldaar in den *nieuwen Yssel* valt, vond de Magistraat aldaar, in 1763, met voorkennis van Heeren Burgemeesteren van *Amsterdam*, goed, eenen tweeden Veer- of Beurt-schipper aanstellen; laatstgemelde Heeren, lieten die aanstelling zig welgevallen, mids voor zig het regt behoudende, om, wanneer zij het zouden geraaden vinden, insgelijks een of meer Beurtschippers van *Amsterdam* op *Doesburg*, aanstellen.

Zie buiten de reeds gemelde Schrijvers A. HUYGENS *Beschrijving der Stad Doesburg*, SLIGTENHORST *Geldersche Geschiedenissen*, enz.

DOESBURG, een Buurtschap, behoorende onder het Dorp *Ee*, of *Eede*, in het Landdrostamt van de *Veluwe*.

DOESUM, een Dorp in het westerkwartier van de *Groninger Ommelanden*, daar een Slot staat, *Est* genaamd; tegenwoordig wordt het met *Grootegeest*, een Dorp in hetzelfde Kwartier gelegen, als een Combinatie, door een Gereformeerde Predikant bediend, staande onder de klasfis van het *Westerkwartier*.

Zie VAN DER HOUVE, I. Deel, p. 172. *Oudheden van Groningen*, p. 164.

DOGGERSZAND, ook wel *Doggersbank* genaamd, is eene groote Bank of Zantplaat in de *Noordzee*, ten Noordwesten van *Holland*, der *Zuiderzee* en de kusten van *Friesland*, tusschen *Engeland* en *Jutland*, bijna noordwest en Zuidwest uitgestrekt. Op het Art. BENTINCK, (*Volter Jan Gerrit*) VI. Deel, p. 402. enz. hebben wij een behoorlijk verflag medege-deeld, van den Zeeslag tusschen de Hollanders en Engelschen, onder kommando van den Vice Admiraal *Zoutman*, en den Admiraal *Parker* voorgevallen, op den 5den Augustus 1781, op deze *Doggersbank* of dit *Doggerszand*, welke naam dit Zand schijnt gekregen te hebben van de *Doggers*; een soort van *Vis*.
schers

schers schepen, die derwaarts gezonden werden om Schelvisch, en bijzonder Kabbeljaauw, te vangen, die ingezouten zijnde, onder den naam van Labberdaan en Zontevisch, verkogt werd: verkeerdelijk is dit woord van *Dogger*; door *Kiliaan* en anderen uitgelegd, noemende die een *Dogger*, een *Botschip*, of *Haring-schip*; *Winschoten* in zijn *Zeeman*; kende dit vaartuig beter, noemende het een *Vischschip*; dat naar *Doggerzand* gezonden werd om Kabbeljaauws te vangen. Uit de Registers van Mr. *Aart van der Goes* en andere, blijkt het ook; dat oudtijds hier te Lande, de Kabbeljaauw, *Dogge* genaamd werden; men leest in opgemelde Register, bl. 37. *niet alleen van te Doch ge- haaren ende / voor dat is Cabellau onder Goentlant /* maar ook bl. 279, dat de Vischers, voor de vrije vischerij, in het jaar 1537, moesten betaalen van de *Dogge* ofte *Cabellau* / ende de cleyne *Vischen* elck hooft bystien stuivers / tot *St. Jans Wisse* toe.

DOIHAIN, (*Johan Hinkaart, Heer van*) was een van die geenen, welke in het jaar 1584, benoemd en afgevaardigd waren als Gezanten, van wegens *Brabant*, tot de opdracht der Heerschappij aan *Frankrijk*, welke onderneeming, zo als bekend is, door de weigering des Konings, te niette liep.

Zie *Vaderlandsche Historie*, VIII. Deel, bl. 55.

D'OIGNIES, (*François*) Heer van *Beaurepar*, ondertekende in het jaar 1577, met de Abt van *St. Geertruid*, de Graaf van *Lalaing* en *Bosfu*; te *Brussel*; het *Verbond van Vereeniging* met de Algemeene Staaten, waarbij beloofd werdte: *den Roomschen Godsdienst en de Gendsche bevrediging te zullen voorstaan, en behouden, de behoorlijke gehoorzaamheid aan den Koning van Spanje, echter de Spanjaarden te zullen verdrijven: alles tot hersel der gemeene rust en welvaart, en tot behoudenis der voorregten en loffelijke gewoonten: twee jaaren daarna was d'Oignies mede een der gemagtigde tot de Keulsche Vredehandeling, dan hij toen de partij der Waalen trekkende, bleef achter wegen, waarbij hij niet veel verzuim-*
den;

om Schiedsche ,
getrouwen tijde ,
i. verhoort werd :
likken en anderen
leijp, of Haringe
in vaaring beter,
eraand gezonden
legimers van Mts.
dat oudtijds liet
weten; met leest
van te Dordt ge-
ndre Gynham/
de wijze visten/
Dagge ofte Ca-
spieren finken/

was een van die
en aijervanlijg
de opdracht det
ng; zo als bō-
vettē liep.
bl. 35.

vor, onderken-
strid, de Gra-
trond van Ver.
j belooft werdt
vrediging it aut-
e geuorzaamheid
waarden te vallen
ut en wehuor;
gewoont: het
germaaght is d
partij de Wits
niet vermin-
ten,

De Halvemaans Poort en Haven te DOKKUM.

J. S. D.

De

DOIRD

Wij, te de tijden
geworden is.
De Vrijheid
en 179.

DOIRD, een Dord

DOIRD, een
vrijheid van Oosterg
veld en Dordrecht
en, 5 minuten, v
van Haringen na
van Wierden al,
twaalf en een half
ge, die en een h
ter, en erindere
Gleesje van Olliv
dingraden, en te
van Dordrecht, hoop
naar een oude Sch
en o geestelijken
ter Kerk, die gro
geworden van tijden
van 1750 of 1755, zo
en, en geestelijken
van vermoort was
Dordrecht een niet
geen de van van
Dordrecht ook
de een klein n
vrij de beschrij
ter volgende 17
zonder regeren
vrijge geenen in
die eenen in 179
beleg van een w
ard Bourgondie

A. S. D.

den, wijl, zo als algemeen bekend is, van deze onderhandeling niets geworden is.

Zie *Vaderlandsche Historie*, VII. Deel, bl. 141, 278 en 279.

DOIRNE, een Brabandsch Dorp. Zie DOORNE.

DOKKUM, eene Stad in Provintie van *Friesland*, in het kwartier van *Oostergo*, tusfchen de Grietenije van *Oostdongeradeel* en *Dantumadeel*, liggende op de breedte van 24 graaden, 5 minuten, en op de lengte van 53 graaden, 30 minuten, van *Harlingen* negen, van *Stavoren* veertien, van *Sloten* elf, van *Workum* elf, van *Nst* negen en een half, van *Hindeloopen* twaalf en een half uren; verder vijf groote mijlen van *Groningen*, drie en een half van *Leeuwaarden*, en zeven van *Franecker*; ten zuidoosten heeft het *Dantumerwolde*, ten oosten de Grietenije van *Collummerland*, ten westen de Grietenije *Westdongeradeel*, en ten noorden *Oostdongeradeel*: in het westen van *Dokkum*, loopt de rivier de *Ee*, naar *Leeuwaarden*. Tot deze zeer oude Stad, is, zo wij boven op het Art. *DOCKENBURG* gezegd hebben, door *Ubbo* (1240) met de bouwing van het Kasteel, den grond gelegd; inzonderheid is dezelve bekend geworden ten tijden van Bifchop *Bonifacius*, die aldaar in het jaar 752 of 755, zo wij op deszelfs Art. (VII. Deel, bl. 734, enz.) gezegd hebben, van de ongelovige Friezen, met den zijnen vermoord werd: daar zijn 'er die fttaande houden, dat *Dokkum* toen niet meer dan een Dorp was, en bekend ftond met den naam van *Dockinga*. Geduurende de Geldersche en Bourgondifche oorlogen in *Friesland*, hebben de eerstgenoemde deze Stad in het jaar 1515, zonder flag of ftoot bemagtigd, wijl de bezetting niet raadzaam vond, zig te verdedigen: in het volgende jaar heroverden het de *Bourgondiers*, al mede zonder tegenweer, wijl de Gelderschen, op hunne aankomstde vlugt genomen hadden; met hulpe van eenige Friezen, tastten die echter in 1517 de Stad weder aan, en dwongen, na een beleg van zes weeken, door hongersnood geperst, negen honderd Bourgondiers, die daar binnen waren, dezelve optegeven,

ven; offchoon *Karel de Vijfde*, naderhand Keizer, aan die van *Leyden*, *Haarlem*, *Amsterdam*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Enkhui-zen*, *Medenblik* en *Schagen*, op het ernstigst verzocht had, de belegerden eenige voorraat te verschaffen. In het jaar 1523 heeft *Jan van Waseenaar*, te vooren door de Geldersche ge-vangen, en in een kouw gesloten, doch daarna ontkomen, en Veldheer van Keizer *Karel* in *Friesland* geworden zijnde, *Dokkum* op nieuw aangetast, den stroom, door het leggen van een dwarsdijk, gestopt, alle de andere toe en uitgangen, naar en uit de Stad, op doen graaven: de Geldersche poogden wel 'er volk binnen te brengen, doch vrugteloo, *Waseenaar* maakte, door middel van grof geschut, bresse in de wallen, en doodden zo veele menschen, dat, als de storm zoude aan-gaan, die van binnen zig, vermids zij geen ontzet te wachten hadden, na een beleg van drie weken, de Stad overgaven. van die tijd af aan is *Dokkum*, tot aan de Nederlandsche Be-roerte, gebleeven in de magt van 't huis van *Bourgondië*: in het jaar 1399, ten tijde als *Albert van Beijeren* Graave van *Holland* was, hadden de tegen hem opgestaane Friezen, *Dok-kum* aangetast en bestormt, maar op de aankomst der Hollan-deren, van *Amsterdam* sloop gegaan, vlooden zij ijlings weg: in 1421 liet Hertog *Jan van Beijeren*, *Dokkum* tegen de aanvallen der Friezen, versterken; die toen verdeeld waren in Schieringers en Verkoopers, (doch tegen *Holland* vereenigd,) echter deze Stad bemagtigden; veele van de Burgers werden naar *Hamburg* en *Lubek* gezonden, met verbod van weder te keeren, om dat zij de partij der Hollanders omhelst hadden, en van deze ballingschap moesten zij zig, met het betaalen van groot geld, vrijkoopen. Naderhand, gedurende den oorlog tegen *Spanje*, had zig *Dokkum*, met meer andere Friesche Steden, onder de bescherminge van den Staat en van Prins begeeuen, nadat de Stad door *Hohenloo* was ingenomen: federt dien tijd is *Dokkum*, nu aan de Staatsche, en dan aan de Spaansche zijde gemaakt, waarmede zij niet weinig geleeden heeft: in het jaar 1582, deden de Staaten de vesting, door de Bourgondiërs om verre geworpen, weër opmaaken, en de Stad in staat van tegenweer stellen: in het jaar 1598 werd al-
daar

van Adriaen Kollege 179
aan, veigge jenne dante, na
huis van Adriaen, te Schiering
en met een jeunig gevonden,
dit wonder!

CONDRALDUS L. AL

u op de volder tijde:

MONETA MORLA C

ANNO DOM. VII

daar is niet gevonden, d
eewre, van Koningen geuege
Dokkum streekt eenre Snel was
Magistrat van Dokkum, ook
toen hem, dat op de eenre 15
geuege in geneet word, dat

S. Darius van capitol Civit

Ps

u de volder tijde:

Wit Dor Fijde Ditzend

Conditio Rex civitatem

et hanc Moneta

Dittemen dicitur 14

deris 1421, 1422

1531, 15

UL Ditzend

daar een Admiraliteits Kollegie opgeregt, dat om bijzondere redenen, eenige jaaren daarna, na *Harlingen* verplaatst is. In het huis van *Adelen*, te *Sixbierum*, werd onder het graaven, een zeer oude penning geyonden, op de eene zijde stonden deze woorden:

CONDEBALDUS I. ADGILLUS FILIUS,

en op de andere zijde:

MONETE AUREA CIVIT DOCCUMENSIS,

ANNO DOM. VII°. XXXIX. (739)

Daar uit werd geoordeeld, dat *Friesland*, nog in de agtste eeuw, van Koningen geregeerd werd, en dat in dien tijd *Dokkum* alreeds eene Stad was. Over veele jaaren heeft de Magistraat van *Dokkum*, ook penningen van goud en zilver doen slaan, daar op de eene 't Stads wapen, met helm en schild, gelijk het nu gevoerd word, stond, met het randchrift:

Si Dominus non custodit Civitatem frustra vigilat Custos,

Ps. 127.

op de andere zijde:

Obbo Dux Frisæ Doccumburg condidit, A^o. 248. Ubi

Gondobold Rex civitatem Doccum Manibus cinxit,

& Auream Monetam cudit A^o. 739, Mœnia

Doccumenia diruta 1414, restaurata 1419,

diruta 1422, restaurata 1516, diruta

1531, restaurata 1582.

dat is:

XII. DEEL

Ee

Fries-

Frieslands Veldheer Obbo, heeft *Dockenburg* geslicht in den jaare 248, ter plaatse waar *Koning Gondebald*, de *Stad Dokkum* met muuren omringd, en (ter gedachtenisfe daarvan) in den jaare 739, eene penning geslagen heeft.

De muuren van *Dokkum* zijn verwoest 1414, herfeld 1419, verwoest 1422, herfeld 1516, verwoest 1531, herfeld 1582.

Te *Dokkum*, zegt men, wordt bewaard, en in zeer groote waarde gehouden, een Euangelieboek, dat men waand met de eigen hand van de beruchte *Bonifacius* geschreeven te zijn, en bij zijn dood aldaar gevonden; schoon *van Loon* daar zo veel mede ophad, van in zijn *Aloude Historie* 'er eene aftekening van te geeven, zo word het echter bij anderen voor een verdigtzel gehouden.

In en na het jaar 1436, gebruikte men aldaar een Stads zegel, waarop stond een groote kerk, met drie toorens, boven de kerk vertoonden zig, zon, maan en sterren, met deze woorden:

Sigillum Majus Civitatis Doccumenfis.

Omtrent een half uur gaans ten zuidoosten van *Dokkum*, lag welker een Vrijdhof, van het Bagijnen *Klooster Sion*, genaamd *Sionsberg*, ook pleeg men aldaar rondsom het klooster, in processe een waschen *Mariëbeeld*, op Palmzondag, rond te dragen, waartoe zig zo een groote toevloed van menschen lieten vinden, dat 'er veeltijds brood noch bier te bekomen was; men offerden aan dat beeld *Wasch en Vlas*, waarvan het spreekwoord gekomen is,

Onze Lieve Vrouw ten Berg, heeft also lief Vlas als Gaaren.

Wat de tegenwoordige gesteldheid der Stad aangaat, zo diend gezegd te worden, dat dezelve niet meer dan een derde van een uur gaans in zijn omtrek is; daarbij is dezelve niet zeer dicht betimmerd, hebbende veele Hove en andere opene plaatsen: in het

het jaar 1748. was het getal der Inwoonders aldaar 2676. *Dokkum* heeft vier poorten, als: I. de *Woldpoort*, in 't zuiden, waaruit men gaat naar *Akkerwolde*, *Dantumwolde*, *Oldwolde* en *Feenwolde*, alle Dorpen zuidwaards van de Stad, nabij elkander liggende; II. de *Hanspoort*, ten westen; III. de *Alsummerpoort*, waardoor men naar het Dorp *Alsum* gaat; en IV. de *Oosterpoort*, ook wel de *Halvemaanspoort* genaamd, vermoedelijk, wijl daar ter dekking dezer poort welêer een halve Maan of Ravelijn zal geleege hebben: buiten dezen zijn 'er eenige Waterpoorten, waardoor men met vaartuigen in en uit de Stad komt, zijnde deze poorten eigenlijk verwulfdde boogen, die onder de slads wal heenloopen, en door de Friezen, *Pijpen* genoemd worden, als: *de drie Pijpen*, (welke drie zodanige openingen naast elkander heeft,) *de Woldpijp* en *Aenjummerpijp*.

De *Eefstroom*, die van *Leeuwaarden* komende, binnen deze Stad zig in het *Dokkummer Diep* verliest, onderscheid dezelve in twee van elkander zeer ongelijke deelen, waarvan dat, 't geen ten noorden ligt, met regt de *Groote*, en de andere ten zuiden, de *Kleine zijde* genaamd word; die zelve stroom is binnen de Stad zo zeer verdiept en verwijd, dat ze een bekwaame haven geworden is, waarin zelfs diepgelaadene schepen een veilige legplaats vinden: aan den ingang dezer haven, is een ophaalbrug, de *Kettingbrug* genaamd, door welke de schepen werden in en uitgelaaten. De Sluis, door welke het water van het *Dokkummerdiep*, dat voorheen gemeenschap met de zee had, bij hooge vloedten moest bedwongen worden, was eertijds ten westen buiten de Stad, doch toen (zo wij gezegd hebben) in het jaar 1582, *Dokkum* door de Algemeene Staaten, met een nieuwe wal omringd werd, is deze Sluis binnen de Stad gebracht, onder een breede brug, bij het Raadhuis, draagende daarvan den naam van *Zijl*, (dat in de Friesche taal *Sluis* betekend) verder is in het jaar 1728 en 1729, aan de mond van het *Dokkummerdiep*, daar het zig met de zee vereenigd, een tweede zeer groote Sluis gemaakt, waardoor dan *Dokkum* genoegzaam voor alle overstromingen zeker is.

Onder de openbaare Gebouwen, munt aldaar uit *de Kerk*, zijnde van een fraaije, doch te gelijk zeldzaame gedaante en bouworder, in welke staat ze gebragt is in het jaar 1598. Behalve de Gereformeerde, is aldaar een Doopsgezinde en Remonstrantsche Gemeente, die ieder haar eigene Predikant hebben; zijnde deze Gemeente der Remonstranten te *Dokkum*, de eenigste in geheel *Friesland*, waarvan de oorzaak is, dat, dewijl de Predikanten, die de Gereformeerden dezer Stad bedienden, gedurende de broedertwisten, beiden de gevoelens van *Arminius* waren toegedaan, en, de Artijkelen der Nederlandsche Geloofsbelijdenis, in de Dordrechtsche Synode vastgesteld, niet begeerden te ondertekenen, en om die reden van hunne bediening ontzet werden, en dus ook niet gezuimd hadden, de leere van *Arminius*, de Gemeente in te prenten; men zegd, dat bij de Dokkummer Remonstranten zig ook eenige Sociniaanen gevoegd hadden, en onder die *Dirk Raphaelz Camphuizen*, die, zo zijne partijën zeiden, behalven de Godheid van *Christus*, meer andere leerstukken, op de wijze der Sociniaanen voorstond, leerden en bij zijnen dood aldaar naliet. *Schottanus* verhaald, (in zijne *Beschrijving van Friesland*, p. 57.) dat een Amsteldammer, te *Dokkum* gekomen zijnde, het bekkeneel van dezen *Camphuizen*, door den Doodgraaver, op het kerkhof waar hij begraven was, had doen opdelven, hem daarvoor een goede somme gelds geëvende, als een relicq met zig nam, ofschoon de Doodgraaver zig naderhand liet ontvallen, niet zeker te zijn, of het 't bekkeneel van *Camphuizen*, dan van een ander was.

Meerder en zekerder roem mag *Dokkum* op haaren *Gemma Frizius* draagen, die aldaar niet alleen lang gewoond, maar ook in het begin van de zestiende eeuw, (zo men meend in 1500) geboren en opgevoed is.

Voor het oude Raadhuis, dat nog wel in wezen, maar in een Latijnsche School verandert is, is daarna een nieuw gebouwd, dat veel grooter en sierlijker is, pronkende met een fraaijen toorn; staande bij de zogenaamde *lange Pijp*, een groote schoone steene verwulfdte Brug, omtrent te midden over de haven gelegd.

Voords

Voords heeft die Stad een fraaije Waag, staande op een ruime markt, verder een Beurs voor de kooplieden, en een Weeshuis, staande regt tegen over de toren der gewezen Abdijkerk.

De Regeering dezer Stad bestaat, gelijk die der andere Friesche Steden, uit Magistraat en Vroedschap, als mede Gemeenslieden, die van elkander wel te onderscheiden zijn, offchoon uit de laatstgenoemde de Magistraatsperfoonen gekoozen worden: de Burgestemeesteren bestaan in agt perfoonen, van welke 'er alle jaaren twee afaan, die door twee anderen vervangen worden, dus alle de Burgemeesteren vier jaaren in die post blijven, aan dezelve is één Secretaris toegevoegd; de Vroedschappen (de agt Burgemeesteren daaronder begreepen) bestaan uit tweedertig Leden, en deze worden onderscheiden naar de vier Espels of Wijken, waarin de Stad is afgedeeld, dus agt uit ieder Wijk, als: I. *Groot Espel*; II. *Klein Espel*; III. *Legewegster Espel*; en IV. *Blokhutizer Espel*: de Magistraatsbestelling geschiedt alle jaaren, daags voor Kersmis; en, in gevolge van het Reglement des jaars 1637, vergaderen alle de Leden van de Vroedschap als dan in de kerk, ten overstaan der twee Presideerende Burgemeesteren, en de Secretaris, voorzien van zo veel boonen als 'er Leden van de Vroedschap of Gemeenslieden, aanwezig zijn, onder welke niet meer dan vijf zwarte boonen, en die dezelve trekken, worden *Electeurs* genaamd, die dan terstond vergaderen in een afzonderlijk vertrek, vanwaar zij niet mogen scheiden, zonder alvorens, bij gemeene, of de meeste stemmen, een dubbel getal, namelijk van vier Leden uit de Vroedschap tot Burgemeesteren te hebben ontworpen, zonder echter zig zelve te mogen stemmen, uit welk viertal der genomineerden, de Prins *Erfstadhouder* twee tot Burgemeesteren verkiest, in de plaats van die, welke vier jaaren gediend hebben, keeren de de afaande weder tot de Vroedschappen. Dan, zo wel hier als in andere Steden van *Friesland*, is sedert het voorgaande jaar merklijke verandering geschied, hebbende die van *Dokkum*, zo ten opzichte van de *Recommandatiën*, van de *Militaire Jurisdictie*, als *Wapening der Burgerij*, waartoe zij bij *Requête*, den 29sten van de maand *October* des jaars 1783, aan de Magistraat, vrijheid verzogt en verkreegen hebben, enz. zig

in alles met de andere Steden hunner Provincie *Unanim* gedragen.

Laat ons tot slot van dit Artikel hier bijvoegen, dat tot onderhouding der gemeenschap, tusschen *Dokkum* en *Leeuwarden*, ingevolge een Oëtroij, door de Heeren Staaten van *Friesland*, aan die van de Stad verleend, den 6den October des jaars 1646, in dat zelve jaar een aanvang gemaakt werd, met het maaken van een Trekpad, van *Dokkum* tot *Leeuwarden*; bij hetzelfde Oëtroij was hun verlosf gegeeven, om zo veel gronds van de nabij gelegene landen te mogen afneemen, als zij daartoe, en tot de Ringsloot, nodig zouden hebben, mids den Eigenaaren den behoorlijken prijs daarvoor betaalende, waarvoor hun, ter goedmaking der kosten, werd toegeslaan, zodanig een tol op de schepen te leggen, als die van *Leeuwarden* en *Harlingen* van de schepen genooten, die de grift tusschen die twee gemelde Steden bevaarden: dan, om ook dergelijke gemeenschap met *Groningen* te bekomen, moest ook een kanaal, van *Dokkum* tot aan de grenzen dier Provincie, ter lengte van bijna vier uren gaansch, gegraven werden, waartoe de Magistraat van deze Stad, het Oëtroij op gelijke voorwaarden, den 26sten Mei 1654, verleend werd. Die van *Groningen* hebben desgelijks van hunne Stad een Vaart en Trekpad aangelegd, tot aan de grenzen hunner Provincie, alwaar die beide Vaarten zig elkander ontmoeten en vereenigen, en van die nieuwe Vaart heeft ook *Leeuwarden* haar voordeel, vanwaar tot *Groningen* voortijds geen ander vaarwater was, dan die van *Kaspar Robles*, en over het *Bergummer Meir*, welke des winters moeilijk te bevaaren is; dan hierdoor is van *Leeuwarden* de vaart niet alleen geopend, over *Dokkum* tot *Groningen*, maar ook vandaar verder tot in *Oostfriesland*. Van *Loon* vertoond ons ter gedachtenis van deze Trekvaart, eene Penning, welker eene zijde vertoond een *Schip*, getrokken door een *Paard*, waarop een *Jaagers Jongskens* zit, die het voortdrijft, benevens het *Stads Wapen*, en aan de andere zijde een *nieuw Wapen*, met eenig lofwerk om den rand, alsmede een inscriptie, welke deze gebeurtenis met het jaartal aanwijst.

Zie

De weder van
HIER, S
PONTIUS
160- 344
467 en 63
DOKKUM
Looi 20
Deel, 24

DOKKUM,
vaders, in de 8
der jongd alom
per, en ook in
de zijde hij ze
niet beider te L
opgevoeren vo
hij nig met alle
in het jaar 1574,
de onder anderen
Pauzen van De
pouze hem zijde
hun dierp volg
Te Oude

DOKKUM,
Pauze, te een
van van een
van Pajou 4
Dokkum, en
Te 21

Zie verder van *Dokkum* bij GUICIARDIJN, fol. 166. WINSEMIUS *achter zijn Chronijk*, en in *de Chronijk zelve*, fol. 33. *Oude Hollandsche Chronijk*, fol. 43 en 47. BEKA, SCHOTANUS, BRUGMAN *voor* SCHRIVERIUS, PONTANUS *Geldersche Geschiedenissen*, II. Deel, fol. 339, 344, 348 en 372. VOSSIUS *faarboeken*, p. 521, 623 en 632. PETIT *Nederl. Republiek*. WINSEMIUS. BACHENE *Woordenboek van Friesland*, enz. VAN LOON *Penningkunde*, I. Deel, bl. 326 en 327, II. Deel, bl. 419.

DOKKUM, (*Harmanus van*) zijnde uit zeer aanzienlijke ouders, in de Stad van dien naam geboren, een man die zig van der jeugd afaan, met groote roem in alle beſchaaſde wetenſchappen, en ook in de Godgeleerdheid, oefende, waartoe denatuur, als zijnde hij zeer welſpreekend, mede het haare toebragt: eerst Priester te *Leeuwaarden* zijnde, werd hij 'er naderhand als Opperpaſtoor van *St. Vitus* aangeſteld, in welke waardigheid hij zig met alle roem en lofgedroeg. Gedurende zijn leeven, in het jaar 1514, werden eenige van zijne ſchriften gedrukt, als onder anderen eene *Verklaaring over de zeventien eerſte Psalmen van David*; dan met de agttiende bezig zijnde, begonſte hem zijne verſtandelijke vermogens te ontbreken, en kort daarop volgende zijnen dood.

Zie *Oudheden van Friesland*, I, Deel, bl. 352.

DOKKUM, (*Johannes van*) was volgens het getuigen van *Viglius*, in een zijner brieven aan *Nicolaas Everhardi*, een man met een meer dan gemeen verſtand, begaafd. In het werk van *Viglius* vindt men een troostbrief, door *Viglius* aan *van Dokkum*, over het aſſterven van dezen zijnen zoon geſchreven.

Zie *als vooren*, bl. 406.

DOLEMAN, (Thomas) was in het jaar 1653 Luitenant-Kolonel over een Regiment Voetknechten, in dienst van den Staat der Vereenigde Nederlanden; hij onthield zich in dat zelfde jaar in Engeland, alwaar hij groot gezien was bij den geweldenaar Cromwel, de Raadpensionaris de Witt, en andere Leden van Regeering, dien de geheime verstandhouding, met de toenmaalige Regeering van Engeland; was toevertrouwd, bedienden zig van hem, om van de geheime aldaar berigt te worden. Doleman die diep in gunste stond bij de Witt en van Beverning, kweet zig in zijn pligt des teijveriger, om reden, dat hij hier te landen zijne bevordering zocht, zo als dan ook zijn jongste zoon, uit aanmerkinge van de diensten die zijnen vader ter bevordering van de vrede gedaan had, met een Kapiteins plaats begiftigd werd; waarvan de Raadpensionaris, den 14den April 1656, bij eene Misfivē aan den Ambassadeur W. Nieuwpoort, kennisfe gaf, zeggende onder andere daarin: Haar Ed. Groot Mog. hebben mede geresolveert, dat voor ende ten behoeve van Thomas Dolman, zoon van den Luitenant-Colonel Dolman, van nu af aan, eene van de tegenwoordige vacceerende Compagnien Krijgsknechten, staande op de Repartie van Holland, geasficeert, ende bij de Heeren Gecommitteerden Raaden gedisponeert zal worden, en dat in consideratie van de goedediensten, bij den gemelden Luitenant Colonel, omtrent de bevordering van de vrede met de Republiek, van Engeland, aan dezen Staat gedaan. Dat de Witt nog verder arbeidden om vader en zoon verder te avanceeren, blijkt uit deszelfs sehrijven van den 2den Junij 1656, aan bovengemelde Heer Ambassadeur, ook had meergemelde Heer Raadpensionaris. aan hem Heer Ambassadeur, den 13den, van de komste van den Heer Luitenant-Colonel herwaards, kennisfe gegeven met deze woorden: de Luitenant-Colonel Dolman, of Doleman, (zo hij anders genoemd word) is op gisteren alhier wederom in den Haag gearriveerd, en heeft mij onder andere gezegd, dat men in Engeland niet wel gesigt was, dat dezen Staat zo veel fa-veurs aan Spanje was bewijzende, enz. De Heer van Nieuwpoort overtuigd zijnde van de achting die dezen man had, schreef aan den Raadpensionaris, den 23sten Junij van het jaar 1660,

of

of het niet mogelijk zou zijn , hem weder in stlste derwaards te zenden.

Zie de Brieven van de *Witt*, I. Deel, bl. 288. III. Deel, bl. 211, 234 en 286. IV. Deel, bl. 390. in 8°.

DOLHAIN, (*Adriaan van Bergen, Ridder, Heer van*) en *Cohem*, gesprooten uit een zeer oud Brabandsch Geslacht, waarvan men bij *Carpentier* verscheidene gemeld vindt: deze *Adriaan* was, zo als *Strada*, van der *Haar* en meer andere melden, een der eerste Ondertekenaars van het Verbond der Edelen; veel mislagen zijn omtrent zijn perfoon en verrigtingen door de verkeerde spelling zijner naam, begaan, zijnde *Dolhain* genomen voor *Dohain*, en zelfs deze mislag heeft de grooten *Wagenaar*, in het VII. Deel zijner *Vaderlandsche Historie*, p. 177, begaan, schrijvende hem daar de waardigheid toe, van 's Prinzen Afgezant, te *Gend* (1577) in den oproer aldaar, zeggende: ook zondt de *Prins den Heer van Dolhain derwaards*, enz. en naderhand op p. 423, daar hij zegt dat de *Heer van Dolhain*, en *Doëter Joannes Junius* (in 1581) naar *Ergeland* gezonden werden, enz. waardoor echter *Johan Hinkaart*, Heer van *Dohain*, moet verstaan worden, want *Dolhain* was reeds in het jaar 1572, zo wij straks zullen zien, overleeden. Heer *Adriaan van Bergen* was niet alleen een voorstander der Edele Vrijheid in naam, maar wezenlijk en in de daad, verbindende zig na zijne gedaane ondertekening van het smeekschrift, tot het opbrengen van vijftig kroonen. Door *Alba* in het jaar 1568 gebannen zijnde, toonde hij, het zij uit wraakzucht, het zij om andere redenen, het eigenbelang met dat der vrijheid te wille paaren; zig bij *Oranje* gevoegd hebbende, stelden de *Prins* hem in het jaar 1569 aan als Onder-Admiraal der Vrijbuiters of Watergeuzen, die het geluk, volgens den raad van *Collignij*, ter zee moesten beproeven; de Heer van *Dolhain* geen tijd vrugteloos willeende laten voorbijgaan, ging spoedig te werk, en belegerden met eenige schepen, de Schans *Delfzijl*, vanwaar hij echter noodzaak werd, te wijken en zee te kiezen: uit hoofde van het bovengemelde gebrek, (eigenbelang) ging *Dolhain* niet alleen in vele gevallen al te onzinnig te werk, beroovende vriend en vijand

en zelfs de alleronzijdigsten, weigerende boven dien rekening of verantwoording van de gemaakte buit te doen: het een en ander buiten het oogmerk van Prins *Willem* zijnde, ontbood die hem te *Dillenburg*, en hield hem aldaar eenigen tijd gevangen, doch hij wegens zijne ziekte ontslagen zijnde, begaf zig naar *Engeland*, waarop *Oranje* zijnen lastbrief introk: *Dolhain* schijnt daarna zijn geluk te lande hebben wille beproeven, ten minsten men vindt, dat hij, als een voorstander der vrijheid, zig bevond onder die geenen, welke in het jaar 1572 optrokken, tot het ontzet van *Bergen in Henegouwen*, hij werd aldaar zwaarlijk gekwest, ontkwam wel den vijand, maar niet den dood, die hem binne weinige dagen daarna, in het Graf sleepten, nalaatende eenige kinderen, verwekt uit zijn huwelijk bij *Maria van Hochain*.

Men zie van hem verder *WAGENAAR*, VII. Deel. VAN *MEETEREN*. III. Boek, p. 54, 65 en 66. *HOOFD*, p. 209, 210 en 263. *BOR*, VI. Deel, p. 189. *TE WALTER*, I. Deel, p. 205, enz.

DOLLERT, (*De*) is een inham der zee, welke zijne oorsprong verschuldigd is (1277) aan het breeken of scheuren der zeegaaten: voor het jaar 1277 was dit *Meir* eene schoone en lustige landstreek, zo wijd uitgestrekt, dat 'er drie-en-dertig Dorpen op geteld werden, doch twee ontzachlijke watervloeden, namelijk, de eerste in Februarij, en de laatste in de maand December, des gemelde jaars, veroorzaakte die onheilen, doende de geweldige stormen het water met zodanige kracht tegen de dijken aanpersen, dat dezelve bezweeken, en de *Groninger* en *Eemlande* vaneen scheidde, overstroomende wel drie honderd Dorpen, waardoor bijna honderd duizend Menschen, een groot getal Landerijën, Huizen, Vee, enz. wegspoelden, veroorzakende dus eene nieuwe zeeboezem, tusschen de Landschappen *Groningerland*, *Munster* en *Eemland*, die daarna den naam *Dollert*, als van een dol onstuimig water, of de *dolle Noordzee*, gekreegen heeft: eerst dringt de zee, als door eene straat, tusschen *Groningen* en langs de mond der *Eems*, (een stroom die uit de *Eemlanden* door vloeit) en strekt zig daarna, tusschen

fchen de zo even genoemde Landfchappen , in de wijdfchen uit.

Deszelfs grootte werd van den mond der *Eems* , langs die kusten , tot aan de landfreet *Reide* , (dat in *Groningerland* , tegen over de mond der *Eems* ligt) op negen uren gaansch in den omtrek begroot: de voornaamfte plaatfen , die op de kusten leggen , en door den *Dollert* bewaterd worden , zijn *Namfyn* , *Delfzijl* , *Oosterdum* en 't voorhoek *Reide* in *Groningerland* : het is zeer waarfchijnlijk . dat de onderscheidene Eilanden , die in deze Zeeboezem leggen , overblijfselen der weggefpoeide landen zijn , wier naamen men met geene mooglijkheid bepaalen kan. Deze groote waterplas , is echter even als anderen , wi den nood de bewooners onzer landfreeten , tot de noodzaaklijkheid gebragt heeft , om nieuwe dijken te maaken , en de reeds aangelegde dijken te verbreedten , merklijk beperkt , zo door het aanslijken der dijken , als indijken der landen : de boorden van den *Dollert* , heeft men van tijd tot tijd zien aanwasfen , en wel voornaamlijk bij de nieuwe Schans , aan de mond van de *West-Wolder Aa* , alwaar eerst in het jaar 1695 en 1696 , en laastfelijk in het jaar 1740 . geheele Polders droog gemaalen , en met nieuwe dijken omgeeven zijn : in de twee eerstgemelde jaaren gefchiedde dit door den Heer *Anthoni Hubert* , Heer van *Kruiningen* , die voor de daartoe aangewende kosten , van dit aangewonne land , het vrugtgebruik zestig jaaren lang genoot ; en in 1740 gefchiedde het door Heeren Burgemeesteren en Raaden van *Groningen* , op kosten der Stad : nog daarna in de jaaren 1769 en 1770 , is bij het Dorp *Finfierwold* , een Polder van groote uitgeftektheid , ingedijkt ; en men kan 'er bijvoegen , dat , daar van tijd tot tijd , zig in het midden van den *Dollert* , verfcheidene zandbanken opwerpen , de hoop van tijd tot tijd ook meerder wordt , dat het grootfte deel van dit verdronkene land , weder in vrugtbaare akkers zal kunnen veranderd worden , zo men 'er de nodige kosten toe wilde aanwenden.

Zie RAJ *Woordenboek des Aardrijks* , p. 185. SCHOTANUS *Chronijk* , fol. 147. EMMIUS. EKELMAN *Stigtelijke Bedenkingen* , p. 167. D'AUTON *Waterbefchrijving* ,

P.

p. 6, 7 en 8 BACHENE *Geographie* B. p. 123. *Oudheden van Groningen*, enz.

DOM, in 't Latijn *Domus*, een huis, of ook *Dominum*, betekende in de midden eeuw eene kerk, doch in latere tijden is den naam van *Dom*, bij uitstek gegeven aan de hoofd- of Bisschoppelijke kerken, en daarvan is naderhand afgeleid den naam van *Domkerken*, *Domheeren*, *Domkapittel*: zijnde den naam van *Domheeren* eerst in de tiende eeuw in gebruik gekomen, wijl die van *Broeder* toen al te gering begon te worden, zijnde deze tot op heeden zo in *Utrecht* als elders in stand gebleeven.

Zie MATTH. *de Nobilitate*, Lib. 2, Cap. 32.

DOMA, een eigengeërfde Hofstede, in den omtrek van *Angjum*, in *Leeuwaarderadeel*: de Eigenaar dezer plaats was in het jaar 1651 *Pibo van Doma*, afgevaardigde wegen de Staten van *Friesland*, en opende als President, met eene sierlijke redenvoering, op den 18den van de maand Januarij van dat jaar, de berugte groote Staatsvergadering in 's *Hage*, waarin hij, na het uitspreken zijner reden, door den Heer *Jacob Cats* vervangen werd.

Zie VAN LOON *Penningkunde*, II. Deel, bl. 361.

DOMBURG, een smalle en open Stad in de Provincie *Zeeland*, twee en een half uur van *Middelburg*, en één uur gaansch ten noordoosten van *West Kappellen*, nabij en genoegzaam onder de duinen gelegen: verschillend zijn de gedachten, over den naamsoorsprong dier Stad, daar zijn 'er die willen dat zij afkomstig zou zijn van *Domini*, of *Domniburgum*, dat is *Heerenburg*, anderen, dat daar ter plaatse een Burgt of Sterkte gebouwd is, waaruit de om en ingezetenen, zig tegen alle aanvallen zouden verdedigd hebben; dan, zij die het meest geloof daaromtrent verdienen, leiden 'dezelfen af', van de meenigte duinen daaromstreeks, en zeggen: dat de naam eerst was *Duinberg*, naderhand veranderd in *Domburg*: in de Handvesten,
Keu-

R.G.
In 1710. Oud.

ook Dominie,
ch in latere tijden
aan de boord of
strand aangeeld den
tittel: zijnde den
re in gebruik ge-
ng begon te wor-
den de elken in hand

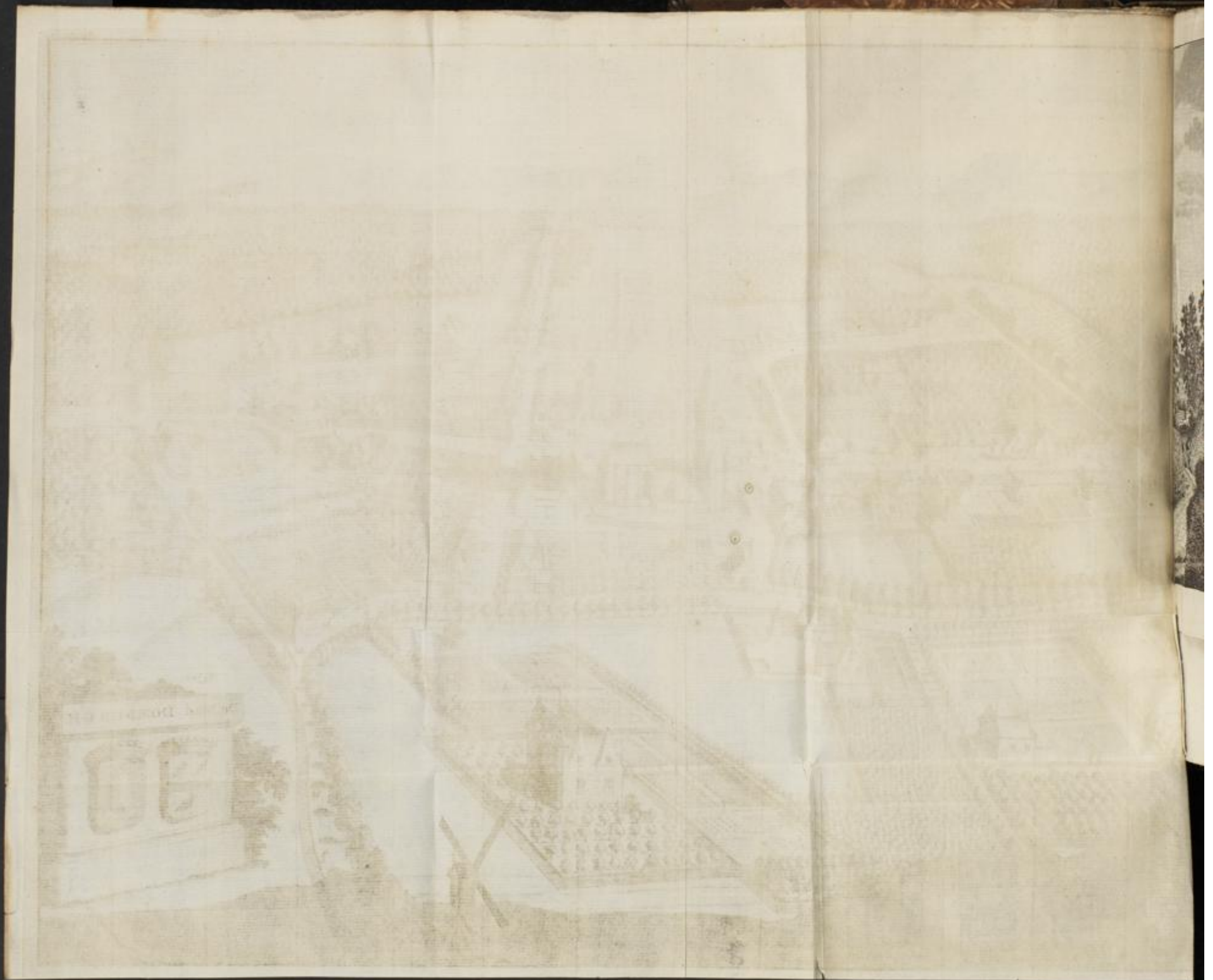
op 30.

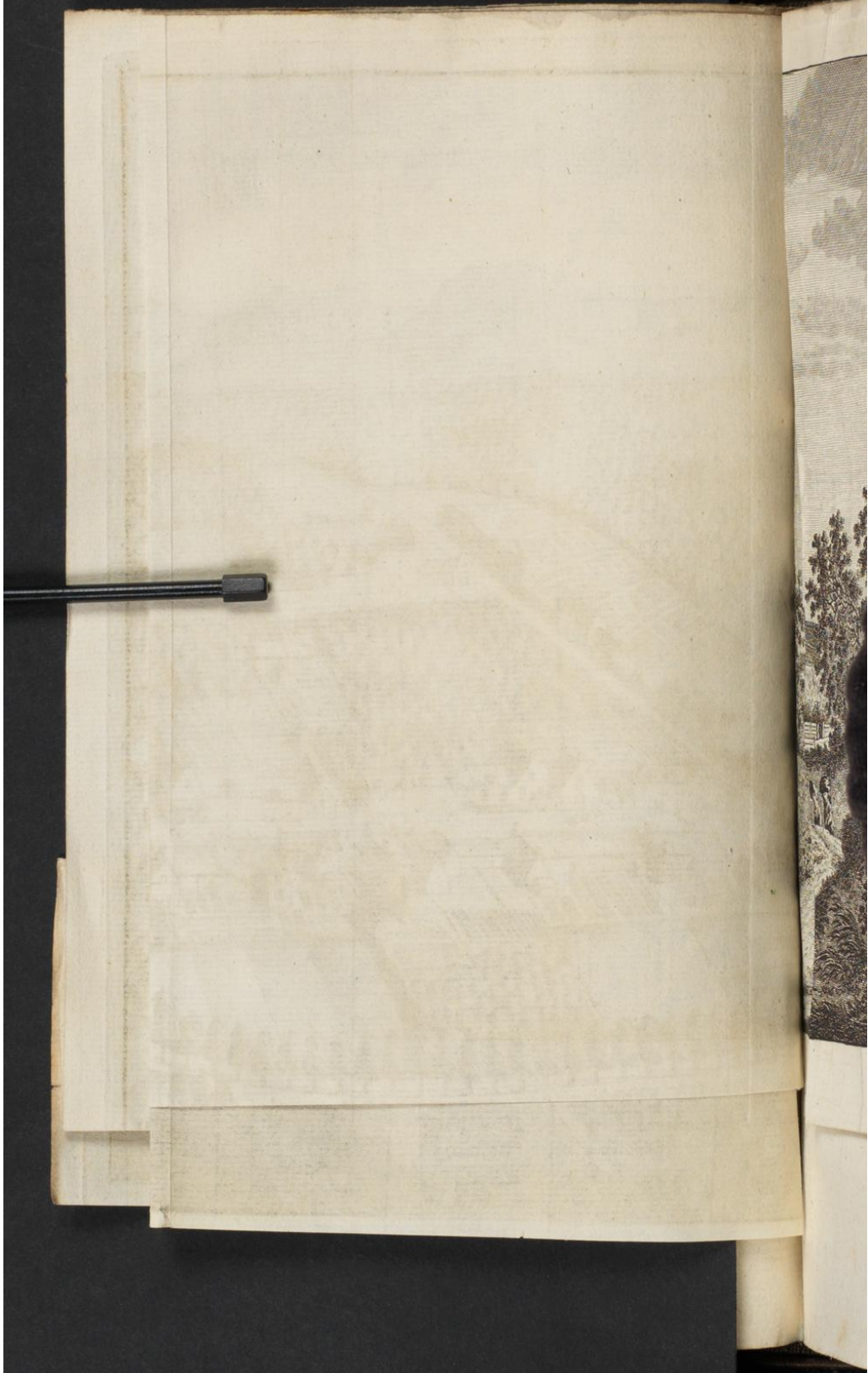
den omtrent van
deze plaats was
de wagen de Sme-
dij eenen fustlike
manij van den jare,
waarin hij na
faast Cuts ver-

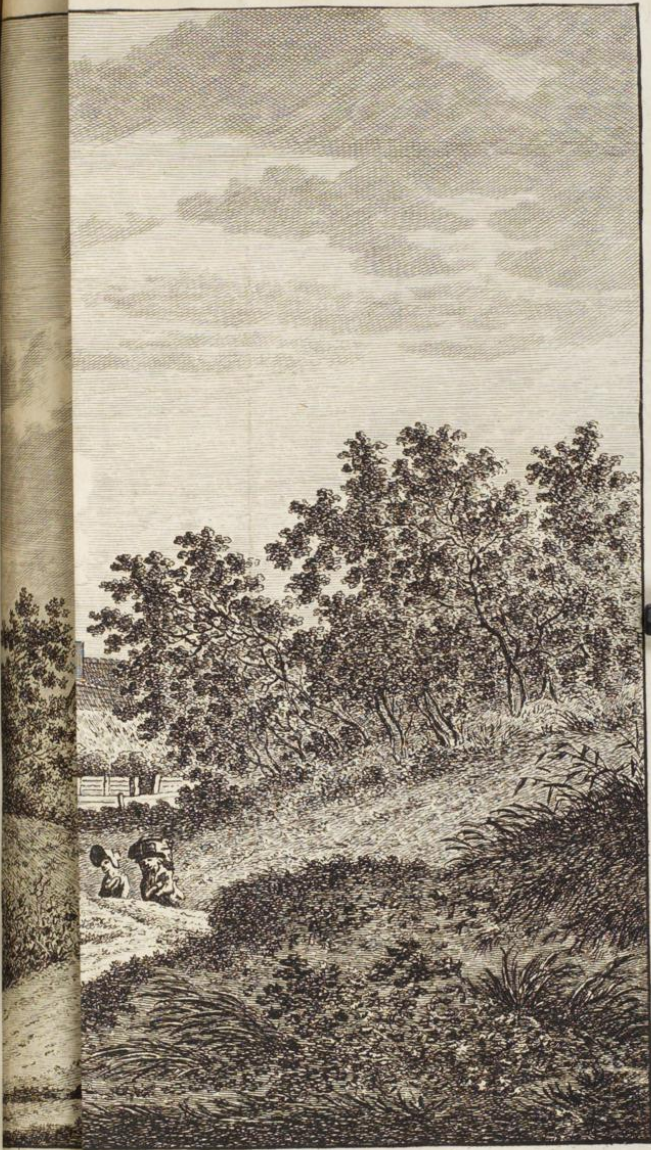
de 30.

in de Periode
erg, en een ont
milt en genoe-
g de geschieden,
er die willen dat
midburg, dat is
een Dings of Serie
ijg tegen alle mo-
die het moest ge-
van de meerp
een eene was de
in de Hanting

DE STEDE DOMBURG.

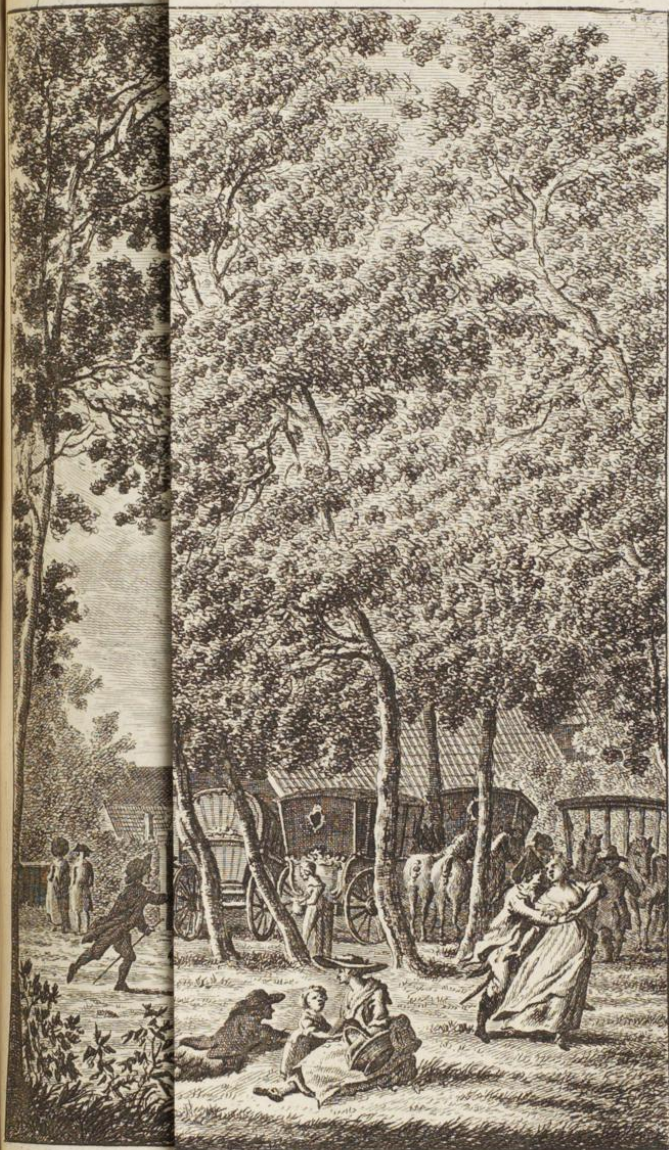
in het land, en gronden onder Duin verborgen
 pook; inden laatste bij zwam funen, door duin
 chering van de duin, bij gedeelten omkleet, doch om
 een van ry al god, nog men, na gans, handend ro
 bosse handre hoge, de pante vrie in Tempel
 de best, langwerpige riekten, een oosten en westen
 de, menen twee reiden in en half to breed, die i
 de een reide; riekten nog een geene overhoofden van
 een, een overhoofden paken, doch geheel bij den
 afpoken, de henen van den vrie wien de pake
 henen, formige, rond, reide riekten, na de
 fienzen, doorgaans vrie; van de woudijde van v
 een groot Donburg, van de roogende groot
 met verkleide andre grove en kleine fienzen; na
 zijde legte die af vrie grove langwerpige riekten
 riekten overgevoerd, legende den een naar de
 op een zij in de Duin, na te de wegen riekten
 ook met Duin, geest wien: een der eind der
 dieper in te land, de hooftduin en meer dan lev
 vrieveit heit. Een nog in de Donburgsche kerk
 wien, riekten de Overwinning, heidenen het te
 zijde wien op de verspreide grove fienzen
 fienzen die te nog verkleide hopen panningen e
 ten. De riekten (die de Eerw. van der Duin
 geest heit), heit doen zien, dat Smallegang
 te ragen, dat de Tempel derijde twee hundert
 ten van gien hiden, derijde zijn Eerw. darna
 ten van, riekten ten grove fienzen, na vrie
 zonde reig riekten, heit te behandel heit,
 ook fienzen na re gien riekten; ook zijn te
 den Tempel, de gronden van en langelmat, m
 fienzen, riekten, ten geen mogelijk tot de oude
 Gothen met gien wien: menen twee ho
 oostwien van den Tempel, zijn reit wiede ov
 fienzen en fienzen in der Duin, en met Duin te
 vonden, wien de riekten wien, van de Dae de
 Duin te afgevoerd was; ook heit men riekten.

Keuren en Privilegiën , aan deze Stad , door Graaf *Floris de Vierde* gegeven , word ze ook doorgaandsch *Dumburg* genaamd. De Burg aldaar , voorheen gebouwd , is gantsch vernietigd , en alleen nog in haar wapen overig ; ten aanzien van haare oudheid , is ze de eerste onder die van *Zeeland* , doch van haare gesteldheid , de allergeeringste , affchoon in ligging de aangenaamste. Voortijds was 't een der der welvaarendste Steden van die Provincie , hebbende grasrijke weiden , vruchtbaare bouwlanden , en zo zeer nabij de zee geleege , dat 'er den Landman en Vischer , een genoegzaam beslaan vinden kon , en om hun te meer aantemoedigen , bevoorregten de Graaven de Stad met veele vrijheeden ; de eerste tijd wanneer *Domburg* daarmede beschonken werd , is niet wel aantewijzen , doch al in het jaar 1223 , werd het van Graaf *Floris* een *Poorte* , dat is , een *Stad* genaamd ; de aangename ligging lokte veel menschen dervwaart , om 'er huizen , hoven en erven te koopen , te bouwen , endes zomers te bewoonen : Graaf *Willem van Henegouwen* , enz. verbood om *Domburg* gestaag van meer Inwoonders te voorzien , en het koopen van eenige huizen of erven aldaar , ten ware , zij waren of wierden Burgers of Poorters der Stad ; dien zelven *Willem* , schonk *Domburg* , als een leen , aan *Borselen*. Met de ontslaane twist , tuschen vrouw *Margaretha* . en haaren zoon *Willem* , verklaarden zig gantsch *Zeeland* , uitgenomen *Middelburg* en *Domburg* , voor de moeder , kiezende dus die beide Steden de partij der Kabbeljaauwschen , daar de andere Steden de zijde der Hoekschen hielden , en dus weigerden zij ook aan vrouw *Margareet* , het betaalen der twee honderd en vijftig oude schilden , en het trekken ter heirvaart , dat is , haar met volk ten dienste te staan ; in tegendeel begaven zij zig onder de banieren van *Willem* , en waaren grootendeels oorzaak van zijne overwinning ; daarop verklaarde de Graavin , in het jaar 1351 , dat , die van *Domburg* , goed en bloed verbeurd hadden , ook deed zij van daar een der rijkste Ingezetenen ligten , dan daarna liet zij zig verzoenen , en kende de Inwoonders vrij van misdad , mids betaalende *twintig pond groote Gezellen* ; dan onzekker , of liever onbekend is 't , wat munt dit geweest zij ; bovendien behield zij alle de goederen der Heeren van *Domburg* ,

en van anderen, die in den strijd, tusfchen *Arnemuiden* en *ter Veere*, verflagen waren, dat een vrij aanzienlijke fchat bedroeg, als men in aanmerking neemt, wat al een meenigte van Heerlijkheden en Lusthoven, rondsom *Domburg*, volgens de oude befchrijving moeten geleegeen hebben, waarvan niets meer dan de nagedachtenis overig is, eenig geeven 'er nog eene menigte boomen en beplantingen, als ook het huis te *Westhoven*, een flauw denkbeeld van, hebbende dat *Westhoven* weleer behoord aan de Abt van *Middelburg*, enz.

Wat het meest de beminnaars der oudheden derwaards lokt, is de kerk, welker choor rijkelijk vervuld is met fteene Afgodsbeelden der Heidensche Goden en Godinnen, aldaar door de oude bewooners geëerd en aanbeden, voornamelijk de Zeegod *Nephtunus*, en de Godinne *Nehalennia*; op het Artikel van de laatstgenoemde zullen wij zien, welke onderscheidene afbeeldingen en gedachten, daarvan gemaakt en te vinden zijn: veele fteenen en andere gedenkfukken der oudheid, zijn aldaar in het jaar 1647 ontdekt, de meeste beelden die uitgegraaven werden; zijn in het gemelde choor nog te zien. Wenschiijker ware het geweest, dat men dezelve hun eigen graauwe koleur had laaten behouden, dan ze wit te verwen, gelijk naderhand gefchied is. Op dat zelve ftrand heeft men ook gevonden de grondflagen van een ronden Afgodstempel, die waarfchijnlijk aan *Nehalennia* is toegewijd geweest, en ook in het jaar 1687, op dat zelve ftrand, een geheel kerkhof, vervuld met verfeidene kisten, waarin nog overblijfsels van lijken lagen. Volgens de aantekeningen van den Heer *A. van der Sloot*, in 1743 Predikant te *Domburg*, te vinden in het tweede deel van de *Tegenwoordige Staat van Zeeland*, p. 223. word gezegd: „ Dat tot in het jaar 1684, omtrent anderhalve roede van het Duin, een langwerpige vierkante fteen, bijkans twee voeten boven het zand uitftekende, had geflaan, welke de Ballfegers of Kaatsers, veele jaaren tot hun merk gebruikt hadden, deze fteen in het gemelde jaar (1684) door een zwaaren ijfgang van zijn plaats verfehoooven zijnde, en men 'er toen een deel van de vloer des Tempels ontdekten, bevond men dat dezelve aan deszelfs noordzijde, naar de zee toe lag, en dat de vloer des Tempels nog altijd

on.

HET SCHUTTERS HOF TE DOMBURG.

...der be
...preest
...lichsch
...het, het
...bepreest
...de Dordt
...de, want
...als een
...met, na
...afgafv
...fleunen,
...fleunen
...een gr
...met ve
...zijde d
...zakken
...op een
...ook me
...dierper
...vrouwe
...wand, v
...dierper
...dama in
...ten" D
...geban
...re teg
...zee to
...lang, v
...zoud
...ook f
...den T
...fma
...Goth
...oostwa
...halk en
...vonden,
...Darrink af

onder het zand, en grootendeels onder Duin verborgen was geweest; zedert is dezelve bij zwaare stormen, door sterke afscheuring van het strand, bij gedeeltens ontdekt, doch omtrent het jaar 1705 of 1706, zag men, na genoeg honderd roeden bewesten Domburgs hoogte, de gantsche vloer des Tempels in de Darink, langwerpig vierkant, ten oosten en westen strekkende, omtrent twee roeden lank en half zo breed, dat is iets meer als eene roede; rondsom zag men geene overblijfsels van muuren, maar overeindstaande planken, doch geheel bij den grond afgebroken, de steenen van den vloer waren als platte straatsteenen, sommige rond, andere vierkant, zo als dergelijke steenen doorgaands vallen; aan de noordzijde des vloers was een groot Darrinkgat, waarin de voorgemelde groote steen lag, met verscheide andere groote en kleine steenen; aan de zuidzijde lagen drie of vier groote langwerpige vierkante steenen, zuidwaards omvergevallen, leggende den een naast den ander, op eene rij in den Darrink, zo dat de wegen tusschen beide, ook met Darrink gevuld waren; aan het eind dier steenen lag dieper in het zand, het hoofdelooze en meer dan levensgrootte vrouwen beeld, 'tgeen nog in de Domburgsche kerk bewaard word, verbeeldende de *Overwinning*, hebbende het zelve waarschijnlijk voorheen op de eerstgemelde groote steen geslaan, daarna zijn 'er nog verscheidene kopere penningen enz. gevonden." De naspooring (die de Eerw. van der Sloot daaromtrent gedaan heeft,) heeft doen zien, dat *Smallegange* mis had, met te zeggen, dat de Tempel eertijds twee honderd roeden ver in zee zou gestaan hebben, dewijl zijn Eerw. daarna, bij zeer laag water, verscheiden dier groote steenen, tot vier toe, alle zonder eenig opschrift, bezien en behandeld heeft, zo als 'er ook somwijlen nog wel gezien worden; ook zijn 'er nimmer bij den Tempel, de grondsteenen van een laage straat, met een dwars straat, ontdekt, het geen mogelijk tot de oude zogenaamde Gothen moet gebragt worden: omtrent twee honderd roeden oostwaards van den Tempel, zijn ook veele overblijfsels van kalk en steen in den Darrink, en met Darrink overgroeid, gevonden, welke alle zichtbaar waren, aan de Zee zijde, daar de Darriek afgebroken was; ook heeft men verscheidene Tonneputten,

ten, en regt overeindstaande tonnen, in den Darrink gevonden, gelijk ook veele dikke staaken en paalen in den grond staande, veele tichelfteenen van een oud fatsoen, en stukken van fyn rood net gebeeld aardewerk, en nog voor weinige jaaren, regt voor *Domburg*, omtrent half vloed, van den Duin, een gragt als een gemeene sloot, waarvan de aarde aan de noordkant opgeworpen was, en de kluiten nog onderscheiden te zien waren, zij liep boogsgewijze naar de zee, en was aan de zuidzijde met verscheidene stokken en staaken bezet."

„ In het jaar 1687, omtrent daar nu het eerste hoofd staat, gelijk ook aan de oostzijde van *Domburg*, door een zwaaren storm, op Nieuwjaarsnagt, omtrent twee honderd roeden, word van het Duin, (zo als boven gezegd is) een gantsch Kerkhof met lijken ontdekt, leggende in kisten van bijna twee duims hout, de hoofden meest uit het zand steekende, zijnde de kisten door de opening meest met zand gevuld; de lijken laagen alle met de hoofden oostwaards, digte bij elkander, wel tot drie-en-twintig in getal; dan dit Kerkhof was slegts weinige dagen te zien, wijl de Zee het alles weder bedekten. De kisten ten oosten van *Domburg* waren veel dikker van hout, dan die aan de westzij, sommige van de daarin liggende lijken, hadden koper kettingen, en eenige van die met penningen daaraan, om den hals; een van die had een glas, als het bovenende van een roemer, op den borst, een kromme zabel met een hand-greep van zilverdraad, en een pick, doch waarvan het hout vergaan was, bij zig, ook vond men geld in de meeste kisten. Nog wat verder oostwaards, zijn de woningen der oude Gothen geleegeen. Voor omtrent tagtig jaaren, kwamen zij eerst van onder de Duinen te voorschijn, en zijn nu reeds meer dan half vloed van daar, behalven die meest oostwaards leggen, alwaar 'er nog veel omtrent de Duinen zijn, meest in de gedaante van een straat, oost en west, doch aan het eind wel zuidwaards op, in groote menigte; hunne gedaantens zijn doorgaands langwerpig vierkant, rondsom met overeindstaande paaltjes of planken bezet, die alle bij den grond zijn afgebroken, of slegts daar weinig buiten steekende, zijnde den grond gemaakt van vette of kleiachtige aarde, welker schikking men

1. nog duidelijk kon oorde-
len in een gang van dergelij-
ke, met stijle beten, en
dikken gebeld hout, die
hiet; ook twee vanden
kist en oostop en van we-
graten penningen, gelijk o-
gevonden, als mede veele
Darrink steekende, alle ges-
te oostwaards van het
In het jaar 1749 in de
oost. Grifftelen gelaten
waar meer dan twintig
voorgaande, gevonden
dier van twee ongeschiet
spijlen, maar met koper,
meer te één van een boor
gelaten, van een van dit
doch rijkte was rijkdom
niet gevonden; ook twee
gegraven Duinen, en in
en de Duinen zo veel vanden
dier, als in de kisten v-
der spijle moesten worden
bezoeken van de begraaf-
den, ook vanden van 'te
kisten, rondsom, die
gewest te zijn, want
zien was; met zo
wezen al 'er ook te
gewest zijn, doch
Dat de vrijde hier
huizen van Dordrecht
raderhand in de Heer-
singen en Wenslage
vondere Heeren; D-
XII. Dordr.

men nog duidelijk kon onderscheiden; naast eenige van dezen is een gang van dergelijke stoffe, omtrent een halve roede breed, met paaltjes bezet, voorts tonneputten, die tot waterbakken gediend hadden, staande in de hoeken der gebouwen of hutten; ook twee tronken van afgekapte boomen, in eenen hoek ten oosten en ten westen naar de Zeekant toe. De meeste gouden penningen, gelijk ook drie zilverene schaaltes, zijn daar gevonden, als mede veele beenderen van schaaften enz. in de Darrink steekende, alle gewisse en overtuigende bewijzen, dat de oude stranden van het Eiland mede bewoond zijn geweest. In het jaar 1749 is aldaar nog eens een nieuwe ontdekking van oude Graffteden gedaan, op twee onderscheidene plaatsen, alwaar meer dan twintig doorkisten, in dezelfde ligging als de voorgaande, gevonden werden, alleen met dit onderscheid, dat deze van ruwe ongeschaafde eike planken gemaakt, en niet met spijkers, maar met houten pennen aaneengehegt waren, ook vond men 'er één van een boom uitgewerkt; daar werd veel moeite gedaan, om een van die kisten geheel uit de aarde te krijgen, doch zulks was vrugtelooz, want dezelve waren alle meer of min ingedrukt, ook waren door de zwaarte der daarover heen gestapelde Duinen, en langheid der tijden, de dekzels gebroken, en de kisten zo vol zand en aarde, dat de daarin liggende beenderen, als in de kisten waren ingedrukt, en 'er met de punten der spade moesten worden uitgehaald; men vond 'er menschen beenen van de hedendaagsche grootte, doch meest alle gescheiden, ook vondt men 'er verscheidene kistjes en geraamten van kinderen, rondsom, die alle schein een omtuining van boomen geweest te zijn, waarvan de wortels en tronken mede nog te zien waren; men zocht 'er vlijtig na eenige penningen, om te weten of 'er ook een of ander man van naam mogt begraven geweest zijn, doch men vond 'er die niet.

Dat de vrije Heerlijkheid van *Domburg*, voorheen aan de huizen van *Borselen* gekomen, is hiervoor reeds gezegd, doch naderhand is de Heerlijkheid van *Domburg* gescheiden van *Vlissingen* en *Westkappelle*, en den eigendom geworden van bijzondere Heeren; *Domburg* heeft laatst behoord aan de Heeren

XII. DEEL.

Ff

Mr.

Mr. *Pieter van Dieshoek*, Burgemeester van *Vlissingen*, die voor eenige jaaren overleeden is.

Buiten de kerk, waarvan reeds melding gemaakt is, en die door één Predikant bediend wordt, pleeg 'er voorheen nog één kapel te staan, waarvan het huis, dat in deszelfs plaats gebouwd is, nog den naam draagt, leggende in een ringmuur, die voorheen het kerkhof omvatten; tegenover hetzelfde staat een Gasthuis, dat wel begoed is, en vrijdom van alle excijnsen heeft: daar was ook in voorige tijden een gezelschap van Rederijkers, die ter zinspreuk voerde *Bimatelief*.

Het Stadhuis is klijn, doch maakt van buiten een redelijke fraaije vertooning: de Heerlijkheid van *Domburg*, heeft hoog, middelbaar en laag regtsgebied: de Regeering der Stad, bestaat uit één Baljuw, twee Burgemeesteren en zes Schepenen, nevens één Secretaris.

Het Wapen dezer Stad, is een blaauw veld, hebbende in de midden een Zilveren Burgt, 't welk voor dezen ook gevoerd is, door een oud Edel Zeeuwsch geslacht van dien naam, oorspronkelijk uit de oude Heeren van *Domburg*, doch is al voor lange uitgestorven: het groote en zwaare gebouw, op de groote markt binnen *Middelburg* staande, en nog den naam van 't *Huis Domburg* draagende, is door eenen van dit geslacht gebouwd; ten zuidoosten van de kerk, binne deze Stad, staat ook een deftig huis van de Heeren van *Domburg*.

Zie VAN DER HOUVE, *Handvest Chronijk*, I. Deel, fol. 132.

BOXHORN, *Chronijk van Zeeland*, p. 288 en 290. SMAL-

LEGANGE, fol. 631, 633 en 641. GARGON, *Walcher-*

sche Arcadia, I. Deel, p. 126. VAN LEEUWEN, fol.

142 en 197. *Kerklijke Oudbeden van Zeeland*. Te-

genwoordige Staat van Zeeland, II. Deel, p. 221.

Boekzaal der Geleerde voor de Maand Maart 1749,

bl. 32.

Dom.

DOMBURG, (*Jan van*) een man, mede van dit zo evenge-
melde geslacht afkomstig, schoon door *Smallegange* niet onder
dezelve gemeld: deze Heer *Jan van Domburg* leefden en stierf
in het jaar 1447, en dus onder de Regeeringe van *Filips de*
Eerste, Hertog van *Bourgondiën*, die na het uitvoeren van
eenige strenge regtsoefeningen, zig naar *Zeeland* begaf, om
'er de Graaflijke vierfchaar te spannen; ten genoemde zetel ge-
steegen zijnde, hoorden hij aldaar zeer zwaare klagten, tegen
dezen Heer *Jan* inbrengen, die van veelderhande misdaden
beschuldigd werd, en onder anderen zelfs van moord en dood-
slag: Hertog *Filips* hem hebbende doen dagvaarden, gaf, wijl
hij niet té voorschijn kwam, bevel, om hem te vatten, doch
hij gewaarfchuwd zijnde, vlood met vijf of zes der zijnen, in
de kerk der Minderbroederen, versterkten zig op den tooren,
en voorzag 'er zig van voorraad, als wilde hij een belegering
afwagten; Hertog *Filips* deed de tooren omsingelen, doch uit
aanmerking van de heiligheid der plaatse, wilde hij dezelve
niet beschieten; drie dagen duurden dit beleg, en meer dan eens
stond *Domburg* in beraad, zig overtegeeven, doch werd tel-
kens door zijne zuster, die een Nonne was, wederhouden, die
hem ten aanhooren van *Olivier de la Marche*, (weike dit geval
in zijne *Memoires*, Liv. I, p. 253, beschreeven heeft) meer-
maale toeriep, dat hij zig liever vegtenderhand behoorden te
laaten dooden, dan zijn huis de schanden aan doen, van door
Beuls handen te sterven: Heer *Jan* gaf zig eindelijk op genade
aan den Hertog over, die zijn proces deed opmaaken, en daar-
na op de markt openlijk onthalzen; zijn zuster verwierf mer
smecken en gebeden nog zo veel, dat zij het lijk in gewijde
aarde mogt doen begraven.

DOMBURG. (*Adriaan van*) *Smallegange* maakt melding
van een van dezen naam, die hij zegt geleefd te hebben in het
jaar 1450, en ter vrouwe had *Geentruid van Borselen*; en
van een tweeden van dien naam, die hij zegt, dat in den
jaare 1570 en 1571 Baljuw van *Middelburg* was, en waarschijn-
lijk zal het deze laatste zijn, van wien men op het jaar 1566
gemeld vind, dat hij tot voorstand van het Verbond der Edelen

boven zijn persoon zig verbond, tot het betaalen van honderd kroonen, zonder dat men echter weet of hij dezelve heeft opgebracht, of waartoe ze gebruikt zijn,

Zie SMALLEGANGE, bl. 477. *Vaderl. Historie*, VI. Deel, bl. 255.

DOMBURG *buiten*, of de *Confiscatiën onder Domburg*, eene Ambachtsheerlijkheid zonder Dorp, grenzende aan de Heerlijkheid hier boven gemeld, zijnde in verscheidene Heerlijkheden verdeeld: het huis *Kerkwerve*, in de verdeling van Prins Willem, onder het regtsgebied van *Middelburg* gebracht, legt in het midden dezer Heerlijkheid, doch is thans niet meer dan een gemeene Landhoeve.

DOMINIUM, betekend *de eigendom van een goed*, dat ons behoord, en waartoe wij *het regt van eigendom*, het zij door *gifte*, door *erfenis*, door *koop*, of *overdragt*, op eene regtmatige wijze verkreegen hebben, verdeelende zig in een *Dominium directum & utile*, of in een volledige eigendom der zaaken, en in een simpele of eenvoudige eigendom.

De direkte eigendom is de magt of heerschappij, die men over iets voerd, zelfs zonder het bezitten van 't regt der nuttige of voordeelige eigendom, als wanneer een Eigenaar aan zig heeft gereserveert, bij de alinatie, den eigendom van een gedeelte van hetzelfde, onder den titel van *Leen*, *Cijns*, of ander regt, en is de nuttige eigendom, wanneer iemand daar voordeel van trekt, zonder daarvan het direkte eigendom te hebben, zo als men zou kunnen noemen een *Vasal* of *Cijnsbroeder*, doch een volledige eigendom bezit alleen die geenen, die bij den eigendom ook heeft het genot en de vrugten, dat men in regten noemt *Usfructus Causulus*, om, dat het is het effekt en gevolg van den eigendom, waarvan het een gedeelte maakt; de eenvoudige eigendom is die, die zonder vrugtgebruik is, dat plaats heeft, als den eigendom aan iemand behoord, en dat een ander daarvan het genot heeft gedurende zijn leeven lang, of voor een zeker bepaalden tijd; daar in de volledige eigendom, het vrugtgebruik een gedeelte van den eigendom maakt.

Do-

DOMINIUM EXISTIT,
 1. de Opperste Caus, en
 2. de Onderste Caus, en
 3. de Middelste Caus, en
 4. de Laatste Caus, en
 5. de Eerste Caus, en
 6. de Tweede Caus, en
 7. de Derde Caus, en
 8. de Vierde Caus, en
 9. de Vijfde Caus, en
 10. de Zesde Caus, en
 11. de Zevende Caus, en
 12. de Achtere Caus, en
 13. de Voorgaande Caus, en
 14. de Opvolgende Caus, en
 15. de Overgaande Caus, en
 16. de Overgaande Caus, en
 17. de Overgaande Caus, en
 18. de Overgaande Caus, en
 19. de Overgaande Caus, en
 20. de Overgaande Caus, en
 21. de Overgaande Caus, en
 22. de Overgaande Caus, en
 23. de Overgaande Caus, en
 24. de Overgaande Caus, en
 25. de Overgaande Caus, en
 26. de Overgaande Caus, en
 27. de Overgaande Caus, en
 28. de Overgaande Caus, en
 29. de Overgaande Caus, en
 30. de Overgaande Caus, en
 31. de Overgaande Caus, en
 32. de Overgaande Caus, en
 33. de Overgaande Caus, en
 34. de Overgaande Caus, en
 35. de Overgaande Caus, en
 36. de Overgaande Caus, en
 37. de Overgaande Caus, en
 38. de Overgaande Caus, en
 39. de Overgaande Caus, en
 40. de Overgaande Caus, en
 41. de Overgaande Caus, en
 42. de Overgaande Caus, en
 43. de Overgaande Caus, en
 44. de Overgaande Caus, en
 45. de Overgaande Caus, en
 46. de Overgaande Caus, en
 47. de Overgaande Caus, en
 48. de Overgaande Caus, en
 49. de Overgaande Caus, en
 50. de Overgaande Caus, en
 51. de Overgaande Caus, en
 52. de Overgaande Caus, en
 53. de Overgaande Caus, en
 54. de Overgaande Caus, en
 55. de Overgaande Caus, en
 56. de Overgaande Caus, en
 57. de Overgaande Caus, en
 58. de Overgaande Caus, en
 59. de Overgaande Caus, en
 60. de Overgaande Caus, en
 61. de Overgaande Caus, en
 62. de Overgaande Caus, en
 63. de Overgaande Caus, en
 64. de Overgaande Caus, en
 65. de Overgaande Caus, en
 66. de Overgaande Caus, en
 67. de Overgaande Caus, en
 68. de Overgaande Caus, en
 69. de Overgaande Caus, en
 70. de Overgaande Caus, en
 71. de Overgaande Caus, en
 72. de Overgaande Caus, en
 73. de Overgaande Caus, en
 74. de Overgaande Caus, en
 75. de Overgaande Caus, en
 76. de Overgaande Caus, en
 77. de Overgaande Caus, en
 78. de Overgaande Caus, en
 79. de Overgaande Caus, en
 80. de Overgaande Caus, en
 81. de Overgaande Caus, en
 82. de Overgaande Caus, en
 83. de Overgaande Caus, en
 84. de Overgaande Caus, en
 85. de Overgaande Caus, en
 86. de Overgaande Caus, en
 87. de Overgaande Caus, en
 88. de Overgaande Caus, en
 89. de Overgaande Caus, en
 90. de Overgaande Caus, en
 91. de Overgaande Caus, en
 92. de Overgaande Caus, en
 93. de Overgaande Caus, en
 94. de Overgaande Caus, en
 95. de Overgaande Caus, en
 96. de Overgaande Caus, en
 97. de Overgaande Caus, en
 98. de Overgaande Caus, en
 99. de Overgaande Caus, en
 100. de Overgaande Caus, en

DOMINIUM EMINENS, betekend, of daardoor verstaat men het *Opperste Gezag*, en alle de Rechtskundige stemmen volmaakt overeen, dat geen Staat met mogelijkheid kan staande blijven, ten zij dat 't *Dominium Eminens*, of *Opperste Gezag*, in één of meer perſoonen plaats heeft; ook stemmen zij alle daarin overeen, dat de Souvrain, bij wien de opperste magt berust, niet dan om zeer gewigtige redenen 'er zig van bedienen mag. en vooral niet in een *vrije Staat*, daar de wetten en het welzijn van het Gemeen, boven alles heerschen: dan wanneer 'er zulke redenen zijn, kan niemand buiten de Staaten der bijzondere Provinciën, zig binnen dezelve van dit regt bedienen. Voorbeelden zijn 'er bij meenigte, dat de Souveraine van ieder Provincie, als bezittende ieder voor zig het opperste gezag in de haare, zonder iemand anders, dan de stemmende Leden der Provincie 'er gebruik van gemaakt hebben. Dit *Dominium Eminens*, bestaat niet alleen in het maaken en vernietigen van wetten, maar ook in de magt, om zig van de perſoonen en goederen van de Ingezetenen te bedienen, welke uitgestrektheid van gezag, dan noodzaaklijk vordert, dat, en bijzonder in een *vrije Staat*, of *Republiek*, hun die het opperste gezag bezitten, 'er niet dan om goede en wettige redenen, gebruik van maaken: bij voorbeeld, de Souverain van iedere Provincie, vermag niet dan om wettige redenen, en tot 's Lands bescherming dienende, gebruik maaken, van de magt die zij bezit, tot het opontbieden en in de wapenen brengen der *Schutterijen*, zo in de Steden als ten platte Landen, en nog minder dan tot 's Lands oorbaar dienende, mogen zij beschikkingen maaken over de goederen van dien, zo als echter meermaals in tijd van nood geschied is, door ieder Provincie voor zig zelve. Meerder moeite en arbeid zou 'er aan vast zijn, om aan te wijzen, welke gevallen gewigtig genoeg zouden zijn, om de Hooge Overigheid het regt te geeven, zig 'er van te bedienen, wyl 'er meer gevallen, dan het *Algemeene Nut* plaats zou kunnen hebben bij voorbeeld, de noodzaaklijkheid, en dat den een somtijds het onnutte, het noodzaaklijke zal noemen: zeer zeker is het echter, dat ieder Provincie, zo een oppergezag voor zig zelve bezit, dat, men door de *Staaten* van ieder van die de

Souverainiteit genaamd wordt, als zij zeggen te zijn: den ON-TWIJFFELBAARE SOUVRAIN, en NAAST GOD DE EENIGE HOOGHE OVERIGHEID HUNNER PROVINTIE, in wier boezem dan ook het *Dominium Eminins* berust, als zijnde die geenen die de *wetgeevende Magt* in handen hebben. De groote *Bijkershoek* brengt een leerzaam voorbeeld bij, voor hun die deel aan de uitvoering daarvan hebben: in de zedigheid van *Augustus*, die de markt wat naauw maakte, om dat hij de eigenaars, de nabuurige huizen niet durfden afpersen, schoon wij gaarne toestemmen dat als de *hoogste Wet*, naamlijk, het welzijn der Ingezetenen zulks vorderden, hoe goed ook de zedigheid of magtsbepaaling van *Augustus* ook zijn mag, dan nadeelig zou zijn.

DOMITII PONTES LONGI, *seutrames aggeratus*. De lange *Bruggen van Domitius*. *Lucius Domitius*, een man van adellijken afkomst, en behalven de oudheid van zijn geslacht, aan *Augustus*, door het huwelijk zeer naauw vermaagschapt, was de grootvader van Keizer *Nero*: *Tacitus* verhaalt, dat hij, na *Drusus* en *Tiberius*, Landvoogd van *Germanië* zijnde, de *Stroom der Elve* is afgetrokken, en verder ingedrongen, dan iemand voor hem geweest was; en op dat deze togt des te beter gelukken zou, bevljtgde hij zig tot het vinden van eenige toepadten of binnewegen, hebbende laten maaken en ophoogen een nieuw pad, tusschen de wijde veenen door, en over de vlakten die door diep slijk bedrieglijk, of door beekjes en stroomen onbruikbaar waaren, welken weg of pad, den naam van lange *Bruggen* kreeg: in het Land van *Drenthe*, noemden men hedendaags dusdanige paden en opgehoogde wegen, doorgaands *Vorden en beschoten Wegen*, ook noemen zij die digter aan *Friesland* grenzen, dezelve enkel *Dijken*: deze *Dijken*, of zogenaamde lange *Bruggen*, heeft *Lucius Domitius* voornamelijk gemaakt, door de *Veenen der Bruikeren en Friezen*, want dit blijkt uit de togtstreek die de Romeinen doorgaandsch namen, als zij van den *Rhijn* naar de *Wezer* trokken, en ook uit het heen en weer trekken van *Aulus Cecinna*, tusschen den *Rhijn* en de *Eems*, en uit de twee togten die *Germanicus* deed

in

het land der Cherus
rijshoopen, van de
en land der Bructer
keizeren van die E
kingsen, Aulien en
de indre, aan de m
der, doch als het le
nog gekomen was, is
veel gescheit, (als i
dat hij toen gekome
niet geweest, niet
Bruggen te rechte
nigvaltege heft
is, dat een gedeel
door de Veenen, i
schieden, en zig a
troefden die volken
denkang de toev
ook door eenige
ter pland der m
Landvoogt zijnde: i
met reide, dat met
en wezen, braken
men de zandrijke
men van van den o
re planden met d
Vorden, Causen, (i
de tijden van
Tactius verhaalt
eerste in wit
kna met pen
degenlijke mag
grivaren. Da
en Wezen wou
de strijd van Ce
het land der k

in het land der *Cherusken*, want *Cecinna* is met keurbenden en krijgshoopen, uit de legerplaats aan deze kant des *Rhijns*, door het land der *Broekteren* of *Bructeren*, getrokken naar den flinkeroever van den *Eem*, in het land der *Friezen*, daar de Voetknegten, Ruiters en Vloot bijeen kwamen, om te zaamen naar de landen, aan de andere zijde gelegen, overgevoerd te worden; doch als het leger op dezelfde plaats aan de *Eems* weer te rug gekomen was, is dezelfde *Cecinna*, die zijn eigen krijgsvolk geleidde, (als last hebbende langs dezelfde bekende wegen daar hij heen gekomen was, weder te rug te keeren,) genoodzaakt geweest, met zeer groot gevaar zijnen togt over de *lange Bruggen* te neemen, die hier en daar gebroken, en door menigvuldige herfstregens onbruikbaar waren; waaruit dan kenlijk is, dat een gedeelte van dien opgehoogde weg, geloopt heeft door de *Veenen*, die de *Amsibaaren* en *Bructers* van de *Friezen* scheiden, en zig zo wijd uitstrekten, als ergens eene scheiding tusschen die volken was, welke, zo als *Lipsius* zegt, was daar hedendaags de *Bourtange*, *Velterdijk* en *Koeverden* leggen, en ook door eenige kleine *Veenen*, in het land der *Bructeren* zelfs, ter plaatse daar men nu *Ligtenvoorde*, *Brevorde*, *Walvorde* en *Lankvorde* vindt: in welke *Cecinna* van de *Germaanen*, die men zeide, dat met een gewapend heir naar de *Gaulen* getrokken waren, buiten twijfel omringd zijnde, met geen en minder roem als moeilijkheid gestreeden heeft; en langs dien weg gaat men toe van den oever der *Eem*, die tegen de *Chauchen*, (daar ter plaatsen tot den krijgsdienst aangenomen,) overleide, naar *Vestra Castra*, (nu *Santen*) daar de winterlegering was, van de vijfde en een-en-twintigste keurbende, welke krijgsknegten *Tacitus* uitdrukkelijk verhaald, dat *Cecinna*, nevens die van de eerste en twintigste keurbenden, te rug gebragt heeft. Ook kan men geenzints in twijfel trekken, of *Domitius* heeft ook dergelijke bruggen gemaakt, in de landen der *Chamaveren*, *Angrivareren*, *Dulgibinen* en andere volken, die tusschen de *Eem* en *Wezer* woonden, en daar hij moest doortrekken, doch dat de strijd van *Cecinna* is voorgevallen, dicht aan den *Rhijn*, in het land der kleine *Broekteren*, welkers wraakzucht hij in zijnen

heentogt vrij wat getergd had, leerd ons *Tacitus* in zijne *Jaarboeken*, op meer dan eene plaats

DOMITIAAN, werd na den dood van zijnen vader *Vespasian*, en *Titus* zijnen broeder, tot de Keizerlijke waardigheid verheven: hem hielp de *Batavieren*, de *Britten* overwinnen, zij waren met veel hevigheid op het leger van *Agricola* aangevallen, en deze had daarop, drie benden *Batavers*, en twee der *Tongerén*, afgezonden, om hun het hoofd te bieden, en den strijd te doen aanvangen, als kennende hij hunnen bekwaamheid: de *Britten* hadden ten hunnen nadeele, kleine schilden, en groote zwaarden zonder punt, en waren dus onbekwaam, om in een opeengedrongen gevegt te strijden: de *Batavieren*, die nimmer den aanval schroomden, slieten met hunne schildpennen, de *Britten* in het aangezicht, en bewerkten dus voor *Agricola* eene volkomene overwinning, waarvoor hij de eertekens bij zijne komst te *Rome* genoot. *Domitiaan*, die eer den naam van *Zet*, dan van *Keizer* verdienden, werd trotsch op deze overwinning, waaraan hij niets had toegebracht; hij ook met lauweren willende gekroond zijn, had zig kortst te vooren mede eene dergelijke zegepraal toegelegd, voorgeevende, eene overwinning op de *Germaanen* en *Batavieren* behaald te hebben. In het zeventigste jaar onzer tijdrekening, had, zo bekend is, *Cerialis*, de vrede met de *Batavieren* gesloten, doch voor dat de tijding daarvan te *Rome* kwam, was *Domitiaan* met een leger naar *Germanië* getrokken, voorgeevende, zo wel de *Germaanen*, als de *Gallië*, te willen onderbrengen; dan niet verder dan te *Lions* gekomen zijnde, was hij, van daar, zonder den vijand gezien te hebben, te rug gekeerd; met dien dwaazen togt niet te vrede zijnde, ondernam hij een tweeden tegen de *Germaanen*, en ook tegen de *Catten* en *Daciërs*, het is onzeker of hij de *Catten* geslagen heeft, maar dit weet men, dat, toen de *Daciërs*, door de *Markomannen* geslagen waren, hij hun zelfs om de vrede aanzogt, en, die door magt van geschenken verkreeg; en na die, voor een Veldheer, zeer schandelijken togt, deed zijne dwaasheid hem verwaand genoeg zijn, zig de

ze.

geen, hoe te eigen
geven, een meij
g in het gewand
a, hij eijnde zig
overnam die vol
gus, en eijnde ook
strib en hemmer de
Te Tacitus in

Domit., (De)
den van Brabant
verke omtrent 't
ne Dierpen, die
ronje, dat was
gewest, die te
darius, nimmer
werd de Domit.,
openg, in het Ka
berde, vanwaar
de Tempelen, die
Alles Domit. bij
is deelde vanden
door de meergel
nag, de bewaard
heden, die stant
het bij zware en
jes, levij de D
wint,

Domit.,
hout, nimmer
vorige meer
jaantijde. De
den Duit. dan
het kwamen v
9 penn, welk
zie, voor De

zegepraal toe te eigenen, waartoe, om dezelve eenige schijn te geeven, een menigte van de zijnen werden omgekocht, om zig in het gewaad van gevangenen te vertoonen, en wat meer is, hij eigende zig den naam van *Daciër* en *Germanier*, als overwinnaar dier volken toe, geevende dus niets toe aan *Kaligula*, en echter ontbrak het hem niet aan Vlijers, die hem de *schrik en temmer der Batavieren* noemden.

Zie *TACITUS in 't Leven van Agricola*.

DOMMEL, (De) een Riviertje in *Nederland*, in 't Hertogdom van *Braband*, andere noemen het een *Watervliet*, vlietende omtrent 's *Hertogenbosch*; aan hetzelfde liggen verscheidene Dorpen, als *Boxtel*, twee uren van den *Bosch*; *St. Oudenrooij*, daar voorheen een heerlijk Kollegie van Kanonnikken geweest is, dat zeer groote inkomsten had, zo dat de Deeken daarvan, rijker was, dan eenig Prelaat in *Braband*: voortijds werd de *Dommel*, de *Dormale* genaamd, hebbende haaren oorsprong in het *Land van Luik*, omtrent vier uren van *Maasfricht*, vanwaar ze noordwaard loopt, in zig onvangende eerst de *Tongelreep*, daarna de *Ginder* bij *Eindhoven*, en dan den *kleine Dommel* bij *Woensel*; tot aan het gemelde Dorp *Boxtel* is dezelve vaarbaar, dan hooger op, word de vaart gestremt, door de menigvuldige Watermolens, die in de rivier liggen: langs de boorden dezer rivier, vindt men tamelijk goede weilanden, die aldaar *Driesten* genaamd worden, welke landen echter bij zwaare en aanhoudende stortregens, dikwils ondervloei-
jen, dewijl de *Dommel* door de gezegde Watermolens opgesloft wordt,

DOMMELEN, een Dorp in de *Meijerij van 's Hertogenbosch*, onder het kwartier van *Kempenland*: in de schatting van voorige jaaren, waarbij gantsch *Braband* gesteld was, voor de jaarlijksche Beede op 140,000 guldens, droeg de *Meijerij van den Bosch* daar in 19379 guld., 16 stuiv. en 3 penn., en het het kwartier van *Kempenland*; als een vierde, 4074 gl. 1 ft. en 9 penn., welke omslagen over 32 of 33 Dorpen van dat kwartier, voor *Dommelen* bedroeg 57 guld. 15 ft. en 6 penningen,

F f 5

dus

dus hetzelfde toen een gering Dorp moet geweest zijn : het ligt twee uren ten zuiden van *Eindhoven*, hebbende zijn naam van de bovengemelde rivier ontvangen: tegenwoordig heeft het zijn eigen regtbank, die bestaat uit zeven Schepenen en één Secretaris, die zo wel als de Vorster, door Hunne Hoog Mogende word aangesteld: aldaar is een klein kerkje, op welk een spits torentje staat, in dezelve word de dienst waargenomen door de Predikant van *Valkenswaard*, als naast daarbij liggende. Het getal der huizen is 'er in het geheel 58, doch het bouwland, waarvan de bewooners hun bestaan haalen, word op 200 morgen begroot. Nabij het Dorp was voorheen het Nonnen Klooster *Agnietendaal*, hetwelke na de Munstersche vrede de (1648) door de Hooge Overigheid is. aangeslagen en vernietigd.

DOMPSELAAR, (*t Huis*) ten westen van de kerk van *Overlangbroek*, in de Provincie van *Utrecht*, was weleer een Riddermatig goed, hebbende dit regt verlooren door, het zij dat de Eigenaars waren van de Burgerland, of van den Roomschen Godsdienst. Voorheen behoorden het aan de geslachten van *Dompelaar*, *Wijnbergen Reede van Draakenstein*; tegenwoordig is het een ouderwetsch laag gebouw, behooren de aan de Heer *Arnoud François Schade van Westrom*, wiens huisgezin een van de drie Roomschegezinden, in het Dorp *Overlangbroek* uitmaakt.

DOMPSELAAR, (*Tobias van*) een Amsteldammer, wiens leeftijd men afleiden kan uit zijne verrigtingen, als eerst uit zijne beschrijving van het *ontroerde Nederland, door de Wapenen des Konings van Frankrijk*, II. Deelen in 4to, en verder uit zijne *Beschrijving der Stad Amsteldam*, in één Deel in 4to, gedrukt in het jaar 1666, den inhoud en verdeeling daarvan, toond, dat *Dompelaar*, met de vervaarding, zig ongemeen gehaast heeft: deze zijne beschrijving bestaat uit zes boeken, waarvan het eerste bevat *eene Beschrijving van Oud Amstelland*, reeds te vooren zaamgesteld, door *Arnoldus Montanus*, en het tweede, de *Historie der Heeren van Amstel*, door

dit telve te voor
ziet. In het derde wa
kunst, en verduidel
nachten jaar van 1663,
den de eerste die de So
de ont Dompelaar op
reier marijn, door J
bedrijving der regoot
wand, welken door L
men een bedrijving
Soud, door J. Comm
der Ruyter, bij
Dompelaar door de
Mannen bijgevoegd,
Hilwerd, die in het
gewoonten in Doff
ontbrekt daamen een
ten, verscorren, t
Soud papiere gebou
te eenige jaren daame
Comite.

Dor Jan van
Ja van

Das FREDERIK
2. (166)

DON LOUIS
Louis de

DONAS, (C)
waardoor die Soud
aangelegd van het
die de Zee geest
schuit van Brugge
Fort, waaren toe

door hem zelve te vooren mede opgesteld, en in klijn 12° gedrukt. In het derde word gehandeld, *van de Gelegenheid, Opkomst, en verscheide Vergrootingen der Stad, tot op het gemelde jaar van 1665*, zijnde in drie afdeelingen onderscheiden: de eerste die de Stad vertoond tot op het jaar 1482, zijnde door *Dompelaar* opgesteld; de tweede die haare gedaante verder aanwijst, door *J. Commelin*; en de derde, waarin de beschrijving der vergrooting tot op het gemelde jaar vervolgd word, wederom door *Dompelaar*; in het vierde boek vindt men eene beschrijving van de oude en nieuwe gebouwen der Stad, door *J. Commelin*; het vijfde behelst eene beschrijving der Regeeringe, bijna geheel uit *Dapper* ontleend, hebbende *Dompelaar* daar alleenlijk eenige *Keuren*, en eenige *Celeerde Mannen* bijgevoegd; en in het zesde en laatste boek, word de Historie, die in het tweede boek was afgebroken, door hem grootendeels uit *Dapper* en *Aitzema* vervolgd. Doorgaansch ontbreekt daaraan een naauwkeurigheid en vooral echte bewijzen, veroorzaakt, doordien *Dompelaar* geene toegang tot de Stads papieren gehad heeft. Deze beschrijving van *Dompelaar* is eenige jaaren daarna, weder ingevlijd in die van *Casparis Commelin*.

DON JAN VAN OOSTENRIJK. Zie OOSTENRIJK. (*Don Jan van*)

DON FREDRIK DE TOLEDO. Zie FREDRIK DE TOLEDO. (*Don*)

DON LOUIS DE REQUESENS. Zie REQUESENS. (*Don Louis de*)

DONAAS, (*t Fort St.*) een van die in *Staats Vlaanderen*, waardoor de Stad *Sluis* ten zuidwesten gedekt word, zijnde aangelegd aan het begin der vaart naar *Brugge*; over deze vaart die de *Zoete* genaamd word, komt daaglijks een Barge of Trek-schuit van *Bruggen*, (dat drie uren vandaar ligt,) naar dit Fort, welken tot gemak der Reizigers, op dien zelve dag weder

wen, legerwagens, geschut en andere kriegsbehoefkens; zijnde 'er op de eerwaaren en drank een behoorlijke order gesteld: agt Predikanten, der omliggende plaatsfen, hadden order, om des Zondags, bij beurten, op de vier vleugels der twee liniën te komen Prediken, en alle avonden, naa voorgaande trommelslag, ter zelve plaatsfen het gebed te doen. Ligt vermoed men, dat dit een ontelbaare menigte aanschouwers, van tijd tot tijd derwaards trok.

DONGEN, (*Klein*) een Buurtschap, ten noorden van het bovenstaande, en aan hetzelfde onderheevig.

DONGE, (*De*) een der drie Riviertjes, waardoor het Land en Baranni van *Breda* bewaterd wordt; deze ontslaat in de *Meijerij van Turnhout*, en loopt bij de Stad *Geertruidenberg* in de verdronkene *Zuidhollandsche Waard*, of in het eigenlijk genaamde *Biesbosch*.

DONGEN, (*Dirk van*) was in het jaar 1652 Vice-Comman- deur van wegen de Admiraliteit van *Enkhuizen*, en deelden in het lot van meer anderen, welke in de maand Julij des gemelden jaars, voor de heersch- en roof-zugt der Engelschen moesten bukken; want nadat de Engelsche vloot, onder de *Haringbui- zen*, die door twaalf kleine oorlogschepen gedeckt werden, ge- vallen, en na een hevig gevegt van drie uren, verslooid raak- ten, zo onthapten het enkel dertig Buizen; twee van de Con- voijers werden in den grond geboord, een derden was men ge- noodzaakt in den brand te steeken, en agt anderen, waaronder dat van *van Dongen*, werden genomen: de Engelschen moesten echter deze overwinning ten duursten betaalen, hebbende zij drie van de genomene Hollandsche schepen nodig, om hunne ge- kwetsten naar *Schotland* op te zenden, en verscheiden van hun- ne beste schepen waren mede onbruikbaar gemaakt.

Zie BRAND EN CENTEN *Historie van Enkhuizen*, II. Deel, p. 148. *De Hollandsche Mercurius van 1652*. MON- TANUS *Beroerde Oceaan*, bl. 132.

DON

DONGERADEEL, een gedeelte van de Provincie *Friesland*, verdeeld in twee Grietenijën, bekend met de naamen van *Oost- en West-Dongeradeel*, zijnde gelegen in 't noorden van die Provincie, langs de Zee, in het kwartier van *Oostergo*, tusfchen de Grietenije *Ferwerderadeel* en het *Dokkumderdiep*: een klein watertje, de *Pasfens* genaamd, fcheid deze landfcreek in de gemelde twee Grietenijën. Geduurende den oorlog tusfchen Spanjen en den Staat, hebben deze beiden Grietenijën veel door de plonderingen der Spanjaarden geleden, en niet min door de Zeegolven, en wel inzonderheid in het jaar 1570, toen in deze kwartieren, door de vloed, huizen en fchuuren, menfchen en beesten, werden weggesleept; boven de kerkdeur van *Metzelawier*, in *Oostdongeradeel*, ftaan nog in een fteen, ter nagedachtenisfe daarvan, deze woorden uitgehouden: IN HET JAAR TZEVENTIG IS HET WATER IN DEZE KERK EEN VOET HOOG GEWEEST, EN ZIJN IN DEZE GRIETENIJ VERDRONKEN 1800 MENSCHEN; behalven nog, die met het afgaande water, uit de Grietenije van *Dongeradeel* oostzijde, zijn in Zee gefpoeld: in deze beide Grietenijën, zijn 'snachts door den inbreuk, omtrent 5000 en in *Dokkum* 200 menfchen verdrongen; waarom ook de *Nieuwe Landen*, zo oost als westwaarts *Holwert* gelegen, in het jaar 1500 bedijkt zijn: gelijk in deze plaatfen, door veranderinge in den loop des waters, veele landen zijn aangewafsen, zo hebben daarentegen de landen in de naastgelegene oorden als te *Wierum* en te *Nes* groote afbreuk geleden, en dat op zulk eene wijze dat de kerk te *Wierum*, die voorheen in het midden van het Dorp ftond, in het jaar 1602, reeds aan de Zeefttrand lag, en had men 'er niet in tijds tegen voorzien, deze landen zoude reeds lang door de Zee zijn weggeslagen. In het jaar 1592 zijn in *Oostdongeradeel* ingedijkt, de landen van *Ainjum*, *Lioesfens* en *Pasfens*, door den Heere *Ernst van Aylva*: in deze beide Grietenijen, leggen de Staaten of Stinfen *Holdinga*, *Obbinga*, *Heemftra*, *Humalda*, *Dornfum*, *Ropta*, *Popma*, *Moppema*, *Rienekama*, *Herwey*, *Aylva*, *Bolta*, *Sinxma*, *Tiesfens*, *Hannia Jarsma*, *Scheltama*, *Steenftra* en *Brantsfede*. Eenige dezer Adelijke familiën, hebben geduurende den oorlog, de

Span-

Staat van de Zee
de groote afbreuk
aan de oostzijde

DONGERADEEL, (Oost- en West-) is een klein gedeelte van de Provincie Friesland, gelegen in het noorden van die Provincie, langs de Zee, in het kwartier van Oostergo, tusfchen de Grietenije Ferwerderadeel en het Dokkumderdiep: een klein watertje, de Pasfens genaamd, fcheid deze landfcreek in de gemelde twee Grietenijën. Geduurende den oorlog tusfchen Spanjen en den Staat, hebben deze beiden Grietenijën veel door de plonderingen der Spanjaarden geleden, en niet min door de Zeegolven, en wel inzonderheid in het jaar 1570, toen in deze kwartieren, door de vloed, huizen en fchuuren, menfchen en beesten, werden weggesleept; boven de kerkdeur van Metzelawier, in Oostdongeradeel, ftaan nog in een fteen, ter nagedachtenisfe daarvan, deze woorden uitgehouden: IN HET JAAR TZEVENTIG IS HET WATER IN DEZE KERK EEN VOET HOOG GEWEEST, EN ZIJN IN DEZE GRIETENIJ VERDRONKEN 1800 MENSCHEN; behalven nog, die met het afgaande water, uit de Grietenije van Dongeradeel oostzijde, zijn in Zee gefpoeld: in deze beide Grietenijën, zijn 'snachts door den inbreuk, omtrent 5000 en in Dokkum 200 menfchen verdrongen; waarom ook de Nieuwe Landen, zo oost als westwaarts Holwert gelegen, in het jaar 1500 bedijkt zijn: gelijk in deze plaatfen, door veranderinge in den loop des waters, veele landen zijn aangewafsen, zo hebben daarentegen de landen in de naastgelegene oorden als te Wierum en te Nes groote afbreuk geleden, en dat op zulk eene wijze dat de kerk te Wierum, die voorheen in het midden van het Dorp ftond, in het jaar 1602, reeds aan de Zeefttrand lag, en had men 'er niet in tijds tegen voorzien, deze landen zoude reeds lang door de Zee zijn weggeslagen. In het jaar 1592 zijn in Oostdongeradeel ingedijkt, de landen van Ainjum, Lioesfens en Pasfens, door den Heere Ernst van Aylva: in deze beide Grietenijen, leggen de Staaten of Stinfen Holdinga, Obbinga, Heemftra, Humalda, Dornfum, Ropta, Popma, Moppema, Rienekama, Herwey, Aylva, Bolta, Sinxma, Tiesfens, Hannia Jarsma, Scheltama, Steenftra en Brantsfede. Eenige dezer Adelijke familiën, hebben geduurende den oorlog, de

DONGERADEEL, (Oost- en West-) is een klein gedeelte van de Provincie Friesland, gelegen in het noorden van die Provincie, langs de Zee, in het kwartier van Oostergo, tusfchen de Grietenije Ferwerderadeel en het Dokkumderdiep: een klein watertje, de Pasfens genaamd, fcheid deze landfcreek in de gemelde twee Grietenijën. Geduurende den oorlog tusfchen Spanjen en den Staat, hebben deze beiden Grietenijën veel door de plonderingen der Spanjaarden geleden, en niet min door de Zeegolven, en wel inzonderheid in het jaar 1570, toen in deze kwartieren, door de vloed, huizen en fchuuren, menfchen en beesten, werden weggesleept; boven de kerkdeur van Metzelawier, in Oostdongeradeel, ftaan nog in een fteen, ter nagedachtenisfe daarvan, deze woorden uitgehouden: IN HET JAAR TZEVENTIG IS HET WATER IN DEZE KERK EEN VOET HOOG GEWEEST, EN ZIJN IN DEZE GRIETENIJ VERDRONKEN 1800 MENSCHEN; behalven nog, die met het afgaande water, uit de Grietenije van Dongeradeel oostzijde, zijn in Zee gefpoeld: in deze beide Grietenijën, zijn 'snachts door den inbreuk, omtrent 5000 en in Dokkum 200 menfchen verdrongen; waarom ook de Nieuwe Landen, zo oost als westwaarts Holwert gelegen, in het jaar 1500 bedijkt zijn: gelijk in deze plaatfen, door veranderinge in den loop des waters, veele landen zijn aangewafsen, zo hebben daarentegen de landen in de naastgelegene oorden als te Wierum en te Nes groote afbreuk geleden, en dat op zulk eene wijze dat de kerk te Wierum, die voorheen in het midden van het Dorp ftond, in het jaar 1602, reeds aan de Zeefttrand lag, en had men 'er niet in tijds tegen voorzien, deze landen zoude reeds lang door de Zee zijn weggeslagen. In het jaar 1592 zijn in Oostdongeradeel ingedijkt, de landen van Ainjum, Lioesfens en Pasfens, door den Heere Ernst van Aylva: in deze beide Grietenijen, leggen de Staaten of Stinfen Holdinga, Obbinga, Heemftra, Humalda, Dornfum, Ropta, Popma, Moppema, Rienekama, Herwey, Aylva, Bolta, Sinxma, Tiesfens, Hannia Jarsma, Scheltama, Steenftra en Brantsfede. Eenige dezer Adelijke familiën, hebben geduurende den oorlog, de

DONGERADEEL, (Oost- en West-) is een klein gedeelte van de Provincie Friesland, gelegen in het noorden van die Provincie, langs de Zee, in het kwartier van Oostergo, tusfchen de Grietenije Ferwerderadeel en het Dokkumderdiep: een klein watertje, de Pasfens genaamd, fcheid deze landfcreek in de gemelde twee Grietenijën. Geduurende den oorlog tusfchen Spanjen en den Staat, hebben deze beiden Grietenijën veel door de plonderingen der Spanjaarden geleden, en niet min door de Zeegolven, en wel inzonderheid in het jaar 1570, toen in deze kwartieren, door de vloed, huizen en fchuuren, menfchen en beesten, werden weggesleept; boven de kerkdeur van Metzelawier, in Oostdongeradeel, ftaan nog in een fteen, ter nagedachtenisfe daarvan, deze woorden uitgehouden: IN HET JAAR TZEVENTIG IS HET WATER IN DEZE KERK EEN VOET HOOG GEWEEST, EN ZIJN IN DEZE GRIETENIJ VERDRONKEN 1800 MENSCHEN; behalven nog, die met het afgaande water, uit de Grietenije van Dongeradeel oostzijde, zijn in Zee gefpoeld: in deze beide Grietenijën, zijn 'snachts door den inbreuk, omtrent 5000 en in Dokkum 200 menfchen verdrongen; waarom ook de Nieuwe Landen, zo oost als westwaarts Holwert gelegen, in het jaar 1500 bedijkt zijn: gelijk in deze plaatfen, door veranderinge in den loop des waters, veele landen zijn aangewafsen, zo hebben daarentegen de landen in de naastgelegene oorden als te Wierum en te Nes groote afbreuk geleden, en dat op zulk eene wijze dat de kerk te Wierum, die voorheen in het midden van het Dorp ftond, in het jaar 1602, reeds aan de Zeefttrand lag, en had men 'er niet in tijds tegen voorzien, deze landen zoude reeds lang door de Zee zijn weggeslagen. In het jaar 1592 zijn in Oostdongeradeel ingedijkt, de landen van Ainjum, Lioesfens en Pasfens, door den Heere Ernst van Aylva: in deze beide Grietenijen, leggen de Staaten of Stinfen Holdinga, Obbinga, Heemftra, Humalda, Dornfum, Ropta, Popma, Moppema, Rienekama, Herwey, Aylva, Bolta, Sinxma, Tiesfens, Hannia Jarsma, Scheltama, Steenftra en Brantsfede. Eenige dezer Adelijke familiën, hebben geduurende den oorlog, de

Span'aarden veel afbreuk gedaan , en dit ons Vaderland integendeel de grootste diensten beweezen , waardoor ook hunne naamen de onsterfelijkheid zijn toegewijd.

DONGERADEEL, (*Oost-.*) ligt, gelijk den naam genoegzaam uitwijst, ten oosten van die van de volgende, zijnde, zo boven gezegd is, door de rivier de *Pasfens* daarvan afgescheiden; door deze vervolgd de rivier *de Ee*, (daar de *Zuiderzee* genaamd) komende van *Leeuwaarden*, haaren loop naar *Dokkum*, en vandaar verder naar de Zee, waarin zij zig, door de *Esuma-Zijl*, of *Sluis* ontlast; en dewil alle de binnewateren dezet Grietenij, in dezelve haaren loop hebben, is zij daardoor de gemeene uitwatering van *Oost-Dongeradeel*: de tegenwoordige Grietman hiervan, is den Heere Jonker *Julius van Burmania*, welke in het kwartier van *Oostergo*, de derde stem en zitting heeft. Voorheen waren aldaar twee Bagijnen kloosters, *Sion* en *Weerd* genaamd, welke beide bij Sententie des Hofs den 7den September 1544, vrijheid gekregen hadden van Accijnfen tot aan *Romanie*, twee aan *Rhijnsche Wijn* en drie tonnen *Hamburger Bier*, doch beide deze kloosters zijn in het jaar 1580 vernietigd.

DONGERADEEL, (*West-.*) de derde der Grietenijën in het kwartier van *Oostergoo*; de gemelde scheiding dezer beide Grietenijën word niet onaartig uitgeduid, door derzelver wapens, verbeeldende een *blauw veld*, het welke door eene *zilveren stroom*, in tweeën gedeeld word, enkel met dit onderschid, dat in het wapen van *Westdongeradeel*, de stroom van de linker, en die van *Oostdongeradeel*, van de rechterzijde schuins nederwaarts loopt. De Grietman dezer Grietenije is de Heer *Tsjo de Windt*, hebbende in die hoedanigheid veertien Dorpen onder zig.

DONGIUM, of *Donjum*, een der Dorpen in *Westergo*, in de Grietenije *Franekeradeel*, een half uur ten noorden van *Franekeer*.

Do.

DONIA, State, Slot of Adelijk Huis, in de Grietenije *Heenaarderadeel*, een half uur van *Spannum* ten zuidoosten.

DONIA, een Slot of Adelijk Huis, in de zelfde Grietenije, een kwartier uur van *Hijpwerd* ten oosten.

DONIA, een Slot in de Grietenije *Wonseradeel*, bij *Burgwert* ten zuiden.

DONIA, een geruïneerde State in de Grietenije van *Uttin*geradeel, tot *Akmarijk* ten noorden.

DONIA, State in de Grietenije *Menaldumadeel*, bij *Beetgum* zuidwestwaarts.

DONIA, of *Donjega*, één der veertien Dorpen in de Grietenije *Doniawersfal*, onder het kwartier der *Zevenwolden*.

DONIA, een oud en aanzienlijk Geslacht in *Friesland*: de Grietenije van *Doniawersfal*, is, zo men algemeen geloofst, daarna benoemd, ten minste *Winsemius*, in zijne *Korte Beschrijving van Friesland*, achter zijn *Kronijk*, en de *Geslachtlijst van Harinxma*, bij *Ferwerda*, toonen ons zulks aan: men vindt daarop gemeld *Kempo van Donia*, een ander van die zelven naam, toonden in eene Staatsvergadering ten jaare 1566, de grootste blijken van liefde voor de *Vaderlandsche Vrijheid*, waarover hij twee jaaren daarna, door *Alba* ter verantwoording, tot *Antwerpen* gedagvaard werd, daarna schijnt hij gebannen. en zig met zijn vrouw naar *Breemen* begeeven te hebben, alwaar hij met haar (*Jouck Stentera*) gestorven en begraaven is. Deze liet laat één zoon *Sixtus Donia*, die afkomstig was uit een huwelijk van een der afstammeligen van *Harinxma*, en eene dogter uit het huis van *Donia*. Hij liet na één zoon *Kempo*, die overleed 1593, en ééne dogter, die ten man had *Sibrandus van Burmania*, broeder van *Upco*. Uit dezelfde stam van *Sjerd Harinxma*, is afkomstig de tak van *Donia* op *Hinnema State* te *Jelsum*, waaruit gesprooten

is

Sjerd Donia, Grieten
a van Frans Donia, v
es Friesland gerings
madel, en buitengewo
nec de er kempte als gro
die hij een gepensd hee
mteeten was, en wa
wij hiervan gesien he
De Arrens Loote
51. van Lo
Vaderlandsch
12. Wier, 1.

DONIA, (Zakel
ken klooster te Lillan
eetken grond gelege
mer oetrijende. vande
van dese Donia van
de banden in een die
kinder, kintjijder en
zuiden te heeng; die
Munkken van die ver
gong van leven, die
eetke, het welk geble
een veing te voren
van op eenen te zu v

DONIA, (Zakel
daal begreeden
der de Grietenije
het verhu van de
moete daaren in
broeder, Donia he
manen telend de
weigenden, viel hi
niet, met zo een t
in haar van al de
14. Ditz.

is *Kempo Donia*, Grietman van *Leeuwarderadeel*, die de vader was van *Frans Donia*, eenen voornaamen Staatsman, die wegens *Friesland* gevolmagtigd was, tot de Munstersche Vredehandel, en buitengewoonen Afgevaardigden van die Provietie, tot de zo berugte als groote Staatsvergaderinge in het jaar 1651, die hij zou geopend hebben, zo hij niet eenige dagen te voren overleeden was, en waarin hij toen vervangen werd, (zo als wij hiervooren gezien hebben,) door *Pibo van Donia*.

Zie *AITZEMA Zaaken van Staat en Oorlog*, III. Deel, p.

51. *VAN LOON Penningkunde*, II. Deel, p. 361.

Vaderlandsche Historie, -XI. Deel, p. 405 en 479.

TE WATER, p. 338.

DONIA, (*Tzialling*) staat bekend als een medestichter van het klooster te *Lidlum*, waartoe *Sibo*, een schatrijk man, de eersten grond gelegd had, dan vreezende dat zijne middelen niet toerijkende zouden zijn, zo gaf hij van die vreeze kennis aan deze *Donia* van *Bonneterp* uit *Winsum*, welke dan beide de handen in een sloegen; en nadat zij een kloostertje gebouwd hadden, bevlitigden zij zig om het onder de Regulieren *Kanonniken* te brengen; dit hun gelukt zijnde, bevonden zij de *Monniken* van die order, na hunne verbeelding, niet streng genoeg van leven, dus begaven zij zig tot de *Premonstreiter* order, het welk geschied moet zijn in het jaar 1182, of een weinig te voren. Een ander uit het geslacht van *Donia*, was op verre na zo vroom niet, want men leest dat:

DONIA, (*Agge*) in het jaar 1468 een verschrikkelijke euveldaad begaan heeft, aan de Prior van 't *Hascher Klooster*, onder de Grietenije van *Angwierden*: *Agge Donia* had, volgens het verhaal van *Emmius*, een geschil met den Prior, hij ontmoette dezelve langs den weg, verzeld zijnde van een Leekebroeder; *Donia* beval aan die, die bij hem waren, de beide mannen terstond de oogen uit te steeken: als de zijnen zulks weigerden, viel hij zelfs op den Prior aan, en schaamde zig niet, met zo een euveldaad te bezoetelen, waardoor hij zodanig den haat van al het volk op zig haalden, dat hij nergens, ja

XII. DEEL,

Gg

zelfs

zelfs bij zijne vrienden geen rust had: door een kerklijk interdikt, werd hij uit het gezelschap der geloovigen gebannen, en na zig, door groot geld, met de kerk weder verzoend te hebben, stierf hij in groote armoede.

Zie U. EMMIUS, p. 395. SCHOTTANUS, 337.

DONIABUIREN, of *Dombuiren*, eene Hofftede in de Grietenije van *Wonseradeel*, een half uur ten zuiden van *Ferwoudt*.

DONIAGA, een der Dorpen van de Grietenije *Doniawerstal*, drie groote uren ten zuidoosten van *Sneek*, en een kwartier uur van *Theukemeir*.

DONIAWERSTAL, de derde Grietenije in de *Zevenwolden*, grenzende ten noorden aan *Winbriteradeel*, 't *Sneekemeir* en een weinig aan *Raaderhem*; ten noordoosten aan *Utingeradeel*; ten oosten aan *Haskerland*; ten zuidoosten aan *Schooterland*; ten zuiden aan *Lemsterland* en *Tjeukemeir*; ten zuidwesten aan de *Stad Slooten* in *Gaasterland*; ten westen aan het *Slootermeir*, en een kleine freek van *Winbriteradeel*: in deze Grietenij liggen de volgende Dorpen, *Gongarijp*, *de Brook*, *Austerhaule*, *Neijega*, *Oud-ouwer*, *Doniaga*, *Tjerkgaast*, *St. Nicolaas Ga*, *Idskenhuiizen*, *Teroele*, *de Dijke* of *Indijken*, *Langsweer*, *Bornswaag* en *Lugemeer*.

DONIATERP, een Heerenhuis of Hofftede, in de Grietenije van *Ferwerderadeel*, een half uur ten zuidoosten van *Wunswert*.

DONK, (*t Huiste*) onder het Ambacht *Riederkerk*, in *Zuidholland*, voerende den naam na deszelfs eerste Stichters, vooreen pronkte hetzelfde met vier torens: in het jaar 1575 werd het door de Spanjaards ingenomen, afgebrand en verwoest. Uit de geslachten van *Donk*, is het eerst overgegaan, in dat van *Perfyn*, daarna in dat van *Brouwer*, en eindelijk in het geslacht van *van der Duin*; door den Heer *François van der Duin* is het

het in het jaar 1616 weder opgebouwd. Na verloop van jaaren de Heer en Mr. *Otto Groeninx*, Burgemeester en Raad in de Vroedschap der Stad *Rotterdam*, Ambachtsheer van *Riedekerk*, enz. eigenaar van het huis te *Donk* geworden zijnde, heeft het oude gebouw in het jaar 1746 geheel en al laten wegbreken, en een deffig vierkant in de plaats gesteld.

DONKERBROEK, een Dorp in de Grietenije van *Stellingwerf*, westende, in de *Zeevenvolden*, een half uur noordwaards, van de *Kuinderbroom*.

DONKERSLOOT, welker een Dorp in *Reiderland*, volgens *Oudenhoven*, op of aan den *Dijk* gelegen, en dus genaamd na een Sloop, dewelke door veele boomen belommert was: men vindt het vermeld in een oud handschrift der *Utrechtsche kerk*, maar verdronken zijnde, komt het niet meer in aanmerking.

DONNELLUS, (H.) of *Donellus*, van geboorte een Fransch man, een groot Regtsgeleerde en Hooggeleeraar in die wetenschap te *Leiden*: *Leicester* had door zijne geveinsden Godsvrugt verscheidene braave mannen aan zijn snoer weten te krijgen, om zijne grootheid te bevorderen; onder anderen werd 'er een brief gespargeert, als komende van *London*, gedagtekend 10 Maart 1587, waarin over de Regeering van *Friesland* geklaagd werd, vervuld met lasteringen tegen de aanzienlijkste van die Provincie, en ook over die van *Holland*: de Staaten der laatstgenoemde Provincie, deden streng onderzoek, van wien dezelve gekomen was, ieder noemde de man, van wien hij de copij ontvangen had, en ook of hij door beloften verplicht was, die te melden of te verzwijgen, of die het geschrift zelfs had opgesteld of niet, en dus kwam het ook eindelijk aan *Donnellus*, die overtuigd werd, eenige copiën te hebben uitgegeeven, dan hij weigerde iets van dat alles te bekennen, werd van zijn ampt ontzet, daarop verliet hij *Leiden*, en begaf zig naar *Altorf* in *Duitschland*. De vermaarde *Hugo Grotius* spreekt met groote lof van zijne geleerdheid, hij zegt in zijne *Faarboeken*, p. 286.

de Regtsgeleerdheid tot Leiden, heeft eenen Professor Hugo Donnellus, die, naspoorende de voetstappen van Coranus en Duarenus, de wetenschap der Wetten in order en wezenlijke konst geschikt heeft, besnoeit van alle onnutten omslag, die eene al te zorglooze onwetenschap van de voorige eeuwen daar onder verward hadden, echter zo niet, dat hij zig gevoegd zoude hebben naar de onachtzaamheid der volgende tijden, die door een bloot woordensteraad, de kracht der Wijsheid zelve krachteloos gemaakt heeft. Doch door de Leicestersehe partij-schappen liet hij zig zo verre vervoeren, dat hij, in dien driftigen maalfstroom ingewikkelt, en het niet geringste deel zijns ampts vergeeten hebbende, zig genoodzaakt vondt, buiten eer en aanzien naar Altorf te verhuizen.

Donnellus had in zijn vaderland met zeer grooten lof te Bourges en Orleans, de rechten geleerd. Even voor of na de bloedige Parijsche bruiloft (als zijnde een Protestant of Hugenoot) vlugtte hij (1572) naar *Duitschland*, en werd te *Heidelberg* Hoogleeraar in de rechten, vandaar werd hij (1579) te *Leiden* beroepen, alwaar hij verbleef tot in het jaar 1588; te *Altorf* komende, droeg men hem aldaar die zelve waandigheid op, hij overleed 'er den 4den Mei 1591: zijne Commentarien en Codicen, zijn gedrukt en herdrukt in folio, en naderhand in 1642 is nog van hem te *Antwerpen* uitgegeeven, *Donellus Enucleatus*, *Oswaldi Hillegeri*, in fol., reeds te vooren in 1617 uitgegeeven.

Zie REID, fol. 187. HOOFT, fol. 1151. MEURSH *Ath. Bat.*, p. 130. enz. daarbij zijn afbeelding. *Vaderl. Historie*, VIII. Deel, bl. 217.

DOODBOEK, in het latijn *Neccologium*, wordende dus het boek, waarin de naamen der dooden worden aangetekend, genoemd: de oude Christenen hadden in iedere kerk een dergelijk boek, waarin zij zorgvuldig aantekenden den dag van het afsterven hunner Bischoppen; dit gebruik is door de Monnikken in hunne kloosters nagevolgd en onderhouden: dergelijke Doodboeken zijn nuttige hulpmiddelen ter in order bringing van sommige geslachtslijsten, als ook voor de Nederlanders, wier

voor*

voorzaaten, zo van de mannelijke als vrouwelijke sexen, in vroegere dagen, en bijzonder in talrijke familiën, zig veelal in de kloosters begaven. Achter de *Kronijk van Egmond*, vindt men zo een *Doodboek*, of sterflijst, der Abten van *Egmond*; onder mij berust ook nog in MSS. zo een *Doodboek*, van een Nonnen klooster te *Haarlem* op 't *Bakenes*, gesticht door Mr. *Cornelis Arendse Ligthart* van *Amsterdam* Ao 1583, waarin men van die tijd tot 1731, de naamlijst der overledenen vermeld vindt, en waaronder veele van de deftigste familiën van *Haarlem* en *Amsterdam* gevonden worden.

DOODEHAND, het welke van de latijnsche woorden *amortizare* en *mortificaare* is afgeleid, is eene oneigene manier van spreken, om aanteduiden, dat zekere vaste goederen, 't zij aan een klooster, konvent, kerk, gasthuis, of andere lichaam in eigendom word overgegeeven, wordende dan zo een klooster enz., waaraan die goederen zijn overgegeeven, eene *Doodehand* genaamd, om te kennen te geeven, dat die goederen, daaraan gegeeven, aan geen ander kunnen overgaan, want, zegt *Pekkius*, eene *Doode hand iets gegreepen hebbende, laat niet weder los*: doch volgens anderen, hebben zulke goederen, de naam van *Doode goederen* gekreegen, om dat zij onder de magt des kloosters of konvents als uit de waereld geraakt zijn, niet meer van den gemeenen man konde verkreegen of bezeeten worden, en aan den Vorst of Landheer ook geene schattingen meer opbragten, enz. Deze uitlegging, schijnt ons toe, natuurlijker te zijn, dan de eerste. Dewijl nu in voorige eeuwen, de bijgeloovigheid, de mildadigheid werkzaam maakten, en het begiften van kerken en kloosters bovenmatig in zwang ging, en de Vorsten merkten, dat de nodige lasten en ongelden daar door voor den Burger bezwaarlijker en min mooglijker te draagen werden, oordeelden zij raadzaam, daarin te voorzien. *Guido*, Graave van *Vlaanderen*, was de eerste, die verbood, dat 'er geene vaste goederen, aan kerken, kloosters, enz., die onder den naam van de *Doode hand* begreepen zijn, meer gegeeven, vermaakt, of verkogt zouden mogen worden; ten minsten, men weet niet, dat 'er op dit stuk een ouder Plakaat in de *Nederlanden* gevonden is: in *Brabant* kwam allereerst een dergelijk Plakaat of verbod uit, onder de regeering van Hertog *Jan de*

Derde, 't welk in het algemeen van kerklijke perſoonen ſpreekt; zo ook door *Willem de Derde van Holland*, in het jaar 1322. *Filips de Schoone* heeft naderhand een dergelyk Plakaat doen uitgaan, maar deze beide geen ſtand grijpende, zo gaf Keizer *Karel de Vijfde* een Plakaat daar van uit, waarbij geordonneerd werd, dat geene vaste goederen, aan kerken, kloosters, enz, mogten verkogt worden, of gegeven worden, onder wat benaaming ook, dan met toeftemming van de Vorst of Magiftraat.

Dan, dit greep nog geen ſtand: de geestelijkheid van *Brabant* klaagden, dat de Steden, door onderkruipung, dit voorrecht verkreegen hadden, zonder dat zij 'er op gehoord waren. Zij bewerkten daardoor in *Brabant* zo veel, dat de Ordonnantie zo lang buiten werking zoude blijven, tot men hun gehoord had, dan zij zelfs bleeven agter, en lieten de zaak ſteeken; de Fiſcaalen verzogten toen, dat de opſchorting mogt worden opgeheeven, waarop dan Keizer *Karel de Vijfde*, in het jaar 1520, een Ordonnantie bij forme van een eeuwige *Edict* uitgaaf, waarbij de kerken, kloosters en andere geestelijke genoodſchappen, buiten toeftemming der Magiftraaten, onbekwaam verklaard om eenige vaste goederen in bezit te krijgen; geevende de Keizer voor, dat de Geestelijkheid reeds zo veele vrijhavige en leengoederen bezaten, dat ze eerlijk en meer dan hunne ſtand vorderden, konden beſtaan, en dat het overgroot getal van kerken, kloosters, gaſthuizen en konventen, die ook in zijne Staaten en Landen, tot merklijk bezwaar van zijne Onderdaanen en Leenmannen ſtrekten; echter konden zij, zo gezegd is, met toeftemminge van den Vorst en Magiftraaten der Hoofdsteden, de kerken en kloosters nog goederen aanwinnen. De kerklijke van dien tijd, begreepen, dat dit ten hunne nadeelen gedaan verzoek, en zodanige toeftemming, een verbreeking was der kerklijke vrijheid; de beruchte *Pekkius* verzette zig met magt 'er tegen, alle die zodanige konſtſtukken uitgeeven, (zegt hij) die hun daartoe aanraaden, hunne Biechtvaders, die hun daar niet van afſchrikken, zijn daardoor in den ban gevallen, en onderhevig aan alle de ſtraffen, die tegen de ſchenders der kerklijke vrijdommen, ooit gemaakt en uitgegeeven zijn, en gehouden, alle ſchaaften, die de kerken en kloosters daarvoor lijden, te vergoeden; andere trokken dit min ſterk, maar

maar hielden echter zodanige wetten voor ongeoorloofd, grondende hunne stelling hierop: ieder mensch, welke voor zijn persoon niet afzonderlijk verboden is, staat het vrij, (zeggen zij) zijnen eigendom te verkoopen, te verwisselen of weg te schenken, aan wien hij wil, dat de vrijheid van een mensch daarin bestaat, van vrij met zijne goederen, naar zijn zin en welgevallen te handelen, uitgenomen in zulke zaaken, die gerechtelijk verboden zijn; dat men door zulke wetten dus de vrijheid verkracht, en bijzonder ten opzichten van kerken en kloosters; dan het ontbrak ook niet aan de zulken, die meer het nut van het algemeen, dan, dat der kerken en kloosters in 't bijzonder, in aanmerking naamen, en dus deze Wetgevers rechtvaardigden en grooten lof gaven; een Vorst, zeide die, vermag, uit hoofden van het oppergezag, ten opzichte van de goederen der menschen, onder hun gebied staande, zodanige wet en beschikking maaken, als hij oordeeld dienstig te zijn: het is onbillik, zeggen zij ten tweeden, terwijl iemands eigen akkers dorst lijden, en bij gebrek van water als verslikken, het water op vreemde akkers te brengen: zo handelen zij, (zeggen zij) die hunne goederen aan kerken en kloosters geeven, terwijl hunne bloedverwanten, hunne medemenschen, die in de waereld leven, en allerhanden lasten te draagen hebben, om die goederen gebrek lijden: ten derden, zo zij wel aanmerkten, word zodanigen wet niet gemaakt uit haat tegen den Godsdienst, maar om dat de Leeken, tot het draagen van de noodige lasten en ongelden, onbekwaam zouden worden, indien de meeste goederen gesteld worden onder de Doodse hand, en buiten staat gemaakt, om voor de maatschappij van eenig nut te zijn: ten vierden, zeggen zij verder, de Vorst, die zodanigen Wet maakt, oefent daardoor geene magt over geestelijke personen of zaaken, maar over die der waereld, waarover zijne magt zig uitstrekt: ten vijfden, hij begeert enkel, dat de waereldsche goederen in de waereld blijven, en zorgt, dat de menschen buiten staat gevaaken, om ze van nut in onnut te doen veranderen: ten vijfden, de kerk word niet benadeeld in die goederen, die ze reeds bezit, maar 'er word alleen gezorgd, dat ze niet geene overdaadige goederen belast

worden: en ten zevenden, de Vorst en Onderdaan zou 'er te veel nadeel bij lijden, indien de hebzugtige Geestelijkheid, zo veel goederen zouden aanwinnen, als zij volgens hun overzadelijke hebzugt wel begeerden, want hoe meer zij in handen krijgen, zo veel te meer verliest den Vorst, 's Lands schatkist, en de Ingezetenen in het algemeen: eindelijk doen zij gelden, dat, het overdraagen van goederen aan zulke, of zulk soort van menschen, bij uiterste wille, en ook bij verdrag, kan en mag belet worden, en dat op zodanige uitsluiting niets te zeggen valt: en voortgaande, zeggen zij, de wil van eenen Wetgeever, word door de wetten in een gelijken graad van magt gesteld, met de wil van een Testament of verdragmaaker. Hoe veel regt, hoe veel waarheid ook in deze stellingen ligt opgeflooten, zo ontbrak het ook niet aan de zulken, die anders dagten, en deze stellingen zогten te ondermijnen; vraagende bewijs van het eerste, vanwaar de Vorst het regt toekomt, om over de goederen zijner Onderdaanen te mogen beschikken? daar van het begin der wereld ieder het regt heeft gehad, om meester van zijne goederen te zijn? waar tegen niet veel kon worden ingebracht: Zij vraagen, of de Priesters, zo lange 'er Priesters geweest zijn, hunne vrijheid niet zo wel genoten hebben als andere menschen? Zij vraagen, hoe dat zij zo zeer op het eerste begin kunnen beroepen, waarvan de Vorsten zelfs afgeweeken zijn? Zij vraagen, hoe ze hier de magt der Vorsten zo hoog kunnen verheffen, daar de beste en godsdienstigste, de kerken altoos vrijheid gelaaten hebben, om goederen aantewinnen? Zij vraagen, waarom ze het gemeene zo zeer doen gelden, als of de rijkdom van eenige waereldsche en dikwils zeer geringe perfoonen, voor het gemeene best dienstiger waren te onderhouden, dan zo veele arme kloosterlingen? en stellen hun partij voor oogen, die ontelbaare legers van Bedelaars, die de kost daaglijks aan de klooster deuren krijgen, die anders van honger zouden moeten vergaan; en verder zeggen zij, dat, offchoon de Vorst de magt al mogt hebben, dat 'er geene reden geweest is, om dergelijke wet te maaken, want zeggen zij, wie heeft ooit voor het uitgeeven dier Plakaaten, gezien, dat de kerken en kloosters, alle vaste goederen zogten in.

intepalmen, en onder de *Doodehand* te stellen? Zij beken-
 nen, dat kloosters, veele landerijen bezaten, maar die hadden zij
 (volgens hunne onwaare stelling) niet gekreegen door gif-
 ten van anderen, maar door eigen arbeid en vernuft, gekregen
 en aangewonnen, wijzende hunne tegenpartijen, naar de *Brz-
 bandsche Heide* en andere woeste eertijds onbebouwde plaatsen,
 die door den onvermoeiden arbeid (zo zij zeggen) der Monnik-
 ken, tot groot voordeeld der waereldlingen, in schoone lande-
 rijen veranderd zijn? Is 'er zo een groot gevaar, vraagen zij
 verder, dat de geestelijken met 'er tijd alle vaste goederen zul-
 len meester worden, waarom vreezen zij niet voor die hebzug-
 tige, die hun het verder aankopen beletten, en die nacht en
 dag niet anders denken, dan om hunne goederen en landen te
 vermeerderen, en meesters van de geheele waereld trachten te
 worden? Wat lijdt, vraagen zy voorts, de gemeente 'er bij,
 dat kerken en kloosters de vrijheid behouden, om goederen te
 koopen, die daar door te geldiger worden, wijl zij het getal der
 koopers vermenigvuldigen, en ook meer besteeden dan anderen?
 Zij bekenen wel te wille gelooven, 't geen andere zeggen,
 dat de Plakaaten, waarbij dit verboden werdt, niet gemaakt
 zijn uit haat tegen de Geestelijken, maar zeggen, zij werden
 'er echter in hunne vrijheid door benadeeld; ontkennende mede
 dat de Leeken door die vrijheid benadeeld worden, want de
 lasten die op de landerijen en vaste goederen reeds staan, gaan
 ook op de nieuwe bezitter over. Wat de verbeurdverklaring
 der goederen en andere voordeelen aangaat, waarvan alleen de
 Vorsten in die gevallen ontfloken worden, daarop antwoorden
 zij: dat een goedertieren Vorst liever eenige voordeelen be-
 hoorden te wille missen, dan de kerk van zijn regt te willen
 berooven, een regt, dat de geringste leek niet benoomen
 word. Zelfs oordeelen zij, het voor den Vorst niet onvoor-
 deelig te zijn, dat eenige kloosters overvloed van goederen
 hebben. Hoe meenigmaal, zeggen zij, is het gebeurd, dat
 een Vorst, verlegen om geld, of schielijk van een vijand op
 het onverwagtst aangetast, nergens hulpe vond, dan in zijne
 Abdijen, die hem zonder woeker, de benodigde penningen
 schoten.

Ligt ziet men, dat veele van deze bewijzen zeer mank gaan, en op zeer losse schroeven staan; dan onze pligt zijnde de zaaken op eene historische wijze voort te brengen, wille wy ons geen recht van uitspraak aanmatigen; doch dit zullen wij 'er van zeggen: dat *Filips de Goede* en *Karel de Vijfde*, welke verklaarden, dat de overgroote rijkdom van de kloosters, tot merklijk bezwaar der Ingezetenen strekten, de zaake beter hebben geweeten, en dus meer geloof verdienen; dan een Regtsgeleerden, die het weinig moeite kost, dergelijke tegenwerpingen bijeen te rapen. Ook is het zeer zeker, dat zij het verkoop der vaste goederen, aan de Geestelijken, offchoon de oude lasten op hun overgaan, zij echter van de nieuwe verschoond blijven, en die alleen op last van de Gemeente komen.

Tot dus verre van de *Doodehand*, ten opzigten van de Geestelijken, gesproken, zou men 'er dergelijke verhandeling ten opzigten van het staatkundige gebruik, dat in vroegere tijden daarbij plaats had, van kunnen schrijven; doch daar met de invoering van nieuwe Wetten, vernieuwde manier van regtspleeging, de gebreeken die daarbij pleegen plaats te hebben, en alle straffe, op moord en doodslag, alleen aan den Rechter gesteld, en geen recht van *Doodehand*, of bloedwreken meer buiten dien onder ons gevonden worden, is het onnodig, 'er verder over uittewijden. In *Friesland* gebruikt men dit woord nog, in geval van iemand in armoede stervende, en zelfs niets nalaat om begraven te kunnen worden, dan zegt men: 'er is niets voor de *Doode hand*.

DOODEWEERD, een Dorp in de *Nederbetuwe*, aan de *Waaldijk*, bijna ter halve wegen tusschen *Nijmegen* en *Thiel* gelegen; zijnde in het kerklijken gecombineerd met *Hien*, daar zeer nabij gelegen. Dit *Doodenweerd*, dat ook wel *Dooiweerd* genaamd wordt, is een fraai Dorp, hebbende een nette kerk met een sierlijk torentje, staande deze kerk zo dicht aan de *Waaldijk*, dat 'er maar één rijtuig te gelijk tusschen dezelve en de rivier pasfeeren kan. Rondsom het Dorp is zeer goed bouwland, bij hetzelfde legt ook het Slot *Doodenweerd*, zijnde een oud gebouw, met een klein torentje.

DOORS-

VOORGEINDT, is de be-
maatschijp in het district van de
vrijen Prinschen, in de Nederlan-
dse Christen, van verschillende
soort wel te zien van Monniken,
aan de veel gansheid heeft, en
in de doordien en anders, in
Wederkerig gesamt. Dan, mee-
den, dat de Dooigzenden, dan in
Amstel van te spreken, gene de
rekening hebben, met of van de
doopert, waarvan wij standstil
rullen spreken.

De Dooigzenden zelve, ge-
den afstemmingen waren van de
vrijen, welke de Christen een
vrij gesondheid waren geweest
tegen van die bij hier en elders
schiedt houdende, tot dat men de
eenige meer vrijheid hadden uitge-
Gedroten hadden begonnen te ve-
ten hunne maatschijp de opvoeding
begeerte der Soeken, tegen alle
schaken, hadden verstemd, de
Dooigzenden, in de eerste ver-
keeren, te meer, dan zij e-
den, en in het roep der Overig-
ten, van hebben, dan men
Overigden, voortaan gewest
tegen ingesameld was, geen
tusschen de overige Dooigzen-
pers; dat de vrees in de soor-
schiedtsoepers deze beide, in
mangel hebben; dat wel de Ne-
migd waren gesonden, doch in
kerklijke, in de overigden

DOOPSGEZINDEN, is de benaaming van hun, welke voornamelijk in het leerstuk van *den Doop der Kinderen*, met andere Protestanten, in de *Nederlanden*, enz. en met alle andere Christenen, van verschillende gedachten zijn: zij draagen ook wel den naam van *Mennoniten*, naar eenen *Menno Simons*, een man die veel gearbeid heeft, tot opbouw hunner Gemeenten. In *Duitschland* en elders, werden zij *Anabaptisten* of *Wederdoopers* genaamd. Dan, men dient wel in 't oog te houden, dat de *Doopsgezinden*, daar wij voorneemens zijn in dit Artikel van te spreken, *geene de minste overeenkomst*, of *betrekking hebben*, met of tot de oproerige *Munsterfche Wederdoopers*, waarvan wij afzonderlijk op het Art. *WEDERDOOPERS*, zullen spreken.

De *Doopsgezinden* zelfen, geeven voor, dat hunne voorouders afstammelingen waren van de *Waldenzen*, dat, door de vervolging, welke die Christenen ondergaan hadden, en waardoor veele genoodzaakt waren geweest, hun vaderland te verlaaten, eenige van die zig hier en elders verspreid hadden, zig echter schuil houdende, tot dat met de tijden der Reformatie, zig eenige meer vrijheid hadden aangemaatigd, en openlijk hunnen Godsdienst hadden beginnen te oefenen, en te belijden; dat ten hunnen nadeelen de oproerige feeste der *Wederdoopers*, de Regeeringe der Steden, tegen alle die *den Doop der Kinderen* afkeurden, hadden verbitterd, dat ook de stille en weerlooze *Doopsgezinden*, de strengste vervolgingen hadden moeten ondergaan, te meer, daar zij ook het eedzweeren afkeurden, en van het ampt der Overigheid, en 't gebruik der wapenen, anders dachten, dan men gewoon was: dat de haat der Overigheden, oorzaak geweest was, dat in de Plakaaten, die tegen hun gemaakt waren, geen het minste onderscheid was, tuschen de *weerlooze Doopsgezinden* en *oproerige Wederdoopers*; dat al verder dit de oorzaak geweest was, dat de *Geschiedschrijvers* deze beide, zeer onvoorzigtig onder een gemengd hadden; dat wel de Regeeringe naderhand beter overtuigd waren geworden, doch dat de *Geschiedschrijvers*, meest kerklijke, in hunne dwaaling waren voortgegaan.

Hun-

Hunne tegenpartijën hebben wille staande houden, dat de eerste grondvesters van de gemeente der *Doopsgezinden*, niet voor de tijden der Hervorming ontstaan zijn, dat die allerlei slegte, en voor de gemeene rust, zeer schadelijke gevoelens gekoesterd en verspreid hebben, en onder anderen met de grootste halssterrigheid, de kinderdoop veragt hebben, en dat tegen dat soort van menschen, met alle regt, volgens de Wetten zou gehandeld zijn; dat *Menno Simons*, een man van zagter aart, en van meer begaafdheid, hunne gedachten, zo in het godsdiensstige als burgerlijke, zo zeer verbeeterd had, dat zij niet meer die strenge straffen verdienden, als wel de voorigen, die alle banden van eendragt verscheurden, dat de Magistraaten daarvan overtuigd, die straffe tegen de *verbeterde Doopsgezinden*, buiten gebruik gesteld, en hun hier en daar vrijheid tot het oefenen van hunnen Godsdienst gegund hadden.

Het valt niet moeilijk te gelooven, dat de *Doopsgezinden*, die in sommige leerpunten, het bestuur en kerklijke tugt, in veele opzigten met de *Waldenzen* overeenstemden, in eenige opzigten hebben kunnen zeggen, van dezelve, in naervolging afkomstig te zijn: een ontwijfelbaare waarheid is het, dat niet alle de *Doopsgezinden*, aan de beroerten, zo in *Munsterland* als *Holland*, door die veroorzaakt, schuldig geweest zijn: doch het is ook tevens waar, dat veele, die 'er deel aan gehad hadden, en de straffen gelukkig outkomen, door *Menno Simons*, tot bedaarder en betere gedachten gebracht zijn, als zijnde door hem ten volle overtuigd, dat de verbeteringen, die zij in de kerk en burgerstaat verhoopten, op zo eene wijze, als de verlijders hun hadden ingeprint, niet te krijgen was, waartoe ook zeker die geenen, die niet verleid en bij de meening der voorvaderen gebleven waren, mede het hunne hebben toegebracht, om de misleidende te regt te brengen.

Ongelukkig, maar dat nog lang na het *Munstersch en Amsteldamsch Oproer*, de geest van vervolging tegen de weerlooze *Doopsgezinden*, haare moordrol speelden. Dan, nadat men in de *Vereenigde Nederlanden*, eerst om de *Burgerlijke Vrijheid*, en daarna om *Vrijheid van Geweeten*, zig tegen Spanje met magt begon te verzetten, om alle dwang afgeschudden, zo

kree-

ken ook, onwillewige wijze, en
eener vrijheid, meesters niet en ver-
nietende dit alles bij oogenblik,
opgeven moed en wreed, de on-
trent meer verhoor wende, en zij
voor het gemeene welzijn, in de
grote geslachten opdrachten, a-
heid van zaken, maar ook de on-
zai Godsdiens, met volkomen voo-
ding, ingewilligd. Dan, als ver-
men, als meer andere gezinnen,
zag, verdelende bij zelve, door
openbare leeringen uittepen-
kon de opzigt van hun kerkje,
geen ander gevolg hebben. Wein-
geestelijk, geen more begrippen
milde betrouwen, waren voo-
van, door voort het een geluid en
verbeeterde wilde betien, ze meer
dachten nu, dat dit en een ieder
eigene zinnig, die hij veranderde
overeenkomstig verplege waren vol-
voort, toe ofter de gemoeieteren
en tijden te verre, dat zij d-
ter deden. Zij die echter het re-
schieden meer bij gelijke Wa-
die in *Nederland* en wel in *W*-
weken, in een verschiep, de
geeven, ter de *Vlaanderen*, de
of de *Frans* mochten, de twi-
migen, in *Frans* geest die
nen: die en openbare leering
gewoonden inde, hier die te
van de *christijnden*, want
op was. De *Frans* waren
horm, in alles en een *christen*
te aart *hunner* *Naz*, *Geest* d-

kreegen ook, natuurlijke wijze, deze *stijte* in den Landen, meerder vrijheid, meerder rust en vrede. In den aanvang geschiedde dit alleen bij oogluiking, maar van tijd tot tijd hunnen opregten handel en wandel, de onschadelijkheid hunner gevoelens meer kenbaar wordende, en zij zig niet onttrekkende, om voor het gemeene welzijn, in de gevaarlijkste omstandigheden groote geldsommen opteschieten, zo werd hun niet alleen vrijheid van denken, maar ook de ongestoorde oefening van hunnen Godsdienst, met volkomen voorregt, van een kerkgenootschap, ingewilligd. Dan, zo verre gekomen zijnde, ging het hun, als meer andere gezintens, ontbloot van waereldlijk gezag, verdeelende zig zelven door onrusten, die naderhand tot openbaare scheuringen uitliepen; en de zaaken wel inzienden, kon de oprigting van hun *Kerkgenootschap*, natuurlijker wijze, geen ander gevolg hebben. Weinig Geleerden, en nog minder geleerdheid, geen vaste begrippen der leerstellingen, geene de minste kerkordening, moest noodzaaklijk volgen, dat, hergeen van daag door den een geleerd en geschikt, den ander morgen verbeeterd wilde hebben, te meer, daar ieder van hun van gedachten was, dat elk en een ieder, zonder onderscheid, zijne eigene meening, die hij veronderstelde, altoos de beste te zijn, onverzettelijk verpligt was te volgen. Hoe meerder rust dus van buiten, hoe meer de gemoederen van binnen verdeeld werden, en zij kwamen zo verre, dat zij de *Vlamingen* en *Friezen* in den ban deden. Zij die echter het rekkelijkst van gevoelen waren, bestonden meest uit gevlugtte *Waterlanders*, dat is, uit hun die in *Noordholland* en wel in *Waterland* geboren zijn, deze werden, als met verachting, den naam van de *Drekwagen* gegeven, door de *Vlamingen*, die zig zelfs de *Naauwgezette*, of de *Fijnen* noemden; de twist liep zo hoog, dat de *Vlaamingen*, de *Friezen* geheel uit de kerkgemeenschap wilde bannen: dit een openbaare scheuring. en van één partij tot twee geworden zijnde, liep dit te meer in het oog, wijl nu ieder van de uiterlijkheden, waarin zij verschilden, openlijk stout op was. De *Friezen* waren in kleeding, lijwaat, huisraad kortom, in alles net en zindelijk. De *Vlaamingen*, volgens den aart hunner Natie, slecht en morsig in hun huisraad, doch

op-

opzichtiger in kleeding; ieder moest nu, zo verre was het gekomen, partij kiezen, en zig tot de *Vlaamingen* of *Friezen*, begeeven: hoe heviger deze twisten, hoe gematigder de *Waterlanders* werden, erkennende beide partijen voor broeders, doch ook daardoor werden zij van beide partijen gehaat, vertrouwende zo wel den een als ander, *alleen de echte kerk van Christus op aarde uittemaaken*. Staande dezen onmin, hadden 'er zig in de *Nederlanden*, *Hoogduitsche-Doopsgezinden* neergezet, en deze waren, zo in spraak, zeden, gewoonten en leerstellingen, van de *Inlanders* verschillende, en dus ook afgezonderd.

Na verloop van tijd volgden de *Friezen*, *Vlaamingen* en *Hoogduitsche Gemeente*, het voorbeeld der *Waterlanders*, verlatende de oude strengheid en hardigheid der *Doopsgezinden*, zo omtrent de *Leere* en *Kerkugt*; dan ook hier scheide zig wederom eenige stijfhoofdige van hun af, blijvende bij hun oude gewoonte.

De oude *Vlaamingen* verminderden daar door in getal, en werden zelfs minder dan de gematigden, draagende als nog den naam van *Oude Vlaamingen*, of *Oude Friezen*, afkomstig waarvan zij zijn, ook zijn zij nog zodanig onder elkander verdeeld, dat zij elkander de hand van broederschap weigeren. Zijnde in twee hoofdfouten, de *Dantzigers* en *Greningers* onderscheiden. De tweede hoofdpartij, de *groove*, dat is de *gematigden* of *verdraagzaame*, die zig in veele zaaken van de eerste onderscheiden hebben, bestonden allereerst uit de *Waterlandsche*, daarna ook uit de *Friezen*, en eindelijk ook uit de *Vlaamingen*, en maakten een ongelijk grooter getal uit; hebbende deze drie partijen, dit met elkander gemeen, dat zij de oude *Leerstellingen* ten deele lieten vaaren, ten deele matigden, en dat zij de kerklijke gebruiken en instellingen, als ook hun uiterlijke levenswijze wat meerder schikten, naar de gewoonte van 's lands *Ingezetenen*. Hun rijkdom, maattege en zuinige manier van leeven, maakten hun tot steunpilaaren van den koophandel, en met die van den Staat; hierdoor in meer verkeer met de beschnaafte leeden geraakende, verkreegen zij liefden voor kunsten en wetenschappen, en eindelijk onmisbaare lieden voor de maat-

menig wondte, bleven zij
de Conventen der Doopsgezinden
weten, die zig op dat alles verlieten,
en, terzake van hun ziele, en van
Gerechten, de Oude Vlaamingen in
Anstalten behooren, en ook wel
dingen, en voort de afwijfde ge
zinden, en eindelijk de *Waterlandsche*
kies, dat zij de echte Doopsgezinden
zijn, en de, dan voort, van die
nemen: hooven de wettelijkheid
in bevestigingen, die niet van de
verregeen, belien. Wat aang
van de H. Druisheid; van de
Soeramen; van de H. Druisheid
van het dagg der Overigheid;
rig van de Overigheid; van 't
ring en het Leeraarompt; Van
het H. Druisheid; van de G. Druisheid
zaaken naar de Doopsgezinden;
Ch. Druisheid verdelte
ieder der legerende, van daer
h. Druisheid.

Wat nam de uiterlijke en de
Waterlandsche, Vlaamsche als de
nemen. In alle de Provincie
keerde, in de H. Druisheid. Maar
L. Druisheid, en de re
druisheid, en de re Druisheid in 't
al van de H. Druisheid in
hondt de re Druisheid, die de
Leeraars hielden wisten: de
land en Druisheid, daer
neergeset de Druisheid zijn
aars: in H. Druisheid en de re
re-zetig Leeraars, waarvan de
re-en-rig in Druisheid.

maatfchappij wordende, bleeven zij echter afgezonderd van de andere *Gemeentens der Doopsgezinden*, schoon 'er onder die ook waren, die zig op dit alles toelieden, en die zelve vorderingen, ten nutte van hun zelfs, en van het algemeen maakten. De *Groningers*, de *Oude Vlaamingen in Pruissen*, waarbij die van *Amsterdam* behooren, en ook wel den naam van *Dantzigers* draagen, een foort de *allerfynfte* genaamd, de *Jan Jacobs gezinden*, en eindelijk de *Zwitserfche Doopsgezinden*, zeggen ons ieder, dat zij de *echte Doopsgezinden* zijn, erkennende ook geen van die, daar voor, dan die onder hunne Gemeente behooren: schoon de wezenlijkheid van hunne verschillen, meest in beuzelingen, die niets tot de hoofdzaak van den Godsdienst toebrengen, bestaan. Wat aangaat hunne Leerstellingen, zo van de *H. Drieëenheid*; van *Christus Menschheid*; van de *Sacramenten*; van de *Waterdoop*; *toelaating ten Avondmaal*; van het *Ampt der Overigheid*; van den *Eed*; *Rechtsvordering van de Overigheid*; van 't *Regt der Kerklijke Regeering en des Leeraarsampt*; *Voetwasfing*; *Kerklijke Ban*, van het *Huwelijk*; van de *Geleerdheid en van de Kerke*; alle zaaken waarin de *Doopsgezinden*, meer of min van de overige Christen Kerkgemeentens verschillen, zal ik mij niet inlaaten, ieder des begeerende, kan daarvan onderrigt in hunne eigene fchriften bekomen.

Wat aangaat de *uiterlijke en hedendaagsche staat*, zo der *Waterlandsche*, *Vlaamsche* als der *Friefche Doopsgezinde Gemeentens*. In alle de *Provinciën van Nederland*, vindt men dezelve; ook is 'er ééne te *Maastricht*, ééne te *Vaals* in het *Land van Overmaaze*, ééne te *Aardenburg* in *Staats Vlaanderen*, en ééne te *Groede* in 't *Land van Kadzand*. Het getal van die alle te zaamen in de *Nederlanden*, beloopt op honderd zes-en-tagtig, die door meer dan drie honderd Leeraars bediend worden: de meeste vindt men in *Friesland* en *Noordholland*, alwaar zij zig van hun begin af hebben neergezet: in *Gelderland* zijn drie Gemeentens, en vier Leeraars: in *Holland* zes-en-zeventig Gemeentens, en honderd drie-en-zestig Leeraars, waarvan vier-en-twintig in *Zuidholland* en twee-en-vijftig in *Noordholland* zijn: in *Zeeland* vier Gemeentens

tens en vijf Leeraaren : In *Utrecht* zijn maar twee Gemeentens, ééne binnen de Stad, en ééne te *Veenendaal*, die elk één Leeraar hebben : In *Friesland* teld men agt en vijftig Gemeentens, en honderd twee en vijftig Leeraars : in *Overijsel* zestien Gemeentens, en vijf en dertig Leeraars : *Groningen* heeft zeven- en twintig Gemeentens en een en zestig Leeraars.

De *Vlaamsche*, *Waterlandsche* en *Vereenigde Vlaamsche* en *Waterlandsche* van *Noordkolland*, houden jaarlijks op den laatsten Donderdag in Julij, eene algemeene Broederschaps of Societijds vergadering, waarin de hoofdzaaken van het kerkbestier enz. geregeld wordt; en op dien zelfden dag, houden de *Friesche Doopsgezinden* van *Holland* en *Westfriesland*, eene dergelijke vergadering, wordende de plaats daarvoor jaarlijks verwisseld, bestaande de afgezonden van ieder Gemeente, in een Leeraar en Diaken, en daar geen Leeraar is, uit twee Diakonen. De Steden en Plaatsen vanwaar de eerstgenoemde te zaamen komen, zijn : § *Hoorn*, *Medenblik*, *Enkhuizen*, § *Alkmaar*, *Edam*, § *Monnikendam*, *Purmerend*, den *Ijp*, *Durgerdam*, § *Wormer* en *Jisp*, § *de Rijp*, § *Noordeind*, § *Westzaandam*, § *Oortzaandam*, § *Koog* en *Zaandijk*, *Westzaanen*, § *Wormerveer*, § *Krommenie*, *Knollendam*, *Marken binnen*, *Uitgeest*, *Westgraftdijk*, *Nieuw Niedorp*, *Basingerhorn*, *Schagerbrug* en *Oudesluis*, *Oude Zijp bij Petten*, *de Helder*, *de Brugwaal* en *Oostereind op Texel* en *de Hoorn op Texel*.

Deze elf genoemde Plaatsen, met een § getekend, zijn die, daar de vergadering gehouden wordt.

De *Zuidhollandsche* Gemeentens, hebben in deze vergadering geen aandeel, sedert de scheuring in *Amsteldam*, ten tijde van *Galenus* en *Apostool*, is het bekend dat dezelve zijn verdeeld gebleeven, tusschen die van 't *Lam*, *de Toren* en *de Zon*. De *Zuid* en ook eenige *Noordhollandsche* en andere Gemeenten, die zig bij de *Amsteldamsche Zonnisten* gevoegd hebben, en jaarlijks te *Amsteldam* in de *Kerk de Zon*, in de maand Mei vergaderen, zijn van *Amsteldam*, *Dordrecht*, *Oost* en *West Graftdijk*, *Schagerbrug* en *Oudesluis*, *Noordeind*, *Haarlem*, *Sommelsdijk* en *Middelharnisch*, *Almelo*, *Embsen*, *Goerree*, *Ha.*

kerke, Oude Zijp bij Petten en de Hoorn, Wormer en Jisp, Medenblik en Enkhuizen, de Zandijk, Alkmaar, Wormerveer, Westzaanen, Purmerend, Nieuw en Oude, de Rijk, Enkhuizen, Zand, Monnikendam, Utrecht, De gemeentelijke Doopsgezinden komen, te van de minste maal ten, zo gezegd is, twee tijden meer ten einde de voor het zijn de beide vereenigde Vlaamsche en de Gemeente gezegde, eenige Nederlanden te bevestigden dat zij op meerder bevestigden dag sullen verkiezen, en over de bevestiging, te handelen, en de te zaamen, doch op gezegde van geen geloofwaardige getuigenis van de bevestiging geschied is, te van de oud der doopsgezinden. Het niet is zij intusschen, in de jongen, en verstand echter het velen te het jaar 1700, op die bevestiging en verstand van rusten den onderdanig, als met de de Kerk. En intusschen zijn des tijden van Leuwarden, want door Predikant Nieuw-Burgst Doopsgezinden van Vlaanderen hebben, verzoeken, in Wijze van, Leuwarden der Heeren, bij hem verzoeken Sociaalgezinde Levenswijzen openlijk te verkiezen, de van des gezind had III. Ditt.

*Hazerswoude, Oude Zijp bij Putten, Aalsmeer, Rijp, Knol-
landam en Marken, Wormer en Jisp, Uithoorn, Medenblik,
den Ijp, Spijkenes en Heenvliet, Enkhuizen, Kampen, Koog
en Zaandijk, Hoorn, Wormerveer, Alkmaar, Zwolle, Goes,
Westzaanen, Purmerend, Nieuw-Niedorp, Krommeniedijk
en Uitgeest, Bloksijl, Enschede, Hamburg, Basingerhorn,
Edam, Monnikendam, Utrecht, Aardenburg en Giethorn.*

De gezamentlijke *Doopsgezinden*, zo wél van de twee hoofd-
soorten, als van de mindere smaldeelen onder dezelve, heb-
ben, zo gezegd is, hunne bijzondere zaamenkomsten, doch
wanneer het echter de nood hunner geloofsgenooten geld, zo
zijn de beide *vereenigde Vlaamsche en Waterlanders*, met de
Friesche Gemeente geregtigt, om alle Gemeente der *Ver-
eenigde Nederlanden* te beschrijven, en dezelve te verzoeken,
dat zij op zekeren bepaalden dag, door Afgezondenen, te *Am-
sterdam* verscheinen, om over de zaaken, in de beschrijvings-
brief gemeld, te handelen, en alsdan komen zij van alle oorden
te zaamen; doch op dergelijke algemeene vergadering, word
van geene geloofszaaken gehandeld, maar alleen van die, waar-
toe de beschrijving geschied is, bestaande meest ter vervulling
van de nood der buitenlanders.

Hoe node ik mij inlaate, in het verhaal van kerkelijke twist-
gedingen, zo verdiend echter het gewigt der zaaken, voorge-
vallen in het jaar 1708, op dit Art. verhaald te worden; be-
helzende een verhaal van twisten, zo van eenige *Doopsgezin-
den* onder elkander, als met de Leeraars van de *Gereformeer-
de Kerk*.

Op den 2den Julij des gemelden jaars 1738, op de klasfis
van *Zevenwoude*, werd door *Do. van Asfen*, Gereformeerd
Predikant te *Nieuw-Brongerga*, anders *de Knijpe*, alwaar de
Doopsgezinde van 't *Heerenveen*, ook een kerk en vergaderplaats
hebben, ingebragt, dat *Wijbe Pieters, Piebe Tjommies* en
Wijze Jans, Leeraaren der *Doopsgezinden*, in het genoemde
Heerenveen, bij hem verdagt waren geworden, van niet alleen
Sociniaansche Leerstellingen aantekleeven, maar ook van die
openlijk te verspreiden; de redenen daarvan, waren: I. dat
Do. van Asfen gehoord had, dat *Wijbe Pieters*, in een zijner

XII. DEEL.

Hh

Leer-

Leerredenen beweerd had, dat de Oudvaders voor de tijden van Christus (eenige weinige uitgezonderd, welke buitengewoonne gaven ontvangen hadden) geene hoope van zaligheid hadden gehad, en dat zij bij gevolge alle zonder hoope daarop gestorven waren; voords dat Christus de Zoone Gods was, wyl Hij uit *Maria* geboren, en van alle eeuwigheid af beloofd was; eindelijk; dat het geloof in Christus, daarin bestaat, dat men zijne geboden gehoorzaame. II. Dat zijn Eerw. had gehoord, dat *Pieke Tjommes*, in zekere Predikatie, Christus voorstelde als de middelloorzaak der zaligheid, en behalven dat, niet duijster te kennen gaf, dat hij de vernietiging van de lichaamen der godloozen; met *Socinus* geloofde. III. Werd door Do. van *Asen* ingebracht, dat *Wijtze Jans*, aan zeker perfoon een boekje, getijtd *Beknopt Vertoog van gelijkkluidende Texten, der H. Schrift enz.* had gegeven, 't welk Doctoor *Galenus Abrahamsz*, een man, die (volgens zijn zeggen) openlijk voor een *Sociniaan* werd gehouden, was opgesteld, en dat hij zulks had aangeprezen, als een fraai en nuttig schrift.

De klasfis, na gedaane omvraage, bragt deze zaak aan den Grietman van het landgedeelte van *Schoterland*, waarin die Leeraars woonden, en verzogt van zijn H. Ed., de bovengemelde Leeraars voor zig te roepen, hen de bekende vier Artikelen, tegen de *Sociniaanen* voorteleggen, en van hem te vorderen, zig daarop met *Ja* of *Neen* te verklaaren: de Grietman voldeed aan het verzoek van de klasfis, en dagvaarden de beklagden voor zig op den 29sten Julij 1738, in tegenwoordigheid van twee *Gereformeerde* Predikanten, als Gecommitteerden van de klasfis.

Toen aan *Pieke Tjommes* en *Wijtze Jans*, de vier Artikelen werden voorgehouden, antwoordden zij beiden, *dat zij meende niet verpligt te zijn, in zaaken des Geloofs rekschap te geeven*, dus staat 'er in de *Historia Facta* van de klasfis van *Zevenwoude*. In het Request van de Doopsgezinde Gemeente, word gezegd, dat de beide Leeraars verzogt hadden, *daarvan verschoond te zijn, om dat zij zwaarigheid maakten, andere woorden over die zaaken te gebruiken, als in Gods woord stonden*; en in het Request der Doopsgezinde van *Friesland*, staat,

staat, pag. 5. dat zij dagten zig zulks te onttrekken : daarop werd hun op den 23sten Augustus 1738, door den Heer Grietman verboden, tot nader order, hunne Predikdienst onder de Mennoniten te vervorderen. *Wijbe Pieters* werd den 24sten September ten derdemaale gedagvaard, en hem voorgehouden, op de vier Artikelen tegen de *Sociniaanen* met ja en neen te antwoorden, om zig daardoor buiten verdenking te stellen; hij betuigden voor zig zelven geene zwaarigheid te maaken, om die Artikelen met ja te beantwoorden, maar dat hij zulks niet doen konde van wegen zijne Gemeente, waarbij hij, dit doende, niet langer als *Leeraar der Mennoniten* zou worden aangemerkt, en daarbij liet men het ten zijnen opzigte berusten. Dit is den inhoud, van een kerkverhaal, dat de *Gereformeerde* Predikanten daarvan, onder den tijtel van *Historia Facta*, in het licht gegeven hebben, zijnde getekend 13 Octob. 1738, door J. Engelsma A. M., Mebes en B. Adama, Predikanten te Goerdijk, Heerenveen en Oldefchoot.

De Gemeente der Doopsgezinde, wier twee Leeraars in hunnen dienst geschorst waren, deeden verscheidene vrugtelooze verzoeken aan den Heer Grietman, tot ontslag daarvan, en daarna gaven zij den 7den Januarij 1739, een Request of Smeekschrift over, aan de Heeren Gedeputeerden Staaten van Friesland, (te vinden in een berigt van het voorgevallene, enz. door *Hermanus Portier*, en gedrukt te Harlingen bij F. van der Plaats, 1742, in 8°.) waarin, na een kort verhaal der gebeurtenis, bijgebracht word, dat haare Leeraars op de vordering der vier Artikelen, en om die te onderschrijven, gezegd hebben, dat zij wenschten van de ondertekening verschoond te blijven, niet om dat zij het gevoelen van *Soci-nus*, tot welkers geringe deze Artikelen waren beraamt, omhelsden of geloofden, maar om dat zij, en alle Mennoniten Leeraars, van hunne gezindheid, van deze H. Verbor-genheid spreekende, of zullende oordeelen: zwaarigheid maaken om andere bewoordinge te gebruiken, als die onze gezegende Zaligmaker en zijne Apostelen, door inspiratie van Gods Geest ons bij geschriften hebben nagelaaten; waarbij als een tweede reden gevoegd werd, dat zulks ook in het

jaar 1722, van de Ed. Mog. Heeren Staaten erkend, en deswegen op derzelver last, het bevel van onderschrijving nooit was uitgevoerd. Ten opzichte van het boekje van *Galenus*, word daarin gezegd, dat het bekend was, dat hetzelfde tot hier toe onverhinderd bij veele Gemeenten ter onderwijzing der jeugd gebruikt werdt, dat een der *Gereformeerde* klasfen, (die van het *Heerenveen*) zelve geene Socinian-rij daarin gevonden had, en zo al ja, het nog een zwak bewijs tegen een hunner Leeraaren zouden zijn, enz.

De Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staaten, deeden zig van de zaak nader onderregten, en bevestigden het vonnis van den Grietman, tot na gedaan onderzoek, benoemenden daartoe op den 18den Februarij twee hunner Leeden; op den 13den Maart werden de beschuidigden voor Heeren Commisfariſfen, in bijzijn van twee Gereformeerde Predikanten van *Leeuwaarden*, als: Do. *Siccama de Oude* en *van Beem*, ontboden; Do. *van Asfen* werd eerst gehoord, welke staande hield het geene hij tegen *Wijbe Pieters* had ingebracht, en voegden 'er nog bij, dat *Wijbe* daarenboven had staande gehouden, dat *de H. Drieëenheid* een soort van heerschappij was, waarin *verscheide* wijzen van reegeeeringe waren. De Heeren Commisfariſfen vroegen het advis der gemelde Leeuwaarder Predikanten, die ten antwoord gaven: dat, *de eerste bezwaaren aangaande*, voltrekt Sociniaansche waren, en dat het laatste na het oude Sabelliaansdom smaakten; daarop werd *Sijbe Pieters* binne geroepen, die beweerden, met zijn weten niets dergelijks gezegd te hebben, maar veeleer het tegendeel te gelooven; en ten opzichte van de *H. Drieëenheid*, verklaarde hij, dat *Jefus Christus de waargagtige Zoon Gods was*, en *van eeuwigheid van den vader geboren*, gelijk ook, dat *God was Vader, Zoon en H. Geest*, onderscheiden in drie perſoonen, en uitmaakende één éénig Goddelijk wezen. Tegen *Pieke Tjommes*, beweerden *van Asfen* het voorheen gemelde, voegende 'er mede nog eenige bezwaaren bij, die ook geoordeeld werden, met de leer van *Socinus* overeen te stemmen. *Tjommes* daarop gevraagd, gaf geen ander antwoord, dan, dat hij uit groote onſteltenis niet konde antwoorden, doch na lang aanhouden, zeide hij, te gelooven, dat

wij

...in onderſtuit
...de Gde, zalig wor
...de ghele waerd
...Christi, voor Gd r
...nauwe zjn binden
...ij behoudt, zeggen
...ere van Pankr, etc
...andelen in des oegde
...ijn: nu Wijbe Jan
...war, onschik, etc
...het wden, ten, dat
...ar van. De Heeren
...Mog. bode Piek T
...Grietman waarden ge
...nauwgeval dretels
...der Ed. Heeren Comm
...e vollen.
De ghelede rone
den 14den Maart, e
Socinus oer, waaren
Kongens e doringen
der een waerd, ten t
ze wijzen: ten konne
ten ve hand gefield: b
rijp, over te geen zij
de tmoedige grondten
behoedrijgij vergen
zij niet hand hebben
kroonheerslijcken
nige dittinge,
baazelijc ingesicht
der Ed. Mog. Heer
dag den 2de Junij
loomeere pooten
helen verrijg waaren
verklaring voor re
staaten, daud de

wij door de onderhouding van Christus geboden, en door de liefde Gods, zalig worden; en hem gevraagd wordende, of dan de geheele wereld, zo wel voor als na de komste van Christus, voor God verdoemlyk was, en dat wij alle van natuure zijn kinderen des toorns, welke laatste hij volmondig toestemde, zeggende: dat, dat overeenstemde met de leere van Paulus, erkennende ook, dat alle menschen, volhardende in het ongeloof, de dood en verdoemenis waardig zijn: wat *Wijze Jans* aanbetref, antwoordde op het bezwaar, namelijk, de aanprijzing van 't boekje van *Galenus*, niet anders, dan, dat hij zulks gedaan had, voor hij *Leer-aar* was. De Heeren Commisarisfen van Hunne Ed. Groot Mog. boden *Pieke Tjommies* en *Wijze Jans*, even als de Heer Grietman voorheen gedaan had; de onderteekening van de vier meergemelde Artikelen aan, waaraan zij, volgens het rapport der Ed. Heeren Commisarisfen, geweigerd hadden Hunne Ed. te voldoen.

De gemeente twee *Doopsgezinde* Leeraars, gaven daarna den 14den Maart, eene Remonstrantie aan de Gedeputeerde Staaten over, waarvan de opsteller was, *Hermanus Portier*, Koopman te *Harlingen*, waarvan het hoofdzakelijke behelsden een verzoek, dat zij van de onderzoekingen bevrijd mogen blijven; dat hunne beschuldiging hun schriftelijk mogt worden ter hand gesteld; beklagende zig van niet onderzocht te zijn, over het geen zij gezegd en geleerd hadden, als wel over de innerlijke gevoelens van den Godsdienst, en dat hun geen behoorlijke tijd vergund was daar op te antwoorden, waartoe zij niet bereid hadden geweest, denkende met een algemeene kristelijke belijdenis te kunnen volstaan; welk Request om sommige uitdrukkinge, als van Inquisitie enz. voor een *Calumnies* haatelijk leugenachtig lasterschrift gehouden werd. Het vonnis der Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staaten, gegeven op Vrijdag den 5den Junij 1739, bestond hoofdzakelijk in eene volkoomene goedkeuring, van al het geene de Heeren Commisarisfen verrigt hadden. *Wijbe Pieters* werd op zijne gedaane verklaring voor rechtzinnig verklaard, en in zijne Predikdienst gelaaten, doch de twee anderen werden, als zig in verdenking

gebracht te hebben, van schuldig te zijn aan de Godslasterlijke gevoelens van *Socijn*, verboden, het predikamt verder te bedienen, tot zo lange zij zig gewillig en bereid lieten vinden, om mondeling en klaar op hunne beschuldiging te antwoorden, welk vonnis veel onrust baarden bij de *Doopsgezinde* Gemeente in *Friesland*, vreezende dat het daarbij niet blijven zou, zeggende onder anderen, dat aan drie Predikanten van de klasfis van *Zevenwouden* last gegeven was, om een Leeraar van een andere Doopsgezinde Gemeente te onderzoeken, en 'er reeds ten dien einde verscheidene stukken aan den Heer Officier dier plaats waren ter hand gesteld. Ja in het *Request der Doopsgezinden van Friesland*, te vinden in het *regt der Vrijheid van Godsdienst* enz. met de bijgevoegde Deductie, gedrukt te *Harlingen*, in 8°, zeggen zij: dat op de laatstgehoudene klasfis, een voorstel gedaan was, om zodanig onderzoek tegen alle de Leeraaren der Doopsgezinden in die Provincie in 't algemeen te werk te stellen; dat, zo dit voortgang had, zij geheel aan het goedvinden der Gereformeerde Predikanten zouden afhangen enz.

In de maand van Januarij des jaars 1740, gaven zij op de gewoonlijke Landdag, die gehouden werd te *Leenwarden*, de Gecommitteerden der Gemeenten, volgens een kerklijk besluit, daar zig eenige weinige gemeentens buiten hielden, een ampel Request of Smeekschrift over, waarin zij verzogten, van alle kerklijk en wereldlijk onderzoek ontheeven te zijn; en om dit van vrugt te doen zijn, zonden zij daarbij een wijdloopige deductie, waarin zij de wettigheid van hun verzoek poogden aantetoonen, vooreerst *met de oorspronkelijke regten der Natuur*; ten tweeden, *met de Goddelijke openbaaring*; en ten derden, *met de Constitutie van de Republiek*; zijnde deze, zo als ze was overgeleeverd, gedrukt in folio, nagedrukt in 4to en in 8°; de opsteller daarvan was *Johannes Stinsstra*, Leeraar der Doopsgezinden te *Harlingen*, een man, zo als uit zijne andere schriften bekend is, vol leevendigheid van geest en geleerdheid, bij de zijnen en andere gezintens, om deze en andere beganstheede geagt en bemind. Op het inleeveren van de gezegde Deductie, wel waardig om geleezen te worden,

van de Edele Mogende
te bevelen, dat, ...
zonden wijzen en g
van hem Godsdien
de Raden, die de
den. Doch, dat de Pl
dichtheid, in haat
brod daarvan soude
overig, en dat zij
niet of gedreue
Dit bichij. Doch, be
niet algemeen gewo
schiedene Schrift en
geven, en droeven
gedreue, die met d
gedreue te 1740
Stinsstra, de als Schrift
mededeelen, in de
mogen wilde onteent
zijde, de Maand en
Lent en Gekken, a
van te Harlingen in
te Gecommitteerde Pred
en de van te verzogte
over zijn of bevel
en van te verzogte
De eede de de ge
van Vrij, Godd
Klaar te 1740
zorg derk. Mog
land, op de vol
Deductie, enz. 4
4°, en 8°, het
Tegen de Maand
steekend van, d
Vragen, verzogte
arg, enz. Vrij

namen de Edele Mogende Heeren Staaten van *Friesland* geen ander besluit, dan, „ dat de Doopsgezinde in die Provincie „ zouden blijven en gelaaten worden, bij de vrije oefening „ van hunnen Godsdienst, gelijk zij, ingevolge van voorgaande „ de Resolutien, zedert een lange reeks van jaaren gehad hadden. Doch, dat de Plakaaten tegen de *Sociniaanen*, voorheen „ afgekondigd, in haar geheel gehouden, en zij naar den inhoud daarvan zouden worden gestraft, en alle de zulken, die „ overtuigd zouden zijn, Sociniaansche stellingen, geleerd, „ verbreid of geschreeven te hebben. ”

Dan hierbij bleef het niet, want de Deductie was zo haast niet algemeen geworden, of van alle kanten kwamen 'er verscheidene schriften tegen uit, waarvan wij een kort verslag zullen geeven, na altoorens iets gezegd te hebben van twee andere geschriften, die met hetzelfde oogmerk als de Deductie scheenen geschreeven te zijn en een nog grooter twist verwekten. *Stinstra*, die als Schrijver van de Deductie, het gevoelen zijner medebroederen, in de *stelling van Vrijheid*, met al zijn vermogen wilde ondersteunen, gaf een boek in het licht, onder den titel, *de Natuur en Geschiedheid van Christus Onderdoanen, Kerke en Godsdienst*, afgeschetst in vijf predikationen, dat gedrukt was te *Harlingen* in 1741, waarmede hij den haat van alle de Gereformeerde Predikanten op zig laadde, geevende daarna om die wat te verzagten, uit: *Bijvoegzel van Aanteekeningen over zijne vijf Predikationen*, dan zijne schrijfsijl was te scherp, om tot zijn oogmerk te kunnen dienen.

De eerste die de pen tegen de Deductie opvatte, was *Gerard van Velzen*, Gereformeerd Predikant te *Waexens*, onder de klasfis van *Franeke*, onder den titel van *Noodwendige voorzorg der Ed. Mog. Heeren Staaten der Provincie van Friesland, tegen de inkruipende Socinianerij, of beantwoording der Deductie, enz.* gedrukt te *Leeuwaarden*, bij *T. van Desfel*, in 4°, en zag het licht voor de vijf Leerredenen van *Stinstra*. Tegen dit kwam een blad schrifts in 4° uit, dat vrij scherp en steekend was, onder den den titel van *Examen of eenige Vragen, voorgesteld aan den Schrijver van de noodige Voorzorg, enz.* *Velzen* beantwoordde dit kort en zaaklijk. De

Hoogleeraar *Gerdes*, te *Groningen*, schreef mede tegen de Deductie, en werd daardoor in een verdere pennestrijd ingewikkeld, geevende die in het jaar 1741 nog twee Godgeleerde Verhandelingen, daartoe betrekkelijk; in 't licht, en naderhand nog drie anderen; hem volgde Profesfor *Driesen* te *Groningen*, die de pen opvatte zo wel tegen de Deductie als Predikationen van *Steenstra*. Den Leidsechen Hoogleeraar *J. van den Honert*, gaf mede een brief tegen *Steenstra* in 't licht, zo over deszelfs Leerredenen als Bijvoegzel, waarin *van den Honert*, *Steenstra* van Sociniaansche stellingen trachtte te overtuigen, waarop *Steenstra* den Hoogleeraar in alle bescheidenheid antwoordde, en beklagt zig hooglijk, dat de Profesfor ook de Luthersechen tegen de Doopsgezinden wilde in het harnas jaagen. In *Holland* schreef mede iemand zonder naam, en beschuldigde, ingewikkeld, de Leeraaren van de Gereformeerde kerk, dat zij geene bedoeling hadden, dan de waereldlijke magt tegen de Doopsgezinden aantehitzen. Do. *Velzen* ontdekte hebbende dat dit een Amsteldamsch Koopman was, *Plouts* genaamd, beantwoorden zijnen brief, ontnemende hem al de kracht van zijn gezegden. Gemelde Heer *van den Honert* gaf daarna mede vijf Leerredenen in het licht, waarin dezelve Texten, die *Steenstra* verkoozen had, verhandeld waren, en ook onder den zelven titel. Te *Groningen* gaf in het jaar 1742, *Jacobus Rijdsdijk*, Leeraar der Mennoniten, eenige Godgeleerde aanmerkingen in het licht, waarin de geheele Deductie ruim zo sterk, als door een der Gereformeerde geschied was, wederlegt is, dan deze vond zijn tegenstander, in 't geschrift van zijn Collega *Boterman*, onder den titel van *Aanmerkingen*, enz. De meergenoemde Harlinger Koopman *H. Portier*, kwam daarop ten voorschijn met een *Omstandig en Waarachtig Berigt* enz. Sommige Doopsgezinde vonden mede tot voorstand van hunne zaak nodig, het vertaalen of doen vertaalen van eenige Verhandelingen, van beroemde Mannen, over de *Verdraagszaamheid*, als van *Locke*, *Noodt*, *Barbijnck*, *Hoedlij*, *Driebergen*, enz.

Dan buiten alle deze geschriften, van bijzondere personen, kwamen nog ten voorschijn, de Advijzen der Vijf Theologische

de Predikanten en leet
de van den Hoogheer
de Predikanten van de
geestelijken. Hier
der de liden van de
duurder en de Zee
Heren Gedeputeerde
van de Heer Steenstra
den velen vrijgelyk
boek met geboden
Franker, voorlede
eerste bijkomstelid
meden van Schrift
den geest.

Den jden Janua
deputate Steen e
de Heer Steenstra
dat het boek, dat hi
geschied om een ge
leed moesten een
Prinsd, van velen
bevestigd of te ver
draken en verhoop
en nu van het Leer
ingen e onduidel
eene vanden wi
koud ziele hebbe
verdraken, welke
bijzondere ege
den nu te nu
en haren liden
worden velen
Steenstra geestel
van de liden
bevestigd om te
in 4to, 1740, 1741
het Reflatie

sche Facultijten en kerklijke Klasfen en Sijnoden, en bijzonder dat van den Hoogleeraar *Venema*, zo over de Deductie als over de Predikatiën van Do. *Steenstra*, welke laatste wel het meeste gerugt maakten. Het oordeel der Nederlandsche Academiën, en dat der klasfen van *Leeuwaarden*, *Bokkum*, *Franeker*, *Sneek*, *Bolswaard* en de *Zevenwouden*, overgegeeven aan de Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staaten, hielden in: *dat de Predikatiën van de Heer Steenstra van Sociniaansche stellingen, niet konden worden vrijgesproken*, en over zulks als een schadelijk boek moest gehouden worden. De Hoogleeraar *Venema*, te *Franeker*, oordeelden echter iets gematigder, zeggende echter *eenige bijzonderheden gevonden te hebben, welke tot het vermoeden van Socinianerij, niet zonder reden aanleiding konden geeven*.

Den 13den Januarij 1742, namen de Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staaten een besluit over deze zaak, (en zonder dat de Heer *Steenstra*, in eenig gehoor vooraf was toegelaaten,) dat het Boek, als niet vrij van Sociniaansche stellingen enz. en geschikt om een geheele indifferentisterij in de kerk van Neerland intevoeren enz., aan alle Drukkers en Boekverkoopers in *Friesland*, werd verboden, het zelve in 't toekomende te drukken, herdrukken of te verkoopen, op pœne anders tegen het Licentius drukken en verkoopen gesteld, wordende den Schrijver bevoold en zig van het Leeraarampt onder de Doopsgezinden te *Harlingen* te onthouden, tot dat hij openlijk, schriftelijk en op eene voldoende wijze, zig voor de Hooge Overigheid verklaard zoude hebben, dat hij heeft een afkeer van alle die leerstukken, welke de Sociniaanen drijven, en die hem in 't bijzonder eigen zijn, en tot dat hij plegtig beloofd zou hebben niets te zullen schrijven of te leeraaren, dat daarna zweemt en hem van kwaade gevoelens meer verdagt zou maaken, enz wordende verder door Hooggemelde Heeren Gedeputeerden Staaten geresolveert tot de uitspraak, zo van dit vonnis, als van de Advizen der Faculteiten als Klasfen, waarop hetzelfde berustte enz. het welk daarna ook volbracht werd, in een stuk in 4to, groot 148 bladzijden, onder den tijtel van *Extract uit het Resolutieboek*, enz.

Hh 5

In

In de maand Februarij daaraanvolgende, leverden de Heer *Stinstra* op de Groote Vergadering der Ed. M. H. Staaten van Friesland, eene *Remonstrantie* in, waarbij hij, zig beklagden, dat hij op veele dingen hem ten last gelegd, niet ter verhoor of verantwoording geroepen was. Ten 2den, dat tegen regten met hem gehandeld was, om dat het eerste niet geschied was; ten 3de dat de gewetensdwang zig niet tot het geloof kan uitstrekken; ten 4de dat de behandeling hem aangedaan stryd tegen de vrijheid aan de *Doopsgezinden* verleend; ten 5de toond hij aan de noodzaaklijkheid der verdraagzaamheid; ten 6de, dat te voldoen aan het hem opgelegde, even zo veel zou zijn, als te beloven niets meer te Leeren of te Schrijven; ten 7de wel te wisse belijdde van geen *Sociniaansche* gevoelens te voeden; ten 8ste, dat het besluit ten zijnen opzichte genoomen mag herroepen, en hij in zijnen dienst hersteld worden, en zijn Boek een vrijen loop hebben. — Welke *Remonstrantie* ook kort daarna te *Amsteldam*, (doch zo men wil buiten kennisfe van den Heer *Stinstra*) gedrukt is geworden. — Ook leverde de *Doopsgezinde Gemeentens in Friesland*, den zelven dag een *Request* in, waarbij zij verzogte om het behoud van hunne voorige vryheid, en herstelling van hunnen Leeraar *Stinstra*. Dan, die beide geschriften waren van geen de minste uitwerking. — *Stinstra* onthield zig na dien tijd van Prediken, een menigte van schriften kwaamen 'er nog na dien tijd uit, die geene verandering in de Hoofdzaak, maar wel verder verdeeldheid in de gemoederen veroorzaakten. —

Zie *Staat der Nederlanden*, I. Deel. en meest alle bijzondere Stedebeschryvings der Nederl. RUES *Staat der Doopsgezinden*. SCHYN *Historie der Mennoniten*, en op gemelde schriften. enz. enz.

DOORES LAAR, (*Isack*) Doctor in de Rechten, wiens vader *N. Dooreslaar* Predikant te EnkhuiZEN was. Voorheen was *Isack* Hoogleeraar in de Historien, op de Universiteit te *Cambridge*, dan dit ampt moede, of meer voordeel met de Praktijk beoogende, vervoegde hij zig aan de Admiraliteit te *London*, en gedurende de oneenigheden tusschen Koning *Karel*

A. D. 1640.

Staat. Stedelingen.

Haer
en van
ingen,
verloren
n reger
ed was
aan uie
stid te
de rond
ren de,
zon rij,
ten pte
ns te vo
omening
, en zijn
mitte oit
kennde
Ok lever
elven dag
van hup
Vingtra.
uitver
diker,
ijde win,
rber ver

alle bij
Staat der
ten, en op

n, wien
Voorheen
verkeet e
zel met d
inlinie e
ming de
al

geken het Parlement,
 want in dienle van het
 ind. — Het Parlement
 en gheene Hollander, in
 den anbrekkel, die hi
 doch niet uelkond te re
 kende werden den 13 ju
 lius, die van wegen de
 ind, in te beweten, d
 ren. — Om het Parlement
 het van. Commissarissen
 den Dordrecht wegeren
 was de erog vanging
 Parlement er die in Dord
 get ware ingelopen, en
 van Koning Karel. Hij w
 niet in zijn gesongen be
 gong, van 'Koning de
 een gong, die Dord
 den mondig der ver, e
 Koning gelet ind. — Op
 ende kwam in 'Vinge
 nu het geselschap van
 Persone regters zank
 Een velen komen zij
 blazen in het vanden
 verrek. Twee derzelve
 op het bitt, braken
 wond te, waarvan
 zij de reuen men niet
 jaar kon die ind ge
 ontfangen. Ind hij a
 hij onder de schout
 bang moesten, een re
 loofte toe, en harna e
 nog regn wamen,
 Ridders, maar leze

rel de I. en het Parlement, diende hij het laatst genoemde, vertrok ten dienste van het zelve, in het Jaar 1648. naar Holland. — Het Parlement was van oordeel, dat *Dooreslaar* als een geboorene Hollander, meer ingang en vertrouwen zou vinden dan *Strikland*, die kort te vooren te rug ontboden was, doch echter naderhand te rug gezonden werd. — Zyne Credentiaale werden den 13 Juij aangenoomen en geleezen, dan *Boswel*, die van wegen den Koning zijn verblijf in den Haag had, wist te bewerken, dat de Staaten hem geen gehoor gaven. — Om het Parlement, genoeg te geeven, bood men hem aan, Commisfariſten te geeven, om mede te handelen, dan *Dooreslaar* weigerden dit. Het oogmerk zijner bezending, was de terug vraaging van eenige ſchepen, behoorende het Parlement en die in *Duins* liggende, van daar het Goereefſche gat waren ingelopen, en zig verklaard hadden ten voordeele van Koning *Karel*. Hij werd gehoord, doch door de Staaten, niet na zijn genoegens beantwoord. — Toen naderhand het gerugt van 's Konings dood herwaards kwam, verſpreide men een gerucht, dat *Dooreslaar* een van de vermoorde Beuls van dat moordadig feit was, en ook dat hy als *Fiscaal* tegen den Koning gepleit had. — Op den 12 Maij van het Jaar 1629 zittende 's avonds in 's Hage in de Herberg *de Witte Zwaan*, met goed gezelfſchap aan een Tafel, kwamen vijf vermoorde Perzoonen zagtkens aankloppen, eifende een Stoop Wijn. — Een van hun binnen zijnde, drongen de andere mede door, blaazende in het voorhuis de kaarſen uit, en begaven zig in het vertrek. Twee derzelver ſchoot vrij, gewapent met een helmte op het hoofd, brachten eenen genaamd *Blankenſtein* eerst een wonde toe, waarvan hy kort daar naa ſtierf, dan ziende dat zij de rechten man niet getroffen hadden, gingen zij op *Dooreſlaar* los, die tijd genoeg gehad had door een binnedeur te ontnappen, had hij ze kunnen openen; dit miſlukkende week hij onder de ſchoorſteen, en verweerde zig met een ſtoel zo lang mooglijk, een van de twee, bracht hem een houw in het hoofd toe, en daarna een ſteek dwars door het hart, en verder nog negen wonden, twee zijner bediendens losten wel hunne Piſtoolen, maar dezelve weigerende vuur te geeven. wierden

ze mede zwaar gewond. Buiten de vijf perzoonen die binnen waren stonden er nog zes buitens deur. — Dit geval maakten een groot gerucht, het Parlement deedt 'er zwaare eischen op, dan of schoon de Staaten van Holland alle moogelijke naspooringen deden, en eene Premie van 1000 Guldens beloofden aan die geenen die de daader of daaders wisten te ontdekken was zulks vrugteloos. — *Aitzema* verhaald zeer omstandig in zijn III. Deel Bl. 375, 376 en 377 hoe veel het Parlement er zig liet aangelegen leggen, welke giften zij deden voor zijne begraafnis en aan zijne kinderen. Deeze gebeurtenis is op meer dan eene wijze in prent gebracht.

DOORN, (*Dorp*) legt bijna een vierde van een uur gaansch, ten Oosten van *Utrecht*; en één en één half van *Wijkte Duursfede*, ten Noorden, tegen de *Amersvoorder Bergen*. — In de oude papieren behorende tot de Utrechtsche Kerk, word het zelve *Thorene* of *Thorhem* genaamd, dan ten tijde van *Beka* had het reeds den naam van *Doorn* uit gemelde aloude geschriften blijkt dat dit Dorp eenen zeer hoogen ouderdom bereikt. In het Jaar van 839. schonk Bisfchop *Alprik*, wegens de menigvuldige dienften, door de Graave *Rotgarius* aan hem beweezen, denzelven het vrugt gebruik 'er van. Voorheen, en ook weder in laater tijd, was *Doorn* een Eigendom van den Domproust, blijkende de bekentenis van Bisfchop *Codebald* gedaan Ao. 1126. Even zo bekend dit Dorp door deszelfs oudheid, zo is het ook in de Gefchiedenissen, door de rampen die het ondergaan heeft. In het Jaar 1322. werd het zelve op last van Graaf *Willem*, die men den bijnaam (doch om welke reden is mij nog niet gebleeken) van *de Goede gaf*, afgebrand, om reden dat *Jacob van Oudshoorn*, tegen den zin van den Graaf ten Bisfchoppelijken Zetel verheeven was. Agt en negentig Jaaren daarna (1420), werd het door de Gelderschen geplonderd en verbrandt. Dan niet tegenstaanden deeze en meer andere onheilen, die het ondergaan heeft, is het als nog een vrij groot en aanzienlijk Dorp, met een oude groote en ruime Kruiskerk, zijnde van binnen voorzien, met de Wapenborden der

de Edele, die daarin begraven
in eenen ranselke Spies
gegraven Heren van de D
Dorp, (17. Jhr of H
Linné's geboorte. Ma
kroon door Floris van
het is in het jaar 1335, en
verre en Hendrik Allen
het is ook op zijn eigen
men in Heerlijk en ge
dore gelikender volgend
het daardende jaar, de
de Duit. Hof en Land
van Heerlinder van Gely
den ook den opkomst in
bij deen, time groeten
Hendrik Prins van Gely
overrijde, werd (144) v
lijp van Gely. Deze d
trond van Brinkhoff, die
gi van Gely's Zoon, Ce
Proon v. d. d. d. d. d.
deze Prins, verhoort d
en daarder ook het J
den Souwer, van de
Vrijman Hants, d
is Heer d. d. d. d.
1744 beboort gelyken
de Heer d. d. d. d.
beboort. Reeds in de
ten van de Provincie
Aldo Hf. van
naar de 2
53.

der Edelen, die daarin begraven zijn. De vierkanten Tooren is met een tamelijke Spits voorzien. De meeste der Dorpelingen zijn de Hervormden Godsdienst toegedaan. Bijna honderd roeden ten westen van de Dorp Kerk staat:

DOORN, (*'t Slot of Huis te*) tegen de bergen aan in een Lommerijk geboomte. Men houdt staande, dat hetzelfde gebouwt is, door *Floris van Jutphaas*, Dompriest, die overleed in het Jaar 1337, en 't zelve werd volgens verleende vrijheid aan *Hendrik Meerlaar* in 1347 verder volbouwt, die het dan ook op zijn eigen kosten in 1356 voltooiden. Zynde toen een Heerlijk en pragtig Slot, dat tot aan het Jaar 1634. door agt elkander volgende Dompriesten bezeeten is. Dan in het laatstgemelde jaar, de Priestij ombegeeven zijnde, werd dit Huis, Hof en Landeryen, door koop, den Eigendom van Heer *Réinier van Goltstein*, Kannonik ten Dom, aan wien dan ook den opdracht in het volgende jaar geschieden, waarna hij deeze zijne goederen als een Leen opdroeg, aan *Fredrik Hendrik* Prins van Oranje als Graave van Buuren. Na deszelfs overlijden, werd (1644) daarmede beleent, zynen Zoon *Filip van Goltstein*. Deze droeg het op in 1699 aan Heer *Brand van Broksdorff*, dien het tien jaaren daarna weder overgaf aan deszelfs Zoon, *Cajus Laurens Graave van Broksdorff*, Priest en Aarts Diacon van de Domkerk te Utrecht. Doch deze Priest, verkocht de Priestdij met al haar toebehooren, en daaronder ook het *Huis te Doorn*, met goedkeuring van den Stadhouder, aan den Heere *Fredrik Willem van Diest Vrijheer van Hamb*, die 'er 1702 mede verlijd werd. In 1730, is Heer *Arent Karel Baron van Hammerstein*, als in Huwelijk hebbende jonkvrouw *Anna Juliana van Diest*, en in 1761 de Heer *Herman Fredrik Richard Lijnslager* met het zelve beleend. Reeds in het jaar 1536 was dit Huis, door de Staaten van deze Provintie voor een Riddersmatige Hoffstad erkend.

ALTING *Hist. van 't Bisdom*, II. Deel. bl. 210. Goudhoeve bl. 371. BURMAN *Utr. Jaarb.* I, Deel. bl. 257.

DOORN,

DOORN, een Havezate, onder het Schoutsamt der Stad Zwolle, behoorende aan de Baron van Koeverden.

DOORNE of DEURNE en *Liezel* zijn twee Heerlijkheden, in de Meijerij van 's *Hertogenbosch*, behoorende weleer en nog voor weinige jaaren aan de Heer *Balthasar Coijmans*. *Doorne* ligt twee groote uren van *Helmond*, en 9 uren ten Z. O. van 's *Hertogenbosch*, aan de Oostzijde van *Doorne* ziet men twee Heere Huizen, het oude en nieuwe Kasteel genaamt, op welk laatste den eigenaar van dit aanzienlyk Dorp doorgaansch zijn verblijf houdt. In het Dorp is een Gereformeerde Kerk, zijnde een tamelijk groot Kruisgebouw, rustende op eenige Pilaaren, de Predikant aldaar bedient ook *Vlieden*. Aldaar zijn twee aanzienlijke jaarmarkten, als ook Panne en Pottebakkerijen. De beide Dorpen worden te zaamen begroot op 327 Huizen.

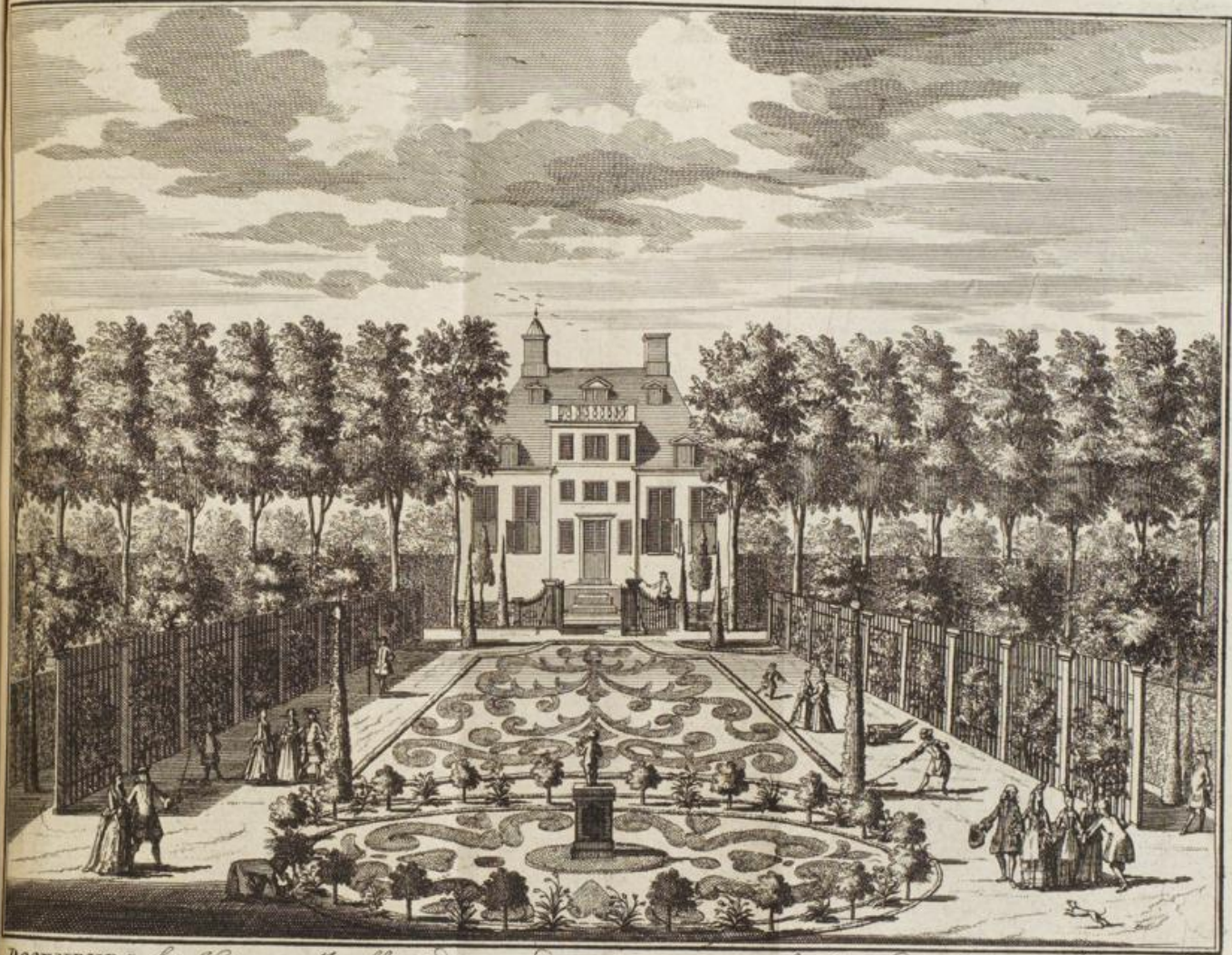
DOORNENBURG, een Heerlijkheid in de *Overbetuwe*, leggende een weinig beneden *Panderen*, aan de *Waal* dijk. Hebbende deze Heerlijkheid een aanzienlijk Slot, dat in het jaar 1565 gebouwd en 1666 vernieuwd is. Het zelve pronkt met een zeer ruimen Voorburg, die drie ronden, en één vierkanten en drie hangende Toorens. Het Slot zelve is vierkant, hebbende op ieder hoek een hangend Toorentje, en in de midden in een hoogen vierkanten Tooren, met een doorlugtig Koepel Toorentje gedekt. Men ziet zo buiten als binnen het Slot, de Wapenschilden van een groot aantal Gelderschen en Hollandsche Edelen. Een der laatste bezitters van Doornenburg, uit den Huizen van *Amstel* en *Mijn* en, heeft 'er de voornaamste daaden van Heer *Gijsbert van Amstel*, en bijzonder zijn vlugt uit *Amstelland*, meer naar konst, dan naar waarheid in schilderij doen almaalen. Het Kerkje van deze Heerlijkheid is klein en heeft een spits Toorentje.

DOORNENBURG, een Dorp nabij den Rhijn gelegen één mijl van *Huizen*, een Stad in het Kleeffche, de Kerk aldaar heeft een fraaj spits Toorentje, zijnde de Gemeente gekombineerd met *Panderen*.

DOOR-

DOORNBURG la Maison de Mademoiselle La Veure du
 M. Willem van den, Chanoine Seculier d'Oud-Munster.
 nu behoorende rent au S^r. Abraham de Romswinkel. 12

DOORNBURG, het Huis van Meijuffr: Weduwe van de
H. Willem van Son, Dom heer van Oud-Munster.
nu behoorende aende H. Abraham van Romswinkel.

DOORNBURG La Maison de Mademoiselle LaVeuve du
Sr Willem van Son, Chanoine Seculier d'Oud-Munster.
Appartenant à present au Sr Abraham de Romswinkel. 12

DOORNICK

Doornick, is een He-
rege in de Oerleuse.
gelegen. De Maen van
heide van Gedeelend ze-
en Stet, dat mede in d
worden.

Doornvrij, een Dor-
pen en hore mil van de
der Lee ghegeen, men v
de Preliant van Dorp
Edwag.

Doornvrij, een
dorp, in het Graafschap

Doornslag, een Stet
reer veel volcomen van de

Doornvrij, weder
Delen, onder 't Gemeliche
dus niet meer dan een Be

Doornvrij, een
fchap in Noordberg, het ze
docht in het jaar 1574. is
wonen van de, tegen
den de Graafschap, een
re woning veng.

Doornveld, een
heid, gelegen van de
gen, vromd een ze
hebbende het ngt van
dat van de Veldvrij
geenpelen daren,
1715. Remond de 17

DOORNICK, is een Heerlijkheid in het *Kwartier van Nijmegen* in de *Overbetuwe*, niet verre van *Lint* over *Nijmegen* gelegen. De Heeren van *Doornik* zijn in de oude Geschiedenissen van *Gelderland* zeer vermaard, men had 'er van ouds een Slot, dat reeds in de veertiende Eeuw verwoest is geworden.

DOORNSPIJK, een Dorp en Schoutampt op de *Veluwe*, omtrent een halve mijl van de Stad *Elburg*, niet verre van de *Zuider Zee* gelegen, men vindt aldaar maar zeer weinig Huizen, de Predikant 'dezes Dorp heeft doorgaansch zijn woning te *Elburg*.

DOORNVEST, een Adelijk Huis, in de Heerlijkheid *Dilam*, in het Graaffchap *Zutphen* gelegen.

DOORSLAG, een Sluis aan den *Vaartschen Rhijn*, welke zeer veel toebrengt ten nutte van de *Rivier den Tisel*.

DOORVEST, weleer een Adelijk Huis in de Heerlijkheid *Dedem*, onder 't Graaffchap 's *Heerenberg* behorende, dan is thans niet meer dan een Boere Wooning.

DOORVORST, een Huis niet verre van *Ulst* in 't Graaffschap 's *Heerenberg*, het zelve had van ouds een grooten omtrek, doch in het jaar 1672. is het door de *Munstersche* merklijk verwoest geworden, tegenwoordig is 'er van het zelve niet meer dan de Grondflagen, eenige brokken muurs, en een groote boere woning overig.

DOORNWEERD, of DORWEERD, eene vrije Heerlijkheid, gelegen aan den *Rhijn*, tusfchen *Arnhem* en *Wageningen*, omtrend een uur gaansch boven de laatstgemelden Stadt, hebbende het regt van burgerlijke en strafbaare rechttoefeningen, dat van de *Visfcherij* en verscheidene andere voorregten. De grenspaalen daarvan, zijn allerlaast geregeld in het jaar 1712 en 1713. *Remond de IV. Hertog van Gelder*, schonk deeze Heerlijk-

ijkheid in het jaar 1482 als een Leen, aan *Robbert van Doornweerd*, naderhand is dezelve overgegaan, eerst in het Huis van *Doornik* en daarna in dat van *Homoet*. *Maria van Homoet*, droeg in het Jaar 1500 de Heerlijkheid op aan haare Zuster *Margriet*, Weduwe van Heer *Jan van Voorst* en derzelver oudsten Zoon *Fredrik van Voorst*, wiens Zoon het naderhand overbragt in 't Huis van *Schellart*, en van dat is het overgegaan in het Graaflijk Huis van *Oldenburg*, en van die is het laast door 't huwelijk van den Heer *Willem Baron Bentink*, met de eenigste dogter van den Graave van *Oldenburg*, gekoomen aan den Heer van *Rhoon en Pendrecht*, die de goederen dezer Heerlijkheid, doet bestieren door een Rentmeester, Register en Secretaris.

DOORNWEERD, ('t Huis) behoorende aan de Heerlijkheid van die naam, staat niet verre van den *Rhijn*, aan den voet van een zeer schoonen berg, men wil, dat het zelve in het jaar 1260 gebouwd is, door eenen *Barend van Doornweerd*, men gaat door een steenen voorpoort, langs een deftige laan, naar het *Kasteel*, *Slot*, of *Huis* zo men het noemen wil, boven welkers ingang twee wapens staan. In het Kasteel zelve, dat rondsom in zijne graften ligt, komt men over een vaste brug. Het zelve heeft een sierlijken Toorn en van binnen ruime en fraaije vertrekken. Ten Noorden van het zelve is het *Doornweerdse Bosch*, dat met zwaare eiken boomen bezet is, in het Bosch is een fraaije Wateryal van een merklijke hoogte; ook ontspringt van de kruin van eenen hoog en berg een frischen bron, die het Bosch beneden met verscheiden aderen doorvloeit, loopende heel tot aan de wel eer daar zijnde *Huueschans*. *Fredrik Willim*, Keurvorst van *Brandenburg*, hield in het jaar 1635 en 1636, wanneer hij *Louisa Princesse van Oranje*, dochter van *Prins Fredrik Hendrik* ten Huwelijk verzocht, daarop bijna anderhalf jaar zijn verblijf. Aan de Heerlijkheid en Hof van Doornweerd, zijne veele Hofsteden door heel *Gelderland* verspreid Leenroerig, waar van de voornaamste liggen, in de Kerfpelen, *Hedichem*, *Bornehum*, *Eede*, in de *Overbetuwe*, 't *Oostbroek*, *Doorebeek*, *Hardebolde*, van 't *Stroo*, *Onder-Gader*, van *Twel*, *Harwen t Elst*,
Ruet

DORDRECHT van de MERWE te zien.

O myn
oprecht-
te: als
sommer
kan de
die hier
wilt leg-
bloeden
dit was
weren
de wees-
sel van die leuen: en dat is de
leuen.

Mosa. & Walis, cum Li
Bernam Batavia virga

Von der das Dreyer
 und die Welt zu rinde
 und den den der jerr
 die de Zee ingehouet
 men hat lande weg
 wesen lebentich se
 selst menschen met a
 den rinde betropen
 den den allen
 als rinde wort noch a
 beugt rinde nat het g
 der bichsigunge ba
 ge
 76/ malen sollen d

BESCH

20

Dordrecht is een seer ou-
oprechtelick gheleggher-
we: maer aenghesien
znen oorspronck neem-
van de Maese/ ende ve-
die hier dooz loopen: se-
mighe segghen/ dat d-
bloeden ghelegghen is
dit nae hare eyghene v-
uptgheghebru met dese
de veersen/ ter tijdt als

lijs hier zijne bljde incomste lestmael heeft ghe-
jaer 1549:

*Me Mosa, & Walis, cum Linga Merwag-
A Eternam Batavia virginis eco-*

Het is ghenoech dat Dordrecht is tot een Ep-
den tusschen dese wateren; ende dat niet so haer-
langer gheleden dan van het jaer 1421/ter tijdt
de Maese ende de Zee inghenomen hebben den ge-
sem die te boozen vast landt was/ gheboeght mi-
waer dooz tweeentseventich schoone doozen / el-
hondert duysent menschen met alle heure goeder
onderghegaen ende verdzoncken zijn. Van w-
lant naemaels een deel allenskens wederom ge-
inghedijckt is/ ende wort noch alle jare meer ing-
bescheptenthept/ ende nae het ghebruyck van de
ijck wy in de beschrijvinghe van Zeelandt / in-
pe/ breder verclaren sullen. Dooz dese gheleggher-

Oerbloet
van vissche
in te Dord-
recht.

Hoedanich
de stadt de
Dordrecht
is.

Stapel van
de Rijnse
wijnen tot
Dordrecht.

Van waer
de naem
Dordrecht
komt.

BESCHRYVINGHE VAN Dordrecht.

Dordrecht is een seer oude stadt/ ende oprechtelijck ghelegghen op de Merwe: maer aenghesien dat dese bloet synen oorspronck neemt vanden Rijn van de Maese/ ende van de Linghe/ die hier dooz loopen: soo willen sommighe segghen/ dat de stadt op vier bloeden ghelegghen is: ende hebben dit nae hare eyghene verdenkinghe uytghegheven met dese naer volgende veersen/ ter tijdt als Coninc Philip hier zijne blide incomste lefmael heeft ghedaen / in het jaer 1549:

*Me Mosa, & Walis, cum Linga Mervaque cingunt,
A Eternam Batavia virginis ecce fidem.*

Het is ghenoech dat Dordrecht is tot een Eplandt geworden tusschen dese wateren; ende dat niet so haest / ende niet langer gheleden dan van het jaer 1421/ ter tijdt als de Male/ de Maese ende de Zee inghenomen hebben den gantschen boesem die te voozen vast landt was/ ghevoeght met Zabandt: waer dooz tweeentseventich schoone doozen / ende meer dan hondert duysent menschen met alle heere goeden jammerlijc onderghedaen ende verdrucken zijn. Van welck verlozen laut naemaels een deel allenskens wederom gewonnen ende inghedijckt is/ ende woxt noch alle jare meer ingenomen/ met bescheppenthept/ ende nae het ghebupck van dese landen/ geijck wy in de beschrijvinghe van Zeelandt / met Gods hulpe/ bieder verclaran sullen. Dooz dese ghelegghentheden ende

omstandigheden worden hier in de voozsepde Merwe/ boven verscheppen andere goede visschen / groote meenichten van Steuren ende Salmon ghevanghen / ghelijck men doet inde Zupderzee / ende besouderlijck ontrent Campen. Dordrecht licht van Goude vier mylen/ ende van Drecht seven: het is een groote/ schoone/ rijcke ende machtighe stadt/ met groote ende lustighe hupfen verciert. Heeft een Hooftkerche seer schoon hoven maten/ ghewijdt ter eeren onser Vrouwen. De dese stadt is gebozen Wilhelmus Lindanus / Bisschop van Ruermonde/ hier vooz ghemeldt. Ter selver stede is de Stapel van de Rijnse wijnen/ ende oock van het Graen/ welck uyt het landt van Ghelder/ van Cleve/ Gulick/ ende uyt andere miiddellandsche ghewesten hier ghebzacht wordt: alsoo dat de stadt van Dordrecht by veel redenen ende oorsake seer groot/ volckrijck ende machtich is.

Byvoeghsel.

[Dordrecht/ oft so andere schijven Dordrecht is de outste stadt van Hollandt/ hebbende ooc de praeminentie onder de ses groote steden/ in het representeren der Staten van den lande. Dordrecht genaemt/ so naest wert geraemt/ als de Coopstadt van Duretus. Want het woord Drecht (soo Hadrianus Junius meent) heeft by de Doozouder betekent even het selve dat by de Latynen Forum, niet soo seer om dat men daer recht dede/ maer om dat daer goeder te cope als tot een Markt ghebzacht werden. Gelijck wy sijn verscheppen stede van de Latynen also genaemt te zijn/ als Forum Varronis, Forum Cornelij ende andere meer. Wt dusdanigen oorspronck ooc andere plecke in Hollandt de naem voeren/ als Haestrecht/ Moerendrecht/ Papendrecht/ Warerdrecht/ Swindrecht en Sijpdracht/ beneffens Dordrecht liggende.

Oberbloet van vissche re Dordrecht.

Hoebantich de stadt veld Dordrecht is.

Stapel van de Rijnse wijnen tot Dordrecht.

Van waer de naem Dordrecht komt.

Ruet, Angeren, Hervelt, Driel, Hettern, Randwijk, Hijendooreweert, te Boeningen, en Weichem. In 't Rijk van *Nijmegen, te Groesfen, Entwel, en de Lijmer, te Niel, enz.* 't Geslacht Register van de Heeren van *Doornweert* vindt men bij SLICHTENHORST, in de *Geldersche Geschiedenissen*, fol. 112, 113.

DOORNWERT, of eigenlijk *Toornwert*, een Dorp in de *Groninger Omlanden*, liggende kort aan *Middelstum* bij 't *Trekdiep*, het Kerkje aanvankelijk gesticht in den Jaare 1487 en aan *St. Katharina* toegewijd, is gants vervallen en niet meer bruikbaar, voor eenige tijd is het zelfs door Brand in de *Tooren* ontfaan ingevallen, zo dat 'er alleen de zijmuuren van overig zijn. De Gemeente is ingelyft onder die van *Middelstum*, waarmede het ten aanzien van 't Waereldlijk Regtsgebied ook verknocht is.

Uit medegedeelde Berigten en *M. S. S. aantekeningen.*

DOR. (zie THUR).

DORDRECHT, een oude sierlijk, welbeboude en bewoonde Stad, in *Zuid-Holland*, aan de Rivier de Maas, daar de *Merwe* genaamd, op een Eilandje in het jaar 1421, door een vreeselijken inbreuk, in *Maas* en *Waal*, van de grooten *Zuidhollandsche Waart*, en van het vaste land afgescheiden, wordende bespoeld, van de *Maas, Waal, Merwe* en *Linge*, en in die gedaante vertoonden zig *Dordrecht*, op de blijde inkomsten, van *Filips*, toen Prins, naderhand Koning van Spanje. Aan de Zuidzijde, alwaar de Stadt het Eilandje achter zig heeft, vertoond zij zig als een Landstad. Ten Noorden, ten Noord-Oosten en ten Noordwesten, word *Dordrecht* van de *Merwe* ontvangen, ook stroomt die zelve Rivier ten Oosten, en aan dien kant vindt men ook de gronden der aloude Heerlijkheid de *Merwede* en over den Stroom ten Noordoosten den *Alblasferwaard*. Deze Stad beslaat behalven het geene op Stads grond en onder derzelver gebied begrepen is meer dan honderd en drie Zuidhollandsche Morgens. Zeer verschillend zijn de

XII. DEEL.

Ii

ge-

gedachten over den naamsoorsprong van dezelve. Van ouds schreef men *Thuredrecht*, *Oerdrecht*, en *Doertricht*, welke verschillende schrijving, uitspraak en benaming, gelegenheid tot verschillende denkbeelden gegeven heeft. Wat de beufelpraat daarvan betreft is niet waardig te melden. Die geenen, die *Dirk den I.* Graaf van Holland, voor de Stichter van deeze Stadt wille doen doorgaan, houde mede staande, dat dezelve naar hem *Dorhsdrecht* of *Dorhsregt* zou genaamd zijn, uit hoofden dat zij zeggen, dat *Dirk* bij een oud schrijver *Odorcus* genaamd wordt, andere van deze gedachten niet ver af, noemen *Dordrecht* mede *Durfos*. Verder van de waarheid af, zijn die welke den naam afleiden, het zij van den Afgod *Thur* of van de *Thuringer* afgod. Deze Stadt roemt op eenhaarer inboorlingen *Janus Rutgers*, wiens gisfinge echter nader bij de waarheid komen, zeggende dat de naam van *Dordrecht* zijn oorsprong heeft, van een oud en verlooren Riviertje de *Dort* genaamd, en dat hij op oude Kaarten gevonden heeft en waarvan de naam tot aan het jaar 1421. in het toen verdronken Dorp *Dortsmonde* is overgebleeven, schoon de Geleerde Heer van de Wall in zijne aantekeningen zegt: dat *Rutgers*, of *Rutgersius*, daarin deerlijk heeft misgetast. Weder anderen pleiten sterk voor de denking veroorzaakt van hun, die zeggen: gelijk *Maastricht* een overtocht over de *Maas* betekend, zo zal *Dordrecht* een overvaart over de *Dort* betekenen, daar andere weder zo veel zwarigheden tegen inbrengen dat alles in het onzekere blijft.

De tijd haarer stichting en dus van haare Oudheid, is mede even onzeker. Zo men geloof zou slaan aan de Oude Hollandsche Chronijk, zou *Dord* al eenige Jaaren voor de Jaartelling der Christenen in wezen geweest zijn, dan, dit geene wederlegging verdienende, is der moeite niet waardig zig daarmede op te houden, zo min als met de stelling van hun, die eenen *Antonius* 75 jaaren voor Christus geboorte 'er voor de Stichter van houden. Andere die de waardigheid eener zaak niet zo verbinden aan derzelver oudheid, dat een vaste gewoonte bij onze voorvaderen pleeg te zijn. Willen ons verzekeren, dat

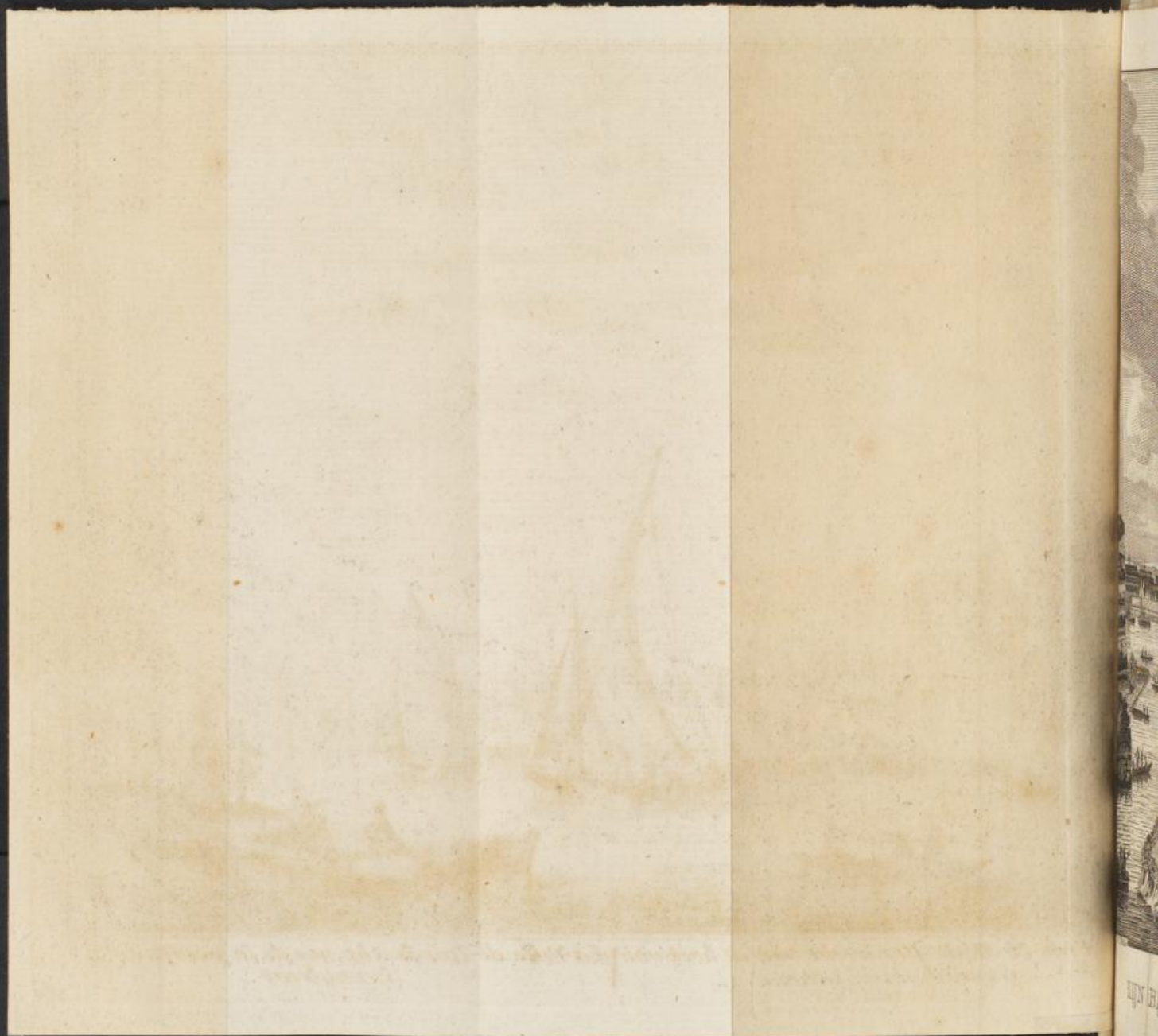
eerst

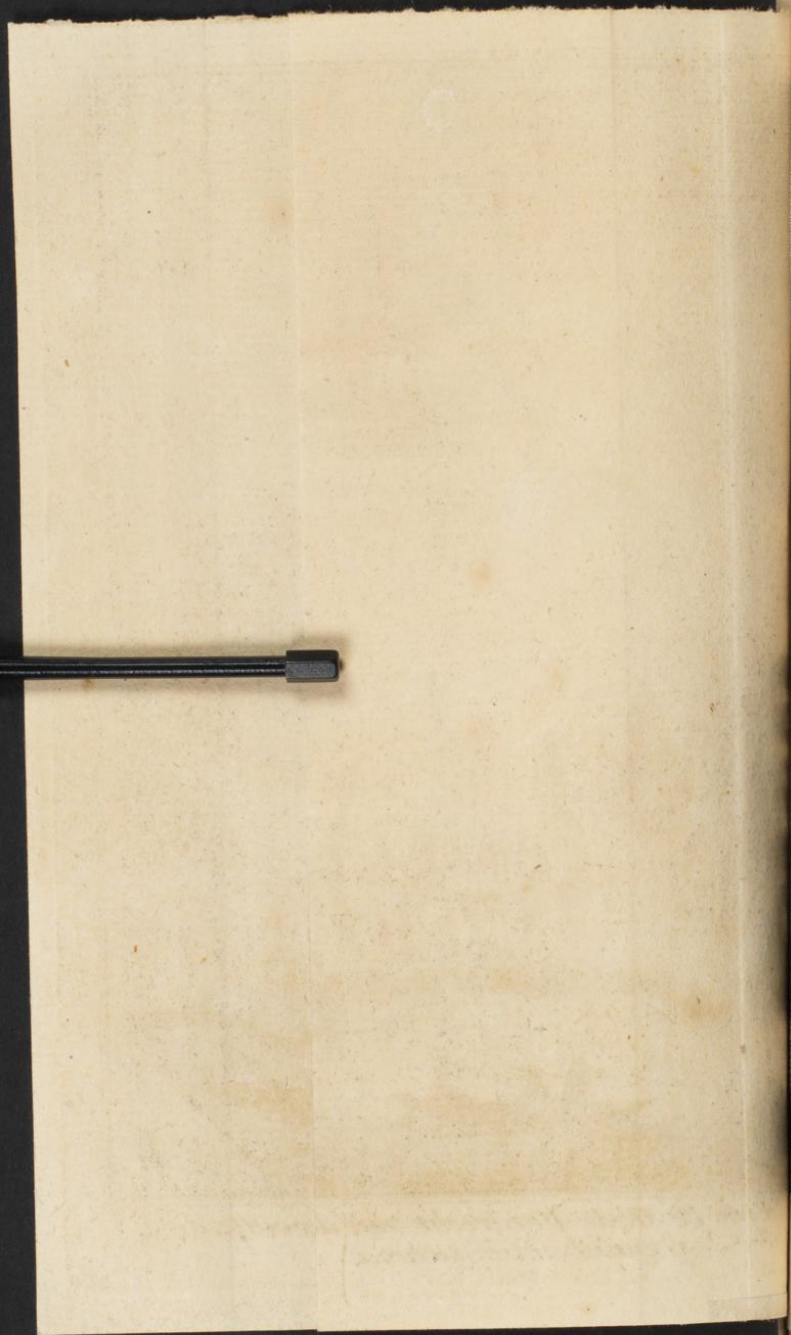

Ansicht van de S. Dordrecht, vue de la pointe de
Swynsdregt.

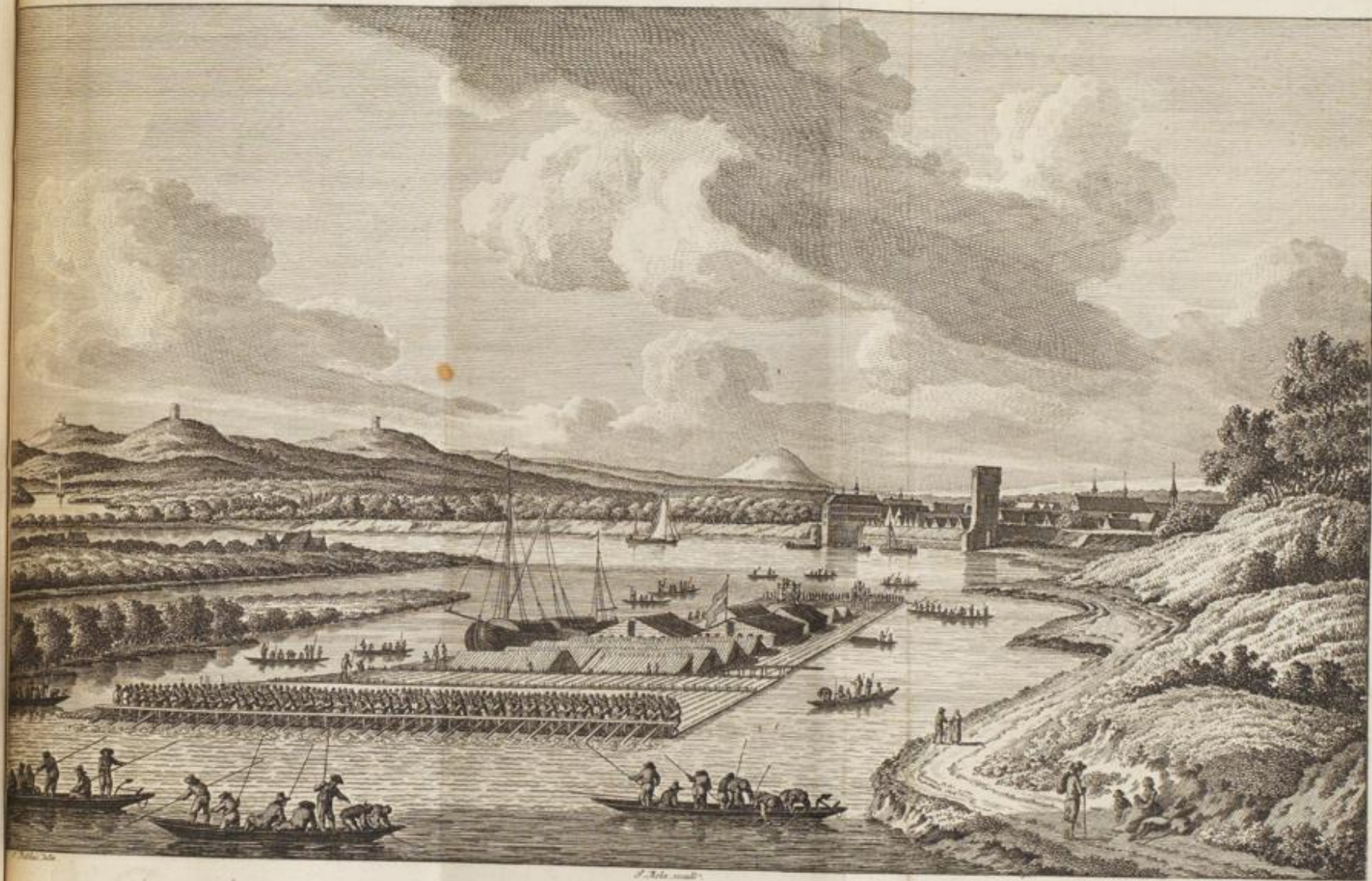
Uitzicht van de Stadt Dordrecht, van de hoek van Swynsdregt te sien. || *La Ville de Dordrecht, vue de la pointe de Swynsdregt.*

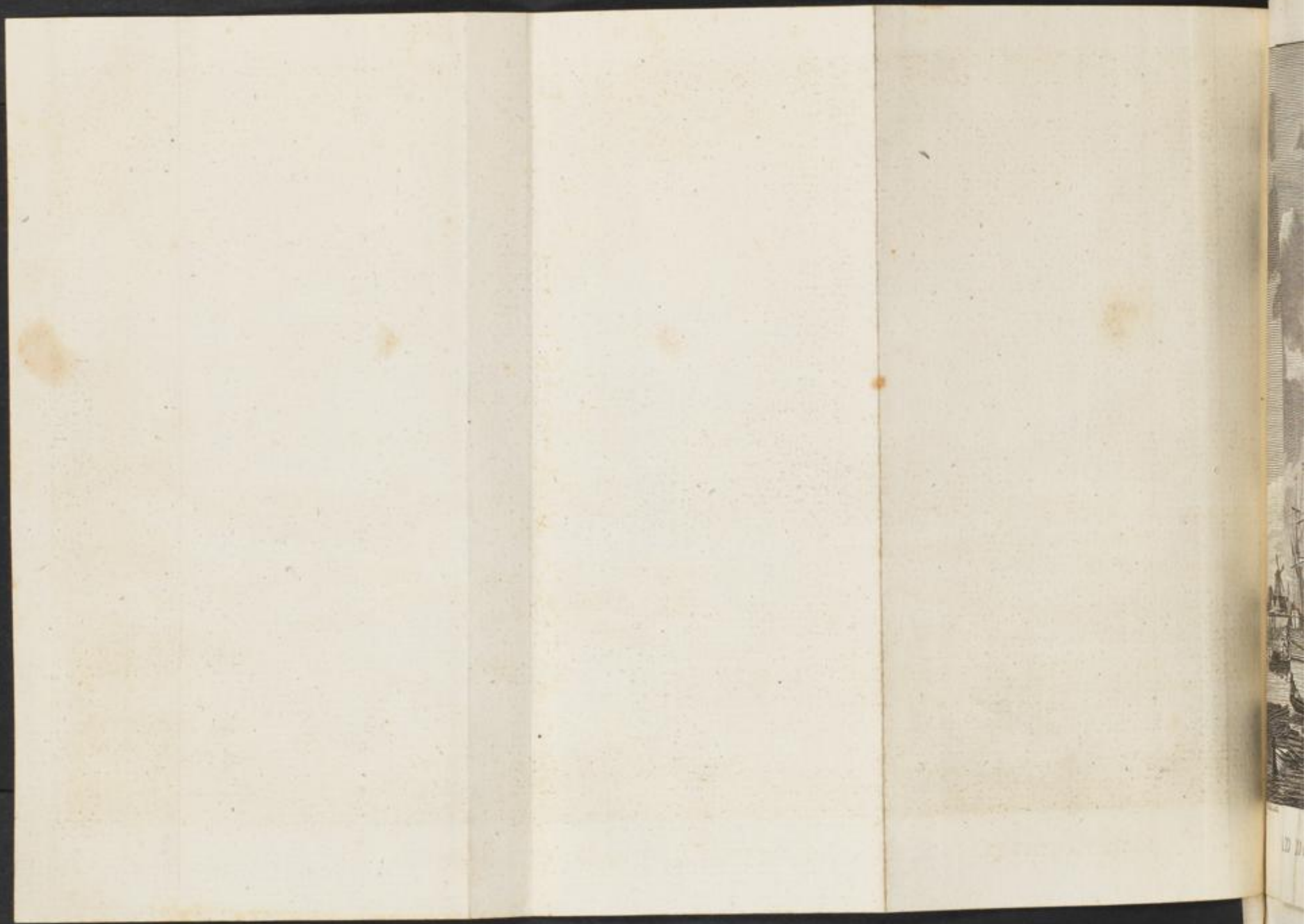

HUJN BIJ DE STAD BONN.

HET AFKOMEN VAN EEN HOUTVLOT OP DEN RHYN BIJ DE STAD BONN.

J. B. G. G. G.

J. B. G. G. G.

AD DORDRECHT.

HET SLOOPEN DER HOUTVLOTTEN VOOR DE STAD DORDRECHT.

est in be
ren op de
sijn opgel
aengedro
Over
Der een
Schieding
Een en
schop van
wien die
van Helle
den van d
der Court
Bout Mo
Tey of
Schieding
Mak. Stet
raal, van
die port,
dijngelen
heid, die
te in een
jan ind
wint. d
jan'le
Ten d
het gnd
goud
alleen a
rijt an
wijfche
Blauwe
dragers
Sint Pe
ne Sini

eerst in het Jaar 700 eenige Vischers-Hutten en Boere-Schuur-
ren op de plaats daar de Stadt naderhand gesticht is, zouden
zijn opgeslagen, eene gedachten, die wij onbekwaam zijnde
regentespreken, als mogelijk kunnen aanneemen.

OUDEHEID, GROOTE EN STERKTEN.

Dan ons tot de egte vraagbaake wendende, kan men de
Stichtingstijd van *Dordrecht* bepaalen in den aanvang der Elfde
Eeuw en wel naa het jaar 1008. In welk jaar *Ansfried* Bis-
schop van Utrecht en laatste *Graaf van Teisterband* Overleed,
wiens dood aanleiding gaf tot een merklijk verschil tusfchen die
van *Holland* en het *Sticht*. Wij weeten uit de Geschiedverhaa-
len van dien tijd, dat *Graaf Dirk de Derden* een gedeelte van
het *Graaffchap Teisterband* in zijne magt had, en daaronder het
Bosch Merwede, alwaar hij eenige Huizen onder den naam van
Terp of *Dorp* had doen oprigten, maakende daar bij eene ver-
fchanfing, die den naam kreeg van *Turdregt* of *Dordrecht*
Melis Stoke eenige jaaren daarna, gewag maakende (op 't jaar
1048), van de dood van *Dirk de IV.* zegt: tot *Dordrecht in*
die poort, werd hij belegerd en vermoord, uit welke twee
digtregeleu blijkt, dat *Melis, Dordrecht* doen voor een Stad
hield, die echter niet groot moet geweest zijn, om reden dat
'er in eenen Brief van Keizer *Hendrik de IV.* gegeeuen in het
jaar 1064, slegts van één Kapel te *Dordrecht* gewag gemaakt
wordt, die kort te vooren aldaar gesticht was, doch in welk
jaar 'er reeds een Kerk gebouwd werd.

Tot de bepaaing van de Groote van *Dordrecht* dient mede
het getal der Huizen en Inwoonders, dat van de eerste beloopt
3050, en dat der laatsten bijna agttien duizend. *Dordrecht* is
alleen aan de Landzijde bemuurd, en heeft twaalf Poorten, als
vijf aan de Land en zeven aan de Waterzijde, zijnde: *de Riet-
dijfche Poort*, 't *Melk Poortje*, *de Groote Hoofds Poort*, *de*
Blaauwe Poort, *Katharijne Poort*, *de Mazelaars of Zakke-
draagers Poort*, *de Vuil Poort*, *de groote Sluis Poort*, *de*
Spui Poort, *de Vrieze Poort*, *de St. Joris Poort*, en *de klij-
ne Sluis Poort*, ook heeft men 'er *de Oude Haven*, *de Wolle-*

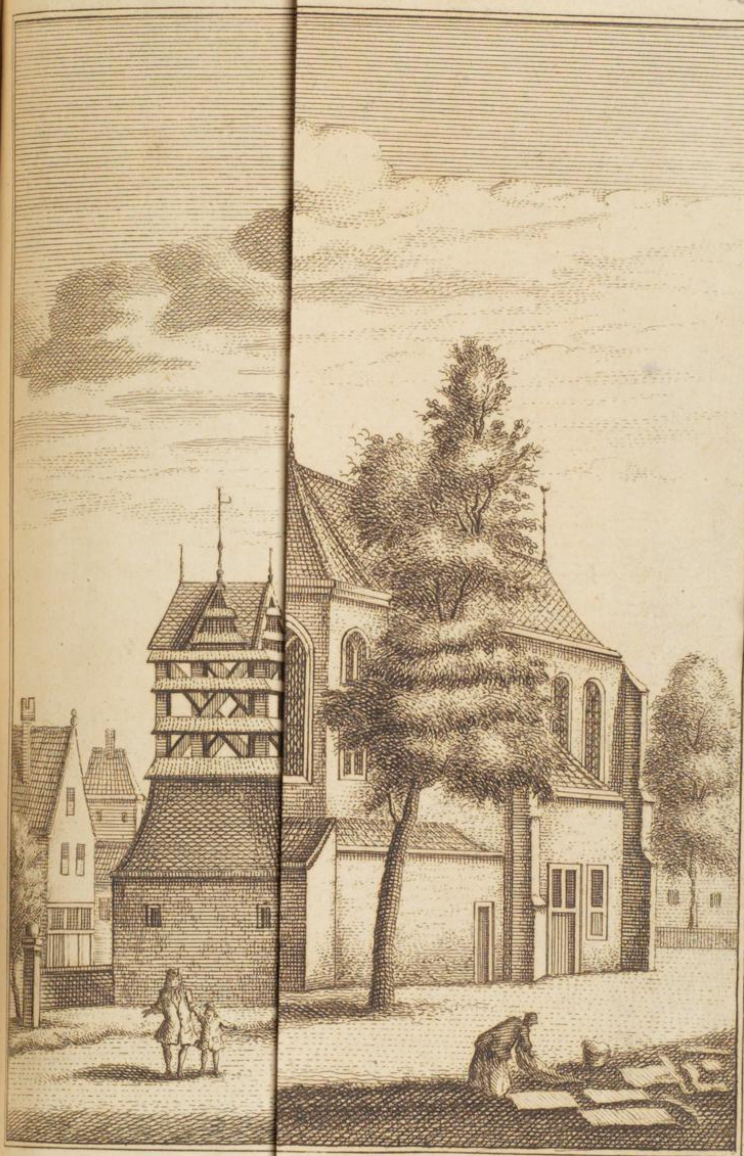
weevers, *Nieuwe en Kalkhaven*, en 't *St. Martensgat*. Zijnde (zo gezegd is) alleen aan de Landzijde bemuurt, welke bemuuring schoon in de 13de Eeuw aangevangen eerst in het jaar 1647 voltrokken is. Omtrend het einde der voorgaande Eeuw is 'er op de Groote Hoofdspoor een nieuwe Tooren gezet, zijnde een ronde Koepel met Koper bekleed, op welke een dunnen spits staat.

KERKLYKE GEBOUWEN.

Onder de Kerklijke Gebouwen dier Stadt, munt uit de *Groote Kerk*, staande in het westelijk gedeelte, niet verre van de Rivier, en was wel eer toegewijd aan de H. Maagd, vermoedelijk is dit de zelve, waarvan reeds gezegd is, dat ze in het jaar 1064 geslicht is, schoon 'er zijn die den aanleg en opbouw van dezen verschuiven tot het Jaar, 1339, dan 'er zijn echte stukken voorhanden, waar uit men kan bewijzen, dat dezelve al voor het jaar 1300 in wezen was. Het is een overkonstig gebouw, overal met steenen boven overwelfd, rustende op zes en vijftig graauwe Zuilen van Arduinstein. Zijnde met een konstig Orgel voorzien, De Tooren heeft geen spits, die 'er afgebleeven is, om dat men voor de grondslagen van het gebouw vreesden. Doch een schets daarvan ziet men in een Schilderij nevens het Orgel. In het jaar 1457 is een groot deel van deze Kerk verbrand, doch naderhand weder opgebouwd. In dezelve vindt men nog verscheidene deftige Graffteden van de voornaamste Dordsche geslachten, als: *Beaumont*, *Beveren*, *Bee-laarts*, *Blijenburg*, *Duik*, *Meerdervoort*, *Muis van Holij*, *van der Mijlen*, *de Witt* en anderen, in 1740 is 'er een fraaij koperen Hek, rustende op een marmeren voet voor het Koor geplaatst.

De *Nieuwe Kerk*, al vroeg in de veertiende Eeuw gesticht, was aan St Nikolaas gewijd, hebbende toen verscheiden Kappellen, drie Chooren en vijftien Altaaren. In het jaar 1568 werd deze Kerk door de Brandt vernield, en daarna doch veel kleiner herbouwt. Den 27ste Augustus des jaars 1572, werd in dezelve voor de laatste reizé, op de Roomsche wijzen door een Priester den Godsdienst verricht.

De

Gesigt van de Nieuw-Neuve .

Gesigt van de Nieuwe Kerk.

Vue de l'Eglise Neuve.

Althouck Kerck, wel eer t
 ien kercke en geboort in be
 gagen las den 1522, doch
 kerck, in andere tijde made v
 heb en niet meer die van
 kerck, die in 1522, op
 van kerck, alom begaven
 kerck in 1522 nog een Ker
 kerck van door de Wier
 kerck worden bekleed op
 arie de Kerck van Dordt
 kerck en opbehoed.
 De Wierkerck Gerformeerde
 in de Magistraat Kerck
 kerck voor de groene Vloed
 kerck wint bekleed do or 15
 De Engelse Predijck
 in den Kerck. De Kerck
 van twee door de Kerck
 kerck Leuwaert die in 15
 kerck wint, kerck den
 kerck de in een een geel
 kerck, kerck kerck. Go
 kerck in den Kerck hebben,
 kerck geboort van de Kerck
 kerck kerck opbehoed. Go
 Ten kerck der beboedigen
 kerck twee Kerck, als b
 H. Kerck of Predijck ker
 kerck doch voor een kerck
 kerck. Verder is sinter een
 kerck, het eerste was we
 kerck het tweede is gebouwd
 kerck Kerck pleeg te sinter
 kerck, als het Westkerck
 kerck in 't jaar 1575 nog een
 kerck H. Kerck, wel et

De *Augustijnen Kerk*, wel eer tot het Klooster van die naam behoord hebbende en gesticht in het jaar 1293, verbranden den 23 Augustus des jaars 1512, doch werd kort daarna mede herbouwd, in dezelve zijn mede verscheiden aanzienlijke Grafsteden, en onder anderen die van den vermaarden Jonker *Frans van Brederode*, die in 1490, op *Puttofs Tooren* aan zijnen wonden overleden, aldaar begraven werd. Buiten de *Vuilpoort* stond in het jaar 1572 nog een Kerk, gewijd aan *St. Adriaan*, doch werd toen door de Watergeuzen vernield. De drie gemelde Kerken worden bediend door agt Predikanten, behoorende onder de *Klasfis van Dordrecht*, men rekent het getal der Ledematen op agtduizend.

De *Waa'sche Gereformeerden* hebben een Kerk, die wel eer tot het *Magdaleenen Klooster* behoorden, doch om ruimte te maaken voor de groote Vischmarkt, is dezelve veel verkleind, dezelve word bediend door twee Predikanten.

De *Engelsche Presbijtrianen* hebben 'er mede een Kerk en één Predikant. De Roomschegezinden hebben 'er drie, waarvan twee door de *Jansenisten* bediend worden. De *Luther'sche Ledemaaten* die 'er tuschen de twee en drie honderd begroot worden, hebben één Kerk en Predikant; de *Doopsgezinden* die 'er maar een getal van zeventig Ledemaaten uitmaaken, verrigten hunnen Godsdienst in een Kerkhuis, waartoe zij één Leeraar hebben. Ook gebruiken de *Jooden* aldaar een gedeelte van de Klooster Kerk in de *Marienburg* tot de plaats hunner openbaare Godsdienstoeffening.

Ten dienste der behoeftigen en gebrekkige Ingezetenen, zijn 'er twee Gasthuizen, als het *Sacraments Gasthuis*, en het *H. Geest* of *Pesthuis* ter *Nieuwerkerk*, in welke laatste ook wel doch voor een korten tijd, arme reizigers geplaatst worden. Verder is aldaar een *Ouden Mannen en Ouden Vrouwenhuis*, het eerste was wel eer het *Minderbroeders Klooster*, en het tweede is gebouwd op den grond daar wel eer de *Baagijnen Kerk* pleeg te staan. Ook zijn 'er drie Kinder Gods huizen, als het *Weeshuis*, weleer het Klooster *Marienborn*, dat in 't jaar 1575 tot een Weeshuis bekwaam gemaakt werd. Het *H. Geesthuis*, wel eer het *Agniten Klooster*, aan hetzelfde

ven is naderhand een *Pesthuis* gebouwd, met bijzondere vertrekken voor Mannen en Vrouwen, en het *Armhuis*, waarin niet alleen Kinderen maar ook behoeftigen Mannen en Vrouwen onderhouden worden, is gebouwd in het jaar 1706. Het *Le-proozenhuis*, dient thans tot een *Krankzinnig, Verbeter, Dol en Tugthuis*, buiten dezen zijn aldaar nog verscheiden Hofjes, waarvan twee tuitmunten, dat van *Arend Martenszhof* en den *Armenhof*, enz. Uit de benaaming van deze Gebouwen, ziet men dat aldaar voortijds verscheiden Kloosters geweest zijn, buiten de reedsgenoemde, was 'er mede voor den tijd der Hervorming een *Graauwzusteren*, of *Klariske Klooster*, dat in het jaar 1579 tot een *Latijnsche school* vermaakt werd, waarin de Jeugd in de Grieksche en Latijnsche Taale, onder het opzigt van bekwaame mannen als nog onderweezen word. En tot verdere aankweeking der Geleerdheid, waartoe bij de Dor-tenaars een onuitbluschbaare zugt gevonden werd, werd in het jaar 1616 door de Regeering voor Stads Rekening een Bibliotheek aangelegt, die nog in wezen is op een kamer in het Stads Magazijn, boven de St. Joris Poort, staande onder het opzigt van de Scholarchen.

WAERELDYKE GEBOUWEN.

Onder de Waereldlijke Gebouwen verdient allereerst genaamd te worden het *Stadhuis*. Het eerste Gebouw dat daar toe ge- diend had, werd in het jaar 1383, geschikt tot een Hal voor de Kooplieden, doch omtrent het jaar 1544 werd het oude Stad- huis afgebrooken en de Hal tot een Stadhuis bekwaam ge- maakt. Merkelijke veranderingen onderging het zelven in het jaar 1680 en werd toen in dien stand gebracht zo als het genoegzaam nog is. Niet verre van daar werd in het jaar 1659 de *Beurs* gesticht. Omtrent ten Noord Oosten van dit gebouw werd in 1679 de *Vleeschhal* gebouwd. Wat verder van de Beurs of ten Noorden naderd men de *Munt van Holland*, men wil dat *Dordrecht* het recht der *Munte* al gehad heeft in het jaar 1064. Dat kan zijn, doch dat recht moet als dan niet uit- sluitende geweest zijn, wijl 'er in de veertiende Eeuw nog Geld te *Geertruijdenberg* gemunt is. Nergens heeft men tot hier

Gesigt van de Schutters Doelen alwaar het Synode in den Jaare 1618 en 1619 gehouden is. || *Vue du Doele, où le Synode s'est tenu en 1618 et 1619.*

*Gesigt van de Schutters Doelen de s'est tenu en 1618
in den Jaare 1618 en 1619.*

ter m d
 in mlt
 en Ma. P
 wten va
 rechen B
 de Mont
 meeling
 „ Des
 den voor
 en Weid
 zagen v
 beven,
 een res
 7. des
 dierve
 gemene
 Aandeg
 Weidich
 hebben
 hun een
 de volge
 dinstat
 dat met
 me den
 en niet
 lederen
 beken
 een te
 handte
 van v
 voorn
 opgegr
 dergel
 tot hi
 heiden
 mig ont
 kerven,

hier van dit recht een vollediger beflissing der geschillen hier uit ontstaan, dan in de Aantekeningen van den Achtbaare Hr. en Mr. *P. H. van der Wall*, in het tweede Stuk der *Handvesten van Dordrecht*, bl. 280 en 281 gemaakt op den *Voorrechts Brief van Hertog Albert van Beijeren*, gegeeuen aan de *Munters van Holland en Zeeland* van 4 Maart 1367. Aantekeningen die dubbel waardig zijn, te worden nageschreven.

„Deeze Handvest (zegt zijn Wel'Ed.) wordt met regt gehouden voor het oudste en eerste Privilegie, dat aan de Munters en Werkliiden van Holland geschonken is. Op Bladzijde 153^l, zagen wij wel dat voortgelijke voorregten, als deezen Brief bevat, aan eenigen, die, hier ter Stede, geld kwamen munten reeds verleend geworden waren; (door Hertog *Willem de V.* den 19 October 1355) dog wij merkten te gelijk aan, dat dezelve alleen hun opzigt haddden, tot de daarin met naamen genoemde personen. Dan deeze Voorregten van den Ruwaard *Aelbregt* betreffen zonder onderscheid, alle de Munters en Werkliiden tot de Munt van Holland behoorende. Met regt hebben zij zig derhalve, t'allertijd op deezen Brief, als op hun eerste en voornaamste Privilegie, 't welk den grond tot de volgenden gelegd heeft beroepen. Eer wij den zin en duisterheden daarvan ophelderen, zal het niet ondienstig zijn, naer twee voornaame zaaken onderzoek te doen: te weten, naer den oorsprong en het regt der Hollandsche Munten; en, ten anderen, naar de Plaats of Stad, in welke de Graaven alleréerst Geld lieten munten. Belangende het eerste; gaerne bekennen wij, dat wij, naar een naauwkeurig onderzoek, buiten staat zijn, om den oorsprong van het regt van den Hollandschen Muntslag aantewijzen. En schoon zulks ten opzigt van verscheiden Vorstendommen, Graaffschappen, en andere voornaame Heerlijkheden, ten duideliJKsten kunnen worden opgespoort, moeten wij echter volmondig toestemmen, dat dergelijke bewijzen, met betrekking tot de Hollandsche Munt tot hier toe ontbreken. Nietemin hebben voornaame Oudheidkenners zig der moeite niet onttrokken, om daar naar eenig onderzoek te doen. Welker gedachten wij wel waardig keuren, hier ten toetse te brengen.

„De naaftige *van Mieris*, is van oordeel, dat de Hollandfche Graaven, in en omtrent het jaar 1077 reeds het regt van den Muntflag geoeffend hebben. Hij ontleend een bewijs uit de Oorlogen, door hen, in dat tijdsgewrigt, tegen de nabuurige Friezen gevoerd. Hij begrijpt dat dergelijke Oorlogen zonder behulp van Geld, het geen bij vroeger en laater volken één der voornaamfte Zenuuwen van den Krijg is bevonden, tot geen gewenscht einde konde gebragt worden. Een tegenbedenking genomen uit de fchaarsheid of het gebrek van Metalen, tragt hij op te losfen met aantemerken, dat Graaf *Dirk de V.* de Hoofstad der Friezen, *Stavoren* geheeten zo strengelijk befreed, dat de Inwoonders gedwongen wierden, wilde zij lijf en goed behouden, den Graave vijfentwintighonderd Gouden Kroonen op te brengen; welke Stukken (zegthij) niet buiten de magt der Graaven geweest zijn, om dezelve met een ander beeldenis te bestempelen.

Dan, (dus vervolgd den Heer *van de Wall*) wijl dit verhaal 't geen *van Mieris*, uit de Jaarboeken van *Vossius* ontleend heeft, geenzints steunt op het getuigenis van gelijktijdige Schrijveren, en het uit onze oudfte en beste Chronijken kennelijk is, dat Graaf *Dirk de V.* het land tot zijnen dood toe, in volle vrede berecht heeft; zo merken wij aan, op het voetspoor van den voortreffelijke *Wagenaar*, dat het geenzints waarschijnlijk zij, dat de Hollandfche Graaven, toen ter tijd, of zelfs lang daarna, eenigen voet in *Friesland* beoosten de Zuider Zee gehad hebben. In de Keizerlijke en Graavelijke Brieven van dien tijd, die als onwraakbaare getuigen te houden zijn, vindt men fchijn nog fchaduw van zulk verdrag. De Giftbrief van den 30 October des Jaars 1077, waarbij Keizer *Hendrik de IV.* het *Graaffchap Stavoren*, aan de Utrechtsche Kerke fchenkt, maakt van *Dirk den V.* noch van zijne Oorlogen gewag. Billijk derhalven vermoeden wij met den Heer *Wagenaar*, dat men het verhaal van deze gewaande Oorlogen voor een verdigzel houden moeten, in welk vermoeden wij bevestigd worden, uit aanmerking van het verfchil, dat bij de Hiftoriefchrijvers, ten aanzien van de Penningen, aan die van *Stavoren*, ter betaling opgelegd, gevonden wordt. Sommigen fpreken van

vrijf

Gesigt vante St. George.

Gesigt van de Sint Joris Poort .

|| Vue de la Porte St George .

Gesigt van de Doelen .

|| Vue du Doele .

Gesigt van de Doelen .

vijf en twintig honderd, anderen slegts van *dertien honderd* kroonen, terwijl een derde soort, in dit opzigt niets bepaald.

Een tweede bewijs ontleend van *Mieris*, uit eenige onkenbaare penningtjes, die in de Muntspiegel van *Alkemade* gevonden worden, en welke die aan sommigen van onze oude Hollandsche Graaven toeëigend, maar wie ziet niet, dat deze rede-neering geheel willekeurig is, en niets minder dan gegrond zij. Zij komt hier op uit: daar zijn oudere Hollandsche Muntslagen, dan *Alkemade* te voorschijn brengt, derhalven behooren dezelve tot den leeftijd van *Dirk den V.* Om met eenige trap van waar-schijnlijkheid, over de oudheid dier penningtjes regt te kunnen oordeelen, had van *Mieris*, die moeten ten voorschijn brengen. En zijnze bij gebrek van Randschriften, en door hunne eenvoudige gedaante, zo onkenbaar geworden, als van *Mieris* aanmerkt. waaruit weet hij dan, dat ze door *Dirk de Vde* of door eenige zijner voorzaaten gestempeld zijn geworden, en, zou men met gelijk regt, die Geldstukken niet tot laater tijden, ja zelfs niet tot eenen anderen, dan de Hollandsche Muntslag kunnen thuis brengen. Een ieder moet ligtelijk hier uit zien, dat dit bewijs van geen meerder klem zij, dan het voorgaande.

Tot nog vroeger tijdstip brengen die Schrijvers de Hollandsche Muntslag, welke op het voetspoor van *Matthijs van der Houve*, van gedachten zijn, dat Keizer *Hendrik de IV.* de Stadt *Dordrecht*, in het jaar 1064 met het regt van den Muntslag begunstigd heeft. Doch wij wenschten wel, dat, de brief waarop die Schrijvers zig beroepen, te gelijk door hen ten voorschijn ware gebragt. Te vooren hebben wij gezien, dat de zo evengemelde Keizer, in het jaar 1064, een gedeelte van deze Stadt, en eenige nabijgeleegene Landen, aan de Utrechtsche Kerkvoogd hadt weggeschonken; doch in die gift-brief word van 't regt van geld te munten geen het minste gewag gemaakt. Ook is dat verhaal met de Gebeurtenissen van dien tijd geenzints overeen te brengen. Keizer *Hendrik* was op dien tijd, al te sterk gebeeten op de Hollandsche Graaf, om zijne Stadt met het regt van Muntslag te begunstigen: ten waar-men wilde stellen, dat hij dat voorregt aan de Stadt gegeven hebben in zo verre de Bisshop van Utrecht 'er meester

van was, doch hier voor is geen het minste schijn van bewijs. Het doet ook ons érachters weinig ter zaake, het geen de Heer *A. van der Meij*, in zijne fraaije uitgewerkte Akademische Verhandeling, *de Privilegiis Monetariorum Hollandiae*, ter bevestiging van het gezegde van *Matthijs von der Houve*, aanmerkt; want, schoon dees Schrijver bij allen, voor een Man van beproefden trouw gehouden werd, kan echter zijn getuigenis in zaaken van zo hoogen ouderdom, zo niet gesterkt, door gelijktijdige Schrijvers, of echte Handvesten, bij naaukeurige Oudheidken- ners geenzints de toets doorstaan. En of zulks niet zo zeer ten betoog van den oorsprong en oudheid der *Dordrechtse Munte*, als alleen bij geval, en ter gelegenheid, van het op- spooren der Naamsoorsprong, van die Stadt door hem is aan- getekend, kan in het wezen der zaake geene de minste veran- dering maaken. Een ieder, die eenige kundigheid heeft zal gaerne erkennen, dat het een algemeen zwak van de meeste der Nederlandsche Schrijvers is, en bijzonder van die, die in de voorige Eeuwen leefden, en inzonderheid ook van *M. van der Houve*, om de dingen van de allervroegste tijden afteleiden, even als of de Oudheid, daaraan een meerder luister bijzerten. Maar wel ligt zou iemand, tot bevestiging van de Oudheid der Hollandse Munten, zig kunnen beroepen op een *Handvest* van 't jaar 1097. Het oudste gedenkstuk, voor zo veel ons bewust is, waar in van *Hollandsche Ponden* gesproken word. Waarmede wij bedoelen het Privilegie, naar 't gemeen gevoe- len door Graaf *Floris den Iden*, in dat jaar aan die van Ou- derkerk geschonken. Doch den inhoud van dat stuk naauw- keurig inziende, zal een ervaren Oudheidkenner ras ontdekken, dat zulks tot latere tijd behoore. En van *Mieris* merkt 'er met regt op aan, dat 'er geene Handvesten, van dien aart dan na het jaar 1200 te vinden zijn. De plaats alwaar dien brief getekend is, bevestigt die gedachten. De *Haag* in laater tijd genaamd 's *Gravenhage*, was toen nog niet in wezen, men zal dezelve, bij geene gelijktijdige, noch geloofwaardige Schrij- vers, eerder dan na het midden van de 13de Eeuw gemeld vin- den. Met meerder grond eigenen wij dien Brief, dan toe aan Graaf *Floris den Vde*, deels om dat dezelve volmaakt overeen stemt

ten, met den v
netheden. Vol
Het Hendrik
Handvest gege
1213; 1217 en
meid word. C
jaars 1295 hie
waere te dring
tijt begopen zo
aangewezen, n
in denelven o
fuerius mit
die nular de
geen Ridder
is, zo bijt
geven is. Oe
zening van de v
zo sommige wil
geeven, den
dat de woorden
middeleeuw niet
ridder worden,
worden, of hiet
beeld te slaan,
Floris den V.
die zeve spre
woorden gezet
Dit meenen
ze Hollandsch
de de Elide
kan toekennen
Waarlijk
recht eens in
den III, die n
Graaflijk bewit
naartige van
dat het regt o

stemt, met den aart en inhoud, der Handvesten, door hem aan verscheiden Hollandsche plaatzen geschonken, deels om dat Heer Hendrik van der Lecke, op wiens verzoek de bewuste Handvest gegeven is, en verscheidene Brieven van het jaar 1285, 1287 en 1289 en anderen van dien tijd uitdrukkelijk gemeld word. Ook leert ons een Brief van den 10 April des jaars 1295 hoe diep deez' Ridder zig in 's Graaven gunst had weete te dringen, waarom wij liefst dien Handvest, tot dien tijd bepaalen zouden, en wel schoon 'er geen jaartal word bij aangewezen, niet laater dan tot 1277. Om reden, dat de Graaf in denzelven onder anderen zegt, *Preterea cum gladio accincti fuerimus militari vel uxorum duxerimus decem libras Hollandie nobis dabunt.* waar uit blijkt dat Floris den V. toen nog geen Ridder geslagen was, en daar dit eerst in 1277 geschiet is, zo blijkt dan klaarlijk, dat die Handvest voor die tijd gegeven is. Ons is niet onbekend, dat de Nederduitsche overzetting van de woorden *cum gladio accincti fuerimus militari*, zo sommige wille, zeggen: zoo wanneer wij ons in Oorlog be-
geeven, dan wij weeten, dat men zig daarin vergist heeft, en dat de woorden *gladio accincti militari*, in schriften van den middeleeuw niet anders te kennen geeven, dan wanneer wij ridder worden, of tot de ridderlijke waardigheid verheeven worden, of iets diergelijks. Om dit kortelijk met een voorbeeld te staaven, zenden wij onze Leezers tot een Handvest van Floris den V. in 1266 aan die van Leiden geschonken, daar die zelve spreekwijs gevonden word, en daar den Vertaaler de woorden getroffen heeft.

Dit meenen wij genoeg te zijn, tot betoog, dat men aan onze Hollandsche Graven, het regt van den Muntslag, geduurende de Elfde Eeuw, met geen de minste grond van zekerheid kan toekennen.

Waarschijnlijk is 't, dat de Hollandsche Graven, het Muntrecht eerst in de volgende Eeuw, en wel ten tijden van Floris den III. die zijnen Vader Dirk den VI. in het jaar 1157 in het Graaflijk bewind opvolgden heeft begonnen te oefenen. De naaftige van Alkemade gevolgd door van Loon, tekent aan, dat het regt om zilvergeld te moogen munten, door Keizer

Fre-

Fredrik den I. bijgenaamd *Barbarossa*, aan Graaf *Floris den III.* geschonken zij. Doch wijl dit al mede op geen gelijkijdige Schrijver steunt, worden wij tot hier toe wederhouden, om zulks als volkomen zeker aanteneemen; wij zeggen volkoomen zeker, om dat wij niet afkeerig zijn te vermoeden, dat de Hollandsche Muntslag, voornamelijk van de tijden van Graaf *Floris den III.* afteleiden. Het oudste leesbaare Muntje, met het beeld en den naam van *Floris den III.* aan den eene kant, en het rand-schrift *Hollant* aan de andere zijde, behoort voorzeeker aan hem, gelijk met klem van reden, door *Alkemade* en *van Loon* is aangewezen waarschijnlijk had *Floris den III.* die in goede gunste stont, bij Keizer *Fredrik de I.* zig daar van zo wel weten te bedienen, dat, die hem het recht van de Muntslag toefond, of ten minste bij oogluiking heeft toegelaaten, welk laatste ons het waarschijnlijkste voorkomt, deels om dat 'er geen Keizerlijke Brieven voor handen zijn. waar bij het regt van de Munte, aan de Hollandsche Graaven, of aan eenige van huane Steden geschonken is, deels om dat onder de Regeering der Roomsche Keizers, die voor *Rudolf de I.* welke in 1273 den Keizerlijke throon beklom, geregeerd hebben, verscheiden Vorsten en Graaven, het regt van de Muntslag, uit hoofden van het grond of Territoriaal regt, reeds met 'er daad bezaaten, en daarvan metter daad gebruik maakten. Maar wel ligt zal het vreemd schijnen, dat onze Hollandsche Graaven, dit regt van de Muntslag, veel laater dan de Utrechtsche Bischoppen geoeffent hebben, die in het jaar 937 zulks reeds van de Roomschen Koning verkreegen hebben. Dan men moet in aanmerking neemen, dat, dit aan het groot gezag der geestelijken van die tijden, waardoor zij bij de Keizers veel vermogten, toe te schrijven zij. Hierom gelijk anderen reeds hebben aangemerkt, zijn verscheiden Bischoppen, Abdijen en Geestelijken Gestichten met het regt om geld te munten, eerder dan de Waereldlijken Vorsten begunstigd geworden, maar na dat *Floris de III.* en zijne Opvolgers, de zijde van het Keizerrijk meer en meer begonnen aan te kleeven, zo hebben de Keizers niet alleen het regt van den Muntslag, aan onze Graaven, bij oogluiking toegeestaan, maar ook in laater tijd de wettigheid, daarvan openlijk erkend. Keizer

L.

Leijgij van
den 19 Maan
den Model d
verprijen.

Wie nu de
allereerst Geld
bejapen, sch
naken te Dord
Want alhoewel
III. Dord den
word en veel
van Ponden
zonder munt
leveren egter
welker eener
waarom men
bl. 66. ten d
like Muntje
of deze Sta
van de over
nder andere
Jan 1410. Zijn
de Stad Dord
Heug Jan van
11 November
den 17. bezwo
muntten. In d
„ hem dat wij
„ en noch ot
„ onse hoefde
„ ende bij Ce
„ Dordrecht
the woorden
„ maaken, dat D
Muntslag, met
sche Steden,
toor ook nog

Lodewijk van Beijeren vond goed, om bij een open Brief van den 19 Maart des jaars 1339 den Hollandſchen Muntſlag tot een Model of Voorbeeld aan Hertog *Reinoud van Gelder* aan te prijzen.

Wat nu de plaats betreft, in welke de Hollandſche Graaven allereerst Geld deden muntten, durven wij met geen zekerheid bepalen, ſchoon het ons zeer waarſchijnlijk voorkomt, dat zulks te *Dordrecht* als de Hoofdſtad van Holland geſchied zij. Want alhoewel op de overgebleevene Muntjes van *Floris den III. Dirk den VII. en Willem de I.* alleen *Hollant* geleezen word en verſcheide Gedenkschriften, der 13de Eeuw, ſlechts van *Ponden en Schellingen Hollandsch* gewag gemaakt word, zonder aanduiding van de plaats, waarin ze geſtempeld zijn, leveren egter ſommige Penningies van Graaf *Floris de IV.* op welke eener zijde geleezen word *MONETA DORD'CI*, waarvan men de afbeelding ziet in *Alkemade's Muntſpiegel*, bl. 46. een duidelĳk bewijs op, dat ten zijnen tijden de Graaflijke Muntſlag, reeds binnen *Dordrecht* gehouden werd. Dan of deze Stad in de vroegſte tijden, dit voorregt met uitsluiting van de overige Hollandſche Steden geoeffent heeft, zullen wij nader onderzoeken, uit de Handveſt van den 20 Junij van het Jaar 1418. Zijnde een der Voornaamſte Voorrechtsbrieven die de Stadt *Dordrecht* bezit, en aan dezelve geſchonken, door Hertog *Jan van Beijeren*, en door *Filips van Bourgondien*, 11 November 1425 bevestigd, naderhand door Keizer *Karel den V.* bezwooren, en tot op heden dezen dag nog in volle waarden. In dezelve word ten opzigte van *de Munte* gezegt:

„Item dat wii onze Munte van *Hollant* tot geenre tijden openen noch ordineeren en ſullen, dan bii onſen rade ende bii onſe hooftſteden als *Dordrecht, Haarlem, Delft, Leiden*;

„ende bii Conſente ende Ordinantie van hen luden ende *die t Dordrecht te leggen ende nergent anders.*” Uit welke laaſte woorden *die t Dordrecht leggen*, ten klaaſte is optemaaken, dat *Dordrecht* voor het jaar 1418, het regt van de Muntſlag, met uitsluiting van de andere Hollandſche en Zeeuwsche Steden, voor het jaar 1418 niet bezeeten heeft. Waar-door ook nog nader beweezen word de onbeſlaanbaarheid van

de

de Privilegie van Keizer *Hendrik den IV.* van het jaar 1064, waar van boven gewag gemaakt is. Buiten tegenpraak is het echter, dat de Munt van Holland en Zeeland, gemeenlijk van ouds binnen *Dordrecht* haare duurzame en gewoone zitplaats gehad heeft, doch, dat moet niet zo zeer aan de kracht van eenige bijzondere Handvesten, als wel aan een standvastig gebruik worden toegeschreeven. Waarom 'er ook niet zonder reden, in 't Groot Privilegie van Vrouw *Maria van Bourgondien*, van 14 Maart 1476 gezegd word, dat het is *naer ouden herkomen*. De Munt van *Floris de IV.* is reeds aangetoond binnen *Dordrecht* geslagen te zijn. In 1376 had *Albert van Beijeren*, last gegeven, tot het aankooopen, van een huis aan de Landzijde der Stad, om 'er de Munt in te houden. Daarenboven, zijn 'er geen bewijzen, dat men gedurende de Graaflijke regeering, elders dan in *Dordrecht* een Hollandsch Munthuis gehad heeft. Schoon men hier tegen zou kunnen inbrengen, een Penning door Graaf *Floris den V.* te *Medemblik* gestempeld, dan dit Muntstuk leverd geen voldoende bewijs op, dat daar ter plaatze een vast Graaflijk Munthuis geweest is. Mooglijk liet Graaf *Floris* naar de gewoonte van die tijden, zijne Munters, in den Krijg tegen de Westfriezen, bij zig hebbende, te *Medemblik* na dat hij die Stad onder zijne magt gebragt had, en, in het jaar 1288. met wijdlustige voorrechten beschonken had, eenig geld munten, om zig daarvan in het verder ten onderbrengen der Friezen te bedienen. Welligt maakten hij gebruik van het Munthuis, dat volgens een Brief van Keizer *Otto den III.* reeds in die Stad in het Jaar 966 in wezen was. Om te zwijgen dat de Penningen, te *Medemblik* gezweegen, zo daar ten tijden van *Floris den V.* een Munthuis in wezen was, voor geen *Hollandsche* maar voor *Friesche Muntslagen* moeten gehouden worden, want als dan zou men zig met het even hetzelfde régt kunnen beroepen, op de Munt van *Stavoren*, die, die zelve Graaf, bij zijne Handvest, welke hij in het Jaar 1292 aan die Stad verleenden, uitdrukkelijk met het recht der Tollen, voor zig behouden had. Het maakt wijder in dat oude herkommen geene wezenlijke verandering, dat *Aalbrecht van Beijeren* in het jaar

1393.

DORD
1393. en Fl
ind, voor e
en de hand
gebouwen
de oogen
religieuze.
efening der
Dordrecht g
en Westfrie
is, al elders
Dit blijk
het jaar 141
heden 100.
een overpro
ngen en Gr
en Westfrie
rende, gedur
van van He
zulk te vi
Ugure van
geenl hebbe
waars gebou
is, ten tijden
opkniest nog
Holland:

MONT

Munte,

DIT IS

EN D

Zijnde een g
ne ruime Va
vele Schoone

1393, en *Filips van Bourgondien* in 1429 de Munt van Holland, voor een korten tijd, de eersten naar *Geertruidenberg*, en de laatste naar *Zevenbergen* hebben overgebracht wijl deze gebeurtenissen, aan de oneenigheden, die tusschen de Stadt en de opgenoemde Graaven, toen ter tijd ontstaan waren zijn toefschrijven. Wyl het doch kennelijk is, dat kort na de vereffening der geschillen, de Munt gelijk voorheen, weder te *Dordrecht* geplaatst werd. Wat in laater tijd, toen de *Zeeuwen* en *Westfriezen* een bijzondere Munt gingen oprigten gebeurd is, zal elders te paffe komen.

Dus blijkt dan, dat de Munt, en het recht der Munte sedert het jaar 1418 aldaar gevestigd is, en heeft stand gehouden tot heden toe. Dat naier zoude kunnen worden aangewezen uit een overgroot aantal van voorrechten geschonken door de Hertogen en Graaven uit den Huizen van *Beijeren*, *Bourgondien* en *Oostenrijk*, aan de Munters en Werklieden, daartoe behoorende, geduurende hunne regeeringen, bevestigd door de Staaten van Holland in den Jaaren 1575, 1585, 1633 en 1672, zulks te vinden in de Handvesten van *Dordrecht*, volgens de Uitgaave van den Heere *van de Wall*. Het gebouw dat wij gezegd hebben, te staan ten Noorden de *Beurs* is onzeker wanneer gebouwd, dan dit weet men dat het zelve herbouwd is, ten tijden van Keizer *Karel den Vden* blijkende uit het opschrift nog voor dezelve te leezen onder het Wapen van Holland:

MONETA DIVO CAROLO V. COES dat is:

Munte, als den vergoden Karel den Vden Keizer was.

en wat lager leest men

DIT IS DE MUNTE DES ROOMS KEIZERS &c.

EN DE GRAEFLYKHEYTS VAN HOLLAND.

Zijnde een groot aanzienlijk gebouw, bestaande uit verscheidene ruime Vertrekken, waarvan uitmunt de Regtkamer, die met veele schoone Schilderstukken en afbeeldingen der Muntmees-

ters voorzien is. De daartoe behoorende zijn, één Waardijn, één Muntmeester, twee Provoosten, twee Gezwoorene, één Griffier, en één Esfaijeur. Verder verscheide Muntmeesters en Knaapen of Gezellen genaamd, één Stempelsniider, één Smit, welke alle van behoorelijke instructien voorzien zijn.

De verdere Gebouwen zijn twee *Waagen*, vier *Kraanen*, de *Kolveniers Doele*, berucht door twee bijzondere gebeurtenissen, behoorende tot de Kerkelijke Geschiedenissen dier Stad, als eerst de Prediking der Gereformeerde op de plaats der Doele onder eenen Lindenboom in 't Jaar 1572. en ten tweede de houding van de *Dordsche Synode* en 1618 en 1619 op de groote bovenzaal van dit gebouw. Verder de *Voetboogs*, *St. Joris* en *Heelhaaks Doele*. De *Bank van Leening* enz.

REGEERING.

In de Regeering van *Dordrecht* is groot verschil met die der andere Steden van Holland, in dezelve zijn nu en dan groote veranderingen voorgevallen, en zelfs nog in deeze en in de voorgaande Eeuwen, na de dood van *Willem de Ilde*, als Stadhouder van Holland in 1650, werd op 22 Julij een nieuw Reglement gemaakt, dat weder veranderd werd 11 Augustus 1655 en 25 Julij 1669, met de weder invoering van het Stadhouderfchap, werd ten tijden van *Willem den Ilde*, 24 Maart 1674 weder een nieuw Reglement gemaakt en na deszelfs dood onderging [dit] weder verandering, zo als te zien is uit het Regeerings Reglement van 20 Januarij 1703 de laatste verandering geschieden den 20 April 1740 door de Staaten van Holland, en ook het Reglement toen beraamd en vastgesteld moest weder hervormt worden, met de aanstelling van Prins *Willem den IV*. tot Stadhouder, in 't Jaar 1747. En geduurende de tegenswoordige binnelandfche troubles, werkt men aldaar ijverig ter wegneeming der ingesloopenen abuizen, en bijzondér ten aanzien van de verkiezing der goede Luiden van Achten, over welker verkiezing geduurende het Stadhouderfchap van *Willem de Ilde* de grootste oneenigheden tusschen *Dordrecht*, *Amsterdam* en den Stadhouder ontstonden.

Het

het gancbe Licham der
Collegien: den Oudraad zij
had, de goede luiden van
in den Hofschout, den Vo
Scheep, waarbij nog kom
Verrijen, welke men als l
Collegie van Scheepen vindt
jaar 1694, door de benam
Jaenen dunn, werd bij een
Borgmeesteren gekon om re
Scheepen en twee Burgan
Holland komen worden. I
ming van Scheepen niet
blijft van elders, dat Sche
zie waren, en te zamen me
houden. In een Privilegi
des Vins Scheepen en V
tunen in die wadden,
Stellen. En in een vinger
zaan van Rindvleesch. Va
kegeld op vijf en wintert
net, zo dat gene vromste
reij, geene keure wiede
Scheepen en Randen, tot
afge verandering werd ge
vermiedigd werden. Dat best
van 1650, 1674, 1703 en
wijf die het zij, waar uit
moet beoordeelen. Te m
Overrijden van den Stadou
van Holland en Westvrie
den, van te genieren hij
haar eigene Weibouderfche
hebben, en ook in die v
bevestigd zij geworden.
laste, die zig daarvan b
meest nodig, wijf aldaar
XII. Deel.

Het gantſche Lichaam der Regeeringe aldaar beſtaat uit twee Collegien: den Oudraad zijnde de veertig Vroedſchappen der Stadt, de goede luiden van Agten; en het geregt, beſtaande uit den Hoofdſchout, den Voorzittende Burgemeester en negen Schepens, waarbij nog komt het Collegie der Mannen van Veertigen, welke men als Keurheeren moet aanmerken. Het Collegie van Schepenen vindt men aldaar reeds vermeld op het jaar 1294, door de benaaming van *Heijman Suus*, en twee Jaaren daarna, werd bij een Handvest van *Jan van Avennes*, Borgemeesteren gelast om te kiezen op St. Michielsdag, negen Schepenen en twee Burgemeesteren, tot dat hij Graaf *Jan* in Holland komen zouden. Dan schoon de naamlijst of benoeming van Schepenen niet bekend is voot het Jaar 1294. Zo blijkt van elders, dat Schepenen reeds in het Jaar 1252 in wezen waren, en te zamen met de Raaden deel aan de Regeering hadden. In een Privilegie van 1284. belooft Graaf *Floris den Vden* Schepenen en Raatsmannen te zullen maaken in te zetten in alle manieren, zo als zijn Heer Vader die pleeg te stellen. En in een vroeger Handvest van 1342 draagen ze den naam van Raadsluiden. Van ouds was het getal der Raaden bepaald op vijf en waarin nevens de Schepenen leden van 't gerecht, zo dat geene vonnisſen geweſen, geene rechtspleeging verrigt, geene Keure wierden gemaakt anders dan op naam van Schepenen en Raaden, tot zo langen dat daar in, in 't jaar 1652 verandering werd gemaakt, en die Raaden voor altoos vernietigd werden. Dan best zal 't zijn de Origineele Stukken, zo van 1652, 1674, 1703 en 1740 hier in zijn geheel te plaatzen, wijl die het zijn, waar uit men van de waare geſteldheid kan en moet beoordeelen. Te meer daar het bekend is, hoe na het Overlijden van den Stadhouder Prins *Willem de II.* de Staaten van Holland en Westfriesland, aan de Steden het aanbod deden, van te genieten bijzondere Octroijen tot beſtelling van haar eigene Wethouderschap, de meeste daar van zig bediend hebben, en ook in die voorrechten, door s'Lands Souvraïn bevestigd zijn geworden. De ſtadt *Dordrecht* was geen van laafte, die zig daarvan bevoordeelden, en had het ook wel meest nodig, wijl aldaar wegens de benoeming en verkiezing

XII. DEEL.

K k

der

Goede Luiden van Agten, sedert eenige tijd zo veele beweegingen ontstaan waren, die men allen door middel van zodanig Octroij, kon vernietigen, en in vervolg voorkomen. De Regeering zig dan met het hier volgende stuk vervoegd hebbende tot de Staaten, verwierven kort daarna Octroij op het zelve, en schoon het zelve wel in laater tijd eenige veranderingen ondergaan heeft, zo is met het zelve doch den grond gelegd tot de forme der Hedendaagsche Regeering dier Stad, en voornamelijk is daarin den Grond gelegd, tot de bepaaling en vaststelling van 't Getal der Leeden, die den Oudraad zouden uitmaaken. Zie hier 't Reglement wegens de Magistraats bestelling, gearresteert 22 Julij 1652.

„ De Ridderfchap Edelen en Steden van Holland en Westfriesland reprefenteerende de Staten van denfelfen Landen doen te weeten. Alfoo ons verthoont is bij den Borgemeesters, Schepenen, Raden, Oudraden en Goede Luijden van den Agten, midsgaders die van de Veertigen der Stadt *Dordrecht*, hoe dat zij Verthoonders ter Occasie ende achtervolgends de resolutie bij ons genomen op den viij December xvje vijftigh, mitten anderen overwogen hebben in hoedanighe manieren de bestellingen der Magistraten binne hare Stede voortaan ten meesten dienste en de ruste van de goede borgeren ende ingefeten van dien fouden mogen geschieden naer rijpe deliberatie van raden goetgevonden ende gearresteert hadden de punten en de articulen hier naer volgende.

Art. I. Eerstelijk dat het getal van de dienende ende oude Magistraat sal worden gebragt op veertig perfoonen boven den Heer Officier, ende het overig getal te laten uitslerven (dan hier aan is eerst na het jaar 1703 voldaan) en dat van nu voortaan in plaats van negen Schepenen en vijf Raden de Banck van Justitie alleen in negen Schepenen sal bestaan.

Art. II. De Heere Borgemeester van de Gemeente zal verkoozen worden naar de Privilegien enae oude onverbreeklijke Observantien uijttien outraedt wel verstaande dat denfelfen niet minder als veertigh jaar oudt zal zijn. (*Meer dan eens en bijzonder in 't Jaar 1656 viel over de verklaring deeser woorden bij het Gerecht eenige bedenking. De Uitspraak der*

Staa

Staatē daarop gedaan in het Jaar 1669 schein dit alles weg te neemen. Zie Handv. bl. 1840) en ook een ingebooren Borger der Stadt Dordrecht.

Art. III. Dat voortaan nijemant sal worden gecoren tot Schepen, ten zij dat hij sal hebben de naervolgende kwaliteiten als namentlijk, dat hij niet jonger zal mogen zijn dan dertig jaaren, dat hij sal moeten zijn een ingeboore borger als vooren ten ware dat hij getrouwt zijnde aan een borgers dochter en zijnde een Hollander, thien jaaren na zijn Huwelijxdag binnen Dordrecht voorfz. aan den anderen hadde gewoont, doende professie van de Gereformeerde religie gegoet zijnde twintig duisent guldens (*dit werd aangemerkt als strijdende met de Handvest van Hertog Jan van Beijeren van 20 Junij 1418. Waarvan hier voor reeds gewag gemaakt is*).

Art. IV. Dat voortaan nijemant tot acht zal worden genomineert ende gecooen dan die geene die gequalificeert is gelijk van Schepenen is gespecificeert ende uitgedrukt staat, hebbende den ouderdom van achtentwintig jaaren ofte daar over, zijnde gegoed tot tienduizent guldens (*ten opzichte van de Qualificatie van gelijke als Schepenen, heeft ook naderhand meer dan eens verschillende bedenkingen veroorzaakt, namelijk of dit ook moet worden uitgesprekt tot de verboden graaden van Maag en Zwagerschap, dan of daar bij enkel in aanmerking moet komen, derzelver inboorting en borgerschap en Godsdienst. Doch schoon 'er geen Privilegien zijn, waarin van Maag of Zwagerschap der Achten bepaaing gemaakt word, zo hielden echter in het Jaar 1657 de verkiezing der Agten waarbij het dus ook niet in acht genomen was, sommige leden van den Oudraad de nominatie daarom defecteus, en gelastende de Dekenē der Gilden, om zig in het vervolg te gedragen naar het verdrag van 1647. en dit Reglement van 1652. In het jaar 1703 twee Zwagers Adriaan Wilmart en Jacob van Wezel op de Nominatie gebragt zijnde werden dezelve als strijdig met het Oñtroij aangezien, en uit dien hoofden niet gelegitimeerd. Waar uit men dan zien kan, dat de Regeering niet altoos van een en 't zelve begrip was; in een Concordaat tusschen Wethouderschap en Gildens van Dordrecht gemaakt in 1437 word wel*

gesproken dat geen twee Broeders, noch Vader en Zoon te gelijk zullen wesen in het gerecht, maar de bepaaling van Zwaagers of aangehuwde broeders, had men daar bij vergeeten te bepaalen of onnodig geoordeeld, dan om te zeggen, dat door die onachtzaamheid, aan zwaagers juist een vrijheid zou ge-laaten zijn, die aan Broeders ontzegt was, durven wij ons niet vermeeten, schoon ons zulks niet waarschijnlijk voor- komt).

Art. V. De Veertigen zullen volgens de Privilegien naer dat sij alvooren de afgestorvenen met besloten Biljetten hebben ge-suppleert van gelijke Nominatie alsoo bij beslooten biljetten doen van het dubbelt getal van Schepenen, te weten het eene jaar thien ende het volgende jaar daaraan acht perfoonen mits acht nemende dat door dezelve nominatie het getal van veertigh perfoonen in den Oudraedt als vooren geseijt is nijet comen te excresceeren en sal tot dien eijnde bij de Secretaris acht dagen voor de nominatie een lijste gemaakt ende in de groote kamer opgehangen worden van alle die geenen die nominabel zijn ten einde dat de electie in 't reguard van verboden graden van consanguiniteit ofte affiniteit conform zij de Privilegien.

Art. VI. Dat de goede luiden van den achten fullen genomi-neert worden bij de Deekens van de Gildens volgende het ac-coort van den jaare XVJC zevenveertig gequalificeert zijnde gelijk uit 't vierde point hier boven geëxpresfeert staat.

Art. VII. De Electien van de Schepenen en de goede luiden van den achten fullen worden gedaen bij de dienende ende oude Magistraeten bij beslootene biljetten.

Art. VIII. Ende sal noch nominatie noch verkiesinge van Borgemeesteren, Schepenen, Veertigen ende Goede Luiden van Achten door de Veertigen of de dienende ende Oude Magistraeten mogen bij der hant genomen worden voor ende aleer defelve haer met eede fullen hebben geprugeert dat zij met niemant directelijk of indirectelijk door haer zelven of door haer zelven of door anderen in eenigerhanden manieren hoe het ook zouden moogen zijn gesproken gecorrespondeert of gehandelt hebben of van iemant daar van aangesproken of be-moeijt zijn geweest maar dat zij alleenlijck daar toe fullen

nom-

nomineeren ende verkiesen die zij in haare Consientien fullen oordeelen gequalificeert ende bequaam te zijn gelijk mede de goede luiden van den achten in het verkiesen van den Burgemeester haer insgelijx met eede als vooren fullen expurgeeren, noch onder den ander off met eijmant anders daar over te hebben gesproken ofte gecorrespondeert.

Art. IX. Ende fullen de Burgemeesters Schepenen Veertigen ende de Goede luiden van den Achten in dier voegen vercoren sijnde tot geene bedieninge geadmiteert worden voor ende aler zij haer met solemnele eed fullen hebben gepurgeert van deselve bedieninge door haar selven noch door anderen directelijk of indirectelijk te hebben gebrigeert of haar daar toe aangeboden (in het jaar 1663 ontstond over het regte verstand dezer laatste woorden aldaar eenig misverstand. *De Oudraad was van begrip, dat men daar door moest verstaan, dat naar de ampten zo binnen als buiten de Stadt, vallende breeder in 't IX en XII. Art. gementioneerd, niet om was gesolliciteerd of daar na geslaan*).

Art. X. De Thesauriers fullen gecooen worden naer het oude gebruik in alles gequalificeert als hier vooren in Art. 3 van Schepenen is gementioneert ende mede gehouden zijn eedt te doen naar het zelve ampt directelijk noch indirectelijk te hebben geslaan of gebrigeert.

Art. XI. Alle perfoonen in bediening zijnde van comtable ampten aan de stadt neijmant buitgesonderd fullen voortaan totte regeering off Magistratuure derselver Stede nijet mogen gepromoveert worden maer die tegenwoordich beijde in magistrature en bedieningen van sodanige Ampten zijn zullen deselve ampten mogen behouden met dien verstande, dat naer derzelver overlijden afstand of experatie van den tijdt andere bequame ende sussante perfoonen buijten de regeering zijnde, in derselver plaatsen zullen worden gesurrogeert onder behoorlijke cautie haarer administratie van seekere somme naer gelegenheid van de ampten gelijk bij de Resolutie van den VII Junij XVIIIC twee en vijftig in den oudraad is vastgesteld. Welke alsoo gesurrogeerde perfoonen, niet en fullen mogen tot Schepenen, Veertigen of Achten vercooren worden, als na dat deselve haar van haar, comtable ampten reeckeningen be-

wijzen en de reliquia ten genoeg van den Oudraadt fullen hebben ontlast en gefuljvert.

Art. XII. Alle perfoonen totte ampten ende bedieningen van Collegien buiten de ftadt vallende te weeten ter vergaderinge van de Staaten Generael Raet van Staaten Gecommitteerden Raden van Holland ter admiraliteiten Reeckenkamers van de Generaliteit ende van Holland zullen mede bij Secreete Biljetten worden genomineert ende fullen die geenen die daertoe genomineert zijn alvorens ter Vergaderinghe van de Heeren Staten van Holland ende Westvriesland voorgedragen te worden mede moeten sweeren als van de Burgemeester Schepenen Veertighen ende achte boven is gefeijt ende aangaande de ampten binnnen de Stadt te weeten ter Weescamer ten belijde van Stads Saeken Godtshuijsen Colonellen Schutmeesters Kerkmeesters Heemraaden Schout van acht dagen *Bewinthebbers van de Oost en Westindische Compagnien* fullen insgelijks met secrete biljetten gecooen worden als vooren ende voorts alle Officien fullen vergeeven worden naer ouder gewoonte. Ende fullen binne de Stadt in alle de Collegien de heeren haren rang ende fessie hebben naer den tijdt dat sij in de Magiftraat fullen zijn gewonnen uitgefondert den Heer Borgemeester die alomme fal hebben d'eerfte fessie ende d'oude Borgemeesters naa haaren rang dat zij Borgemeesters gecooen zijn geweest 't welke ook also in de vergaderinge van den Oudraadt de Schepenen daar onder begrepen plaatse fal hebben ende also werden gepractifeert.

Art. XIII. Den dach van drie Coningen avont fal vast blijven tot verkiesinge van alle ampten ende commissien die men van outs gewoon is als dan te vergeeven ten waare middelwijle ijemant quame aftensterven welkers plaatse noodfaaklijk bij furrogatie diende gefuppleert te worden.

Art. XIV. Ende fullen geene Pensionarisen of Secretarisen geduurende haare functie onder het getal van den Oudraadt mogen gereeckent werden gelijk ook geen van derselver clerquen off suppoosten nominabel veel min eligibel fullen wesen geduurende derselver functie tot eenige Magiftraure Veertigen of Achten. Blijvende al het geene de Regeeringhe der voorz.

Sto

Stede is concerneerende hier inne nijet specifieke aengeroert op den ouden voet.

Ende op dat alle 't gunt voorfz. is in dier voegen bij allen ende een ijegelijk in 't toekomende onverbreeklijk mochte worden geobferveert onderhouden ende naergecomen foo waren de verthoonders te rade geworden haer ten dien finje te addressfeeren aen ons ootmoedelijk verfoekende dat het onse goede geliefte mochte zijn alle het zelve met onze fouveraine macht te becrachtigen ende tot een eeuwigduurende weth té confirmfeeren ende bevestigen daer toe verleenende onse gewoonelijcke brieven van Ocfroij en Communij forma. Soo ist dat wij de fake ende verfoek voorfz. onvermerkt hebbende ende de verthoonders willende gelieven uit onse rechte wetenschap, fouveraine magt ende autoriteit der voorverhaalde keuren ende ordonnantien in allen deelen, punten ende articulen hebben goetgevonden geapprobeert ende geratificeert vinden goet approbeeren ratificeeren defelve mits desen ten effeete omme als een eeuwigduijrende weth ende ordre binnen de voorfz. Stede *Dordrecht* te werden naergecomen ende onderhouden lastende allen en een ijegelijken dien het aengaen mach hem daerna te reguleeren sonder daer jeghens te doen of te machineeren ofte te gedogen, gedaen ofte gemachineert te worden directelijk of indirectelijk in eeniger manieren want wij het zelve voor den dienst en ruste der voorfz. Stede alfoo bevinden te behoo- ren. Gedaan in 's Hage onder onsen grooten Segel hier aan- gehangen op [den XXI] dach van Julius in den Jare onses Hee- ren ende Zaligmakers Jesu Christi duifent zes hondert twee ende vijftigh.

(Onderfont)

J. C A T s. vt.

Ter Ordonnantie van de Staaten

(en was gerekend)

HERBT. VAN BEAUMONT.

I 6 5 2.

Kk 4

Vol-

Volgens ons voorheen gezegde volgt nu, het Regeerings reglement van den Jaare 1674, waartoe de Staaten van Holland op den 24 Maart van dat Jaar hun Oëtroij verleent hadden. Zijnde van deezen Inhoud: (*).

Art.

(*) Het schijnt uit verscheiden omstandigheden, vrij seker dat het bovenstaand Oëtroij op inboezeming van den toen onlangs verkoren Stadhouder Willem III. in de wereld gebragt wierd; en dat het voornaam oogmerk daarvan geweest zij, om door het meerder getal van Burgemeesteren, welke uit eene overgeleverde Nominatie, door Hem zelve zouden gekooren worden, meerder invloed in de Stads Regeering te hebben en te verkrijgen. Tot hier toe was de klem, daarvan in handen geweest, van niet meer dan één Burgemeester, welke zonder voor afgaande benoeming, alleen van den Oudraad zijne aanstelling ontving. Ligtelijk begrijpt men, dat, hier door de Stadhouder weinig gezag in het bestier van zaaken van de Stad had, en dat het van zijn belang dus ware, daarin verandering te weeg te brengen. En gelijk het zelden ontbreekt aan de zulken, welke door verkeerde inzichten van eigenbelang gedreeven, haast gereed zijn, dergelijke oogmerken te begunstigen, zo ontbrak het ook ten dien tijd, na dat de Regeering in 1672 veranderd was geworden, geenzints aan Liden, welke door hunnen invloed, 's Prinses toelag wisten te bevorderen. Wanneer in 1673, reeds één en andermaal, over de aanstelling van vier Burgemeesteren gesproken was, en zij, die de meesten invloed hadden, begonden te zien, dat ze in hunne heimelijke oogmerken gemakkelijk zouden kunnen slagen, zo deed de Burgemeester der Gemeente Mr. Johan van der Burgh, den 13 October, daar toe een voorstel in den Oudraad, verzoekende, dat de tegenwoordig zijnde agten, de Dekens van de Gilden, ieder afzonderlijk, daarover zoude onderhouden; met verklaring, dat zo 'er genegenheid toe bespeurt wierd, hij het als dan nader ter overweeging zoude voord brengen; begeerende verders, dat, tot zijner veront-

schul-

Art. I. De dienende en Oude Magistraten ofte den Oudraad sal blijven en gelaten worden op het getal van veertig personen boven den Officier met dien verstande nochtans, dat als wanneer den jegenswoordigen Officier zoude comen te Overlijden ofte deszelfs ampt verlaten zijne successeurs niet meer in dien Outrade sessie ofte stemmen zullen hebben, ende sulx dat als dan de voorfz. Officiers, dien aangaande zullen zijn en blijven gefecludeert.

Art. II.

fehuldiging, dit zijn voorstel in de Registers zoude aangetekent worden. Naauwlijks verliep 'er een maand, of de Agten deden onder hunne gewoonlijke Artijkelen, bij meerderheid, daar toe een nader voorstel, verzoekende, dat het zelve in een besoiigne zouden worden overwogen. Hierop werd het besluit genomen, om den Oudraad, agt dagen, voor dat het in omvraag zoude gebragt worden, te doen beleggen, en de afwezende Leeden te beschrijven, ten dien einde, als dan, ten minsten met zesendertig eenpaarige stemmen, deeze zaak afte doen. Maar gelijk dit Werk de eenpaarige goedkeuring niet weg droeg, zo beklagden zig ook sommige van de Agten, dat hem heimelijk werd nagegeeven, dat zij tot het polsen der Deken niet gemagtigt waren; doch de Resolutie van den dertienden October voordgebracht zijnde, werden zij met dankzegging voor het verrigten, van dien blaam gezutverd. De zevende December daaraanvolgende, bragt de Burgemeester van de Gemeente ter kennisse van den Oudraad, dat de vergadering, ingevolgen het besluit van den 25 November, beschreeven zijnde geworden om te raadplegen over het voorstel der Agten, hij het uit dien hoofden ook nu in omvraag zoude brengen; waarop met zes en derstig eenpaarige stemmen besloten werd, om eenige leden tot een Besoiigne te benoemen; welken den agttienden daaraanvolgende zouden verslag doen, hebbende alle de Leden, wier getal vijfenveertig beliep, aangenomen, om als dan in den Oudraad te verschijnen, den bepaalden dag gekomen zijnde deed de Secretaris Muijs van Ho.

Art. II. Uit welke voorfz. Magiftraaten in Maart defes jaars XVIIE vierenfeventig gecooen fullen werden vier Borgemeestren voor een geheel jaar, daar van de Oudften in rang naer ordre van de regeeringe voor den tijdt van drie maanden, ende fulx tot den laesten Junij eerstkomende incluis fal worden Borgemeester van de gemeijnte, met alle fodanige digniteiten ende waardigheden als alle Borgemeesters van de gemeijnte hier bevorens gehad midsgaders in alle Collegien ende vergaderingen binne deefe Stadt en fpecialijk en ook van den Crijgsraet geobserveert hebben.

Art. III.

Holij verflag, hoe alle de Liden van het Besoigne eenpaartig van gedachten waren geweest, dat den dienst van Justitie, Politie, Commercie en Stads Financie vereischte om vier Burgemeesters aantestellen. De meerderheid van den Oudraad, ten getalle van drieëndertig, namen hier op 't besluit, om eenige Heeren te benoemen, ten einden daar toe een Plan te beraamen, waarvan zij, binnen den tijd van drie weken. nader opening zoude geeven; en dat het gerecht twee Schepenen met den Secretaris Muijs van Holij zoude verzoeken om de afwezende Leden van het voorensstaandend besluit kennis te geeven, derzelver gedagten inteneemen, en daarvan ter naaste bijeenkomst verflag te doen. Den zesëntwintigste daar aan volgende gaf de meergemelde Secretaris kennis, dat deeze zig volkomen daar mede vereenigd hebbende, bereids, veertig stemmen voor de verandering gevonden werden, ook gaf hij den dertiende Maart van het volgende jaar, opening van 't geen hem en den Pensionaris Molenschot, ten aanzien, van het nieuw te maaken Octrooj, van weegen zijne Hoogheid, was voorgekoomen, waarop verstaan werd, om alle de afwezende Leden te doen beschrijven op den Eed, tegen den zestienden, ten einde daaraan den volgende Zaturdag een beslissend besluit te neemen. De tweentwintigste daarna, vertoonde hij een Concept van het te vraagene Octrooj, te gelijk kennis geevende, hoe het hem en den Pensionaris, uit

eene

III. De voorz. verkieft
apponeren hi gelchieden al
niet van de personen sal v
al tufen a goede luiden v
diten met leeren te prele
a u Borgemeesters en Rege

in dwijfeling met den Ri
van Prins van Oranje geb
met, dat men tot affluit
de Electie van de vier B
niet, in de meeste Stede
aan aan zijne Hoogheid
vrienden dieret aan de l
wijfel vond geen genaga
migheid, om de Electie
den Prins overlaaten,
men, welke dit aan zijne
en, zoudt onder 't oog der
legenten groutelijks genogen
zijne Hoogheid te gewoe
ri vinden, om de geheel
te, dat ze mochten befi
te hebben overgegeven,
theizing van drie Burgen
u zij aan zijne Hoog
de Nominatie van een
opgedragen, en dat zu
Octrooj, daarna ver
ing van zijne Hoogheid
aan de Staaten, zou
daarna te weeten, den
de meergemelde Secr
wijfel zag dit voorfel
opde oet het Octrooj

Art. III. De voorfz. verkiefinge van meergemelte Heeren Borgemeesters fal gefchieden als volgt, namentlick dat een nominatie van fés perfoonen fal werden gemaackt bij den Oud-raed neffens de goede luiden van den achten daer toe fullen hebben twaelf keuren te prefenteeren ter ordre ende op den na-me van [Borgemeesters en Regeerders aen fijn Hoogheit den Heere

eene redenwifeling met den Raad-Penfionarit, en, daarna, met den Prins van Oranje gebleeken was, dat zij van begrip fcheenen, dat men tot affnijding en vermindring van kuiperijen de Electie van de vier Burgemeesteren overeenkomstig de Praktijk, in de meeste Steden gebruikelijk, behoorden over te laten aan zijne Hoogheid; gelijk de Penfionaris bereids den zestienden deezer aan de Regeering gefchreeven had. Dan dit voorftel vond geen genoegzaamen ingang; en men maakte zwaarigheid, om de Electie van alle vier de Burgemeesters aan den Prins overlaaten, dus vond men goed eenige te be-noemen, welke dit aan zijne Hoogheid, op eene befcheidene wijzen, zoude onder 't oog brengen en hem verzeekeren, dat de Regenten grootelijks genegen waren, om aan het verlangen van zijne Hoogheid te gemoet te komen; doch dat zij zig be-zwaard vonden, om de geheele Electie aan hem afteftaan; uit vreeze, dat ze mogten befchuldigt worden, van de Privile-gien te hebben overgegeeven, dat ze daarom zoude voorftaan de verkiefing van drie Burgemeesteren, in plaatfe van vier; welke zo zij aan zijne Hoogheid aangenaam mogte weezen, bij eene Nominatie van een dubbel getal, aan hem zoude worden opgedragen, en dat zulks welgevallig zijnde, 't Concept van 't Octrooij, daarna veranderd en vervolgens met toe-ftemming van zijne Hoogheid, ter goedkeuring en bekragti-ging, aen de Staaten, zoude worden aangeboden. Weinig dagen daarna te weeten, den Zevenentwintigfte Maart, werd 'er door de meergemelte Secretaris, verslag gedaan, dat zij-ne Hoogheid zig dit voorftel had laten welgevallen, en dat dienvolgende ook het Octrooij, met die verandering was be-kragt.

Heere Prince van Oranje omme bij denzelve als Stadhouder van den Provincie van Holland ende Westvriesland daar uit te kiezen drie Borgemeesteren, blijvende de electie van den vierden Borgemeester aan de meergemelde Oudraed ende goedeluiden van den achte welke daer toe oock hebben ende uitbrengen fullen twaalf keuren.

Art. IV. Mits welke met primo Julij deses voorz. Jaers XVIIIC vierenseventig uitte drie volgende Borgemeesters als president ofte borgemeester van de gemeijnte voor gelijcke drie maanden succedeeren sal den oudsten naer den geseijden rang
van

kragtigd en goedgekeurd geworden. Hier mede namen de Raadpleegingen over dat stuk een einde; en, korte dagen daarna, werden overeenkomstig het nieuw Octrooi de Heeren Burgemeesters aangesteld.

Schoon dit Octrooi, met een algemeene goedkeuring, van de Regeering in trein geraakten, leerde de ondervinding, echter in het vervolg, dat het zelve niet voldoende was, om de rust en eensgezindheid te bewaaren. Verscheide leeden bespeurden hoe zeer zij de klem der Regeering, daardoor waren kwijt geraakt, haakten naar verandering, en daar verliepen segts dertien jaaren, of de gedachten van veele gingen daarheen om alle de Octrooijen te vernietigen, en de form der Regeering te herstellen op dien voet, zo als ze voor het Jaar 1652 geweest was, men besloot zelfs, om, door eenige afgevaardigden, den Prins van Oranje hier van kennis te geeven en daarover met hem in onderhandeling te treden; dan schoon deeze, kort daarna verslag deden, dat zijne Hoogheid zulks voor een zaak van 't uitterste gewigt aanzag, en aan de Regeering dieswegens eerlang, zijne gedachte nader zoude toezenden, bleef deeze verandering nogthans agterweege. De rust onder de Regenten werd echter, toen ter tijd, door tusschenspraak van twee raden uit het Hof. Te weeten Cornelis van Teerestein van Halewijn, en Jan Munter, welke door zijne Hoogheid, daartoe herwaards werden afgezonden, voor een wyl tijds hersteld.

in Octmel ende also v
gemaect in gelijcker v
geide di vanneer het g
a onnemen ende gee
ide over van de gem. vier
el her fullen blijven gec
i de hooggemelde zijn
en reffen den geenen
de luiden van den achte
in fractie met den Be
em afgepen bij non
i naar hooggem. Hoe
crace bediese ambulet
niet ut drie manden,
n. Borgemeesters pla
niet geëingert dat de
men worden waargao

(*) Konnen worden wa
niet dat Prins Wille
de vrijheid, om de Bi
gebrinden, al of m
in verkiezingen (sumw
lij van dit aangema
ters in het Jaar 169
verhoes de Heeren A
lous van Neurenberg
a aanmerklijke nitdr
n, ten ware voor d
kente van de Stede
n een doorzigtige he
dandige Vorst, daan
taring, hoe weinig
en soverain gezag,
lange gezag onsen

van den Oudraad ende also vervolgende den derden ende vierde Borgemeester in gelijcker voegen ieder drie maanden daaraanvolgende als wanneer het geheele jaer mette voorz. vier teelten ommegecomen ende geexpercereit wefende voor de eerste reijfe twee van de gem. vier Borgemeesters noch voor een geheel jaer fullen blijven gecontinueert als te weten twee van de drie die hoogstgemelde zijne Hoogheit fal hebben geëligeert omme neffens den geenens die bij den voorz. Oudraad ende goede luijden van den achten als dan fal gecooen worden de voorz. functie met den Borgemeester die als dan in de plaatse van den afgenganen bij nominatie van een dubbel getal, door zijne meer hoogstgem. Hoogheit fal werden geëligeert te samen te connen bediene ambuleerende ende succedeerende van drie maanden tot drie maanden, gelijk voorz. staat ende sulx dat de voorz. Borgemeesters plaats en alle jaaren daer heenen fullen werden gedirigeert dat defeive twee jaaren na den anderen konnen worden waargenomen (**), en dat altoos onder de voorz.

(**) Konnen worden waargenoomen. Hier uit blijkt vrij duidelijk dat Prins Willem de III. aan zig behield het regt en de vrijheid, om de Burgemeesters, in hunne bedieningen, naer goetvinden, al of niet, te kunnen verlengen.

De verkiezingen fomwijle door Hem gedaan, toonen ook, dat hij van dit aangematigd regt daadelijk gebruik maakten; immers in het Jaar 1697. Wanneer Hij tot Burgemeesteren verkoos de Heeren Abraham Stoop, Anthonij Repelaar, en Johan van Neurenberg, zo voegde hij tevens daer bij, deeze aanmerkelijke uitdrukking: voor twee agtereenvolgende Jaaren, ten ware voor de Expiratie van het eerste jaar anders ten dienste van de Stadt mogte nodig vinden. Ligtelijk begrijpt een doorzigtige het bijzonder oogmerk, 't welke die Staatskundige Vorst, daar bij bedoelden (en het behoeft geen verklaring, hoe weinig dusdanige uitoeffening van gezag van een fouverain gezag verschilt). En hoe weinig zodanige willekeurige gezags oefening smaakte, blijkt uit een besluit

van

vier Borgemeesters fullen moeten wesen drie perfoonen, die daertoe bij hooggemelde sijne Hoogheit sijn geëligeert ende niet meer als eenen bij den voorz. oudraad nevens de goede luijden van den achte invoegen voorz. ingecooren is.

Art. V. Ende sal den President van de voorz. vier Burgemeesters gehouden zijn, alle drie maanden ter expiratie van zijn teelt als Borgemeester van de gemeijnte te doen foodanighe rekeninge als tegenwoordig alle vier maanden bij den Borgemeester van de gemeijnte gedaan werdt op welken tijdt men de voorz. rekening sal sluiten den Borgemeester van 's Heeren wegen maacken naer ouder gewoonte mitsgaders den fuce-

van den Oudraad van den zeyende Maart des Jaar 1699
zoen 'er op het voorstel van den Burgemeester Johan van Neurenberg, goedyonden werd vereischte middelen bij de hand te neemen, dat 'er, voordaan, gelijk van ouds, van de vier Burgemeesters, twee voor den tijd van twee Jaaren, en twee voor den tijd van één Jaar zouden worden gecooren.

Voor het overige moet men opmerken, dat ten aanzien van de benoeming en verkiezing der Burgemeesteren, geduurende het Stadhouderschap van Willem de III. veel onregtmaticheden hebben plaats gehad; waarvan onder anderen, tot een bijzonder staal strekken kan, dat Mr. Roelof Eelbo welke een bijzonder gunsteling van hem was, van het Jaar 1692 tot het Jaar 1696 en dus vijf jaaren agtereen de Burgemeesterlijke waardigheid bekleed heeft.

(**) Hier uit blijkt, dat de Burgemeester, telkens, bij den aanvang van het voorzitterschap gehouden ware, een afzonderlijken eed afteleggen, onderscheiden van den Eed, die hij, bij de aanvaarding van het Burgermeesterschap gedaan had, en welke zijne opzigt had tot de Judiceele zaaken. Doch in 't Jaar 1682 maakten den Oudraad daarin verandering, en liet in het formulier van dien Eed, welke de Burgemeesters gewoon waren, bij den aanvaarding van hun

Ambt,

om de Borgemeester van
op de compleverde Artic
haken in d' sulke maniere
te sal te behoren.

Art. VI. Ende in cis een v
pluimstijls ende geduure
de dat als dan de (mogunt)
voor den rezerende tijd
gchielden even ende allo
ge gchiet is.

Art. VII. De voorz. vier B
pluim in de vergadering
hebben voor alle ander
in soo dra de voorle h
waren geëxposeert sal w
en fullen in hant ond
oudraad sonder eenige t
dinen fullen worden gecor
e. Alreijns het Borgemes
teer ende indertveeg den
betomen hebben.

Art. VIII. Dat totte voorle
alen welen alle Magistra
den Heere Prince van O
van Holland ende Wet
gegenswoordig in den O
e van den achten, die b

afteleggen, te gelijk
tel van den President
Dat was echter van geen
enige tijd daarna wed
gheden heeft tot 174
word.

cedeerende Borgermeester van der gemeijnte (***) beëdigen, ende op de overgeleverde Articulen van de goede luiden van den Achten in al sulke manieren disponeeren, als men bevin- den sal te behooren.

Art. VI. Ende in cas een van de voorsz. vier Burgemees- ters binnenstijds ende geduurende zijn functie quam te over- lijden dat als dan de surrogatie in plaats van den overlede- nen voor den resteerende tijd zijnes afgestorvens bedieninge sal geschieden even ende also gelijk de Electie invoegen als vooren geschiet is.

Art. VII. De voorsz. vier Burgemeesters fullen geduurende haar functie in de vergaderinge van den Oudraad sitten ende rang hebben voor alle andere Oudraden ende Magistraaten, edoch soo dra de voorste haar functie t'eijnde de voorsz. tweejaaren geëxpereert sal wesen dat als dan deselve wederom sitten fullen in haar onde plaatsen naar order van den oudraad sonder eenige prefeance des dat daar inne niet verstaen fullen worden gecomprenheert te wesen de Heeren, die Albereijts het Borgemeesterschap van de gemeijnte hebben bekleet ende indiervoegen den rang voor anderen Oudraden al- rede becomen hebben.

Art. VIII. Dat totte voorsz. Borgemeesters plaats admissi- bel zullen wesen alle Magistraaten ofte Oudraden die sijne Hoog- heid den Heere Prince van Oranje als Stadhouder van de Pro- vincie van Holland ende Westfriesland aangesteld heeft en die ook jegenswoordig in den Oudraad zijn gelijk ook de goede luiden van den achten, die bij hoogstgemelde Hoogheid geïn- tro.

Ambt, afteleggen, te gelijk invlegten de beloften welken in den Eed van den President Burgemeester afzonderlijk gesfeld was. Dit was echter van geen langen duur, wijl het oud ge- bruik eenige tijd daarna wederom werd ingevoerd, het welke stand gehouden heeft tot 1740, wanneer het voor altoos ver- nietigd werd.

introduceert en op de laatste verkiezingen zijn gecontinueert in cas dezelve tot Schepenen ende anders niet soude mogen werden vercooren met dien verstande nogthans dat niemant tot Borgemeester sal mogen worden geëligeert als die bereijft heeft den volen ouderdom van dertig Jaren ende getreden is, in zijn eenendertigste jaar.

Art. IX. Dat voorts in toecomende egeene borgemeester sul-
len werden geëligeert dan die geen en geboren zijn binne
de Stad Dordrecht ofte de vrijheit van dien en hebben bereijckt
den Ouderdom van sesendertigh jaaren.

Art. X. Dat de voorz. Borgemeesters soo wel sulen mogen
worden geëligert uit den Schepenbank als den Oudraad ofte
Magistraaten sonder eenige distictie des dat deselve sulen heb-
ben de voorgaande qualiteiten ende malkander niet nader en
bestaan als broeders ende Susters kinderen so in consanguini-
teijt als affiniteit.

Art. XI. Het gerecht ofte de banck van Justitie sal bestaan
uit negen Schepenen op alle vergaderingen van den Oudrade
mede worden geconvoceert ende na haaren rang stemmen heb-
ben van welke Schepenen het éene jaar vijf en het andere jaar
vier sulen afgaan en in derselver plaetsen eenige dagen voor
St. Michiels wederomme van gelijken ghetal bij sijn Hoog-
heid den Heere Prince van Oranje, als Stadhouder van de Pro-
vincie van Holland ende Westfriesland naer voorgaande nomi-
natie aengesteld ende geëligeert werden. Ten welken einde de
veertigen ingevolge de Privilegien jaarlijx bij beslooten bijjetten
sullen formeeren een nominatie van een dubbel getal als na-
mentlick het éene jaer tien en het ander jaer acht perfoonen,
die alle sulen moeten wesen uijtten Oudraad, ingevalle den-
selven Oudraad op het doen van de nominatie compleet sou-
den werden bevonden. Edoch bijaldien ten voorn. tijde een
of meer plaetsen van den Oudraad opengevalle souden mogen
wesen sulen deselve veertigen als dan de nominatie ten deele
nitten Oudrade als vooren moeten doen ende wijders tot ver-
der vacante plaetsen twee gequalificeerde perfoonen uitten bor-
gerye nomineeren ende daar ontrent Precise ende met de meer-
ste exactitude in sonderlinge achtinge hebben te neemen dat
den.

...sullen moeten ge-
...in van vijf en twintig jaaren
...en geboren ende boven dier
...borecht als wel inboorting
...de Westfriesland ende getre-
...de dat deselve sulen moet
...hiet de Oudrade Re-
...voort perfoonen ten min-
...vijftien jaaren ende daer
...qualificeren van den tweehon-
...den worden. Ende in e-
...nimen éen jaar tijds mei-
...neeren als door het aan-
...openen respectieve condien
...niet plaetsen opengevalen
...volgende jaar gereleveert
...nie invoezen als voorn ged-
...gen overgeboort worden
...zeijne ofte den ghesche-
...der gewoone geslachten
...en hooggeen. Hoogheer-
...de Provincie van Holla-
...de belangrijke Electie van
...het éen jaar vijf en het
...wee agtereenvolgende j-
...de bij onconde ofte in a-
...ten worden gesloten sticht-
...en de verboden gruden
...de sal dat in den gerecht-
...nue van een geslachte na-
...tweeden graad naet de co-
...en ende gelijck als broede-
...nede sal worden geob-
...de swagerfchap van
...XIIIJ een en tacht-
...en bieden in Holland voo-
...nemeert so sal telkens
...D. DEEL.

denſelven ſullen moeten gecomen weſen tot den vollen onderdom van vijf en twintig jaaren en fulx in haer ſesentwintigſte jaer getreden ende boven dien ook ingeboren Burger der Stad Dordrecht ofte wel inboorlinge van de Provincie van Holland ende Weſtfriesland ende getrouwt met een Borgers dogter als mede dat deſelve ſullen moeten doen profesſie van de ware Chriſteli ke Gereformeerde Religie ende laeſtelicken dat oock de voorſz. perſoonen ten minſte gegoet ſullen moeten zijn tot tien duijſent guldens ende daer voor ſtaan op de tauxatie ofte op de qouhieren van den tweehonderſte penninck aangeflagen ſullen moeten worden. Ende in cas het mogte comen te gebeuren dat binnen één jaar tijds meer plaatſe in den Oudraed quamen te vaceeren als door het aanſtellen van de voorſz. vijf of vier Schepenen reſpective conden werden geſuppleert ſo ſullen de verdere plaatſen opengelaaten en de ſupplectie van dien tot in 't volgende jaar gereſerveert werden en ſal de voorſz. nominatie invoegen als voren gedaan en geformeert zijnde bij de veertigen overgebracht worden aan den Borgemeester van de gemeijnte ofte den gerechte omme dezelve nominatie aldaar naer ouder gewoonte gereſumeert ende geëxamineert te worden aan meer hoogſtgem. Hoogheit omme van deſelve als Stadhouder van de Provincie van Holland en Weſtfriesland daer uit deſelfs behaeglijke Electie van een enkel getal te doen als te weeten het een jaer vijf en het andere jaer vier Schepenen dewelke twee agtereenvolgende jaaren dienen ſullen. Ende ten eijnde bij oncunde ofte in advertentie egeene nominatie ſoude mogen worden gedaen ſtrijdig jegens de Privilegien ofte oock tegens de verboden graden van conſanguiniteit ofte affiniteijt ende fulx dat in den gerechte niet meer en ſullen mogen ſitten, als twee van een geſlachte nader den andere niet beſtaande als in den tweeden graad naer de coſtume van den gerechten geheeten canon ende gelijk als broeders ende fusters kinderen ende dat fulx mede ſal worden geobſerveert in gelijke grade van affiniteijt ofte ſvagerſchap van conformiteit van het Privilegie van den jaare XIIIJC een en tachtig ende het gemeen gebruik van andere Steden in Holland voor ſo veel de voorſz. graad van affiniteit concerneert ſo ſal telkens acht dagen voor het doen der nomi-

XII. DEEL.

L I

na

natie bij de Secretarissen een Lijstje geformeert worden, en in de groote zaal opgehangen, houdende den namen van den Oudraad die als dan nominabel ende eligibel fullen sijn.

Art. XII. Wel verstaande nogthans, dat totte voorz. regeeringe als te weetē alleen tot goede luiden van den achte, Thesauriers Schepenen ende Oudraeden mede nominabel ende eligibel fullen sijn sodanige mannen van de Veertigen als buiten de Provincie van Holland ende Westfriesland geboren fullen sijn voor so veel deselven in den Jaere XVII tweeënveertig, tot mannen van de Veertigen aengesteld soude mogen wesen ende anders ofte verders niet sonder dat sulcx in toecomende meer sal mogen geschieden ofte in eenige consequentie sal werden getrokken. De goede luiden van den achte fullen genomineert werden bij de Dekens van de gemeene neeringen ofte Gilden ingevolge van den accoorde in den jaere XVII seivenveertig dient halve opgericht en geslooten ende sal de electie uit een tripel getal naer dat deselve nominatie sal werden geresumeert ende over gefonden als vooren insgelijcx werden gedaen bij meergemelde sijne Hoogheit. Des fullen den geenen die tot achten worden genomineert ende geëligeert mede in alles sodanig moeten wesen gequalificeert als in het voorgaande Artikel ten opzigte van de Schepenen breeder uitgedrukt staet.

Art. XIII. De Veertigen fullen in conformiteit van de Privilegien de afgestorvene ende vacante plaatsen bij beslooten biljetten suppleeren alvorens tot het doen van de nominatie van Schepenen te treden.

Art. XIV. De Borgemeesters Schepen goede luiden van den Achte ende Veertigen invoegen als vooren geëligeert wese fullen tot geene actueele bedieningen worden geadmiteert voor ende aleer deselve met solemnele eeden fullen hebben verclaert dat sij naer de voorz. ampten ten respectie niet hebben gesolliciteert.

Art. XV. Die van den Oudraad ende goede luiden van den Achte fullen in hare Collegien respectie rang en sessie hebben na den tijd en jaeren dat deselven fullen wesen geëligeert ende de Heeren van den Oudraad fullen insgelijcx deselve rang ende

hebben in alle andere
samen. sonder onderscheit
voren.

Art. VII. De Thesauriers
en getrick bij de gemeene
in deelen ende in alles moet
hier vooren ten opzichte

en en fullen deselve Thesau
sone actueele bedienin
sijne canten ende mo
ij naer de voorz. ballen

Art. XVII. De ministers v
de maentlijck den Penf
geenen nominabel ende
gema door de sijnwille

in geëligeert wordende en
voren gebouwen fullen
e sonder eenige reserve te
na den voorz. Oudrade

ren in hare bedieninge te
te cas deselve verken fullen
ende te zijn sonder nog

te stemmen gedurende
lage ende nominatie van
wanner zij luiden hare

ggen ende effective sitse
nue rang ende sessie te
nue van nooden te hebb

te de voorz. ministerij
ggen wordende ende ni
niet te fungeren dat a
nen als Oudraeden en

te fullen vervult worden
Oudraad ende anders niet
Art. XVIII. Dat den dag
respectie tot bestelling
ten ons gewoon is te

sesie hebben in alle andere Collegien praesideeren ende voort alomme sonder onderscheit de praesance ende eerste rang hebben.

Art. XVI. De Thesauriers fullen gecooen werden naer het oud gebruik bij de gemeene neeringen ende goede luiden van den Achten ende in alles moeten wesen gequalificeert foodanig als hier vooren ten opsigte van de Schepenen geëxpresfeert staat en fullen deselve Thesauriers mede gehouden wesen alvorens totte actueele bedieninghe te worden geadmiteert te stellen sufficiente cautien ende met solemneele eede te verclaaren, dat sij naer de voorsz. bedieningen niet hebben gesolliciteert.

Art. XVII. De ministers van den Oudraede ende het gerechte als naementlijk den Pensionaris ende Secretarissen fullen tot Schepenenen nominabel ende eligibel sijn foodanigh dat deselve nogthans door de favorable gunste van hoogstgem. sijn Hoogheid geëlligeert wordende ende in functie als Schepenen willen de treden gehouden fullen wesen hare bedieninge afsteaen ende sonder eenige reserve te stellen ter dispositie ende ter collatie van den voorsz. Oudraede nemaer ingevalle deselve genegen waren in hare bedieninge te blijven continueeren dat in sodanige cas deselve verstaen fullen werden onder het getal van den Oudrade te sijn sonder nogthans daar inne te mogen sitten ofte te stemmen geduurende derzelver bedieningen als tot verkiefsinge ende nominatie van den voorsz. Borgemeesters dog so wanneer zij luiden hare bedieningen soude comen te neder te leggen ende effectieve afsteaen dat deselve als dan in de voorsz. Oudrade rang ende sesie neemen sonder eenige formaliteiten meerder van noden te hebben naa den tijd haarer electie mits welke de voorsz. ministerij tot Schepenen invoegen voorsz. geëlligeert werdende ende niet genegen zijnde aanstonds in die qualiteit te fungeeren dat als dan deselve alleenlick eed fullen doen als Oudraeden ende niet als Schepenen bij den gerechte fullen vervult worden, bij surrogatie uitten leden van den Oudraad ende anders niet.

Art. XVIII. Dat den dag van Drie Coningen avond sal blijven geaffecteert tot bestellinge ende begeevinge van de Ampten die men outs gewoon is te bestellen ende fullen dienvolgende

L 1 2

die

die van wegen dese Stadt ter vergaderinge van de Heeren Staaten Generael midsgaders in de Collegien van den Raed van Staaten Gecommitteerde Raden van Holland ende ter admiraliteit als mede in de Rekenkamers van de Generaliteit ende van Holland fullen compareeren bij de Heeren van den Oudraede met beslooten bijjetten werden gecooren ende fullen deselve gehouden wesen alvorens tot de voorfz. Charges aan de Heeren Staaten van Holland en Westfriesland te werden gepraefenteert met solemneele eede te verclaaren dat sij na de voorfz. bedieningen niet hebben gefolliciteert maer alle ampten binnen de voorfz. Stadt bedient werdende ter Weescamer en over de Godshuijsen Collonelschappen Schutmeesterschappen ende het Schoutsampt van agt dagen midsgaders Heemraadschappen ende Bewindhebbers plaetsen van de Oost en Westindische Compagnie fullen met open stemmen vergeeven worden en dat bij voorstelling of nominatie ofte wel bij absolute Electie soo als ten reguarde van deselve respectivelijk van outs in gebruik geweest is. Edoch bij aldien het mogte comen te gebeuren dat jymant tusschen tijde quame afslijvig te werden welckers ampt ter Collatie van den Heeren van den Oudraede, staande sonder ondiens niet vacant soude connen blijven totten voorfz. dag van Drie Coningen avont so sal daarinne bij de Heeren van den Oudrade werden voorsiet invoegen ende manieren als vooren ende sulcx het voorfz. ampt ofte bedieninge bij forme van surrogatie op een ander perfoon werde geconfereert.

Art. XIX. Ende fullen gelijk voor desen altijt gebruickliijk is geweest geene afgegaene Borgemeesters ofte Schepenen genomineert of ingecoren mogen werden ten sij deselve twee volle jaaren in hare respectieve functien hebben stit geseten.

Art. XX. Gelijk ook in den Oudraad niet meer wesen sal als vader met eenen soon mitsgaders twee gebroeders en niet meer.

Art. XXI. Sal voorts al het geene de regeeringe van voorfz. Stadt concerneert ende hier bevorens niet specifice uitgedrukt staet op den ouden voet gelaaten ende dien conform gepraftseert werden.

Art. XXII. Ende ten eijnde de bovenstaende poincten ende

ar.

achten te voer mogen w
 inge bou evidente no
 (bij den Heer van den O
 regeren gelijk goet
 paven wert bij desen o
 opdat veel min eenige al
 charde poincten ende an
 te den Oudrade daarop
 en gecororeert ende a
 a bij misfve fullen we
 en, als met sesendertij
 enige veranderinge at
 nie articulen ofte eenig
 vervolgende eenig ver
 en Westfriesland geue
 lide op dat 't gunt voo
 het voecomende geobte
 nge werden so waven
 ten haer tot dien eijnde
 erfcoeking dat het onse
 te met onse fouveraine
 nemen onse gewoonlyke
 de faecken ende het v
 de verhoorders will
 de fouveraine mayr ende
 reglement in allen det
 eren hebben goegevon
 n goet approbieren en
 s omme als een Ordre
 ten van de regeeringe
 Dordrecht met het g
 aergecomen ende ond
 gelijck die het sange
 rbaer regens te doen
 te ofte gecororeert
 eniger manieren wan
 de voorfz. Stadt also

articulen te vaster mogen werden gesloten sonder eenige veranderinge buiten evidente noodzaakelijkheid subjeet te wesen so is bij den Heere van den Oudraedt goedgevonden bewilligt en overgegeeven gelijk goetgevonden bewilligt ende overgegeeven wert bij desen dat geen deliberatie sal mogen woraangesteld veel min eenige alteratie ofte veranderinge in de voorenstaande poincten ende articulen werden gemaackt voor en aleer den Oudrade daerop acht dagen te vooren specialijk sal wesen geconvoceert ende alle absente heeren ten selve eijnde mede bij misfive sullen wesen beschreven ende dat als dan niet anders, als met sesendertig consonnante advijsen ofte stemmen tot eenige veranderinge ampliatio ofte restrictie in de voorenstaande articulen ofte eenig point van deselve geconcludeert ende vervolgens eenig verfoek aan de Heeren Staaten van Holland en Westfriesland gedaen sal mogen worden.

Ende op dat 't gunt voorz. is bij alle ende eenen eijgeliken in het toecomende geobserveert naergecomen ende onderhouden mogte werden so waren de voorz. vertoonders te rade geworden haar tot dien eijnde te adresseren aan ons ootmoedelijk verfoekende dat het onse goede geliefte mogte zijn alle het selve met onse souveraine magt te becrachten ende daartoe te verleenen onse gewoonlijke brieven van Oetroy. Soo ist dat wij de saecken ende het verfoek voorz. onvermerkt hebbende ende de verthoonders willende gelieven uit onse regte wetenschap souveraine magt ende Authoriteit de voorverhaalde orde ende reglement in allen deelen poincten ende articulen daer inne vervat hebben goetgevonden geapprobeert ende geratificeert, vinden goet approbeeren en ratificeeren deselve mids desen ten effekte omme als een Ordre ende Reglement ten aanzien van het bestellen van de regeeringe ende Magistrature binnen voorz. Stadt Dordrecht met het geene daer van dependeert, geobserveert naergecomen ende onderhouden te werden lastende alle en een eijgelijk die het aangaen mag hem daerna te reguleeren sonder daer tegens te doen ofte te machieneeren ofte gedogen gedaen ofte gemachineert te werden directelijk ofte indirectelijk in eeniger manieren want wij het selve voor den dienst en ruste der voorz. Stadt also bevinden te behooren. Gedaen in

L1 3

den

den Hage onder onsen grooten zegele hier aan doen hangen den 23 Maart in 't Jaer ons Heeren en Saligmakers duijfent eschondert ende vierenzeventigh.

(Onderstond)

A. BR. WASSENAAR VT.

I 6 7 4.

Ter Ordonnantie van de Staten

(en was getekend)

HERBT. VAN BEAUMONT.

I 6 7 4.

Dit voorenstaande Reglement, hield stand geduurende het leven van *Willem den Ilden*. Deszelfs dood in 1702 voorgevallen zijnde, zo geraakte 's Lands bestuur weder in de volle magt der Staaten, en die zuijnde ook niet om hunne voorregten, weder tot zig te neemen even als in 't Jaer 1650 geschied was, om welke reden dan ook veele faaken moesten veranderd en eene gantsch andere gedaante gegeven worden. Volgens het vooreen gezegden moeten wij, dan hier nu doen volgen. Het *Reglement op de Regeeringsform* zo als de zaaken toen te *Dordrecht* geschikt werden hier doen volgen.

Het Octroij daar toe aan die van *Dordrecht*, door de Staaten van Holland en Westfriesland op den 20ste Januarij 1703 verleend was van deezen Inhoud.

„ De Staaten van Holland en Westfriesland doen te weeten: Alfoo ons vertoond is bij Burgemeesteren en Regeerders der Stadt *Dordrecht*, dat geconfidereert de ordre en reglement bij de verthoonders in den Jaere 1674. tot bestellinge van haare Magistratuure binnen de voorsz. Stadt beraemt ende gearresteert, en bij ons Octroij op den 24 Maart van denselve Jaere becrachtigt, nu met het overlijden van sijne Majesteit van Groot Brittanien, als Stadhouder van dese Provintie voor een groot gedeel-

den van te onse
ria verhoorde mo
verzoeken, met
e zamen met ende
e Agten ende Ing
de appèlled hadde
te. Ende op de
omende overto
schonden ende n
de gevoorden haer
ende dat het on
wonne magt te
neven van Octr
de Ordre en Reg
tig

Ar. I. Derhelij
te den Oudraad
n veertigh perit
Officer daer on
Ar. II. Bij we
n Agten op D
men den tijd van
tij van haer l
te worden voorg
laar Ed. Groot
Westfriesland vo
Perfoon tot Sc
geert omme voc
de Schoutampt
Oedenlinge echt
emvoldende en al
1703 inclusieve
ders wederom
i Elzette van e

III. Tot Schou
te verzoore

deelte quam te cesseeren ende te vervallen ende dat vervolgens daar in verscheide noodsaeklijke veranderingen werden vereijst, de vertoonders, met alle ernstige ende serieuze opmerkingen tot de meeste rust ende welstandt van de voorsz. Stadt ende de goede Burgers ende Ingeseetenen van deselve hadden geformeert ende opgesteld hadde de poincten ende Articulen hier naer volgende. Ende op dat deselve bij alle ende een eijgelyk in het toekomende onverbreeklyk soude mogen werden geobserveert onderhouden ende naergekomen werden soo waren deselve te raade geworden haar ten dien einde te addressseeren aan ons verfoekende dat het onse geliefte sijn mogte alle het selve met onse souveraine magt te becrachtigen ende daer toe te verleenen onse brieven van Oetroy in de beste forme".

De Ordre en Reglement, met het bovenstaande Oetroy, houd in zig

Art. I. Eerstelijck sullen de dienende ende oude Magistraaten ofte den Oudraad blijven ende gelaaten worden, op het getal van veertigh personen den persoon van den Schout ofte Hooft Officier daer onder gecompreheendeert.

Art. II. Bij welcken Oudraad neffens de goede luiden van den Agten op Drie Coningen avont van den Jaare 1703 of wel binnen den tijd van veertien daagen naer dat het te verfoeken Oetroy van haer Ed. Groot Mogende sal wesen geobrineert sullen worden voorgeslagen, drie Heeren uit den Oudraad, om aan haer Ed. Groot Mogende de Heeren Staaten van Holland en Westfriesland voorgedraagen te werden met verfoeck daaruit een Persoon tot Scout of Hoof-Officier deser Stadt te werden geeligeert omme voor den tijd van drie achter eenvolgende jaaren het Schoutampt deeser Stede te bedienen welckers functie ende bedieninge echter niet eerder ingaan sal als met Primo Mei daaraanvolgende en also continueeren tot ultimo April van den Jaare 1706 inclusive sullende alsoo van drie Jaaren tot drie Jaaren telckens wederom in manieren voorsz. geprocedeert werden tot de Electie van een Scout ofte Hooft Officier van dese Stad.

Art. III. Tot Schout of Hooft-Officier deser Stadt sal geeligeert ende verkooren moeten worden een persoon uit den

Oudtraadt soo nochtans dat deselve Schout geduijrende den tijd van sijne voorfz. functie deselve sessie ende stemme in den voorfz. Oudraad hebben en behouden sal die hij bevoorens daarinne als Vroedschap ofte Oudraad sal hebben gehad.

Art. IV. Den voorfz. Schout ofte Hoofd-Officier sal in het gerechte hebben en behouden denselven rangh en stemme ende voorts foodanigh gesagh als deszelfs predecesseurs gehad hebben.

Art V. Den voornoemden Schout ofte Hoofd-Officier sal geduijrende den tijd van sijne functie niet eligibel zijn tot Burgemeester ofte tot eenig collegie wegens dese Stadt als sijnde Collegien van de Heeren Staaten Generaal van den Raedt van Staete Gecommitteerde Raaden van Hollandt mitsgaders in de respectieve Admiraliteijten als mede in de rekenkamers van de Generaliteijt ende van Holland dan alleen op Drie Coningen avont in het laatste jaar van sijne functie als wanneer wederom een ander Scout vercooren werdt.

Art. VI. Bij den Oudraad neffens de goede luiden van den Achten (welcke goede luiden van den Achten daartoe hebben en uitbrengen sullen twaelf keuren) sullen alle jaaren in Maart volgens de Privilegien ende oude onverbreeklijke observantien uit de leeden van denselven Oudraad geëligeert werden twee Burgemeesteren om te fungeeren voor den tijd van twee achter eenvolgende jaaren te weeten het eerste jaar met ende nevens twee Burgemeesteren die in het voorgaande jaar geëligeert zijn ende het tweede jaar met die burgemeesteren die als dan sullen gecoren werden.

Art. VII. Sullende met Primo April den Oudsten Burge-meester in rangh naar d'ordre van Regeering, 't zij hij van het eerste of het tweede jaar vercooren is, voor den tijt van drie maanden weesen presideerende Burgemeester met alle foodanighe digniteiten ende waardigheeden als alle Burgemeesteren van de gemeente hier bevoorens hebben gehad mitsgaders in alle Collegien ende vergaderingen binnen deese Stadt ende specialijk ook van de Krijgsraad geobserveert hebben naar expiratie van welke drie maanden voor gelijken tijt vervolgende Presideeren sal den tweede Borgemeester in de gezeide rang volgens den Oudraad

in

in manieren als vooren ende zo consequentelijk den derden en vierden Burgemeester ijder voor den tijdt van gelijke drie maanden.

Art. VIII. Ende sal den Presideerende Burgermeester telkens ten eijnde van sijn Presedië ofte tijd van drie maanden gehou- sijn te doen zijne rekening gelijk als bevoorens alle vier maan- den bij de Burgemeester van de gemeente gedaan werd op wel- ken tijdt de voorz. rekening zal werden geslooten ende den Burgemeester van 's Heeren wegen gemaakt midsgaders den suc- cedeerende president Burgemeester worden beëdigt ende nopen- de de overgeleverde articulen van de goede luiden van achten en al sulke manieren gedisponeert als bevonden sal worden te behooren.

Art. IX. Ende in kas een van de vier regeerende Burgemees- teren geduurende den tijd van sijne functie quame te overlijden sal als dan een ander Burgemeester in plaats van den overlee- denen worden gesurrogeert om te fungeeren dien tijdt die aan de voorz. twee jaaren nog soude manqueeren welke surroga- tie bij den Oudraad ende goede luiden van den Achten geschie- den sal in voegen als hier vooren van de Electie gezegd is.

Art. X. de vier regeerende Burgemeesteren fullen geduurende haare functie in de vergaderinge van den Oudraad sitten ende rangh hebben voor alle andere Oudraden ende Magistraaten edoch sooo haast haare voorz. functie ten eijnde van de voorz. twee jaaren sal zijn geëxpereert fullen deselve als dan wederom sitten in haare voorige plaatsen naar ordere van den Oudraad.

Art. XI. Niemand sal tot Burgemeester mogen worden geë- ligeert ofte gekoosen dan die geenens, die gebooren is binne de Stadt Dordrecht ofte de vrijheid van dien en die bereijkt sal hebben den ouderdom van sesendertig jaaren.

Art. XII. De voorz. Burgemeesteren fullen so wel mogen werden geëligeert uit de Schepensbanck als uit den Oudraad sonder eenige distinctie des dat deselve fullen hebben de voor- gaande qualiteiten en malkanderen niet nader bestaen als broeders en fusters kinderen soo in affiniteijt als consanguini- teit.

Art. XIII. Het gerecht ofte de bank van Justitie sal blijven

bestaan uit negen Schepenen ende fullen deselve Schepenen op alle Vergaderingen van den Oudraedt werden geconvoceert ende na haaren rangh stemmen hebben van welke Schepenen het eene jaar vyf ende het ander jaar vier fullen afaan ende eenige daagen voor St. Michiel wederom gelijk getal aangesteld werden ten welken eijnde de Veertigen ingevolge van de Privilegien jaerlijks op den tweeden maandagh in September bij besloten biljetten fullen formeeren een nominatie van een dubbel getal als namenlijk het eene jaar tien en het andere jaar acht perfoonen die alle fullen wesen uit den Oudraedt ingevallen denfelven Oudraad op het maeken van de nominatie compleet zoude mogen worden bevonden. Edoch bij aldien ten voorz. tijde een of meer plaatsen van den Oudraad open gevallen souden mogen wesen fullen de selve Veertigen als dan de nominatie ten deelen uit den Oudraad als vooren moeten doen ende wijders tot ijder vacante plaats twee gequalificeerde perfoonen uit de burgerije nomineeren ende daaromtrent precisi en met de meeste exactitude in sonderlinge achtinge hebben te neemen dat deselve fullen mogen wesen gekoomen tot den vollen ouderdom van vijftientwintig jaaren ende sulcx in het sesentwintigste jaar getreden ende boven dien ingeboorene burgers of wel ingeboorene van de provincie Holland ende Westfriesland ende vijf jaaren getrouwt met een burgers dogter deeser voorz. Stad, als mede dat deselve fullen moeten doen profesie van de waare Christelijke gereformeerde Religie, ende laastelijk dat ook de voorz. perfoonen ten minsten gegoed fullen moeten sijn tot tien duysent guldens of ijmmer van haar ouders sodanighe erfenisse te wachten hebben. Ende in cas het mogt comen te gebeuren dat binnen een Jaar meer plaatsen in den oudraad quaamen te vacceeren als door het aanstellen van de voorz. vijf ofte vier Schepenen respectie souden werden gesuppleert soo fullen de verdere plaatsen oopen gelaeten ende de suppletie van dien tot het volgende jaar gerefervveert worden. Ende sal de voorz. nominatie in voegen als vooren gedaan ende geformeert zijnde bij de Veertigen overgebracht werden aan den President Burgemeester om deselve nominatie in den geregte naar ouder gewoonte gerefumeert ende geexamineert

neert

te tijde bij den onden en
in oudraet (sonder de goet
te te begijpen) gedaan werd
beloon slijmen als te we
te die Schepenen dewelk
te slijmen fullen. Ende ten
te agte nominatie souden
te de de privilegien offe
te congingenheit offe aff
te niet meer en souden moog
te den niet nader bel
teert naar de comparatie
te sijn broeders ende suster
geboerveert in gelijken g
te in conformatie van het
te slijmen acht dagen voor he
te Secretarissen een lijst
te gheingen worden houdende
te den nominabel en elijkel
te Art. XIV. De Goede luffde
te werden bij de Deekens
te ingevolge van het accoo
te inge ende geslooten fullen
te getal ende gedaan werd
te tijdelijk is geweest dewelk
te zijnde bij die van den
te gemitteert ten eijnde on
te tel (sonder de goede lu
te slijmen) gedaan te werd
te slijmen die geenen die tot A
te een mede in alles sodanig
te te voorgaande Articel te
te lukt staar.

te te te staar werden.

neert zijnde bij den ouden en dienende Magiftraaten en fulx bij den oudraad (sonder de goede luijden van den achten daaronder te begriipen) gedaan werden electie van een enckel getal bij befloten biljetten als te weeten het eene jaar vijf en het ander jaer vier Schepenen dewelcke de twee agter een volgende jaeren dienen fullen. Ende ten eijnde bij oncunde ofte in advertentie egeene nominatie fouden moogen werden gedaan ftrijdigh jegens de privilegien ofte ook jegens de verbooden graaden van confanguiniteit ofte affiniteit ende fulx op dat in den geregte niet meer en foud moogen fitten als twee van een geflachte den ander niet nader beftaande als in den tweeden graat gerekent naar de computatie van de Canonijcque rechten gelijk als fijn broeders ende fusters Kinderen 't welk ook fal werden geobferveert in gelijcken graaden van affiniteijt of fwagerfchap in conformite van het privilegie van den jaere 1481 zo zal telkens acht dagen voor het doen van de voorfz. nominatie bij de Secretarifsen een lijfte geformeert en in de Groote Saal opgehangen worden houdende de naamen van de Oudraaden die als dan nominabel en eligibel fullen fijn.

Art. XIV. De Goede luijden van den achten fullen genomineert werden bij de Deekens van de gemeene neeringe of Gildens ingevolge van het accoord in den jaere 1747 dienshalven opgerigt ende geflooten fullende die nominatie beheifen een tripel getal ende gedaan werden ten tijde als tot noch toe gebruikelijk is geweest dewelcke maandagh of dingsdagh daaraan volgende bij die van den gerechte fal werden gerefumeert ende gelimiteert ten eijnde om op Saturdag daaraan bij den Oudraad (sonder de goede luijden van den achten daaronder te begriipen) gedaan te werden electie van een enckel getal. Des fullen die geen die tot Achten werden genomineert ende geëlligeert mede in alles fodanigh moet *wefen* (*) gequalificeert als in 't voorgaande Articul ten opzigte van Schepenen breder uitgedrukt ftaet.

Art. XV.

(*) In de text ftaet werden.

Art. XV. De Veertigen fullen in conformiteit van de Privilegien de afgestorvene en vacante plaatsen bij beslooten biljetten suppleeren alvorens tot het doen van de nominatie van Schepenen te treden.

Art. XVI. De Burgemeesteren Scheepenen goede luijden van den Achten en Veertigen invougen als vooren geëligeert weesende fullen tot geen actueele bedieningen werden geadmiteert voor ende aleer deselve met solemnelen eeden fullen hebben verklaart dat sij naar de voorz. ampten respectie niet en hebben gefolliciteert.

Art. XVII. Die van den Oudraad en goede luijden van den Achten midsgaders de Veertigen fullen in haare Collegien respectie rangh en sessie hebben in alle andere Collegien binnen dese Stadt edogh sal den president Burgemeester in der tijdt in alle Collegien presideeren van welcke hij een lith is ende voorts alomme sonder onderscheit de presance en eersten rangh hebben.

Art. XVIII. De Thesauriers zullen gekoozen worden naar het oude gebruik bij de gemeene neeringen ende goede luijden van den Achten ende in alles moeten wesen gequalificeert foodanigh als hier vooren ten opzichte van de Schepenen geexpresfeert staat. Ende fullen deselve Thesauriers mede gehouden wesen alvorens tot dien actueele bedieningen te werden geadmiteert te stellen sufficante cautien ende met solemneele eede te verclaaren dat sij naar de voorz. bedieningen niet te hebben gefolliciteert.

Art. XIX. De Secretarissen in der tijdt fullen tot Schepeuen nominabel ende Eligibel zijn mits deselve foodanigh mede in alles zijnde gequalificeert als hier vooren ten reguarde van de Schepenen is gesegt foodanigh nochthans dat deselve geëligeert werdende in functie als Scheepenen willende treden gehouden fullen weesen haare bediening aftestaan ende sonder eenige reserve te stellen ter dispositie ende colatie van den voorz. Oudtraedt nemaar ingevalle deselve geneegen waren in haare bedieningen te blijven continueeren dat in foodanighen cas deselve verstaan fullen werden onder het getal van den Oudtraedt te zijn sonder nogthans daer inne te mogen fiten ofte te stemmen ge-

omende bediende bediening
voort. Burgemeesteren do
elzinge hede komen nee
in deelen de dan in de voor
en zamen sonder eenige for
er den tijd van haare electie
da tot Scheepenen invoege
niet geneegen zijnde aan
bedieningen als den alleen de
n hier als Scheepenen enle
de Scheepenen bij de g
rapatie uit de leden van
Art. XX. Den dagh van D
dijert tot bestellinge en
n van ouds gewoon is g
den die geenen die van
n de Heeren Staaten Gen
den Raadt van Staaten G
ende ter Administratie als
Generaliteit ende van Hollan
noren bijeen werden gek
den (alvorens tot de voo
n Hollans ende Westvie
anneelen eeden te verclaar
gen niet en hebben gefol
voorz. Stadt bediend we
nietuten Collonellichappe
ampten van agt daag

|| Dit Schoutiampt mede
niet Regeering van Dordt
nietland plaats hebbende v
niet richt geveven. I
nietuten, en ander d

geduijrende derselve bedieningen als alleen tot verkiesinghe van de voorz. Burgemeestaren dogh so wanneer zij luijden haare bedieningen soude komen nederteleggen ende effective affstaan dat deselve als dan in de voorz. Oudtraedt rangh en sessie sul- len neemen sonder eenige formaliteiten van noden te hebben naer den tijd van haare electie mits welke de voorz. Secreta- risfen tot Schepenen invöegen voorz. geëiligeert werdende ende niet geneegen zijnde aanstonts in die qualiteit te fungeeren dat deselven als dan alleen den eedt fullen doen als Oudraden ende niet als Schepenen ende dat in sodanigh geval haare plaat- sen als Schepenen bij de gerechte fullen vervult worden bij surrogatie uit de leden van den Oudraadt en anders niet.

Art. XX. Den dagh van Drie Koningen avond sal blijven ge- presigeert tot bettellinge ende begeevinge van de ampten die men van ouds gewoon is geweest als dan te vergeeven ende fullen die geenen die van wegen deesse Stadt ter vegaderinghe van de Heeren Staaten Generaal midsgaders in de collegien van den Raadt van Staaten Gecommitteerde Raden van Hollandt ende ter Admiraliteijt als mede in den Reekenkamers van de Generaliteit ende van Hollant fullen bij den Oudraadt met be- slooten biljetten werden gekooren dewelcke gehouden fullen wesen (alvoorens tot de voorz. charges aan de Heeren Staaten van Hollant ende Westvriesland te werden gepresenteert) met solemneelen eeden te verclaaren dat sij naar de voorz. bedie- ningen niet en hebben gefolciteert. Maar alle ampten binnen de voorz. Stadt bediend werdende ter Weescaamere ende over Godshuizen Collonelschappen Schutmeesterfchappen en het *Schoutsampt van agt daagen* (*) midsgaders Heemraad schap-
pen

(*) *Dit Schoutsampt mede een der bijzonderheden ten aan- zien der Regeering van Dordrecht, als in geen der andere Steden van Holland plaats hebbende verdient wel dat wij den Leezer daar van eenig bericht geeven. Dordrecht had voorheen drie vrije Jaarmarken, en onder ale een bekend met den naam van Heer*

pen, en Bewindhebbers plaatsen van de Oost en Westindische

Heer Danielsmarkt, die aanvang nam op St. Bonifaciusdag of den 5den Julij en eindigde agt dagen daarna; gedurende deze markt, pleeg die van de Merwede, volgens eene oude overeenkomste, 't Rechtsgebied over de Stadt te hebben, ten welke einde de roede van Justitie zijnen Rechter of Baljuw plegtiglijk werd overgegeeven. (En of schoon de Heerlijkheid en 't Hof van Merwede in het Jaar 1604 bij koop, aan de Stadt Dordrecht gekomen is, en de Jaarmarkt niet meer gehouden wordt zo houd echter het gebruik nog stand). Dewijze waarop dit ouds plag te geschieden kan gezien worden uit het naarovolgende Formulier. Eerst op den 5de Junij „ Den Heere Schout van wegen de Staaten van Holland &c (staande aan de zijde van de Stadt bij den rooden Tooren) zal den Heer Burgemeester aanspreken als volgt.

„ Heer Burgemeester, also is ingegaan den tijd, die men noemt Heer Daniels Markt welke gedurende de Jurisdictie over de Stad Dordrecht. is competeerende den Heere van de Merwede, die tegenwoordig word gepresenteert bij deselve Sead: zo levere ik UEdt. in teken van dien ten behoeve van gemelde Stadt, als Heer van de Merwede, de Roede van Justitie, gelijk dat recht van ouds herkomen is. Onder conditie ende beloften dat de voorsz. tijd van (agt dagen) ge-expireerd en verstreeken zijnde dezelve mij als Schout van wegen de Heeren Staaten van Holland en West Friesland wederom zal werden geleverd: Gelijk dat mede recht en van oude hercomen is”.

Den Heere Regeerende Burgemeester, staande aan de zijde van de Riedijk zal antwoorden als volgt:

„ Heer Baljuw. Ik Committeer UEd. als Schout van Dordrecht omme de Jurisdictie, uitten naame van de voorsz. Stadt, als Heeren van de Merwede, gedurende Heer Daniels Markt te bewaaren en levere over in dijne handen, die

Rec-

Impugnatie (*) fullen met
ende dat hij voorstelling
in deelen als ten regu
noodig geacht geweest is

de van Justitie, gelijk da
in de zelve niet verstrekt
mij de voorsz. roede we
van de Heeren Staaten
niet, gelijk dat mede r

Op den 13de Junij,

de Heer Schout, van we
Merwede, staande voor den
Riedijk, zal zeggen tot

„ Heer Burgemeester: I
recht is geexpirerd; welke
de Ed. Heeren van den
ten van den Rechten der S
Merwede, de Jurisdictie
niet, gelijk dat Recht
in ik UEd. in teeken v
Justitie, om deselve bij
den Stadt Dordrecht,
van Holland &c. we
niet en van oude herco
n ontfpraak gedaan en
in de zijde van de Stadt
van de Riedijk spreken
der Schout ik ontvang
uitten naame der Stadt
niet.

„ Gelijk zijnde i

fche Compagnie ()* fullen met open ftemmen vergeeven worden, ende dat bij voorftellinge ofte nominatie of wel bij abfolute electie foo als ten reguarde van de felve refpectivelyk van oudts in gebruik geweest is. Edoch bij aldien het mogte
ko-

Roede van Juftitie, gelijk dat recht en van oude hercomen is, en de zelve tijd verftreeken ende geexpireerd zijnde zal UEd. mij de voorsz. roede wederom leveren om als dan aan Schout van de Heeren Staaten van Holland &c. weder over te leveren, gelijk dat mede recht van oude hercomen is".

Op den 13de Junij.

De Heer Schout, van wegen de Stadt, als Heer van de Merwede, fttaande voor den roden Toorn, aan de zijde van de Riedijk, zal zeggen tot den Burgemeester het volgende.

„Heer Burgemeester: *alsoo den tijd van Heer Daniels Markt is geexpireerd; welke geduurende ik op de Commisfie van de Ed. Heeren van den Gerechte, Oudrade ende goede luiden van den Achten der Stadt Dordrecht, als Heere van de Merwede, de Jnrisdictie over defelve ftadt hebbe bewaard, gelijk dat Recht 'er van oude hercomen is. Soo levere ik UEd. in teeken van dien wederomme, de Roede van Juftitie, om defelve bij UEd. als Burgemeester en van wegen den Stadt Dordrecht, aan de Heere Schout van de Staaten van Holland &c. wedergeleverd te worden gelijk dat mede recht en van oude hercomen is".*

Deze aanspraak gedaan en geëijndigd zijnde, zal dan overgaan aan de zijde van de ftadt ende den Heer Burgemeester aan de zijde van de Riedijk fprekende als volgt.

„Heer Schout ik ontvang de Roede der Juftitie van wegen en uitten naam der Stadt Dordrecht, als Heere van de Merwede.

't Zelve geëijndigd zijnde keert zig den Burgemeester naar den

men te gebeuren, dat iemand tusfchen tijde quame aflijvig te worden, welker ampt ter Collatie van den Oudraad fttaande sonder ondienft niet vacant foude konnen blijven tot de voorfz. dag van Drie Koningen avont foo fal daar inne bij den Oud-

den Schout van de Heeren Staaten van Holland &c zeggende.

Mijn Heer ik leever u de Roede van Juftitie wederom, gelijk dat recht en van oude hercoomen is. Onder Exprefse beloften en Conditie, dat als den tijd van Daniels Markt wederom gekomen is de zelve Roede de Heer Burgemeester in der tijd ten behoeve van de ftadt invoegen als voren, zal overgeleverd werden, als dat mede recht ende van oude hercoomen is. 't Welke als nog Jaarlyks op deze wijze verrigt wordt. Voor dat de Merwede aan de ftadt in eigendom behoorden onder het gerecht van de Heer van Merwede. De overeenkomst met Heer Danielgemaakt, en waaruit dit Schouts ampt van agt dagen afkomstig is, bestond hier dat zijnen Schout gedurende die agt daagen, zouden zijn Schout over de geheele Stadt, ontvangende gedurende dien tijd alle Breuk en Boete, en dat daarentegen de Schout der ftad dat het geheele Jaar recht zoude oefenen over de Riedijk.

(*) Het is bekend dat van wegen de Stadt Dordrecht, twee perfoonen, als Bewindhebbers van de Oostindifche Compagnie te weeten één ter Kamer Amfteldam, en één ter Kamer Rotterdam, zitting hebben. Doch wanneer en bij welke gelegenheid het Bewindhabberschap in de eerstgenoemde Kamer een begin genoomen heeft, kan uit de Registers van den Oudraad van Dordrecht niet wel worden opgemaakt, alzo dezelve, niet eerder dan met het Jaar 1622, een aanvang neemen. Dus zal't den Leezer niet onaangenaam zijn, hun mede te deelen, de befluijten welke in de Resolutie Boeken van de Heeren Bewindhebbers ter Kamer Amfteldam ten dien opzigte gevonden worden, zijnde van den volgende Inhoud.

Exc-

te veel voorten invoegen
het voors. ampt bij forme
dien wien geconftreert.

Extradit uit
Amfteldam.

18 Feb. 1614.

De Bewindhebbers van d
rijnde, ende gelet hebben
recht, door haaren Pers
zijn in haare Vergaderinge
pri genomen hebbende op de
Heeren Geconftreerde R
nik en Westfriesland in fove
van dele Kamer gichieren,
een Bewindhabber van weg
en te mogen hebben. En hebt
gemelten Heere Penfionaris
Dink Bar, mondeling doe
grote importantie ende b
natie foude mogen veroorz
laeraale Vereenigde Oost
Kamer in 't particulier
hebbers dezelve zaaken
Burgemeesteren dezer Sta
nabieren dezer Kamere
niet haar luijden advijs
als volgt: dat zij luijd
Heeren Staaten van Hi
en name te accepteeeren
officie van de voorfz. ftad
nien zijn dezelve Stadt l
D. D. L.

Mi

raadt werden voorsien invoegen ende manieren als vooren en sulx het voorsz. ampt bij forme van surrogatie op een ander perfoon werden geconferreert.

Art.

*Extracten uit de Resolutien van de Kamer
Amsterdam.*

18 Feb. 1614.

„ De Bewindhebberen van deze Kamer Collegialiter verga-
dert zijnde, ende gelet hebbende op het verzoek van de Stadt
Dordrecht, door haaren Pensionaris den Heere Berck, op
huijden in haare Vergaderinge mondelinge gedaan; als mede
regard genomen hebbende op den brief van voorschrijvinge bij
de Heeren Gecommitteerde Raaden van de Staaten van Hol-
land en Westfriesland in faveur van gemelde Stadt Dordrecht
aan dese Kamer geschreeven, tendeerende tot dien eijnde om-
me een bewindhebber van wegen de gem. stede in deese Ka-
mere te mogen hebbe. Zo hebben de voorsz. Bewindhebberen
den gemelten Heere Pensionaris, door den Heer Burgemeester
Dr. Dirk Bas, mondeling doen aanzeggen dewijl deze zaake
van groote importantie ende bedenken is, ende merklijke con-
sequentie soude mogen veroorzaaken, soo in 't reguard van
de Generaale Vereenigde Oostindische Compagnie, als voor
deese Kamer in 't particulier, dat overzulks de voorsz. Be-
windhebberen dezelve zaaken hebben gecommuniceert met de
Heere Burgemeesteren deser Stadt te meer wijl de electie van de
Bewindhebberen deser Kamere haar luijden is Competeerende,
ende met haar luijden advijs en last, verklaaren voor and-
woord als volgt: dat zij luijden ter contemplatie van de ge-
melde Heeren Staaten van Holland ende Westfriesland ende
verders omme te acceptereen de benevolentie, goede gunste
ende affectie van de voorsz. stad Dordrecht in 't Particulier
te vreden zijn dezelve stad Dordrecht te accomodeeren in

XII. DEEL,

Mm

haar

Art. XXI. Ende sullen (gelijk voor desen tijd altijt gebruijklĳk is geweest) geen afgegaanen Burgemeesters of Scheepenen genomineert of ingekooren worden ten zij deselve twee volle

haar verzoek ende ingevolge van dien een gequalificeert Persoon te mogen eligeeren omme als Bewindhebber in deese Kamer ontvangen te worden, doch met bespreck ende Conditie dat denzelyen persoon zijn Domicilium alhier ter stede sal moeten houden, ende benevens andere Bewindhebbers mede zal gehouden zijn te participeeren onder deze kamer met f 6000: — Capitaal, conform den inhoud van 't Oôtroij, ende verders hem zal reguleeren naar de Ordonnantien ende Costumen van deze Kamer.

Is verders bij de voorsz. Heeren Burgemeester de Bas in deze Vergaderinge gerapporteert uitten naame van de Heeren Burgemeesteren deeser Stadt, dat sij verstaan in 't regard van 't geene hier voore verhaalt, dat men simpelĳk sal mogen accordeeren in 't verzoek van die van Dordrecht, dat deselyen zullen vermogen een bewindhebber te elligeeren ende in dese Kamer te senden, doch de voorn. Heeren Burgemeesteren hebben verklaard aan haar te reserveeren de Interpretatie om te weten onder wat schijn ende maniere denselven Persoon als Bewindhebber alhier zal geadmitteerd werden, 't zij men dezelyen mede onder het getal van de 20 Bewindhebbers zal mogen begriĳpen ofte anders supernumeraire als een extraordinaris Persoon buiten het voorjz. getal te wesen.

17 Maart. 1614.

De Brieven van Burgemeesteren van Dordrecht in dato den 4de deser maandt ter deser Vergaderinge bij den Heere Leonard Sieverts van den Hatert, voor desen Thesaurier der voorsz. Stede gepresenteert ende door de lectuure deszelve verstaan zijnde, dat de voorsz. Thesaurier bij de voorn. Heeren

Bur.

de jaren in haare re

gemeesteren van geko
niet geadmitteert te w
in vergaderinge in d
rekomt, doch met
men wente maekten
bewindhebbers, dat no
ander vreegen, als
te waar geacordeer
de of hij kunnen
ginde wesen.

28 Jul

Op het verzoek van
vieren Schrijfsĳt v
uut van den merlede
de Kamer gendmit
sien in de verang
bre, als hij Resolu
te vooraaten den vo
te aanneemen.

28 April

ter Vergadering v
ten Scheepen der sta
vertoemende dat v
Trip sair. de voor
causĳ plaats als B
verstaende om met
gale de qualificat

volle Jaaren in haare respective qualiteiten stil geseeten hebben.

Art.

Burgemeesteren was gekooren, om in deze Kamer als Bewindhebber geadmitteert te worden, is denzelven Heer Thesaurier bij de vergaderinge in de voorsz. qualiteit aangenomen ende verwelcompt, doch met bijvoeging, dat alhoewel de voorn. misfve mentie maakten van een getal van 20 perzoonen zegge Bewindhebberen, dat nochtans de aanneeming gedaan worden in zulker voegen, als bij de Heeren Burgemeesteren deser Stede waar geaccordeert, te weten sonder distinctie ofte expressie of hij binnen of boven het getal ende supernumeraire soude wesen.

28 Julij 1614.

Op het verzoek van de Heer Elias Trip vertoonende de Brieven Schriftelijk verzoek en de Commissie omme in de plaats van den overledene Heer Sievertsz. als Bewindhebber in dese Kamer geadmitteerd te werden. Is verstaan dat men denselven in de verzogte qualiteit op gelijke conditien ende reserve, als bij Resolutie van den 17 Maart Ao. voorsz. zijnen voorzaten den voorn. Leonard Sievertsz. is aangenomen en zal aanneemen.

28 April 1636.

Is ter Vergadering verscheenen de Heer Mr. Sebastiaan Franken Scheepen der stad Dordrecht Gedeputeerde der voorn. stede vertoonende dat vermids het overlijden van den Heer Elias Trip salr. de voorn. stadt voorgenomen hadt om iemand in deezelfs plaats als Bewindhebber te nomineeren, ten dien sijne versoukende om met de Kamer te comen in communicatie aangaande de qualificatie dewelke sodanigen Bewindhebber

M m 2

soude

Art. XXII Sullende ook in den Oudraadt volgens out gebrueck gelijck moogen wesen vader met een soon midsgaders twee gebroeders ende niet meer.

Art.

foude moeten medebrengen om in dese Kamer geadmitteert te worden.

Waarop gedelibereert zijnde goedgeronden is van zijn Ed. te versoeken visie van sodanigh bescheijt als de Heeren Burge-meesteren en Regeerders der voorn. stede soude moghen hebben om in desen Kamer te stellen één Bewindhebber. Waarop bij sijn Ed. wederom gerepliceert zijnde, dat de stad Dordrecht, nu tot twee distincte reijzen een Bewindhebber in deese Kamer gesteld hebbende, niet en hadde gedacht, dat aan haar regt eenigints souden worden getwijfelt, en dat daarvan desen Kamer soude invoegen voorsz. neemen contentiment, versoe-kende om die oorzaake als nu principaelijk te mogen weten hoe veel een Bewindhebber van de stad Dordrecht, zouden moeten participereen; en alsoo zijn Ed. (na iterative verklaaringe van deese Kamer bijzonder ten aanzien van de Oppositie der stad Haarlem, die alvoreen van het recht der stad Dordrecht naader geïnformeert te zijn, niet voordr mogt gaan) preststeerde om te mogen weten de qualificatie van den Bewindhebbers, is zijn Ed. daarop geandwoord, dat volgens Octroij alle Bewindhebbers in deese Kamer moeten participereen met duysent Ponden vl. Capitaal waarmede zijn Ed. zijn afscheidt neemende verzogt heeft, dat middelertijt de saaken dus staande in prejudicé van 't recht der voorn. stad Dordrecht competeerdende, niet soude mogen worden gedaan.

21 Junij 1638.

Zijn in de vergadering verscheenen Mr. Thomas de Wit van Dordrecht met Brieven van Credentie van dezelve stad:
omme

Art. XXIII. Voorts
dat concurren ende
dat op de zaken vo
noties

me geadmitteert
in Hier Trip sal
men Mr. Jan B
vande derwijl de
wegen de Provi
Trip salr. nu
weede stad, e
in bedisputeert.
op daarom gesol
aar niet in gelijc
pakt; is bij de
regeel, dat de sa
e. Resolutie daan
deromende soude
teert de Heeren
Communiceren m

1 Julij

in de Vergader
ten der Stad h
't recht 't welk
om alhier een
mogen worden
de. Mog. daar
natuurd is gege
nijn veel als ver

Art. XXIII. Voorts sal het geene de regeeringe van de voorfz. stadt concerneert ende hier bevoorrens niet specifieke uitgedrukt staat op den ouden voet gelaaten en dien conform gepractiseert worden.

Art.

omme geadmitteerd te worden als Bewindhebber in manieren als de Heer Trip salr. is geadmitteert geweest. Is mede verscheenen Mr. Jan Bosvelt Secretaris der stad Haarlem voor-gevende dewijl de plaats van Bewindhebber Extraordinaris van wegen de Provintie Holland, door het aflervan van den Hr. Trip salr. nu vervallen was, aan die van Haarlem als de tweede stad, en dat die plaats bij die van Dordrecht wier bedisputeert. (NB. Haarlem had reeds den 6 Maart 1636 daarom gesolliciteert) dat de Heeren Bewindhebberen daar niet in gelieve te dispooneeren tot prejudice van deselve stad; is bij de vergadering haar beide tot antwoord toegevoegd, dat de saaken naader souden worden geexamineert en de Resolutie daarop te neemen haar over veertien daagen wedercomende zouden werden genotificeert. Ende zijn gecommitteert de Heeren Bicker en van Loon om nopens deze saake te Communicereen met de Heeren Burgemeesteren.

1 Julij 1638.

Is in de Vergadering verschenen Mr. Jan van Bosvelt Secretaris der Stad Haarlem verzoekende dat in de saake noopen 't recht 't welke de Stadt Dordrecht pretendeert te hebben, om alhier een Bewindhebber te mogen stellen niet en soude mogen worden gedaan voor en al eer, dat door haar Ed. Gr. Mog. daar wijders in was gedispooneert, waarop hem zot antwoord is gegeeven, dat men de saak zou zien te dilateeren so veel als vermogen is.

M m 3

5 Ju.

Art. XXIV. Ende ten eijnde de bovenstaande poincten ende articulen te vaster mogen werden gehouden sonder eenige veranderinge buiten evidente noodzaaklijkheid subjeet te wesen so is bij den Oudraad goedgevonden bewilligt ende overgegeeven, ge.

5 Julij 1638.

Is in de vergadering verscheenen Mr. Sebastiaan Francken ende de Heer Thomas de Wit Schepenen tot Dordrecht presenterende bij haar verzoek den 21 Junij alhier in de vergadering gedaar, dat voorn. de Wit alhier, tot Bewindhebber der Stadt Dordrecht zoude geadmitteert werden, waarop haar luiden tot antwoord is toegevoegd, dat de vergadering verstaat sulx wegens het Odroij niet te kunnen toestaan, waar over haar Gecommitteerdens geprotesteert hebben, wegens de prejuditie die de Stadt van Dordrecht daardoor. zoude mogen komen te lijden.

Is mede in de Vergadering verscheenen Mr. Jan van Bosvelt Secretaris der Stadt Haarlem, verzoekende als nogmaals, dat de saak nopens de Stad Dordrecht, voor als noch, wat sou mogen gesupercedeert werden, tot dat door haar Ed. Gr. Mog. daar nader in was gedisponeert; waarop hem tot antwoord is gegeeven, dat de saak nog in haar geheel was gebleeven.

15 Julij 1638.

Heeft de Heer Thomas de Wit Schepen in de Wetten der Stad Dordrecht als Extraordinairis Bewindhebber in dese Kamer sessie genomen, agtervolgends de particulieren Notulen en Resolutien dan van gehouden.

Uit dese aantekeningen blijkt, dat de Stadt Dordrecht, niet zonder tegenkantiug in het bezit geraakt is om een Bewindhebber ter Kamer van Amsterdam aftevaardigen. Dan zij

geest bij de
niet bij de
het veel om een
hande punten of

geest haar re
velden de
denig blijven ha
belangende het
compagnie ter K
der Stad in het
van het Odroij, l
is ook aanfond
in tot Bewindheb
1639 zagen die
aan naar de K
buiten. Wat n
hebbers der Wa
jaar 1639 werd
luden van Kame
en van de Maaze
velen vereenigd,
te schre mit XV
wi dat ieder h
particuliere Boeke
worden opgem
opgave. III.
en en blijven on
houdinge voor d
te voor de
wijz prefereere
sterdam en den
gehuurde Scheg
den, van het

gelijk bij denſelve goetgevonden bewilligt ende overgegeeven wordt bij deefen dat geene deliberatie ſal mogen werden aangeſtelt veel min eenige alteratie ofte veranderinge in de voorende ſtaande poinſten of articulen werden gemaakt voor en aleer den Oud.

zij heeft haar recht ſedert dien tijd ſonder verdere moeilijkheden dieswegen ontmoet te hebben tot den dag van Heden beſtendig blijven handhaven.

Belangende het Bewindhebberschap van de Oostindische Compagnie ter Kamer van Rotterdam, zo had de Regeering dier Stad in het Jaar 1674 bij gelegenheid der vernieuwing van het Octroij, het regt daartoe voor zig bedongen, waarvan zij ook aanſonds gebruik maakten verkiezende ten dien eijnde tot Bewindhebber Mr. Johan van der Burgh. In 't Jaar 1659 zogten die van Rotterdam, zig van hun te ontdoen, en hun naar de Kamer van Delft te verplaatsen dat echter mislukten. Wat nu betreft de eerſte aanſtelling van de Bewindhebbers der Westindische Compagnie op den 26 October des Jaar 1669 werd vaſt geſteld een Reglement, waarna de drie Leden van Kamer der Geoctroijeerde Westindische Compagnie van de Maaze, te weten Dordrecht, Delft en Rotterdam werden vereenigd, en gebracht tot een Lichaam. Beſtaande het zelve uit XVII. Artikelen. Waarbij in het Iſte geſteld word dat ieder Kamer ſal hebben, houden en ſluijten ſijne particuliere Boeken, II. dat uit deſelve te ſaamen, ſal moeten worden opgemaakt, de pertinente ſtaat en balans van de Compagnie. III. Het Bewind van ieder Kamer, ſal zijn en blijven onder het beſtier haarer Bewindhebberen. IV. Bepaalinge voor de Commisſarifen tot den inkoop van alles wat voor deſelve vereiſcht word, tot de minſte priiſen, en daarbij prefereeren de Ingezetenen van Dordrecht, Delft, Rotterdam en den Hage. V. Van de Equipagien zo met eijge als gehuurde Schepen, als ook het VI. In het VII. word geſprooken, van het Huishoudelijk beſtier, en de vergader en

Oudraad daarop acht daagen te vooren specialijk sal wesen geconvoceert en alle absente Heeren ten selven cijnde meede bij misfivē sullen wesen beschreeven ende dat als dan niet anders als met fesendertig consonante stemmen tot eenige veranderinge ampliatie of restrictie in de voorenstaanden articulen ofte eenig point van deselve geconcludeert ende vervolgens eenig verfoek aan de Heeren Staaten van Hollandt ende Westfrieslandt gedaan zal mogen werden. Soo ist dat wij de saeke ende het verfoek voorz. overgemerkt hebbende ende de vertoonders willende gelieven uit onse rechte wetenschap souveraine magt ende autoriteit het voorenstaande reglement in allen deelen poincten ende articulen hebben goedgevonden geapprobeert ende geratificeert vinden goet approbeeren ende ratificeeren het selve bij deesen,

las.

bewaarplaats, der Goederen bepaalt alleen binnen Rotterdam, en tot mindering der kosten, alle andere onnutte Huisfingen, Wooningen, midsgaders Boekhouders, Equipagimeesters enz. afgeschafft. (Volgens Welk besluit het Pakhuis der Westindische Compagnie, naderhand in 1675, vernietigd is geworden) en verder het getal der Heeren Bewindhebberen bepaalt op Negen, dat is drie voor ieder lidt, daar in het Jaar 1621 bij de oprichting van de Westindische Compagnie en de verkrijging van haar eerste Octroij het getal bepaald was geweest op Veertien waarbij toen Dordrecht was toegestaan vier Bewindhebberen, dan naar maate de Maatschappij voor of achterwaarts ging schijnt het getal der Bewindhebberen meerder of minder geweest te zijn. In het Jaar 1644 waren 'er in het geheel zes. Ook werd zelve bij dit Art. den voorslag gedaan om het getal der Negen Heeren, almede tot vermindering der kosten te laten uitserven tot zes. VIII. Van het regt van aanstelling van deselve. IX. Van het houden der vergaderinge. X. Schikkinge wegen het Presdentschap, en verders al het geene het Huishoudelijk bestier aangaat.

hiet wij allen en
aan te reguleeren.
plaat na den h
an veldt floren
die

In Reglement de
e bovengemelde
dit stand tot in
in April het selt
e weder eenige v
de volgende stak
„De Staaten v
Alloo ons verto
Stad Dordrecht
ingemeesters en
geenreleert zek
stijginge binnen d
uiterende het re
niet geweest en
tij van daar de
noten op dat i
mer onse approb
nuzelve regleme

Het Reglemen
te verandering,
in 1747 aangeva

lastende wij allen en eenen iijgelyk die het aangaan magh hem daarna te reguleeren. Gedaan in s'Hage onder onse grooten fegel hier aan doen hangen op den twintigften Januarij in het Jaar onses Heeren ende Saligmaakers Zeventien hondert en drie.

A. HEINSIUS

Ter Ordonnantie van de Staaten

SIMON VAN BEAUMOND.

Dit Reglement door de Staaten van Holland en Westfriesland ten bovengemelde Dagen en Jaare (20 Jan. 1703) bevestigt hield stand tot in het Jaar 1740 in welk Jaar en wel op den 20ste April het selve met toestemming van Hoogstgemelde Staaten weder eenige verandering onderging blijkens den inhoud van dese volgende stukken.

„De Staaten van Holland en Westfriesland doen te weeten Alfoo ons vertoond is bij Burgemeesteren ende Regeerders der Stadt Dordrecht dat in den beginnen van den Jaare 1703 bij Burgemeesters en regeerders der selver Stadt zijnde gemaakt en gearresteert zekere ordre en reglement op de Magistraats bestellinge binnen de gemelte Stadt 't welk in verscheide articulen altereerde het reglement in den jaare 1574 gemaakt en gearresteert geweest ende het geen ook met onse approbatie en oetroy van dato den 24 Maart desselfen Jaars was bekrachtigt geworden op dat nadre reglement insgelijks was geobtimeerd geweest onse approbatie en oetroy van dato 20 Januarij 1703. dat hetzelfde reglement (*) federt dien tijd binnen gemelde Stadt zijn-

(*) Het Reglement dat hier op volgt, onderging weder eenige verandering, met de Grootte Ssaatsverwisseling in den Jaare 1747 voorgevallen, en schoon het zelve daar door niet

Mm 5

vol-

ten opzigte dat de Leeden der Regeeringe die bevordert wierden tot eenige ampten en bedieningen van dewelke, sij buiten de gemelde Stadt moesten resideeren, 't zij voor derzelver geheele

„ „ *Dat zij heeren gedeputeerden het geluk hadden gehad*
 „ „ *van ter audientie van zijne Hoogheid geadmitteert te*
 „ „ *worden en aan denzelven ingevolge van de Resolutie van*
 „ „ *den Oudraad in dato 31 Julij 1747. opening hadden ge-*
 „ „ *geeven van de Constitutie van de Regeering van dese*
 „ „ *Stadt ende de behandeling van dien.*

„ „ *Dat wat het eerste betreft zijne Hoogheid de goedheid*
 „ „ *hadde gehad van te verklaren, dat niet konde sien;*
 „ „ *dat by provisie eenige verandering in het O&troij, ra-*
 „ „ *kende de Magistraatsbestelling van dese Stadt gerequireerd*
 „ „ *wierd, met dien verstande nochtans, dat aan sijne Hoog-*
 „ „ *heid nu competeert de electie van den Officier, Burge-*
 „ „ *meesteren, Schepenen en Agten, namentlijk dat van den*
 „ „ *Officier en Agten een drie en dat van Burgemeesteren en*
 „ „ *Schepenen uit een dubbel getal zo en in diervoegen als*
 „ „ *het selven voor deesen aan den Oud-Raad heeft gecom-*
 „ „ *peteert.*””

„ „ *Dat wat de behandeling van de regeering betreft,*
 „ „ *zijne Hoogheid wel wilde permitteeren, dat bij provisie*
 „ „ *gebleeven werd bij het oud gebruik en dat bij gevolge*
 „ „ *de twee Clasfen provisioneel bleeven subsiteeren, doch dat*
 „ „ *hoogst ged. zijne Hoogheid van gedachten was, dat alles*
 „ „ *in de twee Clasfen gebragt moest worden, door de re-*
 „ „ *geerende Burgemeesters sonder dat daer over alvorens*
 „ „ *eenige bijeenkomste gehouden wierden, door de regeeren-*
 „ „ *de en oudburgemeesteren, zo als voor desen gepraetiseerd*
 „ „ *was geworden.*”

„ „ *En eindelijk dat sijne Hoogheid van de vriendelijkheid*
 „ „ *van de regeering deser Stadt was verwagtede, dat al-*

„ „ 100.

heele leeven lang, 't zij voor sekeren bepaalden tijd van jaaren daar door alleen derselver kinderen in den tijd hunner voorfz. residentie buiten de Stadt Dordrecht gebooren waaren, geoordeeld te weesen gepriveert van de habilitéit omme tot de regeering aldaar te kunnen worden geëligeert, schoon deselve buiten die eenige omstandigheid zouden mogen hebben, alle andere qualificatien bij het gemelde reglement gerequireert. Dat insgelijks daar door van het Consulaat wierden geweerd, alle andere Persoonen binnen de gemelde Stadt niet gebooren, schoon gebooren binnen de Provintie van Holland ende Westfriesland en getrouwt met Burgerdochters van deselve Stadt en zelfs zig daar geëtablisceerd hebbende en zig met der woon onthoudende. Dat de vertoonders en derselver voorzaten tegen een van die nadeelen wel hadden getragt te vinden eenige remedie, daar aan verscheiden leden tot het waarneemen van Ampten of Commissiën ofte ook om andere oorzaken buiten de Stad gaande woonen, te verleenen Decalatoiren dat derselver kinderen, hoewel buiten de Stad Dordrecht, doch binnen de Provintie van Holland gebooren, in alles zouden worden gehouden als binnen de stad Dordrecht gebooren te zijn, doch

dat

„ „ *voorens ergens toe te treden deselve met Hoogst. ged.*
 „ „ *zijne Hoogheid wel zal wille Communicatif gaen en met*
 „ „ *denzelven komen in een vriendlijk overleg* „ „

Waarop gedelibereerd zijnde hebben hunne Ed. Groot Achth. het gerapporteerd zig laten welgevallen, gelaudeert en geaprobeert, zo als gelaudeert en geaprobeert word bij deesen al het geen bij gemelde Heeren gedeputeerden in deesen is gedaan en verricht, wordende midsdien het bovenstaande rapport in een Resolutie geconverteert en zijn deselven voor hun moeite en vigilantie in desen genomen, als ook de Heer Karsboom voor zijn gedaan rapport bedankt.

Resolutien van den Oudraad.

vanquij in tijden en wijlen
 men, datu eenige moeij
 men ordon, gelyk door de
 genen de genen Stadt in de v
 men a tyden. Dat de verho
 rden genomen de gemelte n
 is en alle verwijderingen gep
 ra worden, elcane onder
 re te maken, eenige verander
 enie het voorchrift van her
 voorz. reglement des jaars
 in 1740 hadden geseolveert
 opende maand April expresse
 a gene voorz. is te delbere
 a dazelven negenden en ook
 inde, naa voorgaande deslben
 te veertig leden, so van den
 van schen en sulks meeklijk
 quereerden, hadden goedgevo
 maaken eenige revisies, alant
 reglement aan ons geachtbeert,
 sende, aan ons gedienselijk
 inde zijn moge, het voor
 is Souveraine magt te appro
 me te verleenen onse gewoe
 n forme.

Ordre en Regle
 gerders der Sta
 beslissinge van
 vorfa. Stadt.

te l. Eerlijk sullende die
 Oudraad blijven en gelaten
 rebooren, den persoon van
 ander getcomprehendeert.

dat mooglijk in tijden en wijlen een sodanig geval komende te exteeren, daaruit eenige moeilijkheid en verwijderinge fouden kunnen ontstaan, gelyk door de continuatie van 't voorfz. reglement de gemelte Stadt in de voorfz. opzigte merklijk fonde komen te lyden. Dat de verthoonders zulks in overweeging hebbende genomen de gemelte nadeelen gaarne fonde fien verhoed en alle verwijderingen geprævenieert en midsdien te raden waren geworden, daarinne onder approbatie ende oëtroij van ons te maaken, eenige veranderinge en ten dien eijnde obferveerende het voorschrift van her XXIVfte. of laafte articul van he voorfz. reglement des Jaars 1703, op den 28 Maart deses Jaars 1740 hadden gerefolveert, omme op den 9 van desef loopende maand April exprefselijk te vergaderen, omme op het geene voorfz. is te delibereeren. Dat deselve vervolgens op denzelven negenden en ook op den 10 den April vergadert zijnde, naa voorgaande deliberatie met eenparigheid van over de veertig leden, fo van den oudraad als van de goede luijden van achten en fulks merklijk meerder als het felve artikel requireerden, hadden goedgevonden in het voorfz. Reglement te maaken eenige redresfen, alterationen en bijvoegingen vervat in 't reglement aan ons geëxhibeert, weshalven de vertoonders zij keurende, aan ons gediensfelijk verfoekende dat het onse goede geliefte zijn mogte, het voorfz. geëxhibeerde reglement uit onse Souveraine magt te approbeeren ende te bekrachtigen, ende daartoe te verleenen onse gewoonlijke brieven van Oëtroij in de beste forme.

Ordre en Reglement bij Burgemeesters en Regeerders der Stad Dordrecht gearresteert, tot bestellinge van de Magiftraaten, binnen de voorfz. Stadt.

Art. I. Eerstelijk fullende dienende en oude Magiftraaten ofte den Oudraad blijven en gelaaten worden op het getal van veertig perfoonen, den perfoon van den Schout ofte Hoofdofficier daar onder gecomprehendeert.

Art.

Art. II. Bij welcken Oudraad neffens de goede luiden van den Agten op drie Koningen avond, van den Jaare 1742. zullen worden voorgelagen, drie Heeren uit den Oudraad, om aan haar Ed. Gr. Mog. de Heeren Staaten van Holland enz. voorgedragen te worden, (lees in den tegenwoordigen tijd aan den Heere Erffstadhouder) met verfoek daaruit een perfoon tot Schout ofte Hooftofficier deser Stad te worden geëligeert, omme voor den tijd van drie agtereenvolgende Jaaren het Schout-ampt deser Steden te bedienen, welkers functie en bedieningen egter niet eerder beginnen zal als met Primo Maij, daaraan volgende en also continueeren tot ultimo April van het Jaar 1745. zullende also voor drie Jaaren telkens wederom in manieren voorsz. geprocedeert werden tot de electie van een Schout ofte Hooftofficier voor dese Stadt.

Art. III. Tot Schout ofte Hooftofficier dezer Stadt zal geëlegeert ende verkooren worden een perfoon uit den Oudraad, zoo nogthans dat dezelve Schout geduurende den tijd van zijne voorsz. functie, deselve stem en fessie in den voorsz. Oudraad hebben en behouden sal, die hij bevoorrens daarinne als Vroedschap of Oudraad sal gehadden hebben.

Art. IV. Den voorn. Schout of Hooftofficier zal in het gerechte hebben en behouden denzelven rang ende stemmen en voorts sodanig gezag als deselfs predecesseurs gehad hebben.

Art. V. Den voorn. Schout of Hooftofficier zal geduurende den tijd van zijne functie niet ellegibel zijn tot Burgemeester of tot de bedieninge van eenig Collegie wegens de Stadt, als zijnde de Collegien van de Heeren Staaten Generaal, van den raad van Staaten, gecommiteerde raaden van Holland; midsgaders in de respectie Admiraliteiten, als mede in de Reken-kamers van de Generaliteit ende van Holland, dan alleen op Driekoningen avond in het laatste Jaar van sijne functie, als wanneer wederom een andere Schout verkooren wordt.

Art. VI. Bij den Oudraad, neffens de goede luiden van den achten, (welcke goede luiden van den achten daartoe hebben en uitbrengen zullen twaalf keuren) zullen alle Jaaren in Maart volgens de privilegien ende oude onverbreekelyke Obfervantien
uit

in den van denzelven Oud-
n Burgemeester omme te
e agtereenvolgende Jaaren; te
de heeren twee Burgemeest-
mer geëligert zijn en het twee
die als dan zullen gekoooren v
te VII. Zullende met primo
in rang na de oorde van de
electie of tweede Jaar verkoor
mer, welken prelideerende
van is te zeggen Burgemeest
nige digniteiten ende waan
van de gemeente hier bevoor
de Collegien ende Verga
nlijk ook van den Krijgs
regerantie van welke drie u
nigels prelideeren sal, den
duurende het prelidium van
van 's heeren wegen of van
ang van den Oudraad en man
nietelijk den desden en vie
tijd van gelijke drie maanden
in VIII. Ende sal den Presi
tende van sijn Presedie ofte
sijn te doen zijne rekenin
geelgeert. Dit geschiede
ende leeden welke wegens
in, bij de verkiezing, i
gewoon hunne stemme bij
wanneer dit laatste in on
koninge hier van de W
wel dat het in het Jaar
nien derijgen Maart v
den van de afwesende aan

uit de leden van denzelven Oudraad geëligeert (*) te worden, twee Burgemeesteren omme te fungeeren voor den tijd van twee agtereenvolgende Jaaren; te weten, het eerste Jaar met ende benevens twee Burgemeesteren, die in de voorgaande Jaaren geëligeert zijn en het tweede Jaar met die Burgemeesteren, die als dan sullen gekooren worden.

Art. VII. Zullende met primo April den oudsten Burgemeester in rang na de ordre van de Regeeringe, 't zij hij van het eerste of tweede Jaar verkoosen is voor den tijd van drie maanden, wesen presideerende Borgemeester (of zo men daar gewoon is te zeggen Burgemeester van de gemeente) met alle sodanige digniteiten ende waardigheeden, als alle Borgemeesteren van de gemeente hier bevoorens hebben gehad, midsgaders in alle Collegien ende Vergaderingen binnen dese stadt en speciaalijk ook van den Krijgsraad geobserveert hebben, naar de experatie van welke drie maanden voor gelijken tijd vervolgens presideeren sal, den tweeden Burgemeester (die men geduurende het presidium van den eersten noemt Burgemeester van 's heeren wegen of van de Graaflijkheid) in de gezegde rang van den Oudraad en manieren als vooren ende also consequentelijk den derden en vierden Burgemeester, ijder voor den tijd van gelijke drie maanden.

Art. VIII. Ende sal den Presideerende Burgemeester, telkens ten einde van sijn Presedie ofte teelt van drie maanden gehouden sijn te doen zijne rekening', gelijk bevoorens alle vier maan.

(*) Geeligeert. Dit geschiede voorheen met beslooten Biljetten; ende leeden welke wegens ziekte of andere wettige oorzaken, bij de verkiezing, niet konde tegenwoordig zijn, waren gewoon hunne stemme bij een briefje te doen inbrengen, wanneer dit laatste in onbruik geraakt is, bekend den zeer kundige Heer VAN DE WALL niet te kunnen bepaalen, maar wel dat het in het Jaar 1741. nog in achtgenomen is en op den dertigsten Maart van dat Jaar beslooten, om de Biljetten van de afwezende aanteneemen enz.

maanden bij den Burgemeester van de gemeente gedaan wierdt, op welken tijd de voorz. rekening sal worden geslooten ende den Burgemeester van 's Heerenwegen gemaakt; midsgaders de succedeerende president Burgemeester worden *beëdigd* (*), en nopends de overgeleverde Artikelen van de goede luiden van den Agten in al zulke manieren gedisponeert als bevonden zal werden te behooren.

Art. IX. En in cas een van de vier regeerende Burgemeesteren, gedurende den tijd van zijne functie quame te overlijden, zal als dan een ander Burgemeester in plaats van den overleden worden gesurrogeert om te fungeeren, dien tijd, die aan de voorz. Jaaren nog zoude manqueeren; welke surrogatie bij den Oudraad en goeden luiden van den achten geschieden zal in voegen, als vooren van de Electie is gezegd.

Art. X De vier regeerende Burgemeesters zullen gedurende haare functie in de vergadering van den Oudraad zitten en den rang hebben voor alle andere Oudraden ende Magistraaten; Edog zo haast haare voorz. functie ten einde van de voorz. twee Jaaren zal zijn geëxpereert, zullen dezelve als dan wederom zitten in haar voorige plaatsen, naar order van den Oudraad.

Art. XI. Ende fullen voortaan tot veertig Achten, Schepenen, Oudraden en Burgemeesteren mogen verkooren worden, alle personen gebooren binnen de Provincie van Holland en Westfriesland, ofte die bij haar Ed. Gr. Mog. zijn verklaard als sodanige te moeten worden gehouden, na dat deselve met een ingeboorene borger dochter twee Jaaren getrouwt zullen zijn

(*) Deze eedt van de President Burgemeester werdt kort na dit Oatroy vernietigd; uitwijzende het besluit van den Oudraad van den 29 Augustus 1740, bij 't welk te gelijk de formulieren van den Eed voor Burgemeesteren, Schepenen, Oudraden, Agten en veertigen Leeden gaande in de Collegien zijn voorgeschreeven.

gewest, als hebbende o
reglement geaproveert. En
opzigt van alle die leden d
welk is met een ingeboore
niet leden van den Oudraad z
der vervolg van alle leden van
gehoort van lampen en Co
ing zij voor ieder geal van
n schiet moeten refulceeren of
ter woon buijten dese Stad
karen die gedurende der
van dese Stad zoude mog
n al zulke personen welch
niet binne de Stad Dordrec
nietven Oudraad mogen v
n dertelver kinderen scho
niet binne den landen van
n in alles zullen worden
de Stad Dordrecht geboore
niet meer woon hant Dord
n Agten Schepenen Oudr
niet zij mit voor het o
niet in dit reglement ter
niet regt in alle opzigt
niet hooren zodanige Declar
niet uit kracht van dit
niet geworden.
niet. De voorz. Burgeme
nietgeert uit de Schepens
niet distinctie des dat deze
nietstellen en malkander n
niet namen kinderen zoo in
niet ouderdom bereikt he
niet. Het gerecht of di
niet van negen Schepenen
nietderingen van den Oud
N

zijn geweest, mids hebbende ook de verdere qualiteiten bij dit reglement gerequireert. En zal hetzelfde ook plaats hebben in opzigte van alle die leeden der regeering die in het voorz. geval en met een ingeboore burgers dochter getrouwt zijnde reeds leden van den Oudraadt zijn geworden. Wijders zullen in het vervolg aan alle leden van deser Stede regeeringe die ter gelegenheid van Ampten en Commissien, tot welker waarneming zij voor zeker getal van Jaaren of ook *ad vitam* buiten deze Stadt moeten resideeren ofte die om andere redene zig metter woon buiten dese Stadt begeeven ten behoeve van de kinderen die geduurende derzelver residentie ofte absentie buiten dese Stadt zoude mogen geboren worden midsgaders aan al zulke personen welckers Vaders en Moeders respectivelijk binne de Stadt Dordrecht gebooren zijn geweest door denzelven Oudraadt mogen worden verleent *Declaratoiren*, dat derzelver kinderen schoon buiten de Stadt Dordrecht doch binnen den landen van Holland en Westfriesland gebooren in alles zullen worden gehouden als of dezelve binnen de Stadt Dordrecht gebooren waren ten zulke effecte dat dezelve metter woon binne Dordrecht gekoomen zijnde tot veertigen Agten Schepenen Oudraden en Burgmeesteren zullert eligibel zijn mits voor het overige in alles voldoende aan de requisitien in dit reglement ter nedergeesteld. — Gelijk ook hetzelfde regt in alle opzigten zullen hebben alle die geenen die bevooren zodanige *Declaratoiren* erlangt hebben en waarvan eenige uit krachte van dien betijds leeden van de regeering zijn geworden.

Art. XII. De voorz. Burgemeesteren zullen zo wel mogen worden geëligeert uit de Schepensbank als uit den Oudraad zonder eenige distictie des dat dezelve zullen hebben de voorgaande qualiteiten en malkander niet nader en bestaan als broeders en zusters kinderen zoo in affiniteijt als Consanguiniteit en den vollen ouderdom bereikt hebben van zes en dertig jaaren.

Art. XIII. Het gerecht of de bank van Justitie zal blijven bestaan uit negen Schepenen en zullen dezelve Schepenen op alle vergaderingen van den Oudraad worden geconvoceert ende

Na

naar

naar haaren rang stemmen hebben van welke Schepenen het eenen Jaar vyf en het ander Jaar vier zullen afaan ende eenige dagen voor St. Michiel wederom gelijk getal worden aangesteld ten welken einde de veertigen ingevolgen van de Privilegien Jaarlyks op den tweeden maandag in September bij beslooren biljetten zullen formeeren een nominatie van een dubbel getal als naamelyk het een Jaar tien en het ander Jaar agt perfoonen die alle sullen wesen uit den Oudraad ingevalle denzelven Oudraad op het maaken van de nominatie compleet zoude mogen worden bevonden edog bij aldien ten voorz. tijde een of meer plaatsen van den Oudraad open gevallen zouden moeten wezen zullen deseive veertigen als dan de nominatie ten deelen uit den Oudraad als vooren moeten doen en wijders tot ijder vacante plaats twee gequalificeerde perfoonen uit de burgerij nomineeren en daar omtrent precise en met de meeste exactitude in zonderlinge achttinge hebben te neemen dat dezelve zullen moeten wesen gekomen tot den vollen ouderdom van vijftientwintig Jaaren ende zulks in het zesentwintigste Jaar getreden ende bovendien ook ingeboorene borgers of wel conform het voorgaande elfde artikel voor zodanige verklaard of wel inboorlingen van de Provintie van Holland ende Westfriesland en twee jaaren lang met een ingeboore burgers dochter deser Stadt getrouwt als mede dat dezelve zullen moeten doen profesie van de ware Christelijke gereformeerde religie ende laastelyk dat ook de voorz. perfoonen ten minsten gegoedt zullen moeten zijn tot tien duisent guldens of immers van haare ouders zodanige erfenisse te wachten hebben. Ende in cas het mochte komen te gebeuren dat binnen een jaar meer plaatsen in den Oudraad quamen te vaceren, als door het aanstellen van de vijf of zes Schepenen respectieve zoude konnen worden gesuppleert zo zullen de verdere of plaatsen open gelaten in de suppletie van dien tot het volgende Jaar gereserveert worden en sal de voorz. nominatie in voegen als vooren gedaan ende geformeert zijnde bij de veertigen overgebracht worden aan den president Borgemeester om deseive nominatie bij den gerechte naar ouder gewoonte

ge-

(*) Bij beslooten gemiddeld Stadhuys te be-
wijzen, hem bij
het voor hem
niet hieromtre-
ng, waarop be-
te laten ge-
den worden a-
het gebied ge-
sploeten; e-
n, zig van
de biljetten g-
n, vereenkom-
17 Sept. 1666
laater tijd st-
sluit van 1;
ing van het on-
nede, tot het
wel of zij zek-

geresumeert ende geëxamineert zijnde bij den oude en dienende Magistraaten en zulks bij den Oudraad (zonder de goede luijden van den agten daeronder te begrijpen) gedaan worden electie van een enkel getal bij beslooten biljetten (*) als te weeten het eene Jaar vijf en het ander Jaar vier Schepenen, dewelke twee achter een volgende jaaren dienen zullen. Ende ten einde bij onkunde ofte in advertentie enige nomenatie zouden moogen werden gedaan strijdig jegens de Privilegien ofte ook jegens de verbodene graden van consanguiniteit ofte affiniteit ende zulks op dat in de gerechte niet meer en zoude mogen zitten als twee van een geslachte, den anderen niet nader bestaande als in den tweeden graad gerekent na de Computatie van de Canonycque rechten gelijk als zijn broeders en zusters

(*) Bij besloote biljetten, wannecr ten jaare 1669. één der leden genoodzaakt werd om gewichtige redenen zig van het Stadhuis te begeeven, voor dat de Electie geschied was, gaf hij zijn stem biljet aan de Burgemeester over, met verzoek om het voor hem in de zak te wille steeken, dan de laatstgemelde hieromtrent bedenking maakende, bragt het in omvraag, waarop beslooten werd, dit briefje alleen voor deze reis te laten gelden; doch dat in vervolg, geene biljetten zouden worden aangenoomen, ten zij ze, naa genomen zitting, het gebed gedaan zijnde, met eigen handen in de zak zijn gestookten; en dat niemant, die zijn stem hadt ingebracht, zig van het Stadhuis zoude mogen begeeven, voor dat de biljetten geteld, en, met het getal der aanwezende leden, overeenkomstig waare bevonden. (Resol. van den Oudraad 27 Sept. 1669.)

In laater tijd stelde men hier in minder swarigheid, wijl een besluit van 13 Septemb. 1702. vrijheid gaf om in navolging van het oud gebruik vooraan de Biljetten der afwezende, tot het verkiezen van Schepenen aan te neemen, even als of zij zelve tegenwoordig waren.

ters kinderen welke ook zal worden geobserveert in gelijken graade van affiniteit of swagerfchap in conformite van het Privilegie van den Jaare 1481 zo zal telkens acht dagen voor het doen van de voorfz. nominatie bij de Secretariffen eene liſte geformeert en in de groote Zaal opgehangen worden houdende de namen van de Oudraaden die als dan nominabel en eligibel zullen zijn.

Art. XIV. De goede luijden van den achten zullen genomineert worden bij de Deeckens van de gemeene Neeringen en Gildens ingevolge van het accoord In den Jaare 1674 dient halve opgerecht ende geflooten zullende die nominatie behelzen een tripel getal ende gedaan worden ten tijde als tot nog toe gebruikelijk is geweest dewelke Maandag of Dingsdag daaraan volgende bij den Oudraad (sonder de goede luiiden van den agten daaronder te begriipen) gedaan te worden electie van een enkel getal fullen die geenens die tot agten worden genomineert en de geëligeert mede in alles fodaenigh moeten wefen gequalificeert als in 't voorgaande articul ten opzichte van de Schepenen breeder uitgedrukt ſtaat.

Art. XV. De veertigen fullen in Conformiteit van de Privilegien de afgestorven en vacante plaatfen bij beſlooten biljetten ſuppleeren alvorens de nominatie van Schepenen te doen.

Art XVI. De Burgemeefteren Schepenen en goede luiiden van den agten en veertigen invoegen als vooren voor de eerſte maal geëligeert wezende zullen tot geen actueele bedieningen worden geadmiteert voor en aler defelve met ſolemnnele eede fullen hebben verklaart dat zo na de voorfz. ampten reſpective niet te hebben gefolliſiteert dog zullen gehouden wefen t'elker aankomſte voor het aanvaarden hunner bedieningen te doen den eed van zuivering en namenlijk dat zij om 't voorfz. ampt of bedieningen te bekomen nogte door haar zelven nog door anderen (*) beloofd of gegeven te hebben belooven of gee-

(*) Indien dit artikel in allen deelen, 't zij met het doen
van

gen zullen enigens
geen 't zij in of b
indien in eeniger
s wons de ingevulle
nogen lumen dat lumen
geven hadde beloofd
opgemeten uitloonds
de perſon of perſon
geven zoude mogen zij
vinden.
in XVII. Die van d
ren midsgaders de v
vare rang en leſie het
de wefen geëligeert e
oplijks deſelve rang en
men deſe Staat. Ede

ſollicitatie door zij
beſtoren of gijzen, d
1747. getrouwlijkt
, dan vragten
van den Stadhouder
niet zo wel voor
beſt beginnen te z
ten zijn. Brieven a
het, maar ook de
varen, het zij voor
vanden moet blijve
in die de vromakke g
in, en den bron van
varen die het amp
vromakke, dat voor

geeven zullen eenigen giften gaven of geschenken aan eenige perfoonen 't zij in of buiten de Regeering zijnde directelijk of indirectelijk in eeniger manieren met beloften onder eede als vooren dat ingevalle t'eeniger tijdt tot haare kennisse zoude mogen komen dat ijmant buiten haar weeten iets belooft of gegeeven hadde belooft of geeven zoude zij 't zelve aan Burgemeesteren aanstonds zullen openbaaren met bekendmaking van de perfoon of perfoonen aan dewelke iets belooft ofte gegeeven zoude mogen zijn of belooft of gegeeven zoude staan te worden.

Art. XVII. Die van den Oudraad en goede luijden van den achten midsgaders de veertigen zullen in haare Collegien respectieve rang en sessie hebben na den tijd van jaaren dat deselve fullen wesen geëligeert ende de leeden van den Oudraad fullen insgelijks deselve rang en sessie hebben in alle andere Collegien binnen dese Stadt. Edog sal den President Burgemeester in der

van sollicitatien door zig zelfs of door anderen, wij zwijgen van beloften of giften, door ieder en ijtelijk sedert het Jaar van 1747. getrouwlijk was geobserveert en naargekomen, dan vraagen wij, of de Recommandatie brieven van den Stadhouder, waar van men in deesen dagen het nadeel zo wel voor den Stadhouder als voor de Ingezetenen heeft beginnen te zien, wel ooit in de waereld zouden gekomen zijn. Brieven waar door desen eed niet alleen verbrooken, maar ook de Vrijheid, die bij het maaken van Nominatien, het zij voor wat Regeeringsperfoonen heilig en ongeschonden moet blijven, geheel en al vernietigd word. Zijnde dit de volmaakte grondslag ter veroorzaaking van Kuiperijen, en den bron van eene volslagene afhankelijkheid van den Perfoon die het ampt van Stadhouder bekleed, en het allernadeeligste, dat voor vrije ingezetenen kan bedacht worden.

der tijd in alle Collegien predeeren van welken hij lid is en voorts alomte zonder onderscheid de preséance en eersten rang hebben.

Art. XVIII. De Thesauriers zullen gekooren worden na het oude gebruik bij de gemeene neeringen en de goede luijden van den agren ende in alles moeten wesen gequalificeert zoodanig als hier vooren ten opzichte van de Schepenen geëxprimeert staat ende sullen dezelve Thesauriers mede gehouden wesen alvorens tot die actueele bedieninge te worden geadmiteert te stellen sufficante cautie ende met solemneele eede te verklaaren dat zij na de voorz. bedieningen niet en hebben gefolliciteert.

Art. XIX. De Secretarissen in der tijd zullen tot Schepenen nominabel en eligibel zijn mits dezelve sodanig mede in alles zijnde gequalificeert als hier vooren ten regarde van de Schepenen is gezegt zodanig nogthans dat deselve geëligeert wordende ende in functie als Schepenen willende treden gehouden sullen weesen haare bedieningen aftestaan en sonder eenige reserve te stellen ter dispositie ende Collatie van den voornoemden Oudraad nemaar ingevalle dezelve geneegen waaren in haare bedieningen te blijven continueeren dat in sodanige cas dezelve verstaan sullen worden onder het getal van den Oudraad te zijn zonder nogtans daar inne te mogen zitten ofte stemmen gedurende derzelver bedieningen als alleen tot de verkiezing van de voorz. Burgemeesteren dog zo wanneer zij luijden haare bedieningen zouden komen neder te leggen en de effectieve aftestaan dat de zelve als dan in den voorz. Oudraad rang en sessie zullen neemen sonder eenige formaliteijten van nooden te hebben naar den tijd haarer Electie mits welke de voorz. Secretarissen tot Schepenen moogen voorz. geëligeert wordende ende niet geneegen zijnde aanstonts in die qualiteit te fungeeren dat dezelve als dan alleen den eed zullen doen als Oudraaden ende niet als Schepenen ende dat in sodanigh geval haare plaatsen als Schepenen bij den gerechte zullen vervult worden bij surrogatie uit de Leden van den Oudraad en anders niet.

Art. XX.

Art. XX. Dat dag van regent tot behellingen en van not gewoon is geene die van wegen de van Samen Geemintet als mede in de van Holland zullen in wesen gekooren maar want worden tot Almedschappen Schut in agt dagen midsged in (*) plaatsen van

(*) De Bewindheer van regent gemaakt hebb form, in 1747 1709g der Staat aan zijne in Noyon, als Lijpe van Oostindische Compagnie Perfor, zo dat hier aanwezig. De beslag in het Staat regende, dat door zij, welke gerechtig, en enige van de van zijn Hoogheid: waarlijk gequalificeerte vervolgende van zijn Hoogheid geid over daar 't behooven te worden: widden, in de kan 1774. Door aan v. Luchters Rles.

Art. XX. Den dag van drie Koningen avond zal blijven geprefigeert tot bestellingen ende begeevinge van de Ampten die men van ouds gewoon is geweest te vergeeven ende sullen die geenens die van wegen dese Stadt ter vergaderinge van de Heeren Staaten Generaal midsgaders in de Collegien van den Raad van Staaten Gecommitteerde Raaden van Holland ende ter Admiraliteijten als mede in de Rekenkamers van de Generaliteijt ende van Holland zullen bij den Oudraad met beslooten Biljetten werden gekoren maar alle Ampten binne de voorsz. Stadt bedient worden ter Weeskamer ende over Godshuysen Collonelschappen Schutmeesterschappen ende het Schoutsampt van agt dagen midsgaders Heemraadschappen en Bewindhebbers (*) plaatsfen van de Oost- en Westindische Compagnien, zul-

(*) De Bewindhebbersplaatsfen, waarvan wij hier vooren gewag gemaakt hebben, na de verandering der Regeeringsform, in 1747 voorgevallen, worden van wegen de Regeering dier Stadt aan zijne Hoogheid, den Heere Prinse van Oranjen en Nassau, als Opperbewindhebberen Gouverneur Generaal van Oostindische Compagnie voorgedragen; welke de voorgeslagen Persoon, zo dezelve hem aangenaam is, tot Bewindhebber aansfeld. Deeze wijze van verkiezing vindt haaren Grondslag in het Staatsbesluit van den 31 Julij 1750. medebrengende „ dat door de Leden en Steden daar geen kamers „ zijn, welke gerechtigd zijn, om een of meer Bewindhebbers „ in eenige van de voorsz. kamers te hebben, bij vacatuure „ aan zijn Hoogheid zal worden voorgedragen, een persoon „ behoorlijk gequalificeerd, aan zijn Hoogheid aangenaam, „ welke vervolgens zal werden voorzien van een Misfve van „ zijne Hoogheid geaddressseerd aan Bewindhebberen van de „ kamer daar 't behoord, om aldaar als Bewindhebber aangenoomen te worden.” Op welke wijze de eerste aanstelling geschiedden, in de kamer Amsteldam en Rotterdam in den Jaare 1774. Door aanstellinge van de Heeren Ocke Gevaerts en Mattheus Ries.

zullen met open stemmen vergeeven worden ende dat bij voorstelling of nominatie of wel bij absolute electie soo als ten regarde van dezelve respectivelijk van ouds in gebruik is geweest edog bij aldien het mogte komen te gebeuren dat ijmant tusschen tijde kwame aflijvig te worden welkers Ampt ter Collatie van den Oudraad staande of zonder ondiens niet vacant konde blijven tot den voorsz. dag van drie Koningen avond zo zal daarinne bij den Oudraad worden voorzien in voegen ende manieren als vooren en zulks het voorsz. Ampt bij forme van surrogatie op een ander persoon werden geconferreert.

Art. XXI. En sullen (gelijk voor deezen altijd gebruikelijk is geweest) geene afgegaane Borgemeesters of Schepenen genomineert of ingekooren werden ten zij dezelve twee volle jaaren in haare respective qualiteiten stil gezeeten hebben.

Art. XXII. Zullende ook in den Oudraad volgens oud gebruik gelijk mogen wesen Vader met één Soon midsgaders twee Gebroeders (*) en niet meer.

Art. XXIII.

(*) En niet meer: dit Artijkel is door het gebruik niet toepasselijk gemaakt op de agten, wijs'er voorbeelden zijn, dat Vader en één Zoon Leden van den Oudraad zijnde, ter zelve tijd een andere Zoon Lid van de goede luiden van den agten geweest is. Het heugt ons (zegt den Heere van de Wall, van wiens aantekeningen wij de Vrijheid genomen hebben, gebruik te maaken) in den Oudraad te hebben gezien, de Heeren Gebroeders Mr. Johan en Herman Cornelis de Witt, den één als Schepen en den ander als Agt, terwijl hunnen Vader de Heer en Mr. Cornelis de Witt het Burgemeesterschap bekleeden. Thans zegt zijn Ed. heeft het zelve ook plaats in den persoon van den Heer Burgemeester Mattheus Rees, wiens beide Zoonen, de één als Schepen en den ander als Agt te gelijk met hunnen Vader zitting in den Oudraad hebben.

Art. XXIII. Voorts zal
ant. Sijn conneet
gebruikt hier op den
procederen werden. —
Art. XXIV. Ende van
minder te vaster mog
minderen bijeen erid
zo is bij den Oudraad
n gelijk bij dezelve g
n wel bij delen dat
geheel veel min er
verstande Pointen
er den Oudraad dat
men geconvoceert en
niet bij misfave sullen
niet als met lesend
vonderinge ampliatie
n of Pointen van
eenig verzoek om d
fiesland gesien zal mo
Zoo is 't dat wij de
ben en de vertoon
niedich fouveraine
niderende Reglement
den goedgevonden
d approbeeren en
vader dien het aang
n den Hage onde
n den twintighen
ten een duysent levet

Art. XXIII. Voorts zal alle het geene de Regeeringe van de voorz. Stadt concerneert ende hier benevens niet specifieke nitgedrukt staat op den ouden voet gelaten ende den conform gepractificeert werden. —

Art. XXIV. Ende ten eijnde de bovenstaande Poincten ende Articulen te vaster mogen werden gehouden, zonder eenige veanderingen buiten evidente noodzaaklijkheid subjeet te wesen; zoo is bij den Oudraad goedgevonden bewilligt ende overgegeeven gelijk bij dezelve goedgevonden bewilligt ende overgegeeven werd bij desen dat geene deliberatie zal mogen worden aangesteld veel min eenige alteratie of veranderingen in voorenstaande Poincten ofte Articulen werden gemaakt voor en alear den Oudraad daarop acht dagen te voren specialijk zal wezen geconvoceert ende alle absente Heeren ten selven eijnde mede bij misfive sullen wesen beschreeven ende dat als dan niet anders als met sesendertig consonnante stemmen tot eenige veranderinge ampliatio of restrictie in den voorenstaande Articulen of Poincten van dezelve geconcludeert ende vervolgens eenig verzoek aan de Heeren Staaten van Hollant en Westfriesland gedaan zal mogen werden.

Zoo is 't dat wij de zaak en verzoek voorz. overgemerkt hebben en de vertoonders willende gelieven uit onse rechte wetenschap souveraine magt en auctoriteit het voorenstaande geredresseerde Reglement in allen deelen Poincten en Articulen hebben goedgevonden geapprobeert en geratificeerd vinden goed approbeeren en ratificeeren hetzelve bij deesen lastende een ieder dien het aangaan zal zig hier naar te reguleeren. Gedaan in den Hage onder onsen grooten zegele hier aan doen hangen den twintigsten April in 't Jaar onzes Heeren en Saligmaakers een duysent seven honderd en veertigh,

J. H. Wasenaar vt.

Een Ordonnantie van de
Staaten

Willem Buijs.

N n 5

In

In deze tegenwoordige tijdsomstandigheden, hebben wij geoordeeld het van onzen pligt te zijn de hier voormelde Stukken in zijn geheel te moeten plaatsen, wyl men daarnit de waare gesteldheid der zaaken best kan beoordeelen, en zien wie van de twistende partijen recht of onrecht heeft. Intusschen baart het niet weinig verwondering, dat 'er ten aanzien van de Wet, die zo duidelijk en klaar is, nog zo veele misbruiken kunnen plaats hebben, en, dat 'er dezulken kunnen gevonden worden, die dezelve, om hun belang, of uit een hatelijke partijzugt, of slaafsche afhanklijkheid, ten nadeele van hun zelve, van hunne medeburgers en vooral van hunne nakomelingen, werkelijk verkrachten, en Vrijheid en Voorrechten ten prooi te geeven, ja alles was het mogelijk zoeken in de war te brengen. Gelukkig echter, dat 'er zo wel te *Dordrecht*, als elders Mannen gevonden worden, die vrij van alle slavernij, zig tegen de zodanige verzetten, en ter behoud van s'volks Voorrechten en Vrijheden niet schroomen, openlijk zig als de zodanige te doen kennen, waarvan wij hier na genoeg gelegenheid zullen vinden met lof te waagen.

Van de Regeering der Stadt Dordrecht gaan wij volgens ons bestek over tot de Voorrechten, die alvrij aanzienlijk zijn, als hebbende altoos gehad de eerste Stem in de Vergadering der Staaten, 't zij om dat men haar houd so men wil voor de oudste Stad van Holland, of liever om dat de aloude Hollandsche Graaven, hun gebied in of omtrent die Stadt gekregen hebben, en tot op Keizer Karel de Vde aldaar gehuldigt zijn geworden, staande *Dordrecht* daar mede gelijk met *Leuven in Brabant*. — Op haaren beurt zend ze, gemagtigde in alle de Hollandsche en Generaliteits Kollegien van Regeeringe. Verscheide hooge en aanzienlijke ampten, als het Baljuwschap van Zuid Holland, het Raad en Rentmeesterschap Generaal van Zuid-Holland, het Dijkgraaffschap en de drie hooge Heemraadsplaatsen van den Alblasferwaard, het Watergraaffschap van de Graaf, en eenige anderen kunnen niet dan aan Burgers van Dordrecht begeeven worden. De Regeering ontvangt landpoorters, en verleent Brieven van handsluiting, afleiding, daag en vang brieven.

Zo

1 wij reeds gezien hebben, in reg. van *Lrae* of beherf, ende, dat eenige erfenis de rone pening der ambel van de Steden Haarlem, Delft, en, Gorinchem, Schoonhov, Zierikzee en Utrecht. Conventie nuchten gemelde verrijkt is, en van die, wa te gelooft zijn, komt 1 den het jaar 1576, aan b inden, geniet Dordrecht 1 ngen hebben, door Keize in den *schierpe Juwede*, justitische welde geheld.

Doch onder alle de V beftigt is, want uit het opvrouwen om te onderzoe zekens, dan of het zelve weeten, dat de berekenig de Privilegie gegunt aan een nande waren, die door verhapden (zo als het wo m alhier te blijven en te 1 is met dergelijk voorrege jnrecht. De grond w: 1691, door een Handvest v 11dekuurij 1298, en waarbij lout alleen te Dordrecht e ander waar bij de Gr op den 6 November 1 runde, van de Marktpl vken de *Mirwede* en de is onspring verschuldigt. et, en ook uit de bedoelt re te eerste had, om H

Zo wij reeds gezien hebben, heeft zij het regt der Munte. Het regt van *Exue* of besterfgeld van alle die van buiten komende, aldaar eenige erfenis te beuren hebben, bestaande in de tiende penning der aanbestedene goederen. Uitgenomen van de Steden Haarlem, Delft, Leiden, Amsteldam, Rotterdam, Gornichem, Schoonhoven, Briel, s'Gravenhage, Middeburg, Zirickzee en Utrecht, met alle dewelke dat regt bij Conventie tuschen gemelde Stad en Steden over en weder vernietigd is, en van die, waarmede dergelijke Conventie nog niet geslooten zijn, komt het voordeel daar van vallende, sedert het Jaar 1576. aan het arme Weeshuis. Gelijk met Haarlem, geniet Dordrecht het regt van een Scherprechter te mogen hebben, door Keizer Karel den V. genoemd meester van den *scherpe sweerde*, worde die van Dordrecht op een jaarlijksche wedde gesteld.

Doch onder alle de *Voorregten*, daar Dordrecht mede begiftigd is, munt uit het *STAPELREGT*. Wij zullen ons niet ophouden om te onderzoeken, of dit woord van een Fransche afkomst, dan of het zuiver Duitsch is. Genoeg is dat wij weten, dat de betekenis daarvan dezen is. Dat het is een Privilegie gegunt aan een Stad, om te mogen ophouden vreedende waren, die daar worden aangebracht, om aldaar te verstopelen (zo als het woord in zijne eigen betekenis zegt) om aldaar te blijven en te koop gesteld worden. Meer Steden zijn met dergelijk voorregt begiftigd, doch geen zo ruim als Dordrecht. De grond tot dit zo wijldrugtig *voorregt* werd gelegd, door een Handvest van Graaf Jan van Holland, verleend 16 Februarij 1298. en waarbij bepaald werd, dat de *Markt van Haver alleen te Dordrecht zijn zou*: die gevolgd werd van een ander waar bij de Graaf Jan de I, en Graaf Jan de II, op den 6 November 1299. aan Dordrecht het voorregt vergunde, van de Marktplaats te zijn, van die koopwaaren, welken de *Merwede* en de *Lek* afkomen. Deze laatste was zijn oorsprong verschuldigt aan het gelukkig gevolg van de eerste, en ook uit de bedoeling die Graaf Jan de II, als Voogd over de eerste had, om Holland onder zijn beslier ten voordeele

deele van zijnen minderjaarigen Neeve in vermogen te doen aanwasfen, en eindelijk de bewustheid, die hij had, van het voordeel, dat dergelijke gunften Henegouwe aanbragten. Keizer Karel de V. verklaarden zig hier op in dier voegen, 3 December 1547. als hij zeide: „maer 't fundament van defelve „stapele was eerst gheleijt, daer naer in den Jaare 1299 bij „wijlen Jan Grave van Hollandt en Jan van Avennes Grave „van Henegouwen, onze voorzaten als blijcken mocht bij der „Copie van 't felven Privilegie. Ende 't was wel te vermoee- „den, dat Jan van Avennes Grave van Henegouwen, bemerc- „kende dat onse Graeffchap van Henegouwen, met onse „Graeffchap van Hollandt onder eenen Grave ende Heere „komen fouden, 't felve fules geraden hadde tot verbetering van „Hollandt, als gevoeld hebbende die vruchten en profijtten van „de stapele in Henegouwe daar over veele Jaaren een Stapelftede „geweest was, te weten, onse Stede Valenchin.” Zij dwaalen dus verre van het fpoor, die ons zoeken te beduiden, dat het *Stapelregt* moet worden afgeleit van *de Tol*, door de eerste flichters der Stad van de voorbijvaarende Schepen afgevordert. En men heeft alleen maar in overweeginge te neemen, hoë veel verfchil 'er is, tuffchen *de heffinge van Tol*, en de *oprechting van de Stapel*. Men had alleen maar om dit te ftaven bijtebrengen, dergelijke Handvesten waarin het *regt van Tolheffing* en het *regt van de Stapel* duidelijc onderfcheiden worden, en te overwegen dat het *Stapelregt* hoofdzaaklijc is ingevoerd om het *regt der Tollén* te bewaren, en derzelver inkomfte te vermeerderen, zo als hierna blijken zal.

Dan waarom zal men ligt vraagen, is deze Stapel juist te Dordrecht en op geene andere plaats gelegd? En ter beantwoordinge daar van dient, om dat Dordrecht toen ter tijd de voornaamfte Stad der Hollandfche Steden was, en daarenboven een bekende Koopftad, die van verfcheidene Kooplieden en Schepen bezogt werd. Waar bij kwam, haare ligging, aan eene bekwaame en wel bevaarbaare Rivier, daar de goederen uit de Schepen op eene gemakkelijke en voegzaame wijze konde ontladen worden; een voordeel dat veele andere Steden ontbrak.

De

De reden verder, waarom d
niet plaats gelegd werd, b
niet door de Poorters a
bewaart II. In de bevorder
der, en III. om de vermeerde
de Tollén.

Aangaande de eerste redene
fchijnt voortoomende, en
de onse liere porteren van
niet men liet te denken
e Domineers den Jungen
moed, in de wraak die zi
ten Vaders Floris den V, te
meesters in zijne regten te
en het verbond met Graaf
menende October 1399, i
in den jyer die zij beco
te doen opragten. Zoudt
die zij 's Graves voorzaten

De tweede en derde reden
en om geene andere al
voren zide om ons gheme
nemannen voornamlijc de
niet verlaan worden. De
te van den Stapel meer
vondte, beftond hier in.
Handfchrijven v
aan met grooter voordee
vremden, die gehouden
floopmanfchappen de be
vondte Kooplieden ond
en van ongehouden te zij
igen door Tollennars te
runderhand van deze V
plaats van zulke goede
te webfchijnen, behoort

De reden verder, waarom de Stapel te Dordrecht en op geen andere plaats gelegd werd, bestond verder I. om de getrouwe diensten door de Poorters aan de geevers dezer Handvesten beweezen. II. In de bevordering van het belang der Kooplieden, en III. om de vermeerdering der Graaflijke inkomsten uit de Tollen.

Aangaande de eerste redenen begrepen in de woorden in de Handveste voorkoomende, *omme menighen trouw en dienst die onse lieue porteren van Dordrecht ghedaan hebben*; zo heeft men hier te denken aan de standvastigheid, waarmede de Dortenaars den Jongen Graaf aankleefden, voornamelijk betoond, in de wraak die zij zогten te oefenen over den dood zijns Vaders Floris den V, ten einde Graaf Jan tegen de zamen zweeders in zijne regten te verdedigen en te handhaven. Waarvan het verbond met Graaf Jan van Avennes gesloten, den zeventiende October 1299. genoeg ten bewijze strekt. En ook uit den ijver die zij betoonden, om Avennes de voogdijfchap te doen opdraagen. Zonder gewag te maaken van die diensten, die zij s'Graven voorzaten beweezen hadden.

De tweede en derde reden word uitgedrukt in deze woorden: *en om gemeen oorbare al der coepmanne die after onze lant varen ende om ons ghemeens lands orbare*. Door welken coepmannen voornaamlijk de vreemde en uitlandsche Kooplieden moeten verstaan worden. De reden, waarom, die uit de oprichting van den Stapel meer voordeels zoude trekken, dan de Inlandsche, bestond hier in. De laast gemelden bij meest alle de Graaflijken handvesten vrijgesteld en ontheven van Tollen, konden met grooter voordeel hunnen Koophandel drijven, dan de vreemden, die gehouden waren, om van hunne Goederen en Koopmanschappen de bepaalden Tolregten te voldoen. De Inlandsche Kooplieden onder voorwendzel van Tolvrijheid, en van ongehouden te zijn, om hunne Schepen en Vaartuijen door Tollenaars te laten onderzoeken, begonden langzaamerhand van deze Vrijheid eenig misbruik te maaken. In plaats van zulke goederen welken aan onvrje personen toebehoorden, behoorlijk aan te geeven, zo gaven zij

zij voor hun die in eigendom te behooren. Waartegen reeds Graaf *Floris* de Vde zocht te waaken, latende in eenen Handvest, waar bij de Tolvrijheid der Dortenaars bevestigden, onder anderen dese woorden invloeiën, dat de goeden van de borgeren soo klaarlijk zijn onderscheiden van de gemeenschap van andere goeden in 't selve Schip geladen, dat sij, die zonder eenige twijffeling van gemeenschap onderscheidentlijk kunnen toonen. En deze voorzorgen om de Graaflyke Tol inkomste te bewaaren, ende Sluikerije zo men nu zegt te beletten, was te meer nodig; wijl de Kooplieden, om de Tollenaars te misleiden, de tolvrije goederen in het bovenste deel van het Schip of de Scheepen laaden en de onvrije van onderen weg stuwde. Daarenboven begonden zij bedrog te pleegen in de opgaaven van de groote der laadingen, in een woord zij bedachten alle de Konstenarijen (thans nog in gebruik,) 't zij om de Graaflijken Tollen geheel of ten deele te onduiken: Even toe, als nu, werden de Inkomsten daar door merklijk verkort, en ook de vreemden die alles moesten aan en opgeeven te rug gehouden, om hunne goederen aldaar te ontladen, of derwaards te brengen. Om dit dan te verhoeden, was een der Hoofddreden de oprichting van den *Stapel*, en dus moesten de goederen uit de Schepen ontladen, ter markt opgeslagen worden, waar door de Tolbediendens gelegenheid kreegen om de Tolrechten behoorlijk in te vorderen, en het bedrog gepleegd ter ontwijking van dezelve voorttekoomen, Waardoor dan buitenlandse Kooplieden met den inlandse, die, van dit Stapelrecht mede niet vrij waren, konden markten, waardoor den buitenlandse handel niet weinig werd aangemoedigd. Dan niettegenstaande hier bij dus hoofdzakelijk om de buitenlanders gedacht werd, zo werden de Inlandse mede niet vergeeten. Want, dit *Stapelrecht* gaf aan denzelven gelegenheid, om al zulke goederen, welke zij naar de binnenste deelen van 't Graafschap van Holland of naar elders, wederom verhandelen wilden, op een algemeene Marktplaats te kunnen inkoop: want, daar zij anderzints genoodzaakt waren, om die uit vreemde Landen te doen haalen, daar konden zij

nu

in hun Donrecht, op de
ze worden. Die daar dan
Stapelrecht, en die Staat geest
van alle opwaarde goederen
niet ontkomt, is in Wijn, is
wat gede dat het gelegen
reken zij verprij, die daar
regeert Graaf Willem de IV.
vanrijen, die met Koopman
Dontrecht te doen ontladen
in het Schip, dat die Mar
waren, tot Vlaanderen waar
Wim de Vde, bestelde de v
geen uit tot alle Schepen, die d
Wd, de Lek en Merwe op
te van Middellburg en Zij
rijgt worden, te Dontrecht
lozen aldaar te verkoopen e
boden, sonder arglist, als
Stapel behoort. Tot hier w
enigste Rivier geweest, w
ren. Dan bij deze Handvest,
verengenoemde Rivieren al
mgt. Ook had voorheen be
vlootmanschappen, die van
voren naar beneden werden
Stapeld die geenen, die
op den weg konden 'er
geheel Graafschap van Hol
te water verhandeld word
heid werden, en dit nie
komende, moesten 'er ook
niet aldaar ongemeen m
neen in 't klijn wilde ko
men inkoop.
Ja, dit baasien geen gerit

nu binnen Dordrecht, op de gemakkelijkste wijze van voorzien worden. Zie daar dan de Oorsprong van het *Dordsche Stapelrecht*, en die Stadt gesteld tot de algemeene marktplaats van alle koopwaarige goeden, dat de *Merwe of die Leeke nedercompt, ist in Wijne, ist in Kooren, ist in Houte, ofte in wat goede dat het gelegen is*, om 't even van wie, alle werden zij verpligt, die daar te veilen. In het Jaar 1344. voegden Graaf Willem de IV. daarbij het voorregt om alle Vaartuijgen, die met Koopwaren vollaaden uit zee kwamen, te Dordrecht te doen ontladen, ende weder te laden ten waer dat enig Schip, dat die *Maze inquame*, binnen door wilde yaeren, tot *Vlaenderen waerts*, met *zijnere volle last*. Graaf Willem de Vde. breidde de verkreegen Voorregten den 15 Mai 1355 uit tot alle Schepen, die den *Rhijn, de Waal, de Maas, den Ijsel*, de *Lek* en *Merwe* op en neder voeren, welken alle, die van *Middelburg* en *Zirikzee* alleen uitgezondert, verpligt worden, te Dordrecht stapel te houden, en Koorn en Zout aldaar te verkoopen en te vermeeten op eenen anderen bodem, sonder arglist, ais ook al ander goed, dat tot de stapel behoord. Tot hier waren de *Lek* en de *Merwe* de eenigste Rivieren geweest, welken het Stapelregt onderhevig waren. Dan bij deze Handvest, worden de goederen, die langs de zo evengenoemde Rivieren af kwamen mede onder dat verband gebracht. Ook had voorheen het Stapelregt alleen plaats, in opzigt dier Koopmanfchappen, die van boven langs de twee voornoemde Rivieren naar beneden werden gebracht. Nu werden daaronder ook bepaald die geenen, die van beneden opwaards gingen, langs dien weg konden 'er geene goederen hoe genaamd, in het geheele Graaffchap van Holland, van boven noch van beneden, te water verhandeld worden, of moesten alle te Dordrecht verstopeld werden, en dit niet alleen, maar alle de goederen daer komende, moesten 'er ook verkogt worden, waardoor den Koophandel aldaar ongemeen moest toeneemen, wijl zij alle die goederen in 't klijn wilde koopen, die daarin 't groot eerst moesten koopen.

Dan, dit baarden geen geringe jazoulij onder de andere Hollandfche

landsche Steden, niet alleen om dat het haar ongelegen kwam, haare goederen daar ter markt te brengen, maar voornamelijk om dat die van *Dordrecht* als stout op dit voorregt, goedvonden de ongelden op den stapel gesteld, van tijd tot tijd te verhoogden. Eenige als *Haarlem*, *Delft*, *Alkmaar*, *Amsterdam*, *Rotterdam*, *Schiedam*, *Geertruijdenberg*, *Oudwater*, *Vlaardingen*, *s'Gravezande*, *Naarden*, *Medenblik*, *Enkhuizen*, *Monnikendam*, *Briel*, *Gornichem*, en zelfs eenige voorname Dorpen verzetten 'er zig tegen. Hertog *Albert van Beijeren*, om die alle genoegten te geeven vernietigde den 17 October 1394. de *Dordsche* Voorregts-Brieven, dog alleen ten opzigten van *Haarlem*, *Leijden*, *Delft*, *Alkmaar* en *Amsterdam*, en de Dorpen, *Wormer Uitgeest* en *Akersloot*, als ook ten opzigte van de Heer van *Arkel* en zijne Stadt *Gornichem*, schoon ook de andere bovengemelde Steden in het bestand met den Hertog gemaakt, begreepen waren. Doch, die van *Dordrecht* zeide dit bestand met gemelde Stede en den Heere van *Arkel* den 13 Julij 1395 wederop. Dan Graaf *Willem* den VI. bevestigde bij zijne Huldiging 25 Feb. 1404. alle de voorige Voorregten en Privilegien en dus ook het *stapelrecht*. Door vrouw *Jacoba van Beijeren*, werd 'er echter eenige bepaaling op gemaakt.

Hertog *Filips van Bourgondien*, bepaalden hetzelfde mede bij een uitspraak door hem gedaan 15 October 1446, over eenige verschillen ontstaan, tusschen die van *Dordrecht*, en de Steden van *Noord-Holland* en *Friesland*, inhoudende een bevel hoe dezelve zig gedurende, den tijd van vijf Jaaren zouden gedragen, welke uitspraak genoegzaam overeenkwam met die schikkingen, welke den 27 Februarij 1438 gemaakt waren, door zijne Raaden, waarbij, die van *Dordrecht* volgens de bevestiging door den Hertog daarop gedaan, in het Jaar 1453. niet weinig van hunne voorige regten moesten misfen. De *Hollanders* en *Zeeuwen*, die den *IJssel* op en nedervoeren, worden daarblj van het stapelregt bevrijd, daar dezelve, in eenige bepaalde gevallen uitgezonderd, volgens de Handvesten van Graaf *Willem* den V. van 15 Majj 1355 verslapelen moesten. Het *Maasregt*, dat

bi Privilegie van 11
open voor de onderscheid, 2
er hier met betrekking tot
dient al mede opgeschoort. De
reeds voorkomen, dan men d
men dat die overeenkomst,
is, zo wij zeiden voor den t
de Graaf minschig was. Het
wijzigte zig gedurende deze
vooregen, dan niet behand
en als in den waaigchaal
geenheid voor dien tijd niet
ind of vermindering van hun
land 'er niet weinig mede
die overeenkomst voort
is, en in 1457. behoudend
en. Alhoewel door den H
er de verschillen gehan
en in 1469, waneer *Kare
ver op den 28 Februarij, da
is, dat te noodzakelijker w
Gornichem en Dordrecht 2
in het jaar 1462. dadellij
kinnamen werden 'er te l
16 Februarij van laastgemelde
rig met zijn Homasch e
en, om op de eerste waar
men tegen die van *Gorn
en, ziende tot bevestigin
weiden daarbij bemaat, o
den tijd van twee Jaaren
17 Majj, daaraan vol
te noch Poorteresse, mo
te worden naar *Gornit
en halve Roede Muns;
den derwaer zou haaren
2 Jan.***

dat hij bij Privilegie van 11 September 1344. tot allerhande Schepen zonder onderscheid, aan wien behorende, uitstrekt, werd' hier met betrekking tot de Ingezetenen van Holland en Zeeland al mede opgeschort. Deze toegevenheid, zal mogelijk vreemd voorkomen, dan men dient daarbij in aanmerking te neemen dat die overeenkomst, of compisitie alleen gemaakt werd, zo wij zeiden voor den tijd van vijf Jaaren, geduurende dat Graaf uitlandig was. Het was dus voor de Dortenaars het veiligste zig geduurende deszelfs afweezen, met iets minder te vernoegen, dan niet bestand zijnde tegen de onvergenoegde Steden alles in den waagschaal te stellen, te meer daar deze toegevenheid voor dien tijd niet kon worden aangemerkt als een afstand of vermindering van hun recht: Schoon die van Noord-Holland 'er niet weinig mede in hun schik waren. Dan de tijd van die overeenkomst voorbij zijnde, schoon verlengt in 1453, en in 1457. bedienden de Dordrechtenaars 'er zig weder van. Alhoewel door den Hertog in 't Jaar 1461. een uitspraak over de verschillen gedaan werd, zo liep het nog aan tot in 1469, wanneer Karel Hertog van Bourgondien daar over op den 28 Februarij, daar over een formeele uitspraak deed, dat te noodzaaklijker was, wijl de twisten tusschen die van *Gornichem* en *Dordrecht* zo hoog gereezen waren, dat 'er zelfs in het Jaar 1462. dadelijkheden waren voorgevallen. Vijf Hoofdmannen werden 'er te Dordrecht gekooren, en op den 25sten Februarij van laastgemelde Jaar, bij klokkeslag geboden, dat ieder zig met zijn Harnasch en Wapenen in gereedheid zoude houden, om op de eerste waarschouwing met de voorsz. Hoofdmannen tegen die van *Gornichem* uittetrekken. Verscheide punten, dienende tot beveiliging van de Stadt en haare Ingezetenen werden daarbij beraamt, onder anderen, dat een ieder zig voor den tijd van twee Jaaren van koorn moest voorzien. En op den 27 Majj, daaraan volgende, werd bevolen dat geen Poorter noch Poorteresse, noch Landpoorter, noch eenig Inwoonder voordaan naar *Gornichem* zou trekken, op verbeurte van een halve Roede Muurs; en dat niemant zijn booden of kinderen derwaarts zou laaten gaan, op straffe van zelfs, daar

XII. DEEL.

O o

VOOF

voor aanspraaklijk te zullen zijn; en volgens een Publikatie van den negenden Junij des Jaars 1465 mogt niemand der Poorteren en onderzaten van Zudhoiland, daar heene reizen, dan op zijns zelfs geleide, welk gebod den 20 Sept. 1470. nog herhaald werd. Al het welk zo wij zeiden de noodzaakheid ten volle deed zien. Schoon dezen uitspraak niet seer voordeelig voor Dordrecht was, zo bleven zij echter noch niet ongemoeit, maar leden telkens aanstoot, zelfs in 't Jaar 1540. brachten vijftien Hollandfche Steden en drie Dorpen hunne klachten over den stapel voor Keizer Karel den V. welke Vorst echter op den 18 October des gemelden Jaars het Stapelrecht bevestigden. En bij een nader uitspraak van den 4 Junij 1541. nog nader bekrachtigden. Welke sententie en uitspraak nog hedendaags ten rigtfoer strekt; en waardoor Dordrecht niet tegenstaande den wederstand van, zo veele magtige Steden, is bewaard gebleven in het bezit van een haarer voornameste Voorregten, het zal dus onzen Lezers, zo wij vertrouwen niet ongenaam zijn, het gantsche rechtsgeding te plaatsén, zo en in dier voegen als den kundigen verzamelaar der Dordsche Handvesten en Privilegien ons het zelve heeft meede gedeeld, met alle de daar bij gevoegde aanmerkingen van zijn wel Ed. De Sententie zelve is van dezen inhoud:

Kaerle bijder gracie Gods Roomsche Keijser enz. enz. Allen den geenén die dese onse letteren zullen zien oft hooren lesen saluijt. Doen te wetene dat onse lieue ende welbeminde die Burgemeesteren ende Regeerders onser Steden van Delft Amsterdam Rotterdam Gorchem Schiedam Alckmaar Hoorn Enchuijsse Eedam Geertruijdenberge Briel Medenblijck Monickendam Woerden ende Naerden mitsgaders die Regeerders van onse Dorpen Wormer van Vuijtheest ende Ackersloot bij heure supplicatie ons geprefenteert up ten zesten dach van Julio laestleden in dit Jaer XVC. veertigh hebben ons te kennen gegeeven hoe dat nae disposicije van gemeenen rechte ende ingeboeren natuurlijk vrijdom eenen eijgelijken geoorloofd es te hanteeren met allerlije negociacie allen rivieren stroomén wateren ende hauenén als wesende een eijgelijken gemeen

sou.

fouden bedwongen te zijne tot seekere plaatsen met Schepen ende goeden te moeten arriueren ende die selue goeden aldaer te verbodenen ende verſtapelen ouermits dat 't ſelue een ſeruijl recht weſen fouden contrarie de voorſz. natuurlijke vrijdomme dat nauolgend de voorſz. vrijdomme ende oick exemptie zij ſupplianten altijs heure negociatie geexerceert hebben haelende die ſelue vuijt die landen van Gulick Cleue Geldre Brabant Vlaenderen ende elders omme te brengen lanx den Rhijn Maefe Lecke ende andere riuieren in onſe Landen van Hollandt (*) ſonder

(*) *Wij zagen elders zegt zijn Wel Ed. (namelijk op bl. 991. alwaar gewag gemaakt word, van een Proviſionele Sententie, van de Landvoogdesſe Maria uitgesproken, den 18 November 1539. ten nadeele van de Rotterdammers) wat de naaſte aanleiding tot dit rechtsgeding gegeven hebbe. Die van Rotterdam ten uiterſten daar over misnoegd, poogden al aanſonds zig te wreken, en, langs eenen anderen weg, den miſlukten aanval te hervatten. Zij dedden door hunnen Penſionaris, een Gorinchemmer van geboorte, en, uit dien hoofden, op het Stapelrecht waarschijnlijk gebeeten, bij de Hollandsche Steden en Dorpen aanzoek doen, om met hun, hier in eene lijn te trekken. Ook ſlaagden zij, daarin zo verre, dat zij twee groote en dertien kleine Steden, nevens drie Dorpen, die in de ſententie werden opgenoemd, in hun belang wisten overtehaalen. Men hield onderling verſcheiden bijeenkomſten, en men beſloot aan den Keizer een verzoek te doen, om eene algemeene Vrijheid van het Stapelrecht te mogen verwerven. Men maakten vervolgens een' omſlag van agtduſent Karels Guldens tot goedmaking van de nodige onkosten, waar van het bewind den Penſionariſen van Delft en Amſterdam werden handen geſeld. De Dortenaars naauwlijks van dit voorneemen kennis krijgende, lieten niet na hierop een wakend oog te houden, en verzuimden geen tijd om de*

sonder aen der Stede van Dordrecht te houden eenig regt van slapel. Ende eijst zoe dat die voorfz. Stadt van Dordrecht niet en

gepaste middelen te beraamen, ten einde op het verzoek, buiten hun weten niets besoten werd. Men hield daar over verscheide raadpleegingen, en, men besloot eindelijk de Heer Arent van der Mylen Heeren Cornelisz, met den Pensionaris Mr. Nicolaas Bartholomei (die Aert van der Goes in zijn Register der Dagvaarten, M. Claes of Bartholomei noemd) in de maand Junij des Jaars 1540 te senden naar Bruggen, alwaar de Keizer, toen ter tijd zijn verblijf had. Op den vijftien dag der volgende maand volbrachten de verëenigde Steden en Dorpen hun voornemen en overhandigde aan den Keizer twee bijzondere smeekschriften, waar van 't ééne in de Fransche, en het andere in de Nederlandsche taal, geschreven was; bij welken zij verzogten, gelijk uit den sententie te zien is, dat de nadeelige uitspraak van Albrecht van Beijeren van het Jaar 1293 mogt worden bevestigd. Des daags daar aan werd daarop het volgende Appoinctement gesteld: Soit escript a ceulx du Conseil a la Haye qu'ils ouijent les parties ets informant ou facent informer sur le pretendie dung cousté & daultre pour du tout faire rapport a l'Empereur venant sa majeste en Hollande. Fait à Bruges le VI Juillet. De Gedeputeerden van Dordrecht vernemende, dat de Keizer eerlang in Holland stond te komen, keerden hier op ten spoedigsten naar hujs, en vertoonden aldaar voorschreven verzoek schriften. De Regeering merkende dat zij bij het Appointement niet gelast waren, om ten principaalen te antwoorden, oordeelden zulks strijdig te zijn tegen de gemeene lands Privilegien, en liet daarom, door den Pensionaris Bartholomei de redenen in schrift bevatten, om welke zij meenden te moeten verzoeken. (zo als het slot daar van uitwijst,) dat zij luijden in processe ordinarijs ontfanghen

ma-

e behoorden te zoe
re voorfz. wijdom

gaten worden, om pe
re defenden, die te
opvoeren, om daer
indien te mogen w
te oite andere die de
te oite andere regien
te ontfangen gep
te rechtswegen reder
nien zal worden,
te juis aan het Ho
te de Heeren van
te lergemeester van
te Jansen, Meynart de
te Myle Heeren Corni
te maris Bartholomei,
te w aarden. Enige tij
te n Augustus voldae
te dt, en verkennde he
te Keizer gehoord he
te belofte raet presidee
te niet gedaan bij
te en ende andere teg
te nomt recht van de
te namen die dezelve
te geijst hebben, end
te te van Asindelft e
te te Kijst. Maj. bij rij
te ten merklijcken red
te te (te de voorn. v
te te in dat voort

en behoorden te zoucken eenighe nieuwichheit ter contrarie
heure voorfz. vrijdom defen al niet jegenstaende heeft den
feluen

moghen worden, om pertinentelicken teghens eenen eigelicken
heure defenfien, die refpectieuslicken diversch zijn te mogen
proponeeren, om daer naer in defen geordonneert en geap-
pointeert te mogen worden, bij den Hove van Holland al-
leen ofte andere die de Keif. Maj. daarbij fal gelieven te voe-
gen ofte andere regters die fijn Maj. tot dien fijene gelieve
fal te ordineeren geappointeert ende verklaart te worden, als
van rechtswegen redene ende gelegenheid van der zaicke be-
vonden zal worden, te behooren. *Dit gefchrift werd den*
17 Julij aan het Hof van Holland overgeleverd; en men be-
floot de Heeren Jan van Drenkwaart Schout, Jacob Willemsz
Burgemeester van s'Heeren wegen, Willem van der Bies
Jansz., Meynart Bartholomeusz van Segwaert, Arent van der
Myle Heeren Cornelisz. Huich Coel Pietersz, nevens de Pen-
fonaris Bartholomei, te magtigen tot het verder behandelen
van zaaken. Eenige tijd daarna, te weten op den zesden dag
van Augustus voldeed de Keizer aan het verzogte van Dord-
recht, en verleende het volgende Interlocutoire Appointement.
De Keizer gehoord hebbende, 't rapport van den Heere van
Asfendelft raet prefideerende in Holland, op de clachten ende
doleancien gedaen bij de Steden van Delft, Amsterdam, Rot-
terdam ende andere teghene die van der Stede van Dordrecht
beroerendt recht van der ftapele. Gefien oock de flukken ende
munimenten die dezelve parteeje ter eender ende ter andere zijde
overgeleijt hebben, ende up al gehadt 't advijs van de voorfz.
Heere van Asfendelft ende andere raeden in Holland foe heerit
zijne Keif. Maj. bij rijpe deliberatie ende advijs van raede om
zekeran merklijcken redenen geordonneert ende ordonneert bij
defen (dat de voorn. van Dordrecht binnen drie weeken naest-
komende in der voorfz. zaake antwoorden ende pertinente
con-

feluen beliest te vervolgen ende te vercrigen foe zij zeggen van onse voorourders gratien van Hollant. Zeellant ende Vrieslant

conclufie nemen fullen, ende ten dien eijnde voor den voorschreven Hove van Holland overgheven, ende exhibeeren binnen den zelve tijd alfulke articulen als hem goetduncken fal, mitsgaders de flucken ende munimenten, dienende ter verificatie van dien gelijcke, fullen die voorfz. fupplianten oijck moghen doen, indient hem luijden gelieft ende goetdunckt eijt meer te willen exhibeeren, ende neijtemin heeft zijn Maj. Gecommitteert ende Committeert bij defen den voorn. Heere van Asfendelft, eerst Raed ende Mr. Vincent Cornelisz. Raedt ende Gecommitteerde van de Financien, om de voorfz. partijen voer hem te ontbieden, en met alle genoeaglijcke middelen deselue appointeeren ende vergelijcken indient mogelijk zij, ingheualle men verftaan de zwarigheden, midsgaders de abuijzen ende gebreeken, wefende op 't voorfz. stapelrecht ende daer aff, ende van hun advijs op al rapport doen, den voorn. Hove van Hollandt om oik heurluijder aduijs hier op te hebbene, om al 't zelue bij zijre Maj. gefien ende verftaan daer inne voorts geordonneert te worden zoet behoeren fal. Aldus gedaen in den Haeghe in Hollandt den 17 dach Augustus XVCXL. Onderftont geteijckent CHARLES ende mij tegenwoordich VERREIJCKEN.

Hierop zijn de Gedeputeerden naer Dordrecht te rug gekeerd, en is de Pensionaris verzogt geworden, om, ingevolge het voorfz. Appointement een antwoord in gereedheid te brengen. Dit, door hem verrigt zijnde, heeft hij, een en andermaal in de maand van Augustus, den Heer van Asfendelft en Mr. Cornelis Venant, verzogt om aan den Inhoud van het voorfz. appointement, te voldoen. Hierop vervolgens gelast zijnde, om tegen den laaften dach van Augustus, eenige Gedeputeerden naar s'Hage te fchikken, zijn daar toe benoemd

ten enighe geprezen
jet dat den Rijn

leend geworden,
en des hies Janu.,
en Hied Coel Heeren
ijde en gehaende d
nne tegenpartijen g
ij in gene vereen
rijlijen van het
ijfen leorden de
Injmaris Bartholo
nne verflag deden
verden in 't Stapel
laarop een fchrijfel
hier mede vertrib
s'Hage en verzogt
appointement, naer
v den, en het geerij
liedelft nam wijk
ijf hier van in al
harop naar Brusfe
de de Staaten de
nler befchreeven
v legaters van d
vande uitgaave bl
laar weinig verr
laar tegenwoordig,
vgeneld, wiken den
vnen. Daar gekom
vweek der partijen
lijken bij den Ket
an den Inhoud va

lant eenighe gepretendeerde priuelegie inhoudende dat al 't
goet dat den Rhijn IJfel Maeze Wael Lecke ende Merwede
ne-

benoemd geworden, de Schout Jan van Drenckwaart, Willem van der Bies Jansz., Arent van der Myle, Heeren Cornelisz en Huich Coel Heeren Pietersz. Dezelve werden ter bestemder tijd en geduurende de vier eerste dagen van September tegen hunne tegenpartijen gehoord: doch dezen verklaard hebbende, zig in geene overeenkomst te konnen inlaaten, besloten Commissarissen tot het opnaaken van het Proces verhaal. Den vijftiden keerden de Gedeputeerden te Dordrecht te rug, de Pensionaris Bartholomei volgden hen drie dagen daaraan, welke verslag dedden van eenige misbruiken, die voorgewend werden in 't stapelregt gepleegd te zijn. Men verzogt hem daarop een schriftelijk antwoord op 't papier te brengen. En hier mede vertrok hij den vijftienden September, weder naar s'Hage en verzogt aan 't Hof, om, ingevolge het verleende appointement, aan den Keizer, van het gehandelde verslag te doen, en het geeijste advijs over te zenden. De Heer van Asfendelft nam zulks opzig. Onze Pensionaris, Bartholomei gaf hier van in allerijl kennis aan de Regeering en vertrok daarop naar Brusel, waar een algemeene dagvaart, van alle de Staaten deser Landen, tegen den twintigsten September beschreeven was (het verslag daarvan vindt men in de Registers van Mr. Aart van der Goes, volgens de vernieuwde uitgaave bl. 602. enz. en daaruit ziet men, dat aldaar weinig verrigt werd,) zijnde met hem Pensionaris aldaar tegenwoordig, Arent van der Myle en Huich Coel bovengemeld, welken den drieëntwintigste de reis naar Brusel aannamen. Daar gekomen, werden zij onderrigt, dat, door sterk aanzoek der partijen, de Heer van Asfendelft, met alle de stukken bij den Keizer ontboden was, zonder, dat hier toe, aan den Inhoud van het Appointement geheel voldaan was

ge.

nedercompt of op waarts vaaren wil gehouden souden zijn binne Dordrecht stapelrecht te houdene ende hebben, die van Dordrecht voorsz. gepoocht 't voorn. gepretendeerde subretijf Octroij ter Executie te willen doen leggen aen der supplianten goeden ende Schepen, soe dat sij 't selve hebben Hertoge Albrecht in Beijeren Graue van Hollant ons voersate verthoont, die den selue van Dordrecht doen roepen heeft om de saake te verantwoorden ende te verthoonen blijcke van henre pretens recht van den stapel. In welke saake alsoe die van Dordrecht neijt gecompareert en zijn zoe heeft die voorsz. Hertoge Albrecht met zijnen raede voor eenige decisie eerst geuisteert die registeren ende briuen van denselven van Dordrecht mitsgaders 't bescheijt van den supplianten ende 't selue in lange geuisteert zijnde heeft

geworden. Die van Dordrecht hier over gelijk men ligt bezessen kan niet weinig verlegen, schreevenze zulks terstond over aan de Regeering van Dordrecht, welke op hun verzoek, nog drie Gedeputeerden te weten den Schout Jan van Drenkwaart, Ocker Heeren Jansz. Thesaurier en Jan Bol hun toevoegden en die dan ook den vijftien October te Brussel kwamen. Men raadpleegden ernstelijk, hoe zig in deze omstandigheden te gedragen, en na dat de Heer van Asfendelft, drie dagen daarna mede te Brussel was aangekomen, lieten zij niet af, bij hem, om, op de bevordering van hunne zaak ten ernstigste aantehouden. De Schout en Pensionaris verzogten ten dien einde, ook een afzonderlijk gehoor bij den Keizer, en overhandigden, den negenden dier maand aan denzelven, daarbij het smeek-schrift. Zijne Maj. besloot hierop een einde van zaaken te doen maken, en voegde aan de Heer van Asfendelft tot mede Commisjaris toe Mr. Pieter du Bruel, Raad en Advocaat, van den grooten Raad van Mechelen ten einde, die beide Heeren de overleverde stukken van partijen zouden onderzoeken, en daarvan na hunne bevinding verslag doen aan den Secre-
ten

het nuyl rechte wet
e dat die suppliant
gen vrij ende gult
gelden van dien als
voersat belopende sijn
e sijn ende te ste
troij te sijnmen z
voersat fentencie welk
te specijfijk geconfe
te Dordrecht bij tijt
te hebben willen dw
implicten daer of ge
rechten gehadt da
geloieert (onder a
nolien den voorsz.

ten raad, liene kn
op den agtenden d
ven gemelde senten
gesproken.

Ligt is 't besessen,
we hant keerden,
naris Barthelomeus,
nour versetkand we
lenne, in het kloo
nau van den uitflag
nemie des Keijzers,
sijstij had mede geh
n genoemde Gedept
teis naar den Haag
nere inhoud der sen
te, op den vijftien. I
sijk uit de valers ve
ten zal wien,

heeft vooijt rechte wetentheijt bij aduiffe van zijnen raede gewesfen dat die supplianten ende heuren poorteren ten eeuwigen dagen vrij ende quijt wesen fullen van stapelen ende alle ongedelden van dien als die de beste ende oudste briuen hebbende waren belouende fulex den supplianten ende voorsz. vrijheijt te stijuen ende te sterken doende alsoe 't voorsz. subreptijf Oetroy te nijentten zoe dit al breeder blijcken mach bijder voorsz. sentencie welke sentencie bij Hertoge Willem in Beijeren specialijk geconfermeert es geweest ende dat hoewel die van Dordrecht bij tijden van Oorlogen ende diuifien de Schepen hebben willen dwingen tot heure gepretendeerde stapel die supplianten daer af geaduerteert hebben daer tegens met Justicie wederstaen gehadt daer van noch eenige processen hangen ongedecideert (*onder anderen met Gornichem*) ende sonderlinge tusschen den voorsz. van Dordrecht ende dien van Rotterdam ende

ten raad, binne korten dagen werd hier aan voldaan, zo dat op den agttienden dach van denzelfden maand October, de boven gemelde sententie ten voorschijn kwam en openlijk werd uitgesproken.

Ligt is 't bezeffen, met welk een genoegen de Gedeputeerden naar huis keerden. En welk genoegen en blijdschap de Pensionaris Bartholomei, die zig daarin zo loffelijk gekweeten had, aldaar verwelkomd werd. Men riep eerlang (31 October) de Gemeente, in het Klooster der minnebroederen bijeen, om aan haar van den uitslag der zaaken kennis te geeven, en de sententie des Keijzers, waarvan de Pensionaris een bezegeld afschrift had mede gebragt, in 't openbaar voorteleezen. De reeds genoemde Gedeputeerden werden te gelijk gelast, om de reis naar den Haag weder aanteneemen, ten einde aan de verdere inhoud der sententie te voldoen; van welke last zij zig, op den vijftien November daaraan kwamen te kwijten, gelijk uit de nadere verklaring van den 4 Junij 1541. gezien zal worden.

ende dat die van Dordrecht van dage tot dage poegen meer en meer ouerualen den supplianten willende nijet alleen dat die schippers verlapelen souden sekere forte van coepmanscepe die de vreemde gewoonlijk zijn te verlapelen maer oick 't guent dat eijmant tot zijn zelfs behoefte gecocht heeft ende oick loot kenip caese hoepen claphout alle hout daer die bijle of saege doer geweest is appelen ende diergelijken ende bouen al dezen pogen hen die voorz. van Dordrecht alle dagen meerder en meerder loon en andere oncosten uit stapelrecht op te stellen midts welcken die coopluijden dickwijle schuwen onsen landen ende vertrecken eenige burgeren vult die plecken daar de supplianten resideeren tot andere plaetsen die vrij sijn van den voorz. stapelrecht ende dat noch erger is soe wanneer eenige scippers ongeuaerden van geuangen ende heur scepen en goeden benomen te werden, gedrongen worden te Dordrecht aen te leggen om pretens recht van stapele te houden soe wordt der coopluijden goet vult haer eigen, oft andere goede ende dichte scepen verbodent en ondichte scepen der scippers van Dordrecht toebehoirende doer 't welke nijet alleen heure goet veragert word maer oick somtijden verdrenckt met het voorz. ondichte scip ende moeten die coopluijden den scippers van Dordrecht soe veel loon geuen alst hen luijden blijft te eijnschen. Ende boven allen desen en wille deselve scippers van Dordrecht niet met coopluijden goet afvaeren sonder ten volle beyragt te zijne hoewel die coopman ouerloon presenteert, pogen oick die voorz. van Dordrecht 't voorz. pretens stapelrecht te extendeeren op de scepen ende goeden die up een mijle ofte meer der voorz. St. de van Dordrecht nijet en genaeken ende oick die ter zoute Zee inne comen willende ter maelftede van den supplianten wesen sonder die Stede van Dordrecht te genaken soe dat al waere 't voorz. pretens priuilegie van stapelrecht bij den voorz. van Dordrecht deuchdelicken vercregen ende up den supplianten ons goetwillige onderfaten geextendeert mochte worden nijetemin omme 't voorz. onbruick ende omme groote twisten ende onminne te scuwen wel behoort den voorz. van Dordrecht 't pretens pri-

uilegie benomen
in het coopprijs
in onsen wilscheit
supplianten in elken
onzen voorz. lande
vrij reuck ende o
prijns dat die ri
leek, Veld ende Me
fins te verlapelen bin
erdigende, der voor
pou (2 January) in
in die voorz. sen
Welke requeste en
in onsen lieuen e
nden in Holland e
ken. Ende dien a
voorz. genantwordt
gaede dat de voorz
verhuut es van e
bij wijlen hooger,
ende Vriesdor der
niet van alle coo
umande, gegunt
nederlagen van gen
in de weldaden en
te ende oick om
poemen Coopman
daer, van selue
in dualleneere van
ken pasleeren, ze
dit daer bij gebie
ken, dat vint conc
nie demetijen ver
kens. Zeggen moe
in den jare XLV-XL
govan van Holland.

priuilegie benomen of gereuoceert te zijne tot voordringhe
 van der coopmanscepe ende mitsdien oick augmentacien
 van onsen tolrechten verhoukende daaromme de voorz.
 Supplianten in effect dat hem luyden ende anderen van
 onsen voorz. landen van Holland toegelaten zouden zijn
 vrij vranck ende onbeler te mogen varen nederwaarts ende
 opwaarts deur die riuieren van den Rhyn, Wael, Maeze,
 Leck, Yssel ende Meruwede zonder gehouden te zijn eenichs-
 fins te verstopelen binnen de voorz. Stede van Dordrecht ach-
 tervolgende, der voorz. Sentencie van Hertog Aalbrecht ge-
 geven (2 January) in den jare XIIIc drie en negentich ende
 dat die voorz. sententie bij ons soude geconfermeert zijn.
 Welcke requeste ende fuplicatie es bij ons gefonden geweest
 aan onsen lieuen ende getrouwen eersten ende anderen onse
 raiden in Holland ompartijen daarin gehoord, ons rapport te
 doen. Ende dien achtervolgende hebbende die van Dordrecht
 voorz. geantwoordt voor ons voorz. Rade in Hollandt, zeg-
 gende dat de voorz. Stadt Dordrecht onder andere Priuilegien
 verheist es van een Priuilegie haer verleent ende geöftroujeert
 bij wijlen hooger memorien Jan Graue van Holland, Zeelant
 ende Vrieslant daer bij hem luijden een ewig, en continuelle
 marct van alle coopwaarige goeden in der Merwede en Leck
 commende, gegunt es (in dato 6 Novemb 1299.) zonder
 wederseggen van gemande ende es selue verleent in remuneracie
 van de weldaden ende groote diensten heure princen bewe-
 sen ende oick om den ghemeene oerboer nijet alleen van den
 gemeenen Coopman maer mede van den gemeenen lande als
 den text, vant selue priuilegie claerlijk inhoudt interdiccerende,
 den thollenaere van Geeruliet ende stremonde gheen goeden te
 laten pasfeeren, zonder litteijcken vuijter wisfele van Dord-
 recht daer bij gebleecken, deselve goeden aldaer gecocgt te
 wesen, dat vijt concessie van de voorz. priuilegie zijn oock
 onse demeynen vermeerdert ende sonderlingen, onse tolleren
 aldaer. Zeggen noch te hebben een ander priuilegie gegundt
 in den jare XIIIcXLIIIJ bij wijlen Willem, Graue van Hen-
 gouen van Holland, Zeelant ende Heere van Vrieslant, daer
 bij

bij hem luijden verleendt wordt, dat alle cogen evers ende hulcken ende alle Schepen die met Coopmansgoeden geladen zijn van der Zee comende in de Maze upcomen zullen mit heure volre last tot Dordrecht aldaar ontfaden ende wederlaeden, in welc priuelegie onse voorfate bekend 't zelue te wesen tot sijne profijt ende onrboer van 't gemeene lant ende oock van onse voorfz. Stadt van Dordrecht, daer mede men verstaen magh, dat de voorfz. Stapel boven memorie van alle menschen prouffijtelijck ende onbaerlijck geweest te hebben ende van desen wordt die van Dordrecht niet alleen gegundt de executie maer mede geboden, en beuolen de bailliu ende rentmeester van Zuithollant doen wesende ende toecomende met alleen welgeboren luijden Steden en gemeenten, dat zij luijden zonder ander beuel te verwachten altoos bereit soude weesen te helpen houden ende te doen houden, t'inhoudt van den voorfz. priuelegie en ander onwilligen goeden mitterdaat te verhaalen de costen, scaden ende intresten die zij luijden ende de Stadt van Dordrecht vuijt faecken van onwillicheit gehadt soudon hebben. 't Selve Priuelegie es oock naar dien verbreet ende geamplijeert, bij wijlen hooger Memorie Hertog Willem van Beijeren graue van Holland die de voorfz. stapele tot Dordrecht nijet alleen geleijt en heeft van coop warige goeden in den voorfz. drie riuieren maer mede die in den Rhijn, Wael ende Yssel arriueeren soude ende dat om menigen getrouwen dienst, die zij luijden van Dordrecht hem bewesen hadden alst blijkt bij den voorfz. priuelegie inhoudende dat al 't goed dat den Rhijn, de Maeze, de Wael, de Yssel, Leck en Merwede nedercomen zal oft upwaert varen, waer van daen dat comt oft wien dat toebehoort tot Dordrecht comen sal ende rechten Stapel aldaar houden vercocht ende vermeten worden up een andere bodem, in welcke priuelegie alleenlijck uitgefondert zijn onder seekere restrinctie de poerters van Middelburg Ziricxee ende Dordrecht, door welke exceptie alle andere goeden van waer zij ook wesen mogen onder selue Priuelegie gecomprehendeert zijn ende sculdich hen daer naer te regulceeren. Ende achtervolgende de voorfz. priuelegien zijn zij luijden van Dordrecht ge.

groot in Posten
 nes ter comen bi
 liden als zij luijden
 nijemmer ugsfonde
 bij verdeliden Van
 geenmeen zijn
 van Hollant. Ende
 zegen bij wijlen
 die voorfz. van De
 gen der waerden g
 liden geweest en
 na Sonich oock d
 niet en was als d
 voorfz. Hertogen
 na eonbringen van
 liden dat die plant
 nijet schere en wa
 tendie noip. ellet
 hadden zij lui
 van de voorfz. S
 wetende, ende de
 Stede van Dordrecht
 lieven geftreuen
 voor sommige pers
 concluderende die
 liden verclere w
 minchoer ende ing
 ten luijden soude
 ieren. Daerop die
 te veel rekenen et
 applicatie. Ende
 gucht menen fup
 van den Steden van
 Tiolen ende ander
 ten seluen tijen als d
 de middelen bij de

geweest in Posfessie van dien ende dit van foe lange tijdt dat men ter contrarie bij memorie van menschen nijet en gedenkt sulx als zij luijden noch zijn tegens alle de voorsz. requiranten nijemant uitgefondert zeggen dat heure voorsz. priuilegien bij verscheiden Vonnissen ende excecucie ten diuersche tijden geconfirmieert zijn soo in onse groote raide als in ons Hof van Hollant. Ende aangaande die gegeven foe de Supplianten zeggen bij wijlen *Hertoge Aelbrecht* antwoordende seggen die voorsz. van Dordrecht defelve te wesen nul ende van geen der waerden gemerkt dat zij luijden maer eens geroepen hadden geweest en dat die dagh beteykent was geweest up een Sondach oick dat hem luijden van rechtswegen nijet geraden en was als doen te compareeren in de presentie van de voorsz. Hertogen Aelbrecht in wiens ongenaeghe zij luijden ten aenbringen van heure vijanden eude quaetwillige waeren sulx dat die plaatse daer sij gedaegt waren voor hen luijden nijet sekere en was ende hadden oock 't voorsz. Pretens sentencie noijt effect geforteert, want dat niet jegenstaende hadden zij luiden altoos gebleuen in posfessie ende gebruik van de voorsz. Stapel tgeene dat veel van de Supplianten wel wetende, ende kennende trecht toebehoorende der voorsz. Stede van Dordrecht hadden diuersche stonden heure besloten brieuen gescreuen aen die van Dordrecht begeerende gracie voor sommige perfoonen ende goeden van de voorsz. Stapelrecht concludeerende die voorsz. van Dordrecht dat de Supplianten souden verclaert worden in heur versouek ende conclusien niet ontfanchaer ende ingeualle van ontfanchaerheid dat selue versouek hem luijden soude ontfeyt zijn ende zijluijden daer af geabfolueert. Daerop die supplianten gerepliceert hebben, allugerende veel rezenen ende motijuen persisterende in heur voorsz. supplicacie. Ende hangende die procedueren voorsz. so zijn genocht metten supplianten die Burgmeesteren ende regeerders van den steden van 's Hertogenbosche Graue Reijmerswale Tholen ende andere (*als Antwerpen en Utrecht*) tenderende ten seluen sijnen als die supplianten amptlojeerende die redenen ende middelen bij den supplianten geallegeert ende noch andere

ren

ren die zij luiden bij geschrifte ouergegeeven hebben Ende na dat wij zekere commissarijfen geordonneert hadden om partijen voer hem luiden te roupen ende dien vereenigen waert doenlyck foe zijn de voorsz. partijen voer hen gecompareert maer en hebben niet connen ouercommen ende daer omme hebben wij bij ons ontboden ende doen comen alle die stucken aen beide seide ouergegeuen ende oick seker proces met informacij ordinaris tusschen dien van Rotterdam ende Dordrecht dat hangende was in onsen voorsz. raidt van Holland ende hebben alle die voorsz. stucken en brieuen ende bescheijt van den voorsz. partijen wel ende rijpelicken gedaen visiteeren rapporteeren ende in onsen raidt neffens ons wesende deliberereen ende geconsidereert dat te considereeren stont. — Wij met rijpe deliberacie van raide hebben gewesen ende wijsen mits desen onse sentencie diffinitijf ende voir recht den Supplianten ende genouchden nijet ontfancbaer noch gefondeert in heure request te sijnen ende conclusien in der vougen ende manieren so zij luiden die gepomen hebben. — Verclaaren ende ordonneeren dat die voorsz. van Dordrecht zullen behouden den Stapel ende recht van dien ter plaetsen tegens persoonen up de goeden ende met sulcke limitacien ordonnancien restrictien ende modificacien als wij dat verclaaren ende ordonneeren zullen. Ende om daer toe te comen ordonneeren dat de voorsz. partijen heure gedeputeerden zijnden ende schikken sullen souffisant beuel ende instructie bijner der plaetsen van den Hage upten 17den dach van Nouember naestcomende ende aldaer te compareeren voir heeren Gerard heer van Asfendelft riddere eerste raedt presideerende in Holland ende meester Pieter du Breul, raedt ordijnarijs ende onse advocaet fiscael den welcken wij Committeeren om in heure handen te neemen, alle die stucken bij den partijen up voorsz. different gedient deseluen partijen te hooren up die limitacien ordonnancien restrictien ende modificacien van goeden persoenen ende plaetsen bouen gementioneert ende up den abuijsen ende inconuentien die ter causen van den voorsz. Stapel souden mogen gebeuren deselue partijen te vergelijken ende

bij

by heere continue
indere doctoren
ende ons oick onse li
brenne draagere v
rapport te doene
weser hoe dat hij de
limitacie der indien
instructie oick onder
voorn proceduren
van deene. Ende hier
ten tuschen de v
noch ongebedeent
te wort onsen groot
ten totvonden heb
Gegeuen in onser
October in 't jaar
van onsen Keijserij
ende andere LXXVI

(Op de plaet)

Na dat zo als hier
inderecht weder te
melven, den 5 N
vaders wegen gemag
wa de Limitacien, C
en, onder dewelke
nuden blijven. Dra
gheld, om zig met
ag in te lazen; met
dat genoegzaam war
indere of speciale
gezagzigt te zijn. Hi

by heure consente die ordonnancie bij geschrifte te stellen
indient doenlijk es indien nijet verbael van alles te maacken
ende ons oft onse lieue ende seer beminde zustere die coning-
henne douagiere van Hongarien van Boheeme regente &c.
rapport te doene om als dan zulx te versien dat elc zal
weten hoe dat hij des aangaende hem sal moeten reguleren met
Inthimacie dat indien de voirsz. parthien commen of nijt mit
instruëtie ofte zonder instruëtie die voirsz. commissarissen zullen
voorts procedereen als behooren sal ende sij beuinden sullen
van doene. Ende hier mede doen wij te nijeten alle de proces-
sen tusschen de voirsz. parthien off eenighen van dien als
noch ongedecideert hangende ter causen van de voirsz. Stapel
soe voor onsen grooten raiden onsen raedt in Hollant als elders.
Des toirconden hebben wij onsen zegel hier aan doen hangen.
Gegeven in onser Stadt van Brusel den XVIIIden dach van
October in 't Jaar ons Heeren, Duijsent vijfhondert veertich
van onsen Keiserlijken XXII. en van onsen rycke van Castilien
ende andere LXXVte.

(Op de plooijs stond geschreeven)

Bij den Keizer en zijne Rade

Verreijken.

Na dat zo als hier vooren gezegd is, de Gedeputeerden van
Dordrecht weder naar s'Hage gekeerd waren, verscheenen
den 5 November voor Commissarissen, die van
s'Keizers wegen gemagtigd waren, om partijen nader te hooren,
over de *Limitatien*, *Ordonnantien*, *Rescrinâtien*, en *Modifica-*
tien, onder dewelke de stedelingen in 't bezit van 't stapelregt
zouden blijven. Daar gekoomen maakten zij aanstonds zwaa-
righeid, om zig met partijen in eene gerechtelijk onderhande-
ling in te laten; meenende dat derzelver algemeene Procuratie
niet genoegzaam ware, maar dat ieder hunner, bij een bij-
sondere of *speciaale* zo men gewoon is te zeggen behoorden
gemagtigd te zijn. Hier aan door de Steden en Dorpen voldaan
ge-

geworden zijnde gaven Commisfarissen, aan die van Dordrecht eenige bijzondere punten over, ten einde daarop derzelver bedenkingen intebrengen. Intusschen deden Commisfarissen hun best om partijen te bevredigen, doch vruchteloos; zo dat, op den 18 van denzelven maand, het Proces verbaal reeds geslooten werd, vier dagen daaraan gingen Commisfarissen in persoon naer Dordrecht, om het oorspronkelijk Privilegie van Hertog Willem den V. van den 15 Maj 1355 van nabij te zien, en daar van een *Vidimus* zo men het noemt te neemen. Sederd dien tijd bleef de zaak een geruimen poos rusten, terwijl de vereenigde Steden en Dorpen geen aanzoek tot afdoening deden. Dit de Magistraat van *Dordrecht* niet na den zin zijnde, gaven last aan hunne Pensionaris de zaak te bevorderen. Bartholomei vertrok ten dien einde in de maand Januarij (1541) na *Binch* in Henegouwen tot de Landvoogdesse. Deeze stelde hem, op zijn aanhoudend verzoek een brief ter hand, voor den Heer *van Aspendelt*, die daar bij bevel kreeg, om de stukken, door partijen overgeleverd, bij het Hof van Holland te doen onderzoeken, en dezelve nevens zijn advis aan de Landvoogdesse overtezingen. Bartholomei vertrok in allerijl daar mede in de volgende maand naar s'Hage, en bewerkten bij den Heer *van Aspendelt*, dat daar eerlang aan voldaan werd. Intusschen deed dien arbeidzaamen Staatsman op den 18 April, aan zijne Commitenten verslag, die, nevens hen eenige Heeren, magtigden, om aan de Landvoogdesse een spoedige afdoening van zaaken te verzoeken. En de Pensionaris werd gelast zijn reis te verhaasten, en haar te verzoeken, dat de voorgemelde Advocat Fiscaal Pieter de Bruel, mede mogt gemagtigd worden, om de zaak ten einde te brengen. Aan welk verzoek doop de Gouvernante voldaan werd, en de verdere Gecommitteerden den laatsten April mede te *Brusfel* gekomen zijnde, maaktenze terstond hun werk, om zig van de opgedraagene last te kwijten. Zy ondervonden al aanstonds, zeer veele zwaarigheden, doch kwamen die zonder merkelyken tegenstand eerlang te boven, in dier voegen dat de nadere Verklaring, reeds op den 4de Junij op naam des Keizers ten voorschyn kwam.

Be.

betreft niet alle
 nu ook in een
 in voordeel der
 pinnen en anulen
 domande in vijenz
 richter voor en
 ste. De meesgem
 domande vertheid
 naerz vij te nog e
 In de eerste van dit
 pleen inhoudt va
 u Dordrecht bl.
 speetzaam Lezer
 onn merkelijk is t
 aanwoorden om e
 tes en Midglati
 loopenfchappen v
 ook bijzondere pe
 gevallen meer ol
 sprekt, een der v
 ten den 11ste zo da
 vier gemait, en nie
 in de Landvoogde
 spigen, met zulk e
 inde dat alles, v
 14, als zijnde het
 schot van het ve
 maats behandelt w
 in Art. I. Worden
 in duns onderhevi
 nu op zijn Ed. aan
 1999 en
 veld goed zonder t
 is gemaakt. enz.
 in Art. II. Word
 renen de Koning
 XII. Deel.

Bestaande niet alleen in een volledige uitspraak van het geschil, maar ook in een gedeeltelijke bevestiging van 't *Stapelrecht* ten voordeelen der Stadt Dordrecht, met bijvoeging van alle de punten en articulen daar toe behoorende, bestaande deze Ordonnantie in vijfenzeventig Articulen. En dient als nog ten richtsnoer voor en ter nakoming, van dit uitmuntend voorrecht. De meêrgemelde Heer van de Wall, heeft op deze Ordonnantie verscheide lezenswaardige aanmerkingen gemaakt, waarvan wij 'er nog eenige weinige zullen afschrijven.

In de eerste van die zegt zijn WEL ED. wanneer men op den geheelen Inhoudt van dit stuk (dat men vindt in de Privilegien van Dordrecht bl. 1004-1019.) naaukeurig acht geeft, zal een opmerkzaam Leezer haast gewaar worden, dat het *Stapelrecht* daarbij merklijk is besnoeit geworden. Trouwens, het moest beantwoorden aan de benaamingen van *Limitatien*, *Restrinctien* en *Modificatien*. Niet slegts verscheidene goederen en Koopmanschappen weleer aan het Stapelrecht onderheevig, maar ook bijzondere perfoonen en plaatfen, werden, in bijzondere gevallen meer of min, daarvan vrijgesteld. Ja dat sterker spreekt, een der voornaamste binnelandsehe Rivieren, te weeten den IJssel zo duidelik in het Jaar 1355. tot eene Stapel-Rivier gemaakt, en niet zeer lang te vóóren, bij eene uitspraak van de Landvoogdes daarvoor erkend, werd in verschillende opzigten, met zulk eené vrijheid begunstigd. Dan, niet tegenstaande dat alles, verdiend, dit stuk eene bijzondere overweeging, als zijnde het voornaamste rigtsnoer, waarna het droevig overschot van het voorheen zo uitgebreid Stapelrecht, nog hendaags behandelt wordt.

In Art. I. Worden bepaald die goederen welke het Stapelrecht thans onderheevig zijn, met bijvoeging *er de geen andere*, waar op zijn Ed. aanmerkt, dat dit strijdig was tegen de Privilegien van 1299 en 1355. bij welke *alle coopwaerlijke ghode en alle goed* zonder uitzondering aan het Stapelrecht onderheevig was gemaakt. enz.

In Art. II. Word gezegd *dat alle Coopluijden* enz. Dus worden de Koopluijden (zegt zijn Ed.) van alle plaatfen.

XII. DEEL.

Pp

2014

zonder eenig onderscheid onderzaaten en vreemden, onder verplichting gebragt, om hier ten stapel te komen. Het verdiend echter eenig onderzoek of de Koopluiden van zulke Steden en Dorpen, welke in de sententie van 18 October 1540 niet als partijen bekend staan, daaronder ook bedoeld zijn; in het Jaar 1547, wierd sulks, door die van *Schoonhoven*, openlijk ontkend, meenende, dat, langs dien weg, niet alleen een aanmerkelijk nadeel, aan alle de Hollandsche en Zeeuwsche Steeden in het gemeen, maar in het bijzonder aan *Haarlem*, *Leiden*, en *Gouda*, welke daarop niet gehoord waren, zou worden toegebragt. Vooral konde zij, dit niet overeenbrengen, met de bijzondere Stapelvrijheid van *Middelburg* en *Ziricksee*. Dan die van *Dordrecht* merkten daarop aan, in de eerste plaats, dat de woorden van dit Artikel geene *uitzondering* maakten en van alle Koopluiden spreekt. Ten tweeden, dat indien die opvatting doorging, de onvrijen, zig eerlang, met de vrijen zoude vereene; waardoor het gantsche Stapelrecht, binnen korten tijd van zelve tot niet zou loopen. Ten derden, dat langs dien weg alle afgedaane regtsgedingen, van nieuws wederom zouden levendig gemaakt worden. Ten vierden, dat dan ook allerhande goederen, die van ouds aan het Stapelrecht onderhevig waren en toebehoorende aan de zulken, welken in dit Proces geene partijen geweest waren, voor Stapelgoederen zouden mogen gehouden worden, 't geen regtsfreeks strijdig was tegen het eerste Artikel van deze Ordonnantien. Ten vijfden, dat insgelijks de Stapelrechten, die, bij deeze verklaring merklijk verminderd waren, ten aanzien der laatstgemelden, ook op den ouden voet behoorden te worden ingevorderd. Ten zesden, dat ook de vrijdom der goederen langs den Ijsfel komende, ten hunnen opzigten zou dienen optehouden. Ten zevenden, dat de Steden en Dorpen, bij derzelver Request aan den Keizer verzocht hadden, niet alleen om de Stapelvrijheid voor zig zelve, maar ook voor anderen van zijn Majesteits landen. En eindelijk ten agtsten, dat het Stapelrecht, zo wel ten aanzien van *Middelburg*, als van *Haarlem* en andere Steden, op den duur werd onderhouden, en dat de laatst gemelde Stadt, de

boete

was bij deze Ordonnantien, die in de jaer 3 December 1547 verlijkt van hem. I (zege wij Ed. w. van Middelburg).

Deze Stede was niet vrijgeproven; het groote Raad heeft bevestigd, dat de vrijdom de sententie van de jaer van den Souverein haar kracht heeft; een andere uitspraak word, gelijk secreten Raad de gelijheid is. Men brengen; maar nu het ons voor, dat niet bedoeld zijn, verhoord worden, Privilegien zijn vermindert, dat de laatste jaer g. was bevestigd geword. Nog wordt in het jaer, die de Rivier was onderhouden v. de Dordrecht g. van Dordrecht schrijver vervat, wijt geen vermeld, schoon t.

boete bij deze Ordonnantie bepaald zelfs voldaan had. Deeze redenen, die in de midden van de meergemelde sententie van den 3 December 1547 in het breede werden uitgehaald zijn, zeer kerkelijk van klem. Doch om onze gedachten recht uit te zeggen (zegt zijn Ed. verder) zo is de gemaakte zwarigheid ten aanzien van *Middelburg*, en *Zirickzee*, hierdoor niet opgerijmd.

Deeze Stede waren immers in het Jaar 1379 van het Stapelrecht vrijgesproken; en *Middelburg* was bij eene sententie van den grooten Raad van Mechelen in het Jaar 1553, in zijne vrijheid bevestigd. Doch men zou daartegen kunnen inbrengen, dat de uitspraak van 1379, haar beflag niet kreeg, en dat de sententie van dat Gerechtshof, door eene latere Ordonnantie van den Souvrain stilzwijgende vernietigd word, en dus van zelf haar kracht verliest, vooral, wanneer die sententie, bij eene nadere uitspraak, in eene *Provisoneele sententie* veranderd word, gelijk naar de meening van Dordrecht, door de secrete Raad des Keizers, op den 8 Maj van het Jaar 1542 geschied is. Men zou (zegt zijn Ed.) daartegen veel kunnen inbrengen; maar zo wij naar waarheid willen te werk gaan, komt het ons voor, dat *Middelburg* en *Zirickzee*, in dit Artikel niet bedoeld zijn, en dat de woorden *alle kooplieden* moeten verklaard worden, alle kooplieden, welke bij geene bijzondere Privilegien zijn vrijgesteld. Kan men met eenige schijn vermoeden, dat deeze twee Steden, waar van de eene toen slechts agt Jaar geleden, noch zo daadellijk in haare vrijheid was bevestigd geworden, zig in dit gantsche regtsgeding hebbe schuil gehouden, indienze eenigzints begreepen had, dat haar regt daar bij stont verkort te worden?

Nog wordt in het II. Artikel gesproken van koopmanschappen, die de Rivieren de *Merwede* of *Leck nederwert* komen, met onderscheid van die Steden op die Rivieren boven de Stadt Dordrecht gelegen, volgens het III. Art. dit zegt den kundigen schrijver vergeleken met de woorden in dat Art. vervat, lijdt geen wijffel of alle goederen in het I. Art. vermeld, schoon niet rechtstreeks geschikt naar Steden of plaar-

fen westwaards en beneden Dordrecht gelegen, en dus genoodzaakt langs de Stadt te komen, maar de Merwede of de Leck afgebragt wordende, moeten ten Stapel komen. Dit gaat zo ver en van ouds heeft men het op den voet altoos begreepen, dat een schip met Stapelgoederen gelaaden, komende van boven, en de Merwede of Leck raakende, schoon bestemd naar Steden of plaatfen, oostwaards of boven de Stad gelegen, genoodzaakt zijn, alvoreens de lading te losfen of op te slaan, en daarmede ten Stapel te koomen, kunnende niet eerder, dan na de verfstapeling, derwaards weder opvaaren. Indien deze voorzorg niet in acht genomen ware, zoude Gornichem, Schoonhoven en andere plaatfen ten Oosten van Dordrecht geleegeen eerlang het Stapelrecht, en, langs dien weg een groot deel van den Bovenlandfchen handel, aan zig getrokken hebben; om echter aan de behoeften der in en opgezetenen van die plaatzen, in redelijkheid, te gemoet te komen, zonderden den Keizer, daarvan uit zulke goederen, welke zij, tot hun daaglijks bestaan van noden hadden. Door welke uitzondering voigends den bekenden regel van Rechten, het algemeene Stapelrecht ten aanzien van anderen te sterker bevestigd word.

In Art. VII. wordt gezegt; *Dat onder het koorn niet zal begreepen zijn, 't gewas gevallen beneden Vianen, of in de Landen van Heusden en Altena en daar beneden, dat een Landman, van zijn eigen gewas, in sakken te Gornichem of in een andere Stadt ter markt wil voeren zonder voorbij Dordrecht te pasfeeren.* Op deze laatste woorden, *sonder voorbij Dordrecht te pasfeeren*, tekent den Heere VAN DE WALL aan. Dus moet al het gewas van 't Land van Heusden en Altena en daar beneden geleegeen, midsgaders van de Landen leggende beneden Vianen, wanneer 't langs Dordrecht gevoerd wordt verfstapelen; strekkende de hierbij bepaalde vrijheid zig niet verder uit, dan tot veldvrugten, welke te Gornichem, of in een van de andere Steden, door den Landman van zijn eigen Akker (in sakken) ter markt gebracht wordt. Onder de Landen beneden Vianen, moeten buiten twijffel, schoon het volgende Artikel in het bijzonder daarvan melding maakt, ook begreepen

ge worden, het
niet koorn te G
e Artikel van he
gevoerd wort, en
tot dat van 't Lan
art, dat de velvort
en daar beneden, en
vanmeer dezelven v
rijpe goederen moe
gewas om bijzondere
kent men in samme
dient bepaald wort
sien Akker in za
vome markthalen
gelede beloop va
tralen eenen bijzon
daaglijks bestaan,
boven Dordrecht
bewaar van het
vrijheden noemen
Koophandel gelever
van de meer noodi
daar ter markt g
overweging, van i
gesteld.
In het X. Artik
worden, als van A
van der Goude in
rijpende voor bij
Dordrecht aan
niet genomen con
huden fullen we
als verfstapelt te w
Van Amsterdam
Historie V Deel bl
VAN DE WALL, dat

pen worden, het *Land van Arkel*, als komende van daar het meeste koom te *Gornichem* ter markt, ook spreekt het volgende Artikel van het gewas, dat westwaards voorbij Dordrecht gevoerd word, en bepaald zig in dit opzigt eenig en alleen, tot dat van 't *Land van Arkel*; ten einde daarmede aantewijzen, dat de veldvrugten in het *Land van Heusden*, van *Altena* en daar beneden, en ook in de Landen van *Vianen*, gewasfen, wanneer dezelve voorbij de Stad koomen, gelijk andere onvrije goederen moeten verstaan worden; waarvan 't *Arkelsche gewas* om bijzondere redenen vrijgesteld wordt. Voor 't overige dient men in aanmerking te neemen, dat deeze vrijheid ook alleen bepaald word tot het gewas, dat door den Landman van zijnen Akker in zakken, en dus in kleine partijen op de gewoone marktdagen ter markt gebragt word; schijnende in het geheele beloop van deze Ordonnantie, vrij duidelijk door te straalen eene bijzondere toeleg, van den Keizer, om aan het daaglijks bestaan, van die van *Gornichem*, en andere Steden boven Dordrecht liggende plaatsfen, zo veel mooglijk in het befwaar van het Stapelregt te verligten, en aan dezelve eenige vrijheden toetestaan, ingeval met de vrijgestelde goederen geen Koophandel gedreven werd, en ze niet anders dan tot gerijf van de meest noodzaaklijke behoeften der in en opgezetenen, aldaar ter markt gebragt werden. Welke gronden uit eene overweeging, van het 3, 6 en 14de Artikel kan worden vastgesteld.

In het X. Artikel word gezegd: *goeden comenae uijften noorden, als van AMSTERDAM en daeromtrent deur de Stede van der Goude in de Rivieren van den IJssel nederwaarts pasfeerende voor bij Rotterdam ende sellen nijet gehouden zijn te Dordrecht aan te vaaren, noch aldaar te verslapelen, sult genomen canthout cromhout en de eijcke planke die gehouden sullen wesen tot Dordrecht vercocht verbodent ende verslapelt te wordene gelijk andere stapel goederen.*

Van Amsterdam, De Heer Wagenaar, is in zijn *Vaderl. Historie V Deel* bl 189 en 190. Van gedagten (zegt den Heere VAN DE WALL) dat deze vrijheid te houden zij voor eene

bijzondere gunst, die de Amsterdammers en anderen, door het spoedig inwillige eener zwaare bede verwierven (welke gedagten niet ongegrond zijn, wijl des kundige weten, en te overbekend is, dat dergelijke vrijwillige toestemmingen en milde giften, de bron zijn waaruit de meeste voorregtsbrieven ontspronkelijk zijn.) Het kan zijn zegt de meergemelde Heer van de Wall, dat hier toe eenige grond zij; echter komt het ons waarschijnlijker voor, dat de reden van dezen vrijheid, moet gezegt worden in oudere Handvesten, en vooral in de *Provisieele* uitspraak van *Philips van Bourgondien* van het Jaar 1453 en 1457. bij welke reeds gezegd was. „Item so wie in „Noorthollant of in Vriesland gezeten, de Ysele die verbij „de Goude loopt nedervaren of van beneden die Ysele opvaren met wat goede dat het zij die en sullen met hoeren „Scepen nog goeden Tordrecht niet gehouden wesen ter Stapelen te comen noch aldaer aantevaren gehouden wesen uitgenomen soe wes canthout cromhout oft eijcken planken men „die voernoemde Ysele uitvoeren die sal men Tordrecht ter „Stapele brengen.”

Intusfchen werd door dese bepaaing, in 't volgende tiende en twaalfde Artikel, het Stapelrecht ten aanzien van de goederen, langs den Ysel komende, niet weinig besnoeid, en aan de aloude Handvesten die dese Rivier, zonder uitzondering aan de Stapel onderhevig maakten, eene aanmerkelijke grief toegebracht.

Over de hier bij gemelde uitzondering van Houtwaren, en eene aanhaaling van dit soort van Hout, rees in het Jaar 1629. tusfchen Zirickzee en Dordrecht eenig verschil. Twee schippers, de eene komende van *Amsterdam*, en de andere van *Edam*, hunne Laading van eiken Kromhout en Planken niet verstpeld hebbende, werden, door de Uitleggers van Dordrecht, aangehaald. Men vorderden van de eerste zeventien guldens, en ontsloeg de tweeden niet dan onder Borgtogt. Die van Zirickzee, aan wier Poorters, deze Houtwaren toebehoorden, kwamen eerlang daar tegen op; beweerende, dat ze, schoon, op een onvrije bodem geladen, echter uit hoofden van

hva

in van het Stapel
het nood van zelve
in hertelling van
het Jaar 1629, wese
den om iets te
ingekoopte penning
des Dorgtge te ont
Eindeijit wordt in
lenen van Dordrecht
nooden, eenige U
ijvere verzamelaar v
Hij aan, dat die U
stouwen, in de Riv
op dat het Stapelre
zelfs (zege zijn i
pe, beneden den
en bij den mond
houdt de Stada
van de eene te N
Pijpendrecht, op
Nierwede gewonen
Oms nu dus verri
ghouden, diem to
te Stapel goederen
nere regten moe
op, naar de verfi
uuden van waar z
ten regten, door de
van Kooper en Ver
van der Meesters, 2
en bepaald volgen
zitt.
Van de Voorregte
ten, zijnde aldaar t
Houtkoopers, 3.
14, 6, 't Groot G

hun van het Stapelregt bevrijd waren. De Regeering, dier Stad zond ten zelve einde twee gedeputeerden derwaarts, die om herstelling aan hielden; en, op den agttienden October van het Jaar 1629, werd bij den Oudraad besloten, van, onverminderd eens ieders regt, aan de Amsteldamsche Schipper zijne uitgeschoote penningen te rug te geeven, en die van *Edam* van den Borgtogt te ontslaan.

Eindelijk wordt in LXXIV. Art. aan de Schout en Burgemeesteren van *Dordrecht* de vrijheid gegunt, om wanneer zij zulks oordeelen, eenige Uitleggers op de stroomen te leggen. De nijvere verzamelaar van alle de Dordsche Handvesten, tekent daar bij aan, dat die Uitleggers, voorheen, voornamelijk op zulke plaatzen, in de Rivieren gelegd werden, daar de meeste toezigt op dat het Stapelrecht niet verkort wierde, nodig waren. Gemelijk (zegt zijn Ed.) lagen dezelve omtrent het slot *Honingen*, beneden den Yssel, en verder nederwaarts naar *Schiedam*, en bij den mond van de *Bernisse* of *Bornisse*. Hedendaagsch houdt de Stadt, twee vaste Uitleggers in haaren dienst; waar van de eene te Krimpen, en den andere aan den Engel, boven Papendrecht, op de Schepen, komende van de Leck en de Merwede gewoon is wagt te houden.

Ons tot dus verre met dit gewichtig stuk hebbende, bezig gehouden, dient tot slot daarvan gezegd te worden. Dat, van de Stapel goederen die te *Dordrecht* verkocht moeten worden, zekere regten moeten betaald worden, die onderscheiden zijn, naar de verschillende aar der goederen, en ook naar de plaatsen van waar ze koomen. In sommige gevallen, worden deze regten, door de Verkooper alleen, in de meeste gevallen, door Kooper en Verkooper ieder voor de helft betaald. Het loon der Meeters, Tellers en andere Arbeidslieden is insgelijks alles bepaald volgens eene daarvan voorhande zijnde Ordonnantie.

Van de Voorregten aftappende gaan wij over tot de GILDENS, zijnde aldaar tweëndertig in getal, als 1. *Vleeshouwers*, 2. *Houtkoopers*, 3. *Wantsnijders*, 4. *Mazelaars*, 5. *Schippers*, 6. 't *Groot Gilde*, 7. *Speijenaars*, 8. 't *Gild van*

den *Eijnde* gezegd *Tappers*, 9. *Riedijkers* gezegd *Schippers*, 10. *Scheeps Timmerlieden*, 11. *Heere van s'Jan* gezegd *Kleermakers*, 12. *Bakkers*, 13. *Droogscheerders*, 14. *Chirurgijns*, 15. *Huijs Timmerlieden*, 16. *Kuijpers*, 17. *Schrijnwerkers*, 18. *Metzelaars*, 19. *Koormans*, 20. *Vischkoopers*, 21. *Appelkoopers*, 22. *Mandemakers*, 23. *Verwers*, 24. *Schoenmakers*, 25. *Oude Schoenmakers*, 26. *Oude Kleerkopers*, 27. *Bontwerkers*, 28. *Smeden*, 29. *Goudsmiden*, 30. *Glazemakers*, 31. *Lindeweyers*, 32. *Hoedemakers*. Sommige van deze hebben hunne *Deken* en *Overlieden*. Ook is van 12 van deeze, betrouwd de sleutelen tot de ijzere *Kasse*, staande ter *Kamer* van *Heeren Burgemeesteren*. Buiten deeze zijn 'er acht *Broederschappen*, als 1 die van het *Brouw-Ambacht*, 2 *Schilders* of van *St Lukas*, 3 *Boorfel* of *Paslementwerkers*, 4 *Knoopmaakers*, 5 *Apothecars*, 6 *Twijnders*, 7 die van de *Flasneeringe* en 8 *Boekverkoopers* en *Drukkers*.

Sommige van deze schoon al zeer oud, zo als blijkt uit de *Handvesten* van 't Jaar 1276 en 1377. waarbij de *Wollewervers*, hun *Gildebrief* verleend word. Zelfs word van 't *Wandsnijders Gilde* al gewag gemaakt in een *Brief* van 't Jaar 1200. dan schoon wij geenzints voornemens zijn, van die alle in het bijzonder melding te maaken, zo kunnen wij niet voorbij, om iets te zeggen, van de voorregten, die aan dezelve in het gemeen geschonken zijn, te meer wijl men dezelve moet aanmerken als de *Grondwetten* waarna die alle tot een vast lichaam gebragt zijn, en, tot op dezen dag bestierd worden, en schoon de *Gilde-Brieven* even als de *Gilden* in veele opzigten verschillend zijn, zo zal het voldoende zijn, de algemeene *Gildebrief*, zo als die op den 13 December van 't Jaar 1367, door Hertog *Albregt* van *Beijeren* als *Ruwaart* van *Holland* bevestigd is, en in welken de voornaamste inhoud der bijzondere *Gildebrieven* bevat is, hier te doen volgen. Zijnde van dezen inhoud.

„Wi *Scepen* ende raed ende de gheemeene *Stede* van *Dordrecht* doen cont allen luden dat wi mitsgaders den gheemeene

am-

„ ambochte onfer porteren in Dordrecht van den Neringhen,
 „ die hier naa geschreven staan dats te verstaene allen amboch-
 „ ten ende ueringhen die nu ter tyt binnen onfer Stede van
 „ Dordrecht inghilden begrepen sien omme ghemener noot or-
 „ baer ende nutfcep ende om gebrec dat die Stede vortijts in
 „ alrande beleden ghehadt heeft ende om te scuwen onraet
 „ in der Stede ende die meeste ruste ende profijt vort te zetten
 „ tot ons gherechts lantsheren lantsheren behoef ende der Stede
 „ van Dordrecht in betren punten te brengen van neringhen
 „ ende van rechten mit mallcanderen ouer eenghedragen sien
 „ dat wi hem in graciën hebben gegheuen ende in koren gheleit
 „ alfulke punten als hierna ghescreuen staen. In den eersten
 „ dat nymant, wi hi si die geen porter Tordrecht in hoer
 „ ghilde niet en is werken en mach binnen der Stede vriheit
 „ van Dordrecht, als meesterie van enich dāsen vornoemde
 „ ambochten hanteeren hi en si porter in Dordrecht ende hine
 „ hebben tsguilden ghemoede daer twere of roest noch oeck
 „ in knaepfceppe hi en hadde des ghilde gemoede daer twere
 „ of roert se wijē daer over dede dats op pene ende boete
 „ van tyen ponden ende sien poert recht. Voert dat nijemant
 „ in eenich deefter ghilden of ambochten en sal worden ont-
 „ fangen hine si werelman van dien ambochten ende hine sal
 „ dat ambocht stadelic hantieren op deselve vorsecreue boete
 „ ende alle faken sonder arglist. Ende waert fake dat der
 „ ghemeenre Stede of onfer eenich om dese zake last of zwae-
 „ renisse opkwame des zullen wi troulic bi mallicandren bliuen
 „ dien ontaert te wederstaene behoudelic altoes onsen lieuen
 „ heere sijnre heerlichelt sijs rechts ende der Stede van Dord-
 „ recht haersrechts. Ende om dat wi dit wel ende trouwlic
 „ willen hebben gehouden ende meenen te houden, zo hebben
 „ wij onfer Stede zeghel van Dordrecht aen desen brieuen
 „ ghehanghen in vestenissen deser dinghen in 't Jaer ons
 „ Heeren M. CCC. zeuen en sestig op St. Gillis dach.”

Op de eersten van den maand September deszelven Jaars,
 beloofden een groot getal van Gildebreeders en andere tot de ge-
 meene neeringen behoorden, elkander te zullen helpen, tot voor-

stant van alle hunne vryheden, keuren en gerechtigheden, in welk verbond van onderlingen bescherming den 22ste daaraan volgende die van het Wollewevers en Volders Gilde zig mede begaven. Worden alle dezelve nog nader bevestigd door gemelde Hertog *Albrecht van Beijeren* op den 13 December van 't zelve Jaar, na dat Hij vyfdaagen te voren aan dezelve nog eenige Voorregten verleend had, schoon daar by ook eenige bepalingen gemaakt waren, en uit den Brief op den 8 December gedagtekent kan worden op gemaakt, dat als een gevolg van het gemelde verbond, de Hoofdmannen en Deken van de vereende Gilden zig zaaken hadden aangematigt, die tegen de graaflyke hoogheid streden, of ten minsten met het belang van den Graaf niet overeenkwamen. En waarschynlijk zullen zij zig in het bestier van zaaken hebben zoeken in te dringen. Het daaglijks verkeer (zegt den wel Edelen Heer *van de Wall*) van onze Stedelingen met de Brabanders en Vlaamingen lei wellicht daar toe den eersten grond. — In de Steden dier twee Land-schappen hadden de Gilden en gemeene Ambachten toen ter tijd reeds eenig deel in het stuk der Regeeringe. — Dat niet anders, dan na de smaak van die Dordrecht kan geweest zyn. De Ruwaard voorziende, dat, daar uit niet dan twisten en oneenigheden te dugten waren, zocht die nieuwigheid te keeren, hij bevestigde dezelve daarom op geen anderen voet, dan waarop zy oudtyds waren gevestigd geweest; niet willende dat zij eenige andere punten, *die se up hadden gheheuen bouendien dat men van ouds te hanteeren plach, voordaen meer hantieren zoude.* Dan volgende stukken zullen ons doen zien, dat dit bevel van korten duur was, wyl men eerlang zien zal, dat de Gilde en gemeene Neeringen, langzaam hand, door verscheiden middelen en wegen, eene magtigen invloed in het stuk der Regeeringen kreegen. Haast zal men dezelve aan het Hooft van alle openbaare Handelingen, Overeenkomsten en Keuren, die tot hier toe alleen op naam van den Rechter, Schepenen en Raaden gemaakt waaren openlijk zien verschijnen. — De groote Handel, welke met de *Keulenaars*, en vooral met de Brabanders en Vlaamingen

ge-

getroven wiesd,
 e boeren, want
 als gaat zijn wel
 Hollandsche en Zee
 gerij, alom in
 verband der Brab
 en boeren twijfel v
 olging van de Reg
 in 't bewind van z
 pender te deelen:
 nam in eene wij
 peringvorm beho
 looren de Voorre
 pender, maar na
 mens bloed de me
 nes mag videruk
 makende, hebbo
 lammers van den
 grootheid en lu
 stiek na de Sou
 aller nederluis,
 zaaken willedeurig
 rechters in de t
 middel van het gez
 loopleden, de vi
 le magt te krijg
 nemen. (Dan u
 ed gezag de Gra
 wegan) Dit n
 liden door geene
 stigt is, en geen
 dien, waarvan z
 lamen (Dan di
 den het wettelijk
 analitke bevestig
 geagt worden, d

gedreeven wierd, is ons erachtens, voor de wezenlijke reden te houden, waarom de Gilde en gemeene neeringen, bij ons (dus gaat zijn wel Ed. voort) meer bewinds, dan in de overige Hollandfche en Zeeuwfche Steden, gehad hebben. — De Burgerije, allengs in Rijkdom toeneemende, ziende den bloey en welvaard der Brabandsche en Vlaamsche Koopfteden, oordeelden het buiten twijffel voor haar belang niet ondienftig, om; in navolging van de Regeeringsvorm, welke in die Steden plaats had, in 't bewind van zaaken, met en benevens de gewoone Regeerders te deelen: (Ons bedunkens is dit ook juist het plan, waarna in eene vrije Republiek en onder een vrij volk de Regeeringsvorm behoord gefchikt te zijn. Want aan wien behooren de Voorregten en Privilegien? immers niet aan de Regeerders, maar aan de Ingezetenen, voor wiens geld, of voor wiens bloed de meeste Voorregten van de Graaven als ik mij zo eens mag uitdrukken, gekocht zijn. Zij de grootfte meenigte uitmaakende, hebben 'er dus ook het grootfte belang bij. — Immers van den bloey en welvaard der gemeente hangt de grootheid en luifter der Regenten af, te zwijgen dat het al te fterk naa de Souvrainiteit fmaakt, het lichaam der Burgery van alles nittesluiten, en aan eenige weinige het gantfeh beftier van zaaken willekeurig over te laaten.) Mooglijk hebben ook de wethouders in de beginnen zig daartegen niet verzet, om door middel van het gezag der Gilden, waarin buiten de aanzienlijke Kooplieden, de voornaamfte Ingezetenen beftaan moest; meerder magt te krijgen, om de Heerszugt der Graaven paalen te zetten. (Dan wat baat het de Ingezetenen, zo dat heerschend gezag de Graaven ontnomen aan eenige Regeuten zou zijn overgaan) Dit moet men toestemmen, dat het gezag der Gilden door geene bijzondere Privilegien der Landfheeren bevestigd is, en geen anderen grond gehad, dan de onrust der tijden, waarvan zy tot hun voordeel zig wonder wel wisten te bedienen (Dan dit baarde geen verwondering, nog t'vermindert het natuurlijk recht niet, en het gebrek van dergelijke Graaflyke bevestiging, kan en moet, alleen in hun heerszugt gezocht worden, dan ook dit gebrek fluit den weg om zig, op

Vroe-

vroegere voorregtten kunnen beroepen. Dan op de zulken, die in dit opzigt, op den Grondslag van eene vrije volksregeering gevestigd zijn.) — Op den 19 Feb. des Jaars 1385. werd aan de Dekens der gemeene neeringe het regt gegunt tot het kiezen der goede luijden van agten, tot welke verkiezing zij 28 April 1395. genoodzaakt werden eene Nominatie van vierentwintig perfoonen aan den Hertog te zenden. Schoon hier mede de vrije verkiezing, benomen werd, zo breiden zij echter hun gezag, in andere zaaken echter wijder uit en werden door de Regeerders in de voornaamste voorvallen erkend. 7 December van het Jaar 1400, maakten zij met dezelve een besluit te vermindering tegen de toen in zwang gaande Bannissementen en Bedevaarten. — In 1401 werden zij mede geraadpleegt over het maaken van een nieuw Keurboek. En op den 31 December 1402. maakten zij met de Regeering, een verdrag van niemant tot Agt of Deken te benoemen tot een der Gilden, ten waare hij zelve daadelijk, daarvan eenige Neeringe hanteerden, 24 Janury 1407. maakten zij met de Regeerders eene verbintenis, tot onderlinge bijstand, wegens den gemaakte opstand. — Hertog Willem de VI. verklaarden in zijne Zoen met de stad den 15 September des Jaars 1409, onder anderen, dat niemant tot Deken zou mogen gekoren worden, dan die tien Jaaren agtereen in de stad gewoont zal hebben. Hertog Jan van Beijeren, stond 22 Junij 1418. de Vrijheid toe, voor den tijd van tien Jaaren, om door de Gilden Jaarlijks de Agten te kiezen, dan dit voorregt alleen voor tien Jaaren, of liever tot wederopzeggens aan dezelve gegunt zijnde is ook naderhand weder in onbruik geraakt, en het bevel van Hertog Albregt van 28 April 1395. hier boven gemeld weder ingevoerd. Aan die van de gemeene neeringen werd door den Regeering 27 Junij 1434. het voorregt gegunt tot het kiezen van de Burgemeester der Gemeente, die Stem en Zitting in het geregt hebben moest. — Waarschijnlijk hadden tot hier toe de Gilden en gemeene Neeringen het voorregt niet gehad, om hunnen Burgemeester, voor altoos, in het Collegie van het geregt Stem en Zitting te bezorgen. — Zij begrepen echter (zege den

de Har van de
vre, en naan
en Raaden, dat
Dit besluit maak
hij naar zinseligh
werd, die door 2
hem aanhield, in
onderneemingen v
Hoofdschagig Fil
het jaar 1440 niet
Den 29 Decem
metijke Keur e
verloohde punten
ting. Deze wa
ijfstand houden
en verbetering d
wonderlijck doen
„In 't jaar
December, wa
den Oorude et
van de gemeene
famenlijke verdrag
die voortijts bij
ende wren dekens
der gemeene poor
nerende van seek
st, die men dage
hief zoude voor
dat toe dat men
e kenen geeven
ge van den nering
agel des Souvet
kens ende der g
de punten van de
de Copie van den

de *Heer van de Wall*), dat, dit voor hun van veel belang ware, en namen de gelegenheid, wanneer Rechter, Schepenen en Raaden, daarin toestemmenden ten hunnen nutte waar. — Dit besluit smaakten den Graaf geenzints; wijl zijn gerecht dat hij naar zinnelijkheid aanstelden met één persoon vermeerderd werd, die door zijnen magtigen aanhang bij de Burgerij, die hem aanstelde, in staat was, om de willekeurige beveelen en onderneemingen van den Landsheer tegen te gaan. — De Heerschzugtig *Filips van Bourgondien* schroomde daarom in het Jaar 1440 niet, dit te noemen contrarie de Privilegien.

Den 29 December van het Jaar 1437 werd een zeer aanmerkelijke Keur en Overdracht beraamt, inhoudende veele en verscheide punten, zaaken en de gesteldheid der Stads Regeering. Deze waarin zeer veele Rechten en gewoonte in laater tijd stand houden en nog houdend zijn, en als eene onverziening en verbetering der Gilden in zig bevattende zullen, wij hier wonderlijk doen volgen.

„ In 't Jaar M. CCCC ende XXXVIJ den 29sten dag in December, was bij den goeden luijden van den Gerecht van den Outrade ende van den Achten ende van de Dekens ende van de gemeene neeringhe wt allen morgenspraaken aangebrought samentlijke verdragen als dat men alfulke brieven ende pointen die voortijts bij sulken perfoonen wten gerechte wten achten ende wten dekens geordineert om oirboer profijt der Stede ende der gemeene poorteren sijn geordineert ende verdragen geweest roerende van seekere pointen ende alrehande onredelijcke Koeren, die men dagelijcx in der Stede hanteerde als dat men dien brieff zoude voortbrengen ende zegelen soe die inhoudt ende daer toe dat men die pointen soude opdoen ende openbaerlijk te kennen geeven soe of is gesiet mits verdrach ende aenbrengen van den neringhen dat dien brieff bezeegelt is mitter stede zegel des Scoudt Borgemeester Scepenen ende rade achte dekens ende der gemeen gilde zegelen daer aenghangen ende die pointen van den Koere sijn geopenbaert ende becedelt daer die Copie van den Briuen ende daer toe die pointen hier naer

ge-

gescreuen staen ende de openbaerlijck gecondigt zijn metter clocken ende geboden een ijegelijck te houden op sulcke peijnen en boet als die brief dat inhoudt ende uitwijst van woorden tot woorden hier nae gescreuen.

Wij Scout Borgemeesteren, Scepenen ende raedr, oude raedr achte, dekens, gilde rijkheit vroetschap ende die gemeene neeringe ende poorteren gemeenlijk der Steden van Dordrecht doer kondt allen luiden hoe wij een wijltjds die een onder de anderen en op malcanderen gesedt hebben van alrehande crance beleide van regemente en onredelijcke coeren die wij gilden voerscreuen in onse Gildens hebben soude daer die Srede die gemeente die vreemde luiden ende coepmannen bij veraftert soude wesen ende want in den wtersten onser alre voerscreuen neeringe immer in onse Stede te brenghen ende te houden in goede redelijcke rechten regementen ende ordonnancien tot behoef ende eere van ons recht, lantsheere ende te profijten ende oirbaar onser stede onser alre goede coopluiden, die onser Stede versoucken fullen ende alre onredelicke punten die ons ende elcken bijsonder aandragen moghen of te laten soe hebben wij eendrachtelijk ouergegeuen ende daer toe gevougt onse gemeen Dekens van onsen Gilden bij achten ende anderen, daer bij geschicht uitgezet ende daer of gewaert die gene die de stucken van elcken punten roeren mochte alle onse Gilde koere rechten ende haer hercomen te ondertasten te examineeren ende daer of te ordineeren tsi of te doen al dat haer bescheijdenheit op redenen sal dencken (te) staen, ende daer onser ghemener Stede mede bewaert waer ende hebben geloeft ende voerscreuen die hier ouer geseeten hebben verdraagen ende gesloeten ende geset hebben ende so die punten luiden en begripen fullen als mensche voertbrengen ende openbaert sonder eenig wederseggen, of wederspraek en dat wij voertaen geen koere in onsen Gilde maken noch setten en fullen, die der Stede of der gemeente aengaen of roeren moghen ten sal wesen bij den Schoudt, bij den gerechte bij den achte ende bij de dekens gemeenlijk ende wat wij anders daer af koerde elx in sijn

ge.

Gilde dat (*) e
immer eijmaer te
meets dat waer
kercke der stede
roede muren so
kieken onsen ghent
rechts ende den
machne ende alle
nae onser Stede
geleij, eens da
van doot hebben
soe kerboeck i
voor twee groot
peninck of sta
te punten ende
den wijn amboc
leuue voer twe
op een folder
doet onder end
mach als men
per hier in ver
worde der soude
staen ter correcte
die welmeesters

(*) De Gilden
belemming van
meets raakens
siden zij zig di
kent van den
keijstijck aauvrijst,
andere sullen se
maakt waren in i

Gilde dat (*) en soude van geenre waerde wesen ende waert datter eijmant tegen dede met rade ofte dade nu of hier naemaels dat waer op die boete van festich pont Hollands der Kercke der Stede den steen elc een derdendeel ende toe of vijf roede meuren sonder vertreck ende sonder verdrach behoudentlicken onsen ghenadigen heeren sijne heerlijkheit der Stede haers rechts ende den Gilde hare brieuen te blieuen in hare volre machte ende alle dinge sonder arch of list. Voort hebben wij tot onser Stede orbaer ende profijt verdragen ende in koere geleijt, eerst dat die makelaars van koorn van wijn ende van soudt hebben fullen van haeren loen van der makelaerdie soe koerboek inhoude in pajementen éenen leeuw gerekent voor twee groot totter tijt toe dat binne der Stede eene nieuwe penninck of staende pajement geboden wort te gaen. Item de pointen ende toen van de cupers ende van de knapen van den wijn ambocht fullen staen soe 't koerboek inhoude eenen leeuw voor twee groot. Item dat men niet meer weits teffens op een folder leggen sal of op een vloer dan festigh cupen off daer onder ende dat te mengen dat daer geen salatie in fallen en mach als men vercoopt ofter prouue geeuen sal ende wat coooper hier in versubtijlt wort of beferpelt (bedroogen of misleit) worde dat soude hem die vercooper oprechten ende soude voort staan ter correxe ende boete hier naer beschreeven. Item fullen die weitmeefters hebben voor haer loen van meten van elc cupe

(*) De Gilden zagen dus af van het regt, om, buiten toeflemming van den Magistraat, eenige keuren, de stad of gemeente raakende, voortaan te mogen maken. Bevoorens hadden zij zig dit regt aangemaatigd, gelijk eene Overéénkomst van den éénendertigste December des Jaars 1402. duidelijc aanwijst. Nochtands bleef die Overéénkomst met andere stukken van dien tijdt, welken in vroeger tijdt gemaakt waren in haar geheel.

pe te meten 17 groot eenen leeuw voer twee groot hier af sal betaalen die vercooper dien helfte en die cooper die andere helfte sonder eenigh ander hoeshet van maeltijden of drijngelt te geuen ofte nemen. Item sal men geuen van weit te wende ende te keeren van elcke cupen bereets weits eenen grooten ende van de tien cupen onbereets weits anderhalue groote pajjements voerschreuen. Item en sullen die moleners niet meer nemen van de poorters van malen dan van elke vate meels twee berchfche groeten en van de bakkers van elke hoe- de meels twee achthalue leuw als haercomen is ende sijn selfs kooren ende sijn vol gewichte thuijs te senden. Item dat geen hostiller (waard of herbergier) coopman wesen veijnootschap hebben noch deelen sal noch niemant van haren wegen van sulcken goeden die haer gasten toebehooren of daer haer gasten eenickfins aendeelen. Item en sullen geen hostillers sijnre gasten goeden verkoopen dan samencoopers soo het koerboeck inhoudt. Item die roeder als hij roijet een half voeder wijns of daer beneen soo sal hij daer bij opteijckenen wat het houdt ende een half fierdeel hij en sal van sijn loen niet meer neemen tsi aen gelde of aen hoeshet dan van dat hij op 't landt roijet van elcke stuk wijns ses penningen hollans ende intwater twaelf penningen hollans ende van eenen scepen wijns daer teijn stukken wijns in sijn of daer onder een sloop wijns ende daer bouen tijen stuckken in sijn twee sloop wijns ende den wijn te vijnden op ten *Dornich* (waar voor men wijl dit woord onverstaaenbaar is, zal moeten leezen *op ten Drinck*). Item dat nijemant die bij den heere ende bij der Stede geen gilt en hebben geen eeninge noch koeren onderlinge maken noch hebben en sullen alsoo dat elck arbeider ende alle de geenen die bij tijden arbeiden willen vrij sullen wesen alrehande arbeit te doen die hem voorcomen sullen des den vrijen gilde niet en roert sonder arglist. Item so wat arbeider die ijemant goet aenneemt te arbeiden of te doen arbeiden om alfulck gelt als hijt aangenomen heeft sonder wederseggen of die coopman sult ander luijden mogen aenbesteden te arbeiden ende wat hij daer of meer gauen dan hij eerst be- steers

for hilde dat soude
vort daeromme in die
kintuadt of hooge
veert dien en sal him
eenige andere waarden
enige andere waarden d
vden in de grooten v
e inder Kintu welen of
kepen of roert ofte oc
e ween lufin, dijnagre
roet in die der Mu
nister. Item dat g
eisen en sullen welen
da niemant sijn stroot
lager sal down maken
van sijne gebeuren, d
de boere hier nae gel
maken en diele maal
gerechte. Item is
wie in twee of in 1
dan in een gilde deken
daer hij een sijn eelt
gilde wepen ende in
van der Stede staaken e
age mede roem. Ite
indrecht ende van t
indrecht in een gilde
die het gilde gemoe
nuer of sijn poorter
is in hedenlangich vij
n Holland, van Zeel
lanten en Zeelant drie
men en niet meer
en poorters bevrijde
vrijgijp heet gewont
gilde gemoeit hebbet
XII. Den

Ts (Gilden)

Reet hadde dat soude die eerste arbeider voldoen ofte rechte voort daeromme in die steen gaen. Item so wie voortaan hooge heimraadt oft hooge waersman bij tijden is in den grooten waert dien en sal binnen die Jaaren geen gesworen wesen in eenige andere waarden ende diergelijken wie gesworen is in eenige andere waarden die en sal binnen dien jaer geen gesworen wesen in de grooten waert. Item dat niemant in den gerecht en inder Kamer wesen oft sitten en sal, als Schout, Burgemeester, Scepen of raedt ofte achte of ons heeren Officiers. Voorts is te weten balju, dijkgraeff, rentmeester, tollenaer, muntmeester, wardein of die der Munten dient wisselaer seroder roeder noch makelaer. Item dat geen twee broeders noch vader ende kint tessens en sullen wesen int gerecht noch van den achten. Item dat niemant sijn straeten die beneden zijn beuren gelegen sijn hoger sal doen maken buiten sijnre Sloeden dan die straten leijt van sijnre gebeuren, die bouen hem leijt ende geseeten is op die boete hier nae gescreuen beide die gene diese hooger dede maken en diese maekte ten waer bij consent van de gemeene gerechte. Item is verdragen gemeenlicke van alle gilden soo wie in twee of in meer gilden is, dat die en (sal) niet meer dan in een gilde deken wesen of officie hebben alst in dat gilde daer hij eerst sijn eedt gedaen heeft en desgelijk in dat selve gilde wepene ende in dat selve gilde haer koeren sullen geuen van der Stede saaken ende van alle saaken, dat haar gilde neeringe mede roert. Item voortaan dat elc' man die poorter te Dordrecht ende van der goede name ende fame mach tot Dordrecht in een gilde comen ende daer in bevrijt wesen ende het gilde gemoeden hebben is te weten een ingeboren poorter of sijn poorter recht beheijlicht heeft om twee nobelen (dat is hedenlaagsch vijf guldens) en binnen mijns heeren lande van Holland, van Zeelandt derden halue nobel ende van buiten Hollant en Zeelant drie nobelen ende elck gilde mach mizneemen en niet meer dan voorscreuen is behoudelijcke, dat eens poorters bevrijde kinderen is te weten dat hij dit kint wettelijk heeft gewonnen dewijle dat hij meester is sal hij gilde ghemoede hebben daer sijn vader in is of geweest heer.

XII. DEEL.

Qq

mo.

mogen hebben om twintig schellingen Hollans. Item dat een eijgelyken, die van goeder fame is mach in een gilde leeren ende in knaepschappe werken ende 't gilde gemoede hebben van leeringe ende van knaepschappe om een pondt hollans den gilde te geuen en niet meer maar min of sij konnen ende om dat pond hollans te leeren ende in knaepschappe te werken so lang als sij leeren oft knape in t'gilde wesen willen. Ende waert dat ijmant hem settede of peinde desen pointen of van eenich desen te niet te maacken dat kennelijk waer dat waer op een boete van festig pont en vijf roede muuren alst voirscreuen staet. Ende want wij allen gemeenlijk voirscreuen ende elc bijzonder willen alle desen pointen en koeren voirscreuen vast van waerden en onverbreecklick houden soe hebben wij des te oerconde en in kennisse der waarheit onser steden Segel hier onder doen hangen, voir onfre Stede, en al onfre poorteren en om der meerdere sekerheit, hebben wij. Hier op volgt de tekening van den Schout, van den Burgemeester, Schepenen, Rade, Oud Rade de luiden van den Agten, en daarna die van de Gilde en Neeringhe". Welk stuk wij oordeelden zonder er meer te behoeven bijtebrengen voldoende te zijn, om te doen zien welk gezag en invloed, daar te vooren de Gildens hadden, en die zij in alle de Steden behoorden te hebben, niet om boven, of, om afzonderlijk van de Regeering Wetten en Ordonnantien te konnen maaken, dat zij verre, er moet altoos een gerespecteert gezag zijn en blijven, maar om in zaaken, die het allegemeen belang der stede aangaat, ten minsten gekend te worden. -- dan wij laaten ons liefst hier niet verder over uit er verschijnen in desen onse dagen schriften genoeg, die ieder burger zijn belang doen kennen zonder den eerbied die ieder ingezetenen, aan zijne Regenten verschuldigt is te kwetzen.

Van de GILDEN dan aftappende, gaan wij over tot de aanzienlijke SCHUTTERIJE, van Dordrecht. Wat de Oudheid van dezelve aangaat, ik behoeve mij zo min als andere te schaamen te bekennen, dat den oorsprong en dus ook den bepaalde oudheid van dit aanzienlijk lichaam mij onbekend is, dan men kan uit de

de oude gebouwen al
reeds in het jaar
men, dat de Dordche
smachten. Op het
gemeent van Oude Schu
en middel schatten zig
als jongeschuten ge
heid en benaming en de
zelve gebouwen of
us. Zo vindt men op
uit St. Joris, Kru
brinkwens, St. Se
in jar 1406, en van
in de eeringemelde S
194, toegelien Jantij
niere in gemeentche
Fischen in de Mern
en de Haven van d
gels. Drie dagen vo
t regt van Impor,
der men in Amsteldam
huidigen eger, is de
et bezit van eenige v
Drie enz. Ook d
eige inkomsten van
Heelhaafschden gen
Huisje Daelelein.
De Schutters van St.
is alar nog van de ge
vriendeliken, maakend
als de Schutterij v
10 Officieren, dus r
in. Die van de Hee
namen. Op den 7
nagende Burgij ver
veel van 1740 Marten.

de aloude gebruiken als het schieten naar de papegaaij, dat aldaar reeds in het Jaar 1326 in een der *Doele* gedaan werd, weten, dat de Dordsche Schutterij toen al een aanzienlijk lichaam uitmaakten. Op het Jaar 1381 vind men er reeds melding gemaakt van Oude Schutten, dat twee Jaaren daarna de *grootte* en *middel schutten* zig te zaam vereenigde, en, dat 'er toen reeds *Jongeschutten* gevonden werden. Welke naderhand verdeeld en benaaming en daar aan gegeven zijn, na de wapenen die dezelve gebruikten of na de *Doele* die ieder schutterij eigen was. Zo vindt men op het Jaar 1409 gewag gemaakt, van de *Oude St. Joris*, *Kruijs* of *Voetboog Doele*, van die van *St. Bartholomeus*, *St. Sebastiaan*, *Handboogs* en *Kloveniers* op het Jaar 1426, en van dien van de *Heelhaaks* op het Jaar 1450. Aan de eerstgemelde Schutters van *St. Joris* werd in het Jaar 1584 toegestaan Jaarlijks 200 guldens. Maar behoorden met de andere in gemeenschappelijke eigendom, zeker recht van de Visccherij in de Merwede, van de Kerk van Slijdrecht af, tot aan de Haven van Alblasferdam, gelijk mede in de Stadscingels. Drie dagen voor haaren Jaarlijken omgang, hadden zij 't regt van *Impost*, op de Rhijsche en Westersche Wijnen, dat men in Amsteldam de *vrije Wijntap* noemde, en nog ten huidige dagen, is de *Dordsche Schutterij* van *St. Joris* in het bezit van eenige roerende en onroerende goederen, als van de *Doele* enz. Ook die van *St. Sebastiaan* genieten als nog eenige inkomsten van Huurpenningen van zekere huizingen. De *Heelhaakschen* genieten, mede nog eenige voordeelen van het *Huijs Doelestein*.

De Schutters van *St. Joris* en de *Kloveniers* en *Heelhaaksen*, zijn aldaar nog van de gemeene Schutterij of wagtdoende Burgers onderscheiden, maakende te zaamen uit een getal van 2260 Mannen, als de Schutterij van *St. Joris*, 96 Schutteren 8 Serjanten en 10 Officieren, dus 114 man. Die van de *Kloveniers* uit 70 Man. Die van de *Heelhaaks* 20 Officieren als Schutteren uit 98 mannen. Op den 7 Junij van dit Jaar (1784) maakten de wagtdoende Burgerij verdeeld in 11 Divisien te zaamen uit een getal van 1728 Mannen. Waarbij nog moet gevoegd worden

een aantal van 91 behorende tot het *Exercitie Genoodfchap* aldaer opgericht onder de zinspreuk de *Vrijheid*. Deze aanzienlijke Schutterijen, hebben zig federt het jaar 1783. ten voorbeeld van ahderen met den borst er op toegelegd, om het hoofd weder om hoog te heffen, en zig uit hunnen vervallen staat te herstellen, dat hun ook zeer wel gelukt is. Hiertoe had aanleiding gegeven, dat in de maand January des gemelde jaars 1783. een groot deel aanzienlijke Kooplieden en burgers, uit overtuiging van de zo nuttige als noodzaaklijke bekwaamheid, in het gebruik der wapenen, zig daarin begonden te oefenen, waar toe hun op den 18de van die maand na gedaan verzoek een gunstige *fiat* verleend werd, tot de Oprigting van een *Exercitie Genoodfchap* onder de *Zinspreuk Vrijheid*: 't zij verre dat de Oprichting van dat Genoodfchap aldaer die twist en haat veroorzaakten, dan wel elders. Men moet tot lof, en, ter eere van de Ingezetenen van Dordrecht zeggen, dat aldaar alles zonder de minste onrust niet alleen, maar zelfs met de grootste eensgezindheid, het eenigfte middel, om nieuw ontworpenen plannen tot stand te doen komen verrigt werd, die aldaar nog plaats heeft, zo als door mij uitvoerig in mijne *Gefchiedenisfen der Nederlandsche Schutterijen* gemeld is.

Het oude Wapen dezer Stadt welke men op de Zegels van den jaare 1482. gevonden heeft was een Toren of Kasteel van een zonderling maakfel, men ziet het zelve nog op de gewoone stads zegels. Men houdt staande dat deze Toren voor heen en wel tot het jaar 1540 aan de Tolbrug zou gestaan hebben. Het tegenzegel zijnde een Roos, word ook nog in plaats van een stads wapen op het geld gezet, dat aldaar gemunt wordt. Ook wordt het Goud en Zilverwerk welk men te Dordrecht keurt, met een Roos gemerkt. Het tegenwoordig wapen der stad is een *rood Veld*, *gebrooken met een zilveren Paal*, gehouden worden door twee *Grieffioenen*.

De *Koophandel* van de Ingezeetenen aldaar, schoon in veelte opzigten merklijk minder dan voorheen, is nochtans tamelijk bloeiende, bestaande voornamelijk in Graanen, Hout, Rhijsche Wijnen, Luiksche Kalk, Tras of Sement en Molenfteenen.

Verder

de Zout, Naar, Pek
en andere Sulten
ind bij der naam va
in heeft aldaar een ge
zonder Sult en Sult.
gehoort, onder alle d
twaasde verlogt word
de Dordche Wap
ter acht. Verder is
ne weelrijcken N
de Vrijen wat tot le
de heeft thans niet m
May en daum ag de
Te geen geringe lo
gmaht worden van de
aan gebooren of geb
len, of Lindanus, l
de; Johan Rutgers,
wijk, Jeremias v
Terven Aartman, v
Maria Schuurman;
De Jansz Logaard;
de, Thomas Montez,
uning; Abriaan van
en Dijenburg, Boud
ard, Gerard Hovius
Nienburg, Adriaan
Nienburg, Jochem J
e van der Eijk, Dr.
maat, Mr. Herman
Nijand Rutgers, Mr
borwijk, Dr. Korneel
Nijon van Beaumond
en Overjagen, Korne
gram van de Korne
Wm. M. J. van van

Verder Zout, Yzer, Pek, Teer enz. Ook zijn aldaar verscheidene aanzienlijke Suikerrafinaderijen. Men brouwt 'er goed Bier, bekend bij den naam van *Dordsche Mom* en *Engelsch-Bier*. Men heeft aldaar een genoegzaame overvloed van Rivier-Visch, bijzonder Salm en Steur. Zee-Visch word 'er mede in overvloed aangebragt, onder alle soorten van visch, die op de Boere Vischmarkt verkogt worden, munt op eenige tijden in het jaar uit, de *Dordsche Voorn*, die men als dan, daar boven de Baars acht. Verder is 'er schoon weinig gewoel op de gewoone weeklijkschen Marktdagen, als maandags en vrijdags, al te krijgen wat tot levensonderhoud vereischt word. Dordrecht heeft thans niet meer, dan eene Jaarmarkt, die aanvangt 26 May en duurt agt dagen.

Tot geen geringe luister deser stadt moet hier melding gemaakt worden van de geleerden en voornaame Mannen, die aldaar geboren of gebloeijt hebben: als *Willem van der Linden*, of *Lindanus*, Bischoep van Roermond. *Paulus Merula*; *Johan Rutgers*, *Wouter van Goudhoeven*; *Johan Beverwijk*, *Jeremias de Deeker*, *Margreta van Godewijk*; *Jan Terwen Aartszoon*, vermaard Beeldsnijder, *Anna Suijs*, *Anna Maria Schuurmans*; *Adam Boomgaard*; *Thomas Everardi*; *Dr. Jacob Bogaard*; *Mr. Jacob Bogaard*; *Matthias Wentzen*, *Thomas Montes*, *Kornelis Adriaansz.* *Mr. Kornelis de Koning*; *Adriaan van der Mijle*. *Jacob Nauclerus*, *Adriaan van Blijenburg*, *Boudewijn Kraanendonk*, *Jan van Drenkwaard*, *Gerard Hovius*, *Abraham van der Mijle*, *Damas Blijenburg*, *Adriaan van Moesienbroek*, *Heer Adriaan van Blijenburg*, *Jochem Junius*, *Boudewijn de Jonge*, *Mr. Jacob van der Eijk*, *Dr. Johan van Naarsen*, *Rochus vanden Honart*, *Hr. Herman Oem*, *Dionisius Vosius*, *Franciscus en Wijnand Rutgers*, *Mr. Barthold van Akelaken*, *Johan van Beverwijk*, *Dr. Kornelis van Someren*, *Daniel Jongtjits*, *Mr. Sijmon van Beaumont*, *Mattheus en Isaac Vosius*, *Kornelis van Overstegen*, *Kornelis de Beveren*, *Pieter van Godewijk*, *Abram van de Kornput*, *Andreas Colvius*, *Mr. Jacob de Witt*, *Mr. Johan van Someren*, *Erasmus van Houwelingen*.

Het vermaarde Broeder paar *Johan en Cornelis de Witt*, wiens afstammelingen er als nog in eer aanzien zijn; en meenigte anderen meer, en wie kan onachtzaam genoegzaam genoeg zijn, om van de nog levende, den naam van den Wel Ed. Heer en Mr. *Pieter van de Wall* te noemen, die met de uitgave van zijn weergemelde en alom geroemde Werk de Handvesten enz. van Dordrecht zijnen naam onsterfelijk gemaakt heeft, zo als onder de Nederlandsche Dichters niet min aldaar bekend zijn de Heeren *Abraham Blusé* en *Pieter van Braam*, nijvre en bekwaame Boekhandelaars aldaar.

De GESCHIEDENISSEN dezer Stadt, neemen haaren aanvang, met den Oorsprong der Geschillen ontstaan tusschen de Stichtchen en de Hollanders, waarvan wij op het Artikel van Dirk den I^{de} gewag gemaakt hebben, en die wij aldaar als de Stichter van deze Stadt gesteld hebben, en tevens aangetoond, hoe om het oeffenen van de Jagt de Vischerij, het heffen van Tollen te Dordrecht, de Vijandschap des te grooter wierd. Zo dat in het jaar 1018. door den Keizer, aan den Hertog van Lotharingen, en aan den Bischof van Utrecht bevel gegeven werd, om Dordrecht te slechten, wordende ook de Bischoppen van Keulen en Luik gelast, hunne magt bij de voorige te voegen. Op het Artikel van Dirk den III^{de} is verhaalt hoe manlijk deze zlg daartegen verzetten, en welke overwinning hij op zijne vijanden behaalden. Ook is op dat van Dirk den IV^{de} gemeld, hoe Dordrecht Ao 1046. door Keizer HENDRIK den III. was ingenomen en de Graaf genoegzaam uit alle zijne bezittinge verdreeven; hoe hij zig herstelde en weder meester van deze Stadt werd, en daags daarna door een onbekenden Keulenaar aidaar werd omgebracht, door dien hij met een vergiftige pijl in de dije gekwest werd, dragende als nog, zo wij daar zeiden het Huis, waaruit hem dit onheil werd toegebracht, den naam van Holland en de straat waarin het zelven staat, die van de *Graavestraat*. Ook is door ons op het Artikel van Dirk den VII^{den} getoond, hoe ten zijnen tijd in het jaar van 1203. Het oudste gedeelte van Holland een Leen van Brabant gemaakt werd, en daar gezegt, dat Dordrecht

toem

met het tijd van de
Tijds waeren wij
b. Floris de V. die
Hertog van Brabant
Vrede de Filips de
croonen die van Brabant
Floris Hertog Jan van
het jaar 1213 hij op
heid, die Holland met
Landen daarvoor,
nede Graaf Floris de
die omlang den gel
van Brugge in Vlaanderen.
Die van Dordrecht
om de Willelmoet w
de Artikelen van Al
van Borselen, hebb
zogen te doen op
getoond welke on
selen veroorzaaken
bijgaan.

In het jaar van 1
verwonden zig Jan
als in Vlaanderen, Delf
erkend, en onder de
werd. Zijnde de H
getrokken in dat
angar de verichille
ontaan in de veerti
de verling, gedaan,
hier vooren beschou
niden de oproeren
ting van Graaf Willem
door dien de Hoek
werd. Dordrecht gin
waar, was van de

toen ter tijd aan den Hertog van Brabant werd afgestaan. Thands moeten wij zien hoe het weder aan Holland gekomen is. Floris de V. die in het Jaar 1289 de Bondgenoot van den Hertog van Brabant, was dus mede begreepen in de Vrede die *Filips de schoone* Koning van Frankrijk, bewerkte, tusschen die van *Brabant* en *Gelder*; en om den bijstand, die *Floris* Hertog Jan van Brabant bewees, had die hem reeds in het Jaar 1283 bij opene brieven ontheven van de leenroerigheid, die Holland aan Brabant, wegens Dordrecht en eenige Landen daaromtrent, schuldig was. Onder het bestier van gemelde Graaf *Floris* den V. werd de Stapel der Engelsche wolle, die onlangs daar gelegd was, verplaatst in 1295, gedeeltelijk naar *Brugge* in Vlaanderen en gedeeltelijk naar *Mechelen* in Brabant. Die van Dordrecht deeden daarna wel eenige pooginge om de Wolfstapel weder te bekoomen doch vruchteloos. Op de Arrikelen van *Alaud* of *Aland* den Baljuw, en van *Wolferd van Borselen*, hebben wij verhaald, de inbreuken die dezelve zогten te doen op de rechten der Ingezetenen en tevens aangeetoond welke ongelukkige gevolgen dit voor *Alaud* en *Borselen* veroorzaakten dus kunnen wij dit hier stilzwijgende voorbijgaan.

In het Jaar van 1299, naar de dood van Graaf Jan den I. vermoonden zig Jan van Avennes te Dordrecht, die aldaar zo als in Haarlem, Delft, Leiden enz. als Erfgenaam van Jan de I. erkend, en onder den naam van Jan de II. als Graaf gehuldigd werd. Zijnde de Huldigingsbrief der Poorteren van Dordrecht gedagte kent in dat zelve Jaar, daags voor *St. Luciedag*, wat aangaat de verschillen over 't Stapelrecht met andere Steden ontstaan in de veertiende Eenw, daarvan hebben wij omstandig verslag, gedaan, toen wij de Voorrechten van Dordrecht hier vooren beschouwen. Bekend zijn in s'Lands geschiedenissen de oproeren die 'er met de aanvaarding van de Regeering van Graaf Willem den VI. in de Hoofdsteden ontfonden, door dien de Hoeksche partij alte sterk doorthem begunstigd werd. Dordrecht ging daarmede niet vrij van, de Regeering aldaar, was ten deele Hoeksch, en ten deele Kabeljauwisch,

dus Willem den 17 van de maand Januarij des Jaars 1406 in het
 bewind bevestigd zijnde, moest de welhouderfchap aldaar vol-
 gends gewoonte veranderd geworden zijn, dan Willem, deed
 een flap, aldaar tot hiertoe niet gedaan, latende dezelve Per-
 soonen aan de Regeering blijven, en mooglijk, schroomde hij
 de verandering plaats te doen hebben, als uit de verdeeltheit
 niet wetende, welken hij uit het bewind moest zetten. Er
 waren aldaar reeds bliken wat een misnoegd Regent ver-
 mogt, en wat zo eene al in staat was te onderneemen. Waar
 van het gedrag van *Jan van Schoonhout* die 1402. Raad, en
 daarna Rentmeester van Zuid-Holland was, en den Schout Jan
 van Arkel, ten bewijze frekt, de eerste was op de laatste
 zo verbitterd, dat hij hem, te Overschie ontmoetende om 't
 leven bracht. Dan dit was nog maar een voorspel. De Kabeljauw-
 sche Regenten bedugt, dat men hun de voet zoude ligten,
 waaren op middelen bedacht, om zig in 't gezag, dat zij hadden
 te handhaven. Gemelde Schoonhout zamenpannende met Filijp
 (een Bastaard) van de Lek en Baljuw van Zuid-Holland, met den
 Schout, twee Burgemeesters en met vijf van de negen Schepe-
 nen, wilde in de Stadt alles naar hun zin schikken, en de Hoek-
 sche die minder ingetal waren onderdrukken. De gemeente
 niet minder te onvreede en wel voornamenlijk om de ver-
 deeldheid onder de Regenten, sloeg aan het morren, en begon
 eindelijk met sterke Requesten aan te staan op verbetering der
 misbruiken. Dan de Kabbeljaauwschgezinde Regenten, na-
 men dit zo kwalijk, dat zij in den Raad doordreven, dat men
 binne de Stadt een sterke of Bolwerk moest oprichten, om de
 gemeente te dwingen. Dit besluit werd zo ras te werk gesteld
 als het genomen was, en met den aanvang van het Jaar 1407,
 was het Bolwerk ter plaats nu Adriaan Joppensteiger genaamd
 reeds vaardig, zijnde voorzien van busfen, kruid, en ander
 gereedschap, en was bezet met eenig volk van hunnen aanhang.
 De Hoeksche Regenten en Ingezetenen hadden vergeefsch ge-
 hoopt dit te sluiten, dan toen het vaardig was, was de magt
 niet groot genoeg om de burgers in toom te houden. Den 4 van
 de maand Januarij trokken zij in groot aantal wel gewapend op
 het

der zeven van. Eers-
 tel te gebruiken, u
 voor had. Den zij,
 romen hadden, zagen
 of zij riepen van hien
 gelidew, vloeg re
 de toe met zo een v
 de fterke moesten ruim
 loinen, reeds te voc
 worden. Van daar
 de Burgen, die ge-
 noer veel bloedstort
 ten ook deze wijke
 der de schiet den
 hand hielden, zo m
 Zwaar viel het d
 te weethouden van
 der anderen partij v
 meetheit van Zuid-
 vier Schepens der S
 gevangenis lelden
 den (outen), de Gil
 de Burgerij in 't gen
 de Gilden sprekende
 zij zig verbonden m
 oproer mogt overge
 naar zijn vermogen
 mond van Septembe
 reeds daar door d
 loors gaf hij de Stad
 e door middel van v
 zij weder hersteld.
 In het Jaar 1416 v
 timen tijde, wierdt
 eisch, afgenomen v
 een als Ruward en

het zelve aan. Eerst zo men wil, niet met oogmerk om geweld te gebruiken, maar alleen om te vragen wat men 'er mede voor had. Dan zij, die de verdediging, daarvan op zig genomen hadden, zagen de nadering der Hoekschegezinden niet, of zij riepen van binne val aan! val aan! En onder dit woest geschreeuw, vloog reeds een zwerm pijlen op de Burgerij af, die toe met zo eene woede aanvielen, dat de Kabbeljaauwsche de sterkte moesten ruimen, en de wijk neemen in twee versterkte huizen, reeds te vooren, door hun, van krijgsgereedschap voorzien. Van daar schoten en wierpen zij met steenen, op de Burgerij, die geweld met geweld te keer ging, dat niet zonder veel bloedstorting toeging. De Kabbeljaauwschen moesten ook deze wijkplaatsen verlaten, en sloopen de een na den ander de achter deur uit, en schoon de Hoofden het langst stand hielden, zo moesten zij het echter mede kamp geven.

Zwaar viel het de Hoofden der Hoekschen om de Burgers te weerhouden van het koelen van hunner wraak. De Hoofden der anderen partij waaronder behalven den Baljuw en den Rentmeester van Zuid Holland, de Schout, twee Burgemeesters en vier Schepens der Stad waren, lieten zig als lammeren, naar de gevangenis leiden. Daarop werd den 11 derzelve maand, door den Oudraad, de Gilden, eenige Edelen en rijke Poorters, en de Burgerij in 't gemeen een verdrag zoo als wij hier voor van de Gilden sprekende reeds gezegd hebben geslooten, waarbij zij zig verbonden malkander allen last schaden die hun om den oproer mogt overgekomen zijn, of nog mogt overkomen, elk naar zijn vermogen te helpen draagen. Hertog Willem in de maand van September het Gerecht weder hersteld hebbende, verlost daar door de gevangenen van de woede der Burgerij. Voorts gaf hij de Stadt vrijheid om eenige personen te bannen, en door middel van verzoening werd de rust der Stadt voor dien tijd weder hersteld.

In het Jaar 1416 vrouw Jacoba van Beijeren in Holland gekomen zijnde, wierdt in alle de Steden als wettige Landsvrouw erkend, uitgenomen te *Dordrecht* alwaar men *Jan van Beijeren* eerst als Ruwaard en daarna als Graaf aannam, en of schoon de

Stadt door hem met eenige gunstige Handvesten begiftigd werd, zo moesten zij, die echter duur genoeg betaalen, wyl zij daar door den haat van alle de Hollandfche Steeden op zig laaden, die zig ook eerlang gereed maakten, om *Dordrecht* te beleegeren. *Jan van Beijeren* ruste van daar en den *Briel* eenige Schepen uit, welke de vaart naar *Engeland* en *Brabant* langs de Zeeuwfche ftoomen zeer onveilig maakten. De andere Hollandfche Steden daarentegen, hadden zig in *Vlaanderen* van Krijgsvolk voorzien, dat ter beveiliging, der ftoomen gebruikt werd. Ook kwam 'er in bloeijsmaand of wat laater, onder bevel van *Floris van Borsfelen* een Vloot uit *Zeeland*, ter geleide van de Schepen naar *Brabant* en *Vlaanderen*. Inmiddels toogen, die van *Dordrecht* voor *Zirickze*, zonder dat men vind, dat zij 'er iets verrichtten, en lieten ook niet na het platte Land van *Holland* afte-loopen. Die van den *Briel* hun bijstand verleenende, staken de brand in s'Gravezanden. De maare van dit hun gedrag, deed *Vrouw Jacoba* en haar Gemaal den Hertog van *Brabant* het besluit neemen om brieven aan de Hollandfche Steden aftevaardigen, om over het beleg van *Dordrecht* in s'Hage te raadpleegen. En niet lang daarna werd het beleg ondernomen. *Jan van Beijeren*, die deze Stadt tot zijnen wapenplaats hield, en daar al den geroofden buit verzamelden, moest wilden men hem meester worden, aldaar worden aangevallen. *Vrouw Jacoba* en haaren man, floegen zig met het Leger om de Stadt ter neder, met voorneemen om door het belette van toevoer, haar tot de overgave te noodzaaken. Hebbende de belegeraars hunne magt ten dien einde wel verdeeld. De *Hollanders* lagen in *Papendrecht* even boven de Stadt, aan de *Merwe*, de *Brabanders* lagen nederwaarts, in een Dorp de *Mijle* genaamd, wordende op beide plaatsen twee sterke Blokhuizen opgericht. In dat te *Papendrecht* lag maar weinig, doch in dat te *Mijle* volk genoeg en dit was ter verdediging toebetrouwd aan *Jonkheer ADRIAAN*, een natuurlijke Zoon van Hertog *Albrecht* en Schout van *Dordrecht*. De belegerden aan niets gebrek en van volk genoeg voorzien, stelden zig niet allen in staat om het beleg door te staan, maar dedden daaglijks geweldige uitvallen,

op

op de *Brabanders*. In deere vergoed
Voorn, pindere
Het beleg duurde
geruime waren.
den veel vsmende
telkens wimen te v
beerschen niet alle
tes minste schaars
beleg op te bereikt
doen fteeken, dat
rechenars, de vl
schermooide der B
Geertruijdenberg
vervolgers over.
de trok mede ko
ting, in het M
Dordichte Burger
mensterland, w
deel der benent
Hertog Jan van Br
Sande deze en
getuende de ri
van Beijeren, tro
zijnde de agtiend
allerzwaarste ramp
venen, waardoor
getreueven werd.
Lands, geleegen bi
de Merwezijde bin
te tuschen Hardinx
het te vooren was
vloeiden, fteek zege
om veel gewelds te
les. Dicht trof,
wa, als Zuiden

op de Brabanders, die zij een meenigte van schepen ontnamen. En deeze vergoede dit nadeel, door een inval in 't land van Voorne, plunderende Goeree, dat zij daarna in brand staken. Het beleg duurde zes weken, zonder dat de belegeraars iets gevorderd waren. Hebbende de belegerden onder de Brabanders veele vreemden, die de aanslagen tegen de Stad gesmeed telkens wisten te verijdelen. In het Leger van Vrouw Jacoba heerschten niet alleengebrek, maar s'Lands penningen waren ook ten uitterste schaars, waarom Jan van Brabant te rade werd het beleg op te breeken, en den brand in het Blokhuis te Mijle te doen sleeten, dat verrigt werd den 10 Augustus. De Dordrechtens, de vlam ziende opgaan deden een uitval, op de achterhoede der Brabanderen, die al wijkende het naauwlijks te Geertrijdenberg bragten, latende een goede buit aan hunne vervolgers over. Het Hollandsch Leger te Papendrecht liggende trok mede kort daar na af, doch lieten een tamelijke bezetting, in het Blokhuijs. Jan van Beijeren verzeld van eenige Dordtsche Burgers, vielen daarop aan, en veroverden het Stormenderhand, waarbij gemelde Jonkheer *Adriaan* met een groot deel der bezetting het leeven liet, en dit had ten gevolge dat Hertog Jan van Beijeren ook meester van Rotterdam werd.

Staande deze en meer andere onheilen die den Landen troffen, gedurende de twisten staande de Regeering van Vrouw Jacoba van Beijeren, trof Holland en Zeeland, op s'Elizabetsnacht zijnde de agttiende van de maand November des Jaar 1421. een allerzwaarste ramp, veroorzaakt door een storm uit den Noordwesten, waardoor het Zeewater, alom over Dijken en Dammen gedreeven werd. Men had na het Jaar 1366 een goed deel Lands, geleegeen buiten den Dijk van de Abblasferwaard, aan de Merwezijde binne gedijkt, en daar door het bed der Riviere tusschen Hardinxveld en Werkendam veel enger gemaakt, dan het te vooren was. 't Water drong, hierom sedert bij hooge vloedten, sterk tegen de wederzijdsche Dijkadjen, die te zwak om veel gewelds te wederstaan, een van beiden moeten bezwijken. Dit lot trof, den oudsten dijk die veeltijds de zwakste was, en de ZUIDHOLLANDSCHEWAARD, eertijds tusschen

do

de Merwede en de oude Maze plagt te besluiten. Hij brak door voor Werkendam, tusschen Dordrecht en Geertruijdenberg ter plaatse naderhand de oude Waal genaamd, waardoor de gantsche Zuid-Hollandsche Waard onderliep, en wel tweeenzeventig Dorpen (hier van nader) verdrongen, meer dan twintig bleeven 'er onder den vloed begraven, hebbende de overige door den tijd en naastigheid der Inwoonderen het hoofd weder boven gestoken, 't is het gemeen gevoelen, dat de Stadt Dordrecht, met het stuk lands waarop zij staat, ten dien tijd ook van het vaste land, van Zuid-Holland is afgerukt en als tot een Eiland geworden.

Niet alleen dat de schade hier door veroorzaakt ongemeen groot was, maar het koste ook veele moeite, om de bewooners zo van de Stad als omliggende plaatsen in den aanvang het werk der herdijsing bij de hant te doen neemen, niettegenstaande het voor die van Dordrecht van het allergrootst belang was, alles te werk te stellen, om door een spoedige aanvaardiging de Dijken te herstellen. Wyl niet dan een barre Zee, rondom de vruchtbaarste velden bedekten. De brief ten dien einde door die Dordrecht geschreeven aan Hertog Jan van Beijeren geschreeven, en door den Heere van de Wall allereerst door den druk gemeen gemaakt, (*) geeft ons een klaar gezigt van de toestand der zaaken, wij schrijven daarom dezelve hier geheel en woordelijk af, zijnde als volgd:

„ Doorluchtige vorst lieue ende ghenadige heer uwe waardige
 „ brieuen daer uwe genaden mede gelieft heeft — ons ter selue
 „ uwer genade ende den ghemenen Steden van Holland en Zee-
 „ lant

(*) Dit moet onder al den zwaaren arbeid van zijne wel Ed. eene vergissing, van zijn wel Ed. geweest zijn, want wij vinden dezelve reeds in Mieris Charkboek IV Deel bl. 642. Schoon niet eenige kleine veranderingen. Zo als ook den brief van den Hertog daarop ten antwoord dienende is aldaar te vinden. bl. 639 en niet bl. 539.

„ lant op heden aldaer te wesen &c. hebben wi oeruoedelieken
 „ ouerdragen ende wel verstaen daer wi lieue heer uwer gena-
 „ den op begheren te weten hoe wi korts ende berrt verf bi
 „ uwer genaden gesent hebben gehadt Jan van Naerssen ende
 „ Noeijde van Amerongen onsen burgemeesters mit anderen
 „ gueden mannen horen medegesellen veruolgende uwer genaden
 „ te belieuen binnen uwer Stede van Dordrecht te comen om
 „ te helpen raden ende vorderen tot onser dijkædzen ende aen-
 „ tezien onse ewighe verganckenisse worde 't lant niet korts
 „ gedijckt van den welken lieue heer die geude luden voer-
 „ noemt ons weder aengebracht hebben dat si geenens seeckeren
 „ tijt van uwer ghenaden en konnen verstaen om di t'Dordrecht
 „ te wille comen mer dat si wel verston den konden si wats geuts
 „ toter dijkædzen geramen ende si uwer genaden dat te ken-
 „ nen ghauen uwer genade wouden hem wel beraaden. Ende
 „ want lieue heer die geude luden vorfz. noch ock wi met
 „ hem buten uwer genade en die 't Dordrecht te wesen ons
 „ niet en vermeten toter ducdkædzen te raden enige pointeren
 „ ten dien eijnde dragen mogen ende wi niet en vermeten lieue
 „ heer bi ewer genade dat uwe genade ende oic die Steden
 „ van Hollant ende Zeelant onsen last ende onse verdersnesse
 „ Stede inde ende lants niet en achte noch in voirsorge als g
 „ lieuen heer ende si mogentliken doen souden ende soe wi
 „ doch tot horen last ingeliken dien god voirhoede moet
 „ t'beste te doen na onser vermogen gerne genegen souden we-
 „ sen so sien wi lieuen Heer hier bi uwer genaden verdragen ter
 „ daguaert vorfz. noch tot andere dachwarden niet te seijnden
 „ voir dien tijt dat wi vorder troest ende hulpe tot onser dijkæ-
 „ kaedzen vernemen, ende geuoelen dan ons tot hier toe be-
 „ wijst is geweest niet min lieuen heer sien wi oc verdragen
 „ uwer stede van Dordrecht te besorgen ende te vestigen daer
 „ toe te sien bi daghe ende bi nachte altoes tot uwer eren ende
 „ geboden als geude luden aensijnde lieue heer oic mede dat
 „ wi doch tot uwer genaden ende toter Steden voirsz. niet
 „ vorder verbonden en sijn dan lieue heer uwe genaden ende
 „ die steden ons verbonden sijn biddende uwer genade lieue
 „ hee

„heer dese onse nernstige aentwoorde voor tgeude te neemen
 „want ons ijmer dunckt dat ons die sware last ende noot hier
 „toe dwinghet ende beweget ouer ons alteit gebiedende. Onse
 „heer God moet u lieue heer bewaren salich langlieuich ende
 „gesont geschreuen de eersten daghes in Julio.”

„Uwe Stede van Dordrecht.”

Deze bovenstaande was een weder antwoord op den Brief van Hertog *Jan van Beijeren* die hij hem gezonden had als een antwoord op een voorigen door hun geschreeven den 13 Junij.

Hier voren hebben wij opgegeeven de redenen, die men doorgaansch hield de oorzaak te zijn van dit onheil, als bestaande in de bedijking van een goeddeel lands ter plaafse aldaar gemeld, en gezegd is, dat het bed der Riviere daar mede veel enger gemaakt was dan te vooren, en dat het water daarom bij hooge vlooden, sterk tegen de zwakke dijken moest aandringen. Dan 'er zijn anderen, die, dit onheil toeschrijven aan de Kwaadaartigheid van een Boer, welke nijdig over den voorspoed van zijnen Buurman, met wien hij in vijandschap leefde een besluit nam, om deszelfs landen aan de Zeedijk geleegeen. door het doen invloeyen van het Zeewater, vernielen, of ten minsten te bederven. Ten diende einde, zou hij volgens het verhaal van *Junius*, een gat in den Dijk gedolven hebben, waar door het water al lekkende wierd ingevoerd, en dit voorgestuwde door den opkoomende Vloed met geen mogelijkheid, kunnende gekeerd worden, zoude geheele overflooming daar op gevolgd zijn. Doch het is buiten bedenking, dat dit vertelzel, dat, door geene gelijktijdige Schrijvers bevestigd word, voor een louter verdichtzel te houden zij.

(*) *Van Mieris* gist dat de dachtekening geweest is 1 Junij 1421. 1422.

in Dordrecht d
 omrak die andere
 en Removes van G
 waanij hij an die
 verterd hat, om, w
 werden, eene reeken
 geskeming van Dijk
 paks nodig dicit te
 vel als Dijk Graaf
 nog en het toetigt
 inhouden, zeer z
 nemen sommigen, d
 heet niet behoortlij
 te zoudde hebben it
 oegemeenen vloed,
 niet hebben. Vo
 volgens de vertel
 luidende aldus:

Dit verspreid
 Verkondigt aan
 Die sijnmaal sere
 Waar heeft sijt.

Doch dit versje is
 meer of door wi
 landvesten van Zu
 inborn, wiens Tot
 p. 24, zijnde eest
 saken. Den inhou
 lpen op 72 bepaalt
 men de onafhändig
 iets zal het blijken,
 dorpen, zeer onzeekt
 te het water op m
 het buitenspoeg zijn

zij. Deze Historie dan verdient minder navorsching, dan de oorzaak die andere van deze overstroming toeschrijven, aan een Handvest van Graaf Willem den VI. van 20 Feb. 1414. Waarbij hij aan die van Wioldrecht en Agthoven, vrijheid verleend had, om, wanneer zij met overtollig water gekweld werden, eene zekere zijl of een watergang buiten kennis en toestemming van Dijk Graaf en Heemraden, zo menigmaal hun zulks nodig dacht te openen. Wilt die van *Wioldrecht*, zo wel als Dijk Graaf en Heemraden, die nu waande, dat de zorg en het toezigt over deezen watergang, aan andere was aanbevoelen, zeer zorgloos daaromtreint te werk gingen, zo meenen sommigen, dat deeze zijl, bij het opkoomen van de vloed niet behoorlijk geslooten zijnde, het opzwellend Zeewater zoude hebben ingelaaten, en dat dit, gevolgd van eenen ongemeenen vloed, deeze geweldige overstroming zou veroorzaakt hebben. Voor welkers egtheid het volgend vaersje, volgens de vertaaling van J. van Someren scheint te pleiten luidende aldus:

*Die vorstenschrijft, 't bederf van menschen vee en haven,
Verkondigt aan den tijdt door waterstroomen begraven,
Die tienmaal seven en twee Dorpen houdt bedekt.
Waar heeft ooit vloed meer scha aan eenig Landt verwekt?*

Doch dit versje is lang naa het ongeval in 't Latijn, onzeker wanneer of door wie eerst gemaakt. Van der Eyck, die zijne Handvesten van Zuid-Holland in 't Jaar 1628 in druk gaf en Boxhorn, wiens Toneel van Holland, in 1632 allereerst het ligt zag, zijnde eersten; die men weet dat daar van gewag maakten. Den inhoud, zelfs, die het getal der verongelukte Dorpen op 72 bepaalt, toond ons duidelijk aan, dat de maaker daarvan de omstandigheden gantsch onnauwkeurig gekent heeft. Straks zal het blijken, dat de overlevering van zulk een aantal Dorpen, zeer onzeker is, Althans, daar het ook zeker is, dat het waater op meer dan éene plaats is ingebrooken, zou het buitenspoorig zijn, al dat groot onheil aan die Handvest te wij-

wijten. Echter ſchijnt Heda voor dit gevoelén te zijn, als hij zegd, dat men in zijnen tijd, de oorzaak van dit kwaad, aan de onachtzaamheid der vorſten toefchreef. Dan zijne bewoordinge zijn te algemeen, om daaruit iets bepaaldelijk optemaa-ken. Met meer grond van waarſchijnlijkheid dan, meenen wij, dat het inbreken der Dijken, voor de wezendlijke reden der overſtoomingen te houden zij. Waarſchijnlijk werden, die veroorzaakt, door twee bijzondere toevallen, die, op verſchillende plaatſen en in het zelfde tijdstip, te gelijk hunne uitwerking dedden. De eene was ons oordeels, (zo wij gezegd hebben) een hevige ſtorm uit het Noordweſten, die het Zeewater tot een buiten gewoone hoogte deed opreizen, en de tweede het ſterk opzwellen van de Rivier de Merwé. Gelijktijdige ſchrijvers en overgebleeven Gedenkſtukken, maakten van die gelijktijdige ſtorm meermaals gewag, 'er zijn zelfs die ten dien tijd leefden, die het daar aan toefchrijven. Ook is het gemeen gevoelen (zo gezegd is) dat 'er 72 Dorpen door dien vloed verſlonden werden. Waarſchijnlijk heeft dit denkbeeld zijn oorsprong genomen, dat in alle de ingebrooken waarden buiten den ongelukkige Zuid-Hollandiſche waard, met dezelve te zaamen zo veele Dorpen zijn ondergeloopen. Wat aangaat de gemelden Waard; het komt ons, niet onwaarſchijnlijk voor, dat het water zijne Dijken, op meer dan eene plaats te gelijk overweldigt heeft. En wat 'er van de bedoelde Handveſt ook zijn mooge dit is zeker, dat zulks, onder anderen in of omirend *Wieldrecht*, geſchied zij, uitwijzens het bekende tijd verſje.

Wje Ldre Cht Mac Water beclagen.

Ook word het zeer klaar bevestigd door eene beëdigde verklaring van *Theeus Apers soon*, gewoon hebbende buiten de Vuylpoort, binne *Dordrecht*, en toen den ouderdom van tweeenzeventig Jaaren bereikende zijnde van 't Jaar 1560 of daaromtrent. In dezelve werd duidlijk te kennen gegeven, dat de Dijk, toen ter tijdt bij *Wieldrecht* zij doorgebrooken.

Her

Her tot verhand
wonden uit de v
in berekend zij
" grond voor: is
" Adriaan Apersloo
" ſtorm broeder w
" wereld overleeden
" beur tijder beide
" we was van me
" gewelikt was
" Wieldrecht inne
" ſeggen, dat den o
" last plach te le
" brooken was ge
" gezegt heeft."
" Laat ons nu zie
" 72 weggeloopte
" ſchrijvers daarom
" van de Spuijpoort
" van de Tooren va
" voor de eelheid v
" ariſchrijvers, ſtem
" er, die ſlegts van
" Cluanges, Geheim
" ſprecht in eenen brie
" in dien Dorpen.
" verſloome Lander
" en de waerheid
" arum, dat men dee
" verſchuppen houden
" van de nigeſtrekt
" die opgaaf flechts
" zelve breed. Zoo
" die omree Lands
" in zoo bezet hebben
" her, alle in de Zuid
" Nijl. Ditz.

Het zal tot verstand der zaaken niet ondienflijg zijn, de eigene woorden uit die verklaring in zo verre ze tot deeze gebeurtenis betrekkelijk zijn, hier te laaten volgen: „ seide mede 't „ gund voorzf. is van wijlen sijnen voornoemden Vader ende „ Adriaan Apersfoon sijnen broeder gehoord te hebben (welcke „ sijnen broeder wijnick meer dan een Jaar geleden defer „ waereld overleden) die goede kennisfe gehad hadde van „ heur luijder beide groote moeder die eene oude vrou. „ we was van tnegentigh Jaaren doen fii stierff ende die al „ gehuwelikt was ten tijden als de verdronken Waard van „ Wioldrecht innebrack ende heeft hij deposant aldijs hooren „ feggen, dat den ouden dijk Zuid west waard buiten voorzf. „ lant plach te leggen ende dat den dijk daer omtrent inge. „ broocken was gelijk sijnen broeder hem getuijge wel eer „ gezegt heeft.”

Laat ons nu zien, wat 'er gezegd word ten aanzien van de 72 weggespoelde Dorpen, en wat 'er zij van het verschil der schrijvers daaromtrent. Het versje, staande op de buitenzeide van de Spuiport en het opschrift dat wel eer op de Zuidzijde van de Tooren van de groote Kerk pleeg te staan, pleiten sterk voor de echtheid van datgevoelen, veele ja zelfs de meeste Historiefchrijvers, stemmen daar mede in overeen, doch 'er zijn 'er, die slegts van zestien Dorpen gewag maaken. Nicolaas de Clemanges, Geheimfchrijver van Paus Benedictus den XIII spreekt in eenen brief twee jaaren daarna geschreeven, zelfs maar van tien Dorpen. Pontanus acht gevende op den omtrek der overfloemde Landen, heeft reeds eenige agterdogt gehad, omtrend de waarheid van het algemeen gevoelen. Hij meende daarom, dat men deeze Dorpen, gelijk hij zig uitdrukt, voor buurschappen houden moest. En, zeeker als men in aanschouw neemt de uitgestrektheid van de waterplas, zijnde volgens zijne opgaaf slechts vier Duitfche Mijlen lang, en twee van dezelve breed. Zoo is het bijna ongelooflijk, dat zulk een kleine omtrek Lands, een aantal van tweeënzeventig Dorpen in zig zou bevat hebben; ten ware men stellen wilde, dat dezelve niet alle in de Zuidhollandfche Waard geleegeen waren, en wie

XII. DEEL. Rr kan

kan afkeerig van die gedachten zijn? De zo even aangehaalde aantekening aan de Tooren, spreekt allen van *Ville continue Dordrac*, en het versje dat Boxhorn opgeeft, stemt daarmede overeen zeggende:

*Twegenfeyentich Dorpen sijnder met snelder spoet,
Ontrent Dordrecht ondergegaan door de hoochie der vloet.*

Opmerkelijk is 't daarenboven, dat de oudste Nederlandsche Kronijkschrijvers, die het naest aan dien tijdt leefden, gelijk Veldenaer en de Schrijver van 't *Goudsche Cronijkje*, Beka, en Agidius de Roja, hieromtrent niets bepaalen. Het versje aan de Spuiport, is ook van geen genoegzaam gezag, om de waarheid van dit gevoele te wettigen. Men weet, dat die Poort in 1609 eerst is opgemaakt. En gesteld dat, dit versje bevoorrens op de oude Poort mogt gestaan hebben, gelijk men uit de stijl en schrijfwijze zou mogen vermoeden, wijst echter den inhoud, onzes inziens, duidelijk uit, dat het een geruime tijd naa het ongeval eerst gemaakt is. De Digter beroept zig niet alleen op het getuigenis der Kronijken, maar hij spreekt tevens van Land, dat voor de Spuiport gezien werd. Daar nu volgende overgebleven berigten, sommige verdronken Landen niet eerder, dan tuschen het Jaar 1550 en 1560 begonden optekoomen, en men, tot dien tijd toe, tot aan de Spui en Butkenspoorten, met gelaaden Schepen, uit Brabant pleeg af en aan te vaaren, zo spreekt het van zelfs, dat de maaker van dat voorz. vers, niet eerder, dan toen men Land en Water te gelijk zien konde, geleefd heeft. En voor zo ver de aantekening aan de Tooren betreft, daarop kan men zig ook niet gerustelijk verlaaten. Indien (zegt de Heer van de Wall) het ons had mogen gebeuren, om dat met eigen oogen te beschouen, zouden wij mooglijk in staat geweest zijn, om uit den vorm en gedaante der Letteren, omtrend haare oudheid eenige waarschijnlijke gisinge te kuanen maaken. Zo wij echter niet geheel mistasten, is het van laater tijd. Het blijkt (zegt zijn wel Ed. verder) van elders, dat een soortgelijk opschrift, weleer gestaan hebbende op de

de Noordzijde van
in het jaar 1457 do
worden; zo dat
bronden, maar zelfs
waarschijnlijk, dat
Er worden echter
tusschen Eeuw bloe
gewag maaken, als
van Chronicon Bel
in het jaar 1514 d
daarook daarmede
van Zeeland 1551
Om dan de verslet
komt het ons waari
tig Dorpen gewag
en dat zij, die
wegspoeling of
het, dat 't twe
Dordrecht, door
vloed, doch zo,
en al, door de m
overigen allez,
boven staken. Men
zo door van waar
na te gaan, en al
te geen tweeeize
het meer den een
leeren, en noch l
zo daarbij gebracht,
Dordrecht, als o
ward gelegen war
er, onder anderen
is een brief van d
in dezen het geme
landsche Waard te
ren daartoe alleen

de Noordzijde van de Tooren, bevestigd dat deze Tooren, in het Jaar 1457 door eenen hevigen brand, zeer beschadigd is geworden; zo dat al het houtwerk, daarvan niet alleen verbranden, maar zelfs de klokken 'er uit nedervielen. Het is dus waarschijnlijk, dat die opschriften, 'er naderhand zijn opgezet. Er worden echter schrijvers gevonden, die in de vijftiende en zestiende Eeuw bloeiden, welken van tweeënzeventig Dorpen gewag maakten, als onder anderen de de schrijver van het *Magnam Chronicon Belgicum* en *Chrysostomus Neapolitanus*, die in het Jaar 1514 dezen waterplas zelfs bevaaren heeft, stemt daarook daarmede overeen. REIGERSBERG, wiens *Chronijk van Zeeland* 1551 het ligt zag, hangt daarook zijn zegel aan. Om dan de verschillende gevoelens van die alle te vereffenen komt het ons waarschijnlijk voor, dat zij, die van tweeënzeventig Dorpen gewag maken, alleen ééne overstrooming bedoelen; en dat zij, die van minder Dorpen spreken, eene geheele wegspoeling of verwoesting beoogen. Zeer waarschijnlijk is hier, dat 'er tweeënzeventig Dorpen, in de nabuurschap van Dordrecht, door het water, in den eersten aanval zijn ondergevoeld, doch zo, dat 'er slegts, zestien of daaromtrent geheel en al, door de wateren zijn verzwolgen geworden, terwijl de overigen allengs, ja zelfs heel kort daarna, het hoofd weder boven staken. Men behoeft dus de namen der vernietigde Dorpen, zo door VAN DER EIJK, als door BOXHORN, opgegeeven maar na te gaan, en als dan zal men zien, dat het getal op verre na geen tweeënzeventig haalen kan. Hebbende de eerste 'er niet meer dan eenëntwintig; die na zijn zeggen zijn ondergebleeven, en noch heeft hij om dat getal te vergrooten, Dorpen daarbij gebracht, die in de *Ryderwaard*, zo als *Oost* en *West Barendrecht*, als ook *Carnisse*; en geenzints in de *Alblaserswaard* geleegen waren. Daarenboven word bij dezelve schrijver, onder anderen gesteld *Sprang* in *s'Gravenmoer*, daar liet uit een brief van den zesden April des Jaars 1424 blijkbaar is, dat deezen het gemeene, land in poogingen om den *Zuidhollandsche Waard* te herdijken te hulp gekoomen zijn. Zij waren derhalven alleen beschadigd, en geenzints geheel verzwolgen,

gen. Kort na de inbraak heeft men middelen beraamt, om de-
zen *Waard* te doen herdijken. Dordrecht was daar niet alleen
in betrokken, maar wenden zelfs eiverige pogingen aan. Eene
reeks van Handvesten en brieven bevestigd zulks ten klaar-
sten. Dan, of de inhaaligheid van sommige Rentmeesters, die
de penningen tot herdijking uitgelegd, niet ter groeder trouw
gebruikten, R. SNOY, schijnt dit van oordeel te zijn, dan
of de binnelandsche Oorlogen, de oorzaak geweest zijn, dat
het geheele land, niet beverscht heeft kunnen worden, zo
WAGENAAR van oordeel is, valt moeilijk te beflissen. Moog-
lijk hielp het een het ander.

De stukken, dan, die tot bewijs van het gezegde dienen moeten
zijn als volgt. Vooreerst de goedkeuring van Hertog *Jan van*
Beyeren, over het geen de twaalf Mannen, door de Stadt
Dordrecht, tot redding van de schulden van den grooten
Waard, ende vier van de schuldenaars gesteld ten nutte van het
Land doen zouden, gedagtekent 9 April 1423 te vinden in
MIERIS *Charterboek IV. Deel. bl. 670*. Ten tweede 't verdrag
van denzelven Hertog met de Stadt van Dordrecht, de Ge-
zwoorene van de grooten Waard, en den Heer van Putten en
Stryen, om de Landen geleegen voor de oude Landen van
Stryen te bedijken, van 23 April 1423, *ibid. bl. 671 en 672*.
Ten derde het bevel, dat den Hertog, daags daaraan deed als
Voogd van Holland, aan, die van *Heusden*, *Altena*, *Sprange*
s'Gravemoer en *Besloijen*, als onwillig tot het bedijken van
den grooten Waard, nergens in zijne Landen te laten vaaren,
of gaan tot, zy in de bedijking zoude helpen, 24 April 1423.
Ibid. bl. 672. Ten vierden, beloften ten zelven dagen, door
hem gedaan, aan die van *Dordrecht* en den grooten *Waard*,
om de onwilligen, tot het herdijken van de laatstgemelden
Waard, naa Dijkrecht te zullen noodzaaken en te bedwingen.
Ten vijfden, het verdrag, tusschen den Hertog en die van
Dordrecht, over het bedijken van het verlaten Land in de
grooten Waard 25 April 1423 bij denzelven *bl. 674*. Ten zes-
den, de vermaaning van den Hertog, aan die van Woudrichem
en Altena, om zig anders te schikken, en bereit te toonen, tot
het

het helpen herdijken
des inhoude dezer v
gonds opgere van
„ u ween Drossal
„ een, ende aangen
„ van de Lande van
„ ons goeder genou
„ gijde huppe tot e
„ heb, noch oie t
„ de bij ons, en
„ vout, gemaect
„ bij anderen onwil
„ lant vout, ont
„ van u niet te
„ was u daarom va
„ derwaert, dier
„ wat 't sake,
„ oirconde enz.
van Dordrecht
van Altena, we
den grooten Waard
agden, het verdrag
bij van MIERIS)
Notie van het
Amsterdam en Go
hoeven van de h
eren inhoudt
„ Item up onser
XIII. doe aemman
dijckden behoef
regen aldus gelt w

Haerlem VIc
Deil Ve X
Leyden IVc

het helpen herdijken van de Dijkaadjen in Zuidholland. Zijnde den inhoud dezer vermaanbrief, gedagtekt 27 Julij 1423 volgendes opgave VAN MIERIS bl. 688 aldus: „ Johan, enz laten „ u weten Drosfuit, Baillieu, Scout, Burgemeesteren, Scepe- „ nen, ende alingemeijnte van de Poirte van Woudrichem ende „ van de Lande van Althema, ende elck bijzonder, dat ons van „ ons goeder getrouwer Stede van Dordrecht angebracht is, dat „ gij die hulpe tot der dijcaedze van Zuitholland niet gedaan en „ hebt, noch oic niet doen, noch volbrengen wilt, gelijc als „ die bij ons, ende onsen rade, ende oic bij onser Stede „ voirsz. gemaect ende geordineert is, bij den welcken, ende „ bij anderen onwilligen, ende onderhorigen gevreesd staet onse „ lant voirsz. onbedijckt, ende rijdende te blijven, dat ons „ van u niet te lijden, noch te gehengen en staat. Ende so „ wes u dairom van ons, of van den onsen iets geschiet, of we- „ derwaart, dair en willen wij geen aansprake af lijden, ten „ wair 't fake, dat gij noch deedt gelijc dat overdragen is in „ oirconde enz. Ten zevende, de beloften van de Regeerders van Dordrecht en van Geertruidenberg, aan die van het Land van Altena, wegen gedaane onderstand, tot het bedijken van den grooten Waard toegezegd, gedaan 13 Augustus 1423. Ten agtsten, het verdrag daarover ten zelven daagen gemaakt, beide bij VAN MIERIS bl. 693 en 694. En eindelijk ten negende de Notitie van het Geld, 't geen de Steden Haarlem, Leiden, Amsteldam en Gouda aannamen uit te zullen leggen, ten behoeven van de herdijking van meergemelde *Waard* zijnde van dezen inhoudt.

„ Item up onser Vrouwen auont Asfuntio (14 Augustus) anno XXIII. doe aennamen die Steden hier nae geschreuen tot der dijkaidzen behoef van Dordrecht van mijns genaeden herez wegen alsulc gelt wt te leggen als hier nae geschreuen staet.

Haerlem VIc LXV. beijers gul.

Delft Vc XCV. gul.

Leyden IVc XC. gul.

Rr 3

Aem-

Aemsterdamme IVC. gul,
Goude IIIC gul.
„ Somme XXVc gul ”

Door welke bijstant en aandrang der Graaven, dan ook eindelijk een groot deel van die waterplas weder bedijkt geworden is.

Wij zouden om tot ons verhaal wederkeeren bijna durven besluiten dat *Dordrecht* door dezen inbraak zo geweldig geleden had, dat het, in het Jaar 1437 onmooglijk was, om deel te neemen aan den Oorlog, tegen de Oosterlingen als zijnde ons bedunkens buiten staat, om aandeel te neemen tot het uitrusten der Schepen waartoe in het volgende Jaar, bij veele Edelen en Steden toe besloten werd, want schoon *Filips* de I. zig zo onvergenoegd toonde tegen de Stadt, dat in het Jaar 1441 de Regeeringe geheel door hem veranderd werd, kan men echter met niet veel grond stellen, dat *Dordrecht* in dien Oorlog niet zoude hebben willen stemmen, enkel om dat zij minder belang had, in de Oostersche vaart, dan wel de Noordhollandsche Steden en Dorpen, dit tot de levering van Schepen verplicht waren geworden.

Wat aangaat de twist, welke, die van *Dordrecht* hadden, met eenige Edelen en Steden ontstaan over het *Stapelrecht*, in het Jaar 1444 daarvan hebben wij reeds hier vooren, onder de *Voorregtten* van het Stapelregt spreekende melding gedaan, dus wij den Leezer daarheen te rug wijzen. Men vindt in de Kerklijke Geschiedenisfen van Nederland, op, of voor het Jaar 1449 gewag gemaakt van den oorsprong der *Husfien*, als ook van eenen togt van verscheidene Edelen en Poorters naar *Boheeme*, en onder anderen van zesenvijftig *Dordsche Burgers*, die mede in het Jaar 1420 derwaarts getrokken waren. Staande dat *Filips* de I. in Oorlog was met den Bischof van *Utrecht*, hadden die van *Dordrecht* en andere Steden van *Zuidholland*, zig verftout, om de Graaflijke Tollén achtertehouden, waardoor zij s'Vorsten ongenaden op zig laaden, dan op den 23 van de maand Julij des Jaar 1456. Vonden zij middel zig met

ne kan te verzo
Filips klinkans,
in den Hoorlog h
lichen Oorlog bet
Karel Graf van C
Engelburende den
oder den minn v
gewest, door de
zijde de Regering
geenen de eeniger
baten niet, nu en d
spreek, en zo n
zeve te bewerk
Jaar 1468, toen
Lezer Hoekscheit
deed zijn best of
en sommige keun
niet onopgevoel
wantover hij na
der Stede min
schidden voor de
rel, had echter
en dien einde een
welke voor dat
bragen, of elc
alle eenpaatig ja,
woorden, dat hij
men wel moest to
laar niet zoude h
is het, dat deze
beet, en wel te l
wend echter daarme
ontleiden hem v
des, worden uit
bekostigen van es
king, vormt dat

met hun te verzoenen, door het beloven van 20,000 gouden Philips klinkaarts, ider van 30 grooten vlaams. Ook moesten zij den Hertog hunnen dienst op eigen kosten in de Stichtschen Oorlog beloven. In het Jaar 1463 werd aldaar door *Karel* Graaf van Charlois, buiten tijds de Regeering veranderd. Engeduurende den aanvang der Regeering van dezen Vorst bekend onder den naam van *Karel de I.* was deze Stad zeer ontrust geweest, door de *Hoekschen* en *Kabbelaauwschen* tweespalt, zijnde de Regeering meest al de laasten, en de Gilden in het gemeen de eerstgenoemde partij toegedaan, schroomende deze laasten niet, nu en dan de besluiten der Regeering openlijk tegen te spreken, en zo zij daarna niet vorderden, verandering in dezelve te bewerken. Duidelijk hadden zij dit getoond in het Jaar 1468 toen de huldiging van *Karel* stond te geschieden, Zeker Hoekschgezind Burger met naamen *Heiman Cornelisz*, deed zijn best om kwaad van de Burgemeesteren te spreken, en sommige keuren als nadeelig de zijne voortstellen, latende niets onbeproefd om het vuur van oneenigheid aanteblaizen, waarover hij naderhand veroordeeld werd, om twee roeden aan der Stede muur te maaken, of vierenvestig Bourgondische schilden voor ieder roede te betalen. De huldiging van *Karel*, had echter zijn voortgang. Die van Dordrecht zonden ten dien einde eenige gemagtigde uit de Gilden naar den *Haag*: welke voor dat, de huldiging stond te geschieden in omvraag bragten, of elk daartoe geneegen was, zijnde het antwoord alle eenpaarig JA, doch eenen *Jacqz Zaspe Janszoon*, antwoorden, dat hij van zijn Gild'er geene last toe had, en dat men wel moest toezien wat men deed; dat hij den Hertog aldaar niet zoude huldigen al zou men hem villen. Zeer seker is het, dat deze op de huldiging in bijzondere Steden gedoeld heeft, en wel te *Dordrecht* gedaan wilde hebben. Zijnen ijver werd echter daarna ontijdig en onbetaamlijk gehouden, 'en men oordeelden hem voor onbekwaam tot eenige gezwoorene diensten, worden uit de Gilden gezet, en veroordeeld, tot het bekostigen van twee roeden muurs. Egter was dit zijn gedrag, oorzaak dat de huldiging van *Karel* in s'Hage niet voor

Rr 4

vol-

volkomen gehouden werd, en dat de onrusten daarbleeven duuren tot in het Jaar 1473, in welk Jaar dit aldaar eerst geschiedde.

Het Gerecht, de Oudraad ende goede luijden van Agten, haalde hem in, met Toortfen terwijl de Burgers, langs de straatē, welken zij doorgingen, kaarsen, in bekkens voor hunne huizen geplaatst hadden. Wordende hem op den 17 van de maas d Februarij, door de Regeering, door de Dekens der Gilden en gemeene ne ringen, en door alle mansperfoonen van vijftien Jaar en daarenboven, voor zijne Herberge den eed van getrouwheid gedaan. En daarna bleef het aldaar, gedurende de Regeeringe van deze Vorst in tamelijke rust.

Doch in het Jaar 1477. onder de Regeeringe van MARIA Karel's Erfdochter, de Hoekschen in veele Steden de overhand krijgende zo werd de rust daardoor weder gestoord. Te Dordrecht, begon de beroerte, zo dra de gemagtigden van de *Gendfche Dagvaart* te rug kwamen. Hoekschen en Kabbeljaauwschen riepen beiden, dat zij van alle lasten en schattingen, door Hertog Karel tot volvoering van zijn Krijgslust op de Landen gelegd, terstond wilde ontheven zijn, en rekening van der Stede middelen hebben. De Overheid, beloovden wel het een en ander, doch de Dekens der Gilden, wilden haar in hegtenis houden, tot de rekening gedaan zoude zijn, dat een geweldigtumult veroorzaakten. Wel veertig van de voornaamste Burgere van beide partijen werden in verzekering gehouden en genoodzaakt tot het doen van rekening. Hierbij ontdekten men, dat de Kabbeljaauwschen, een aanzienlijke somme onder zig gehouden hadden, waarvan zij beloofden binnen twee of drie Jaaren betaaling te doen, op die beloften ontslagen weken zij den een na den ander de Stad uit, en gaf dus aan de Hoekschen gelegenheid, om het volle bewind van Regeering magtig te worden, dat zij ook behielden tot in het Jaar 1481. wordende Dordrecht op den 5den van de maand April van dat Jaar door den Stadhouder Jan van Egmont, verzeld van veele Kabbeljaauwschgezinden, verrast. Hij had om dit zijn oogmerk te bereiken eenig gewapend volk, versteken in het Schip van Jan

Matt.

Amsterdam en van zo
niet tijt geken, bij
het volk gelegd, onder
hoekschen, de Burgere
een loope pot in plaat
van de Oudefchout, a
n gemagtigd was s'Ha
labbejaauwschen, zo
jove en vromis, in hi
jaer weder binnen, e
de Stede.

Gedurende den U
llen in het Jaar 14
hor op het einde
waars zo Ruiter's
fing meelter te mak
den Schoonhoven S
bende de Burgere
zig daartoe zocht
den zes rhijnfche g
ortheiden. Dan re.

Schipen gereed vint
de meeste hoop te
begit zig echnar m
Vaartuigen ingefche
nive te Dordrecht
hor gebrek an wate
hrter, die Wagte
q te trekken, die
ur Utrecht te rug ke
de Dorpen als ook
kezen aanlag kennis
nocht dit vermod n
bings, gedurende hie
ru dat te melden in
tinde jaer van de zes

Matthijszoon en van nog een ander, welke Schepen van boven met rijs geladen, bij klaaren dag de ouden haven invoeren. Het volk spoedig ontscheept, overvielen onverwagts de *Hoekschen*. De Burgemeester *Gillis Adriaanszoon*, die zig van een kopere pot in plaats van een helm bediend had, werd nevens den Onderfchout al vegtende dood geflagen, en anderen gevangliik naar s'Hage gevoerd. De verdreevene *Dordsche Kabbeljaauwschen*, zo wel als de *Hoekschen* van *Leiden*, ten Hove een vonnis, in hun voordeel bekomen hebbende kwamen daar weder binnen, en, maakten zig meester van 't bewind der Stede.

Gedurende den Utrechtschen Oorlog, onder *FILIPS DEN II*den in het Jaar 1482 poogden de Burggraaf Jan van Montfoort op het einde van de maand April, met duizend Stichtenaars zo Ruiters als soldaaten, zig van deze Stadt bij verrasfing meester te maaken. Het oogmerk was, een half uur beneden *Schoonhoven* Scheep te gaan en de Lek aftezakken. Hebbende de Burggraaf, zo wel de knegten als de Burgeren, die zig daartoe zouden laten gebruiken ieder vier en de Hoofdlieden zes rhijsche guldens belooft, mids zij zig van het plonderen onthielden. Dan te *Schoonhoven* komende, en niet meer dan vier Schepen gereed vindende, vond *Montfoort*, het raadzaam met de meeste hoop te rug te keeren. *Willem van Wagtendonk*, begaf zig echter met twee hondert en tagtig Ruijters, in drie Vaartuigen ingefcheept, derwaards, en landten met een van de zelve te *Dordrecht* aan de Steiger, kunnende de twee anderen, door gebrek aan water niet aankomen; de waakzaamheid van de *Portier*, die *Wagtendonk* ondeckte, noodzaakten denzelven te rug te trekken, die zijn volk te *Rotterdam* ontscheepten en naar *Utrecht* te rug keerden. Eenige Schouten der *Zuidhollandsche Dorpen* als ook eenige Poorters van *Dordrecht*, die van deezen aanslag kennis gehad had en niet hadden aangebracht moesten dit verraad men den dood bekoopen. Niets van aangelang, gedurende het verdere afloopen van de vijftiende eeuw van daar te melden hebben; en wat aldaar voorviel in het agtiende Jaar van de zestiende Eeuw, met de Pensionaris *FLORIS*

OOM AN WYNGAARDEN, op het Art. van *Wyngaarden* moeten gemeld worden, zeggen wij hier alleen, dat deze in zijn Ampt, zig ijverig en getrouw gekweeten hebbende, daardoor zodanig in den haat van s'Lands Advocaat *Albrecht van Loo*, en die van Karel de II. geraakt was, dat op bevel van de laaften, onder bedreiging van zine ongenade, de Regeering besluiten moest, hem van zijn Ampt te ontzetten, en de Stadt te doen ruimen. In welke eer en waardigheid hij echter kort daarna op voorspraak van *Adriaan Florissoon*, naderhand als Paus bekend onder den naam van *Adriaan de zesden*, weder hersteld werd. En in dat zelve Jaar van 1518. vindt men dat *Floris Oem van Wyngaarden*, ende Burgemeester *Pieter Damaszoom van der Myle*, zig heftig verzette tegen sommige aanhangers van *Luther*, die zig daarmee en meer begonden te openbaare, waardoor hij zig den haat van die, die daartoe genegen waren op den hals haalden.

KAREL de II. of liefst KAREL de V. is bekend dat in het Jaar 1540, groote poogingen deed om het afgeschafte verlofgeld op 't koorn, wederom in te voeren, waartegen de Edelen en Steden zig met magt verzettende, uitgenomen *Dordrecht*, wiens afgevaardigden op de algemeene dagvaart verklaarden, „ dat zij, „ boven de andere Steden bevoorregt zijnde, om vreemd „ koorn uit de Maaz te moogen voeren, in welk voorregt, de „ Keizer beloofd had, geene verandering te zullen maaken, zij „ geene reden zagen, om zig met de andere Leden te vereeni- „ gen, ter bevordering der afschaffing van het verlofgeld, te „ minder nog, naardien sommige Steden, hun onlangs van het „ Stapelrecht hadden zoeken te ontzetten.” Wat om dezen tijd hier over voorviel is boven in de Voorregten gezegd, en als men zig dit erinnert dan zal men ligt zien, dat het met hun belang niet strookte, zig tegen de oogmerken van den Keizer aantekanten, en dat dus de bezending van twee Edelen en drie afgevaardigde uit de Steden, aldaar vrugtelooos moest afloopen.

De bedreigingen der Gelderschen in het Jaar 1543 baarden geene geringe zorg te *Dordrecht*; *Kuilenburg*; *Vianen* en

Heus-

Steden, door branden
aren vering met de
8 November te Dord
trekking van middelen
vinden. Dordrecht ve
Sindender, dat de ve
doen met den vijand g
worden, al dat zij er
noodzaak zouden zij
Doet in het volgen
te Leiden, bewilling
Op den 26 van de
Staten, Prins van S
als toekomstende H
landen getreuen
zijn voortaan ge
zels, of door te
gevolgde binne
duurende, die t
ingenomen, en
meester van te z
Stadt, alwaar men
zijn Schepen, die
Alma, gleed
hem te dugten fro
zijn afgevaardigd
en ingezeenen,
alwaar vijf Schepen
trokken tegen de
den als der gemeer
reden, na dat hi
neenen en onverz
gevoerd had. Dit
andere Steden op
1572 op aanrading
van de Tweedchap.

Heusden, door brandbrieven in schrik en vreeze gesteld, maakten een verding met de stroopers. De Staaten waren tegen den 25 November te Dordrecht ter dagvaart beschreeven, ter beëindiging van middelen, om geld ter verdediging van 't Land te vinden. Dordrecht verklaarden op die bijeenkomste aan den Stadhouder, dat de verdragen, door die van *Kuilenburg* en anderen met den vijand gemaakt, moesten herroepen en vernietigd worden, of dat zij, en, die van *Zuidholland* anderzints ook genoodzaakt zouden zijn zig op dien zeiven voet te verdragen. Doch in het volgende Jaar, werd door hun neffens *Haarlem* en *Leiden*, bewilligd in de betaaling van de tienden penning. Op den 26 van de maand September des Jaars 1549, werd *FILIPS*, Prins van Spanje, door de Staaten van Holland, aldaar als toekomstende Heer gehuldigd. En na deze het bestier in handen gekreegen had, brak hij zo als algemeen bekend is zijn voorheen gedaanen eed, en, was dus, het zij door zig zelfs, of door kwaade raadgevingen, oorzaak van de daarop gevolgde binnelandfche beroertens en Oorlog, na, dat dan gedurende, die troubelen, den *Briel* door de watergeuzen was ingenomen, en *Bosfu* te vergeefs gepoogt had 'er zig weder meester van te maaken, zo naderden hij in zijnen aftogt deze Stadt, alwaar men hem de inkomst beletten, doch men gaf aan zijne Schepen, dat geene zij nodig hadden.

ALBA, geleerd hebbende aan het verlies van den *Briel* wat hem te dugten stond uit het verwaarloozen der Zeefteden, zond zijne afgevaardigden naar *Dordrecht*, met last om de Regeering en Ingezeetenen, te vermaanen tot hunnen pligt: deze, deden aldaar vijf Schepen gereed maaken, met welke zij de oevers en stroomen tegen de watergeuzen beveiligden, dat weinig naar den zin der gemeente was, wijl het gedrag van *Bosfu* te Rotterdam, na dat hij te *Dordrecht* was afgewezen eenen algemeen en onverzoenbare haat tegen de Spanjaards te weeg gebracht had. *Dordrecht* werd dan in navolging van meer andere Steden op den 25 van de maand van Junij des Jaars 1572 op aanraading van *Adriaan Blyenburg*, oud Schepen en van de Vroedschap *Muys van Holy*, aan der Staaten zijde over-

ge-

gebragt, door het aangaan van een verdrag met *Bartel Entes*, die op last van Oranje met dertig Schepen en twee Galleien voor de Stadt gekomen was, *Johan Baptis de Tassis*, die als een der bovengemelde afgevaardigde van *Alba* zig daar onthouden hadden, was ten zijnen gelukken kort te vooren vertrokken, doch *Pieter de Kwarebbe* als de tweede 'er nog zijnde, werd gevangen naar *Gornichem* gevoerd alwaar hij tot aan zijnen dood verbleef. Op het Art. van *Adriaan van Bleyenburgh* hebben wij reeds van deze gebeurtenis omstandiger gesproken (zie VI Deel bl. 599.) dus wij dit niet behoeven te herhaalen.

Kort daarna werd aldaar de eerste vergadering, der Staaten van Holland, van de Edelen en Steden, die s'Prinsfen zijde gekoozen hadden gehouden, bestaande de Edelen, die aldaar verscheenen, uit de perſoonen van Jonkheer *Jacob van Wyngaarden*, en Jonkheer *Aart van Duivenvoorden*, van wegens Prins Willem de I. verscheen 'er *Filips van Marnix*, Heer van *S. Adelgonde* en van de afgevaardigde der Steden waren, die van *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leiden*, *Gouda*, *Gornichem*, *Alkmaar*, *Oudewater*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Medenblik*, *Edam* en *Monnikendam*, die met elkander beslooten een vaste voet op de Regeering te beraamen, en de middelen te bepaalen waar uit de penningen ter voortzetting van den Krijg zouden gevonden worden enz. Zijnde deēze Stadt van, die tijd af aan, aan het belang der Staaten verbonden gebleeven. Geen gering vak in een uitvoering beschrijving dezer Stad, zoude beslaan het verhaal der synodale Kerklijke vergaderingen aldaar gehouden in den Jaaren 1574 en 1618 en 1619 doch van welken en bijzonder van het laatste wij afzonderlijk op 't Art. van *Synode*, verslag zullen geeven. Dus wij overstappen tot de tijden van de Landberoerende Grave van *Leicester*, van wiens verderflijke oogmerken men aldaar zo wel onderrigt was, dat de Gemagtigden, van wegen die Stad op den 17 van de maand October 1578, op eene dagvaart te *Haarlem* vertoonden een verzoekschrift, welke de beruchte *Prounink* ter hand gesteld had, aan eenen *Governd Havens*, afkomstig van s'Hertogenbosch, doch ten dien tijd

den inwoonder van
het eenige Poot
dieru nae van getu
eenige Leide van de
dat met de Engelsche
en te leveren, niet t
er dan vernemen wa
beloofte der Doolche
nagen ter bevestig
en eene verhooring.
Gemele Havens, b
Luk Jansoon, Se
Lupus verwoond e
(zigt Wagenaar)
voor dien tijd het
verdere voortgang
staande de or
Contra-Remonstr
bezeelven door d
van deszelfs Le
van de Remonst
Remonstranten de
Amsterdam, Enl
protest boargen
bepaling te sullen
Synode. Daarna
Steden. Buiten de
'er ook eene afge
door de Heeren v
van het mooglijk d
te Steden te rug
cheid, wordende z
met innadelijk bejeg
te Synode stemmend
der meete-Hollands
dige voorstandelen

tijd een inwoonder van *Dordrecht*, met verzoek, dat hij *Havens* het eenige Poorteren ter tekening zoude geeven. Het schrift zelve was gerigt aan de Landvoogd, en klaagden over eenige Leeden van de vergadering van Holland, die voorgaven, dat men de Engelschen, als die de Landen den Spanjaard zог-ten te leeveren, niet betrouwen mogt, daarzij zelve, niet be-ter dan verraders waren: verders werd daarin gevonden, eene belofte der Dordfche Burgerij, om goed en bloed te willen waagen ter bevestiging van het gezag zijner doorlugtigheid, en eene verklaring, dat andere Steden gelijken zin hadden. Gemelde *Havens*, had dit geschrift, in tegenwoordigheid van *Lukas Janszoon*, Schilder, aan den Predikant *Hendrik van den Korput* vertoond en het schijnt, door geen en ander Burger (zegt *WAGENAAR*) gezien te zijn, de gemelde Predikant, had voor dien tijd het overleveren ontraden; waardoor dan ook de verdere voortgang daar van belet werd.

Staande de oneenigheden tusschen de *Remonstranten* en *Contra-Remonstranten*, werd in het Jaar 1617 ter beslissing van dezelve door de Staaten van Holland, ten minsten door eenige van deszelfs Leeden, een besluit beraamd zeer ten voordeelen van de *Remonstranten*, welk besluit daarom door de *Contra-Remonstranten* de *scherpe Resolutie* genaamd werd. Die van *Amsterdam*, *Enkhuizen*, *Edam* en *Purmerend* gaven een *Protest* daartegen uit, en verklaarden, zig daarbij in geen beslissing te sullen stemmen, dan, door middel van een *Nationaal Sijnode*. DORDRECHT voegden zig eerlang, bij de gemelde vier Steden. Buiten de bezending naar *Amsterdam* en *Zeeland*, werd 'er ook eene afgevaardigd naar *Dordrecht*, welke verrigt werd door de Heeren van *Duivenvoorden* en de *H. de Groot* om was het mooglijk deeze Stadt tot de zijde der Edelen en meefte Steden te rug te brengen, dan zij deeden vergeeffchen arbeid, wordende zelfs de afgevaardigden, door het gemeen zeer smadelijk bejegend. De meefte gewesten kort daarna voor de Sijnode stemmende, voer men niettegenstaande de weigering der meefte Hollandsche Steden voort, met 't maaken van de nodige voorbereidzelen daartoe, de Leeden van de Staaten van Hol-

Holland, Utrecht en Overijsfel; die ten voordeelen van de Remonstranten waren *protesteerden* daar wel tegen doch zonder vrugt, want de Steden van *Dordrecht*, *Amsterdam*, *Enkhuzen*, *Edam* en *Purmerend*, die de *Contra Remonstranten* waren toegedaan, leverden daartegen een *Contra-Protest* ter algemeene Staatsvergadering in. Eindelijk werd dan bij meerderheid van stemmen ter algemeene Staatsvergadering op den 11 van den maand November het besluit tot het houden eener Nationale Sijnode genomen en vastgesteld. En weinige dagen daarna *Dordrecht* benoemd tot de plaats daar men het houden zou.

In de meeste Steden maakten Prins MAURITS, nog in dit en in het volgende Jaar verandering in de Regeering *s'Gravenhage* was (in 1618) de laatste plaats, daar hij, dit ondernam, en nu moest nog *Dordrecht* volgen, de Amsteldamsche Burgemeester. *Reinier Pauw* ijverden 'er sterk voor, doch *Hugo Muis van van Holy*, even grooten vriend van MAURITS, als *Pauw* was 'er sterk tegen. Reeds was 'er een lijst geformeert van elf personen, die men dacht, dat uit de Vroedschap geweerd moesten worden, waar onder ook was, Burgemeester *Willem van Beveren*. Dan *Muis van Holy*, wist Prins *Maurits* te beduiden, dat de wethouderschap van *Dordrecht*, alle door huwelijken en bloedverwantschap te naauw aan een verknogt waren, waarom het ongelijk van eenigen hun allen treffen zou. MAURITS verscheen daarna in persoon te *Dordrecht*, doch maakten 'er geene verandering in de Regeering.

De dood van de Infante *Izabella Klara Eugenia*, Vorstinne der Spaansche Nederlanden in het Jaar 1633 brak niet alleen de onderhandeling wegen het bestand, maar veroorzaakten verre vooruitzichten, wyl met haar kinderloos overlijden deze Landen weder tot Spanje terug moesten keeren dus vond men zig genoodzaakt om de onderhandeling met het Fransche Hof, met meer ernst te hervatten. Doch Lodewijk de XIII bedagt zijnde, dat de Staaten zig zomtjids buiten zijne toestemming met Spanje verdraagen zouden, zocht hun door een nieuw verdrag te verplichten, tot eene beloften, van zulks buiten zijne toestemming

laating niet te doen,
niet tegen hune waar
men. Prins *Frederik*
derling met niet knoe
Ambasador overgele
En dat wist ook de
ding te doen hervatige
meer regelmaat, d
zij wachende de meet
ten 24 Februarij van
om, protesteerden
da gevolgd, door
ten van *Dordrecht*
dijnde, om, in
te helpen te weeg
Voortgeen, om
„ besluit met de m
„ geen bestand o
„ des Koning's v
verklaring van d
die van *Henley*,
andere *Luden* geru
vonden, dat, d
bedreiging, van n
protesteerende Lee
ten ook het verbe
telde Jaar 1634 ge
Ook naa den de
1641: reezen 'er ee
plagt van het Stae
ten van II. en ondi
gevoegen tegen d
September van dat ze
gehooren. *Julian*
hove van Holland,
had zig tegen eenige

stemming niet te doen, waar toe de Staaten, als oordeelende zulks tegen hunne waardigheid te strijden, niet ligt te beweegen waren. Prins *Fredrik Hendrik* werd door beloften dat den Oorlog met meer kracht zoude worden voortgezet, door den Ambassadeur overgehaald, om zijne stem 'er toe te geeven. En deze wist ook de meeste gewesten in die nieuwe onderhandeling te doen bewilligen, dan bij geen van de zeeven vondt hij meerder tegenstand, dan, bij die van Holland, eindelijk wist hij nochtans de meeste Leeden 'er toe, te doen stemmen, op den 24 Februarij van 't Jaar 1634. Dan *Dordrecht* en *Amsterdam*, protesteerden 'er ten zelve dagen tegen, waarin zij werden gevolgd, door *Rotterdam* en *Alkmaar*. De afgevaardigden van *Dordrecht* verklaarden dat zij, bijzonderlijk gelast zijnde, om, in de handeling met den Baron de *Charnace*, te helpen te weeg brengen, dat het Land bewaard werd, bij zijne Voorregtten, om met die van de andere zijde te handelen; in het besluit met de meerderheid genomen, om zig te verbinden van geen bestand of vrede te zullen maaken zonder toestemming des Konings van Frankrijk, niet konden bewilligen." En de verklaring van die van Amsteldam was nog veel ernstiger. Dan, die van Haarlem, Leiden, Gouda, Hoorn, Enkhulzen en andere Leden gertigsteunt door de Edelen en den Stadhouder, vorderden, dat, die verklaringen werden ingetrokken, onder bedreiging, van tegenstrijdige verklaringen te doen, dus de protesteerende Leeden, de meerderheid moesten volgen waarop dan ook het verbond met Frankrijk, den 15 April van het gemelde Jaar 1634 geslooten werd.

Ook naa den doot van Prins *Fredrik Hendrik* in het Jaar 1647. reezen 'er eenige verschillen in de Provincien over de opdragt van het Stadhouderfchap aan deszelfs Zoon Prins *WILLEM DEN II.* en onder die ontstonden mede eenige beginzels van ongenoegen tegen de Regeering der Steden, in de maand van September van dat zelve Jaar, begonden ze zig te Dordrecht te openbaaren. *Johan van Walen*, wel eer Advocaat voor de Hoven van Holland, en daarna voor de Geregte van Dordrecht, had zig federt eenigen tijdt met der woon, derwaards begeven niet

niet tegenstaande hem te voeren de Stadt ontzeit was. Hij hield ten zijnen huizen heimelijke bijeenkomsten, waarin hij de Burgers tegen de Regeering ophisten; dit, niet genoeg zijnde schreef en strooiden hij eenige schertschriften, onder het volk, om het zelve tot daadelijkheid te vervoeren en gaande te maaken, en bewerkte daardoor zo veel opschudding, onder het gemeen, dat het Hof van Holland zig eerlang verplicht vond, gemagtigten derwaards te zenden, om de klagten, der Burgerij te hooren en de zaaken in rust te brengen. De oproer stookende *van Walen*, zig toen schuijl houdende, werd ingedaagd en niet verschijnende, op den hals gebannen, uit Holland Zeeland, Friesland en Utrecht, met (volgens inhoud zijner sententie te vinden bij *Aitsema* III Deel bl. 205) verbeurd verklaring zijner goederen.

In de hevige twist in het Jaar 1649 ontstaan en vervolgd in 1650, over de afdanking of vermindering van s'Lands Krijgsmagt in de Provincie van Holland, had deze Stadt rijkelijk haar aandeel op het *Artikel van Alexander van der Capelle Heer van AARTSBERGEN* I Deel bl. 104 enz. hebben wij reeds van het hoofdzaaklijke der bezending aan de Stede en ook aan deze Stadt verslag gegeven, dat wij onnoodig oordeelen te herhaalen, en meenen te kunnen volstaan, met den Leezer daar heen te rug te wijzen. Enkel zullen wij hier ter nederstellen het antwoord van den Oudraad, op de aldaar gedaane Propositie, hier in bestaande, *dat men 'er over raadpleegen zou, en het gevoelen van de Stad inbrengen ter vergaderinge der Staten van Holland*. De bezending daar mede geen genoegen nemende, verzocht een tweede gehoor, waar van gezegd werd, dat Aartsbergen zig eenige scherpe woorden zou hebben ontvallen. Men zie wat wij ter boven aangewezen plaats (bl. 107) daar van gezegd en uit s'mans *eigene Gedenkschriften* hebben aangeteekend. Algemeen bekend is 't tot welke veel gerugt maakende en onbestaanbare stappen Prins WILLEM de II daarna overging, als met het gevangen neemen en doen voeren naar Loevestein, der zes Heeren afgevaardigden in de Staaten Generaal en Gecommitteerden Raaden in Holland, waafonder zig bevondt *Jacob de*

de Wirt, toen oud Bor
dier in Gecommitte
eendood was, om dat
des Oudraats van Dor
had. De Staat Dooder
des Stadhouders verstan
der Heer de Wirt t
een geslachten, de Prin
waarin deze eenenig
nide staande houdende
plaat had, dan vol
ieu en zijne kindere
ten in persoon en
Heer de Wirt ve
zij hem van zijne p
laan, het welk zi
en niet, dan onde
behouden zou, v
een goede naam e

Dan de gezet
na den dood van
Heer de Wirt reeds
Alder vore van
hebben wij doen z
Reglement naden
van 's Lands Souv
dint dit mede pl
opschuddinge, en
vande de Heer van
ijgen in de maand J
de Staaten.

Zij bevonden, da
Privilegien verander
doet, waartoe men
Stating en schiedchri
eenige der voornam
XII. Dez.

de Witt, toen oud Burgemeester van *Dordrecht*, en afgevaardigden in Gecommitteerde Raaden, op wien den Prins zeer verstoord was, om dat hij den aanspraak van *Aartsbergen*, in den Oudraad van *Dordrecht* met klem van redenen beantwoord had. De Stadt *Dordrecht* de tijding van dit ongehoord bedrijf des Stadhouders verstaan hebbende, nam een manlijk besluit, om den Heer *de Witt* te doen ontslaan. Dan kort daarna, vond men geraden, de Prins ten aanzien van 't stuk der afdanking waaruit deze oneenigheden ontstaan waren iets toe te geeven, mids staande houdende, dat de Heer *de Witt*, daar in niets gedaan had, dan volgens zijne last, neemende zelfs op zig, hem en zijne kinderen vergoeding te doen, van alle schade die hem in persoon en goederen mogte werden toegebracht. De Heer *de Witt* verzocht aan de Regeering van *Dordrecht*; dat zij hem van zijne plaats in Gecommitteerde Raaden zoude ontslaan, het welk zij verklaarde niet dan met weerzien te doen, en niet dan onder uitdrukkelijke betuiging, dat hij den rang behouden zou, welke hij in de Stad bekleeden, en in zijn eer en goede naam ongekrenkt blijven.

Dan de gevangenen en ontslagene Heeren, werden terstond na den dood van de Prins, kort daarna hersteld, en zelfs de Heer *de Witt* reeds twee dagen daarna.

Hier voore van de *Regeering van Dordrecht* spreekende hebben wij doen zien, wat verandering aldaar in het Regeerings Reglement naden dood van den Stadhouder, volgens Oëtroij van 's Lands Souvraine gemaakt werd, dan in sommige Steden daar dit mede plaats had, ging zulks niet zonder merklijk opschuddinge, en inzonderheid hier en in den *Briel*, waarwaards de Heer van *Brederode*, benevens eenige andere gemagtigden in de maand Julij des Jaars 1651. gezonden werden, door de Staaten.

Zij bevonden, dat men aldaar, onder voorwendzel van de Privilegien verandering zocht te maaken in de Regeeringe der Stadt, waartoe men door samenrottingen, en het strooijen van schimp en schotschriften den weg dagt te baanen. Doch na dat eenige der voornaamste *Belhamels* gevat, en andere gevlugt

XII. DEEL.

S s

waren,

waren, silde de beroerte van langzamerhand. Twee gemagtigde der Gilden van *Dordrecht* vergaderingen belegd, bijgevoond, en verscheidene buitenspoorigheden bedreeven hebbende, wierden door het Hof van Holland, drie mijlen in 't rond, buiten de Stad gebannen.

Reeds in het Jaar van 1654 bij afkondiging der Vrede met CROMWEL, hoe zeer ook ten nadeelen van den Prins van Oranje geflooten, had het gemeen zo wel daar als in andere Steden, hunne achting voor dien Vorst betoond, eenige jonge luiden aldaar, staken de Oranjevlag op de Tooren, zonder dat de Burgemeester DE WIRT geraaden vond ze te doen weg neemen. Dan meerdere en openbaarer blijken werden aldaar betoond in het beruchte Jaar van 1672.

Men had 'er naauwliks de tijding ontvangen, van de beweging die 'er onder het gemeen te ter Veere plaats had, om den Prins van Oranje, Willem de III tot de Stadhouderlijken waar- digheid te verheffen, of, eenige Burgers, in den waan gebragt, dat Stads Magazijn slegt verzorgd, en de wethouders de sleutels verborgen hadden, vorderde dezelve op het Stadhuis, openende en onderzocht de Magazijnen, die men beeter voorzien vond, dan verspreid was, dit al begrijpt men ligt, dat niet zonder veel beweging toeging. Zeeker persoon mengde zig onder de ontruste gemeente, de Burgerij inprentende, dat de wethouders genoodzaakt moesten worden, tot de vernietiging van 't eeuwig Edict, en om de Prins van Oranje tot Stadhouder te verkiezen, dat, als dan de zaaken des Lands een beeter keer zoude neemen. Dergelijke redeneeringen bracht de reeds opgeruide gemeente geheel aan het hollen, schreeuwende onder elkander *lang leeye de Prins van Oranje! de duivel haal de Witten!* Zelfs de Burgers die de wagt op het Stadhuis hadden, veréenden zig met het graauw. Men haalde de Regenten uit hunne huizen, noodzaakten hun de Vroedschap te doen vergaderen en te bélooven de Prins tot Stadhouder te verheffen. *Johan Hallingh* Regeerend Burgemeester van agteren het Stadhuis willende afgaan, werd met een groote bijl gedreigd, zo hij weigerden te voldoen aan de begeerte der Burgeren. Verder werd

werd, en eenige
de Burgers genoo
Prins van Dordrec
kamen hemet.
van, doch niet ha
de Dordrecht, d
omwegen, en, w
en onbeduidelij
bekeende de Oran
vertoog, de Stad
niet bleef gerep
en van de machi
kale te doen.
bekeende, hoe
de Burgers mi
de Kroes, en
ware? Want
zijn. Wij v
Hoogheid St
aankeuring
Wijnkooper,
bij eende te d
samen trekken
ontvangen ha
waren, die
Hallingh zait
suspahan op d
gegeeven had;
gaan; woorts
Prins, daar h
de Prins en d
voorgemelde Ju
ter, door de
de tijt niemant
voornam, zande
Prinslen bevoet

werd hij, en eenige andere uit de Regeering en Hopluiden van de Burgerij genoodzaakt, naar het Leger te trekken, en den Prins tot Dordrecht te geleiden, om kennis van zaaken te komen neemen. Eerst weigerden de Prins het Leger te verlaaten, doch naderhand besloot hij 'er toe, en kwam den 29 Junij te *Dordrecht*, daar hij, door gemagtigde uit de Regeering ontvangen, en, tusfchen de gewapende Schutterij door en onder een onhoudelijk en woest gejuich naar 't Stadhuis geleid werd, reekende de Oranjevlag van de Tooren. Zijne Hoogheid werd verzogt, de Stadt en deszeifs Magazijnen te bezigtigen: dan 'er werd niets gerept door de Regeering van het Stadhouderfchap, en naa de maaltijdt meende men hem, op dezelve wijze uitgeleide te doen. Maar het volk gantsch andere gedachten hebbende, floeg aan 't morren, om dat men dus de Prins en de Koets, en vraagden zijne Hoogheid, *of hij Stadhouder ware?* Waarop de Prins antwoorde, *volkoomen te vrede te zijn.* Wij met was het weeder antwoord, *ten zij, wij uwe Hoogheid Stadhouder zien.* WAGENAAR verhaald ons uit eene aantekening van dien tijd. Hoe de Predikant *Dibbits*, zekeren Wijnkooper, en door die nog tien of anderen bewogen hadt, om bij eede te belooven, dat zij de Prins niet ter Stadt uit zoude laten trekken, voor zij verzeekerd waren dat hij voldoening ontvangen hadt van de wethouderfchap; en dat het deze luiden waren, die s'Prins Koets tegen hielden, en Burgemeester Hallingh zittende nevens zijne Hoogheid, met de gelaaden fnapphaan op de borst, afvraagden, of men de Prins voldoening gegeven had; dat de Prins hier op zeide *Mannen 't zal wel gaan*; voorts verzoekende dat men hem tot de Herberg de Paauw, daar hij geheeten hadt zou laten voortrijden. Dat, en de Prins en de Heeren in de Herberg getreden zijnde, de voorgemelde luiden, en nog omtrent twintig anderen, aangezet, door de Predikant *Dibbits* eenen nieuwen eed deden, dat zij niemant der wethouderen uit den Herberg zoude laten koomen, zonder hem den hals te breeken, ten ware hij tot s'Prins bevordering gestemt en getekend had. Dat op deze

aanhoudende bedreiginge de wethouders aldaar tegenwoordig zijnde, beslooten hadden tot de vernietiging van 't eeuwig Edict, en aanstelling van den Prins tot Stadhouder, waarvan met een, de Akte werd opgemaakt, en getekend, zo als ook geschieden door de Vroedschap, de luiden van den Agten, en twee Predikanten. Waarna de Prins, die gewigtige post, voor zo verre het deze Stadt aanging aanvaardten. De Heer CORNELIS DE WITT, Ruwaard van Putten, ziek te bedde liggende weigerden de Akte, die hem vertoond werd te tekenen. Men hield hem voor, dat zijn huis door de gewapende Burgerij omringt was, en dat hem de dood gedreigd werd, zo hij langer weigerden. Zijn antwoord was, mij zijn in de laatste Zeeslag zo veel kogels over het hoofd gewaait, ik vrees 'er geen meer, en dat hij 'er liever 'er een wilde afwagten, dan het geschrift tekenen. Doch de smeekingen van vrouw en kinderen, vermogten zo veel, dat hij zig liet overhaalen en tekenden met bijvoeging van twee letters V. C. dat is *vi Coactus* of door geweld gedwongen. Dan het volk door een Predikant van de betekenis dezer letteren onderrigt zijnde, was niet te stillen, voor dat hij de pen 'er had doorgehaald, en hier mede deze zaak *Dordrecht* afgedaan zijnde keerden de Prins naar het Leger te *Bodegrave*: Doch de Gebroeders de WITT raakten niet vrij van de haat van het gemeen. Reeds sedert lang had men hun en bijzonder den *Raadpenfionaris*, door bijna ontelbaare lasterschriften beklad en al wat men goed dacht aangewreeven, dan Groover ging het met deszelfs Broeder de Ruwaard van Putten, hij werd zo bekend, is door den eerloozen *Willem Tichelaar* beschuldigd van een aanslag op 'sPrinsfen leeven. Deze infame beschuldiging voor het Hof van Holland gebragt zijnde, werd den Advocat Fiscaal, *Mr. Johan Ruisch* naar *Dordrecht* gezonden om de Ruward te ligten. Deze met het Jagt voor de Stadt gekomen, vervoegden zig op Zondag den 24 Julij aan het Huis van den Heer CORNELIS DE WITT, zonder iemant der Burgemeesteren of van de wethouderschap te kennen. Kiezende den tijd dat zij alle meest in de Kerk ware, en dus eer zij bijeen konde zijn om iets te besluiten, zo was de Fiscaal, met den Ruwaard, reeds, in eene Koets, naar 't

Hoofd,

J. B. de Witt, van de Delft.

Ant. Vandevelde, van de Delft.

CORNELIS DE WITT WORDT GEDWONGEN, DE AKTE, OM DEN PRINS
VAN ORANGE TOT DE STADHOUPERLIJKE WAARDIGHEID TE
VERHEFFEN, TE TEEKENEN.

Hof, en voort
 den 29. dier rege
 Dordrecht van h
 reiden af, met d
 van dat landes,
 zij geen reden w
 ore zucht gelyc
 een van het b
 de Voor had 12
 rusten bereikt
 Woot niet doe
 glazen. Dea
 amalen. 't C
 van den Ruw
 stont in alle
 hadt deezee
 gens welke t
 Piershil aan
 Hij hadt de
 geweld aan
 begins gez
 re nog geest
 geliefde zi
 van het Hof
 de rampzalige
 Hingfche graa
 Wirt gemeld
 van zijn beelte
 vrienden de
 op het Stadth
 werden aange
 lanne lichaam
 de conus, we
 en de haat reg
 de Prins was l
 grooten was de

Hoofd, en voorts met het Jagt naar den Haag vertrokken. Den 29 dier zelve maand beklagende zig de Regeering van Dordrecht aan het Hof over deze wegvoering: 't Streedt zeiden zij, met de Privilegien der Stadt, dat men eenen burger van daar haalden, om hem elders te recht te stellen. Ook wisten zij geen reden waarom de Ruwaard dus gehandeld werd, ten ware zulks geschied mogt zijn, om hem rekschap af te vorderen van het buskruid, welke hij haar, op haar verzoek uit de Vloot had toegezonden. Doch, dit geschiedde dikwils, tussehen bevelhebbers van sterke plaatsen. Ook was 'er de Vloot niet door verzwakt, also men de eerschoten had naargelaaten. Daarenboven, was men bereid het buskruid te betaalen. 't Geene zekere *Tichelaar*, gezeid wordt ten laste van den Ruwaard verklaard te hebben, hadt geen schijn en stondt in allen geval, niet aan 't Hof te beoordeelen. Ook hadt deezen *Tichelaar* nog een vonnis ten zijnen laste, volgens welke hij, wegens laster, den Heere en den Schout van Piershil aangewreeven, 't geregt om vergiffenis bidden moest. Hij hadt daarenboven eene jonge dogter, bij nagt, op 't water geweld aangedaan. Men verzogt derhalve dat *Tichelaar* in hegtenis gezet en den Ruwaard aan den gewoonlijken Regter te rug gezonden mogt worden. Ten opzigte van *Tichelaar* geschiedde zulks, doch de Heer de Witt bleef een gevangenen van het Hof, en hoe aldaar met hem nader gehandeld, als ook de rampzaligen doot van hem en zijnen broeder, hun door het Haagfche grauw aangedaan, zal op de Artikelen van J. en C. de Witt gemeld worden, en waarbij men zien zal dat het schenden van zijn beeltenis, bij het vernielen van het schilderij, waarop het verbranden der Engelsche Schepen voor Chattam verbeeld was, op het Stadhuis te vooren gepleegd, als een voorteken kon werden aangemerkt, van 't geen toen nog schandelijker aan hunne lichaamen gepleegd werd. Dan hier bij bleef 't nog niet: de onrust, werd in de meeste Hollandfche Steden zo algemeen, en de haat tegen de Regenten zo groot, dat 'er beslooten werd, de Prins tot het verandere der Regeering te magtigen. Allergrootst was de baldadigheid, die te *Dordrecht* gepleegd werd.

De meergemelde Burgemeester *Joan Hallingh*, nevens *Joan Meerman*, Burgemeester te Leiden en *Kornelis Geelvinck*, Heer van Kastricum; Raad en Oudschepen der Stadt Amsteldam, gemagtigd geweest zijnde, om de Huislieden in de wapenen te brengen, waren hier door in den haat van het Landvolk geraakt, zij hadden een onderneeming in 't zin, om zijn huis binne *Dordrecht* en nog eene wooning in Beijerland te plonderen, waarbij *Hallingh* rekende, ten minste twaalfduizent guldens schade te hebben geleden. De oproerigheid onder de gemeente nam van dach tot dach zo zeer toe, (dat zelfs het Vaandel Schutters, 't welk in begin van de maand September, de wagt op het Stadhuishad, zo ver eer en plicht vergat) dat zij niet schroomde, alle de kussens der Heeren aan stukken te snijden. Ook werden om Burgemeesteren te meer sijnad aan te doen hunne wapens uit de Kerke genomen. Dan, noch bleef het daarbij niet, op den 5 September liep de Schutterij te hoop, verklaarden alle de Heeren ontslaagen van hunne Ampten, om reden dat zij het eeuwige Edict bezwooren hadden, en bragten daarna eene bezending te weeg, aan den Stadhouder, met verzoek, van eene nieuwe aanstelling te doen. Intusschen hadt men bij aangeplakte briefjes, den dood gedreigd aan de Heer *Matthijs Pompe*, Baljuw van Zuidholland, indien hij, in plaats van *Adriaan van Blijenburg*, Heer van *Naaldwyk*, die door den Prins in gecommiteerde Raaden geroepen was, tot Burgemeester verkooren wordende, aannam. Ten overstaan der gemagtigde van den Stadhouder, werden daarna zeventien Leden van de Vroedschap of Oudraad bedankt en andere in hun plaats gesfeld, waarna de Stadt weder in ruste kwam, en bleef men goed Prins gezind, tot op het ontstaan van eenige nieuwe twisten, tusschen den Stadhouder en de meeste Leden van de Regeering.

Hier vooren op bladzijde 514. Hebben wij doen zien op welke Prins Willem de III, door de verandering van Regeerings Reglement zig aldaar een van volstrekt gezag had meester gemaakt, dat ook genoegzaam zonder eenige tegenspraak werd gehoorzaamd, tot in het jaar 1684. De Prins de

nominatie der goede luiden van Agten ontvangen hebbende, gaf voor onderregt te zijn, dat omtrent dezelve eenige kuiperijen en andere onbehoorlijkheden zouden hebben plaats gehad, ten zond dien einde, dezelve aan het Hof van Holland, met bevel dat zij hunne medebroeders in den Raade, *Willem Goes*, *Cornelis Teerestein* van *Halewein* en *Joan Munter*, wilde zenden naar *Dordrecht*, met last om na alles naauwkeurig onderzoek te doen; gelijk geschiedden. De drie gemelde gemagtigden, verzeld van den Griffier *Antoni van Kinschot*, kwamen aldaar den 2 November, en ontboden zonder eenige kennis geeving aan de Regeering, terstond de Dekens van vier Gilden voor zig, en begonden daarmede het onderzoek naar het gebeurden. Burgemeesteren hier van verwittigd, vergaderden zonder enig uittfel den Oudraad. In deze vergadering, werd het bedrijf der gemagtigden van het Hof, aangezien als een begin van een Regtsgeding, en derhalve als een verkorting der Stede Privilegie, volgens welke de ingezetenen alleen voor Schepenen moesten te regt staan. En men besloot de gemagtigden te zullen verzoeken, hun onderzoek te staaken, alzo men zulks niet zou kunnen gedoogen, evenveel van wien zij ook derwaarts zouden mogen gezonden zijn. Verder verbood men aan de Deurwaarder van den Hove iemand te dagvaarden voor de gemagtigden, en alle ingezetenen om voor hun te verschijnen. Waardoor den deze genoodzaakt waren onverrichter zaaken naar den Haag te rug te keeren. De Regeering van Dordrecht inmiddels, een buiten gewoone vergadering der Staaten, hebbende doen beschrijven, klaagden op dezelve ernstig, over de onderneeming, der gemagtigden, begeerende tevens dat hunne Edele Groot Mogende in 't toekomende daarvoor zoude waaken. Deze gehoord zijnde, konden zig ligt verschoonen, met de last van zijne Hoogheid en die der Gecommitteerde Raaden. Over het gedrag van Dordrecht was den Prins zeer onvergenoegd, zo als gezien kan worden uit zijnen brief aan de Steden, en ook werden op zijnen last de gemagtigden andermaal naar Dordrecht gezonden, doch keerden even vrugtelooos te rug. De Magistraat der Stadt, zig op nieuw beledigd achtende keerden zig weder

tot de Staaten, van wien zij bevrijding voor dergelijke onwettige onderneemingen, verzogten, aan biedende ten aanzien van het regt van zijne Hoogheid in minnelijke onderhandeling te treden: dan de Prins weigerden daartoe te verstaan. Het Hof trok de partij van den Stadhouder, doende eenige Dekens der Gilden in s'Hage dagvaarden. De Schout *Stoop* als geweigerd hebbende de gemagtigden bijstand te doen, werd in zijn Ampt geschorst, en een ander bij voorraad in zijn plaats gesteld.

Alle de poogingen die de Regeering gedurende den asloop van het Jaar 1684 aanwenden, om met den Stadhouder in onderhandeling te koomen. Vrugteloos zijnde, zou dus waarschijnlijk in het volgende jaar, hebben moeten zwigten, zo niet *Amsterdam*, zig met haar vereenigd had, en ten sterksten haar partij hadde gekoozen. Dan eer het manlijk vertoog dier Stadt bij de vergadering der Staaten was ingeleverd, waren de gemagtigden reeds ten derdemale derwaarts gegaan: En gaven aan de Regeering van Dordrecht kennis, van de ongeregeïdheden, welke men in de nominatie, meende ondekt te hebben, de Dekenen der Gilden te gelijk dag stellende, tot het maaken eener nieuwe nominatie, waarin de Regeering, als houdende de eerste voor wettig niet konde bewilligen. Doch door alle onbehoorlijke dwangmiddelen werd 'er eindelijk eene tweede nominatie gemaakt, en zonder door de Regeering gezien te zijn, aan zijne Hoogheid gezonden, die 'er terstond eene verkiezing van agt personen uit deed, welken daarna door de gemagtigden den eed werd afgenoomen, en teffens werd de Oud-agten, door eenen Deurwaarder den 21 Januarij aangezegd, dat zij zig van hunnen dienst vooraan zouden hebben te onthouden. De Regeering zijnde niet, een breedvoerig Advis en Protest tegen de verrigtingen van de gemagtigden ten Hove in te leveren. De agten dienden dat Jaar, zonder eigenlijk erkend te zijn. De Staaten vonden het niet raadzaam een uitspraak over het geschil te doen. Men deed wel eenig onderzoek naar het gedrag van den Schout *Stoop* doch alles raakten eerlang in stilte. In het volgende jaar raakten de Burgemeester *Arend Muis van*

Holy,

Holy, op wien de Prins zeer gebeeten was, 'er mede uit de Regeering.

In het Jaar van 1742 geraakten Dordrecht weder in nieuw moeilijkheden, wijl zij met nog eenige andere van verschillende gedachten waren, in het ondersteunen van de *Koningin van Hongarijen*, trekkende deze Stadt de verpligting daartoe in twijffel, en hadden de overige Staatsleden van dit gemeenebest, toen zulke gedachten gehad, over het heilig naarkómen der Tractaaten, als de thans Regeerende Keizer heeft, zijne vrouw moeder was nooit bij het bezit haarer Landen gebleven en zijne tegenwoordige Keizerlijke Majesteit, zou thans op zijn hoogst genoomen niet meer dan Hertog van Toscaanen zijn, zo de magten, die zig tegen de toenmaligen Keizerinne verzetten, hadden konnen goedgevinden, zijnen vader dat Hertogdom te laten behouden. Ja men kan met ruimte zeggen, dat buiten de hulpe en bijstand van *Engeland* en den STAAT te dien tijd aan de Keizerin Koningin beweezen, Josephus de II. nooit als Keizer de magt zou gehad hebben, om de Republiek zo hoogst onregtvaardig te handelen als thans geschied. Maar neen, men hield den ouden Hollandfche sielregel, van geen Tractaaten te maaken, dan met voorneemen om dezelve ten koste van al wat dierbaar is heiliglijk naar te kómen, en is dit ooit naargekomen, de Moeder van zijne Keizerlijke Majesteit, heeft van die standvaste trouw zelfs ten koste van bijna den ondergang der gantsche Republiek, en omkeering van de geheele Staats gesteldheid, de bewijzen 'er van ondervonden. Ook waren die van *Dordrecht* van gedachte; dat zo men haare Majesteit, dan al genoodzaakt was te ondersteunen zulks niet moest geschieden met 20,000 man, maar met geld. Om Dordrecht tot andere gedachte te brengen, beslooten de Staaten van Holland met den aanvang van het Jaar 1743 tot eene bezending naar Dordrecht en den Briel, welke laatste Stad, met de eerste een lijn trok. De afgevaardigden te Dordrecht gekomen zijnde, deden in den Oudraad een zeer uitvoerig verzoeg, strekkende om denzelven tot het bewilligen in de ondersteuning van de Koningin van Hongarijen met twintig duizend man, overtehaalen. Kortou tijd daarna stond *Dordrecht* einde-

lijk toe, dat men den onderstand van 20,000 man verleenden, mids niet verklaard werdt, dat zulks geschiedde uit hoofden van eenige voorgaande verbintenis; en dat men van die 20,000 man 10,000 gebruikten tot bescherming der Oostenrijkische Nederlanden, en de overige 10,000 man, bij raade der Bondgenooten, in plaatsen, daarzij meest van dienst konde zijn, tot bescherming van de bezittinge der Koninginne, aan wier keure ook zou gelaten worden, of zij die 10,000 man, in geld of in manschap begeerden. Doch bij de meerderheid werd een ander besluit genoomen, waar tegen *Dordrecht* en den *Briel*, protesteerden daar tegen staande houdende dat in dergelijke gevallen, met meerderheid niet kon beslooten werden; doch echter hield het besluit om haare Majesteit met 20,000 man te ondersteunen stand. De groote Staatsverwifeling, die als een gevolg van dien Oorlog daaruit ontstaan, kan worden aangemerkt, maakte binne deze Stadt weinige verandering, wijl de verkiezing van Prins WILLEM den IV. aldaar zonder merklijke beweegingen toeging die Vorst, vondt in het volgende Jaar, (1748) ook niet nodig aldaar verandering in de Regeering te maaken, zo als in de meeste Steden van Holland geschied was. *Dordrecht* zelfs was de eerste geweest, die kort na deze verandering te Amsteldam gemaakt was, ter vergadering van Holland had voorgeslagen, om zijne Hoogheid, daar toe te magtigen, om door dien weg daar zulks nodig was, de rust te bevorderen. Zonder gewag te maaken van eenige bijzonderheden naadien tijd voorgevallen, als onder andere van de gifte aan de groote Kerk dier Stadt gedaan, door wijlen *Henricus van der Eucht* Koopman aldaar, als ook van de gifte aan de zelve Kerk door den Heere *Diodate* en van *Mattheus Coddacus*, zijnde uit die van de eerste, de Kerk verciert met een prachtige en konstrijke marmere Predikstoel en andere versierselen, en uit die van de tweede, verrijkt met drie gouden schotels, en vier gouden bekers. voor het gebruik van het ti. Avondmaal, en uit die van den derden, een gouden en zilveren wijngkan, ten zelve gebruiken dienende als mede een goud en zilver Doopbekken enz. enz. of melding te maaken van

in het gebed in
verschillende de
re gouvernementen,
niet onder reder
res Carthus, met
verhaal te worden
sionden na den dood
de Artikel eindigen.
begeert te weeten
die wij tot het zaam

Oudeboeven
Dordrecht,
den Heer e
terboek IV
derl. Merk

DORDRECHTS

Dordrecht,
Oude

Dordrecht, w
miliaan door de
gevoel, en volg
Graf Jan van
lang getragt naar
1579, bewilligde
Graf Enns, die
de Staten van zijn
van 100,000 guldens
regien op deze ve
jaar in bewilligd
Dordrecht, alomte to

van het gedrag dat de Regeering van Dordrecht hield in het verschil tusschen de Stad *Haarlem* en de Overleedenen vrouwe gouvernanten, als ook van de zwaarigheid die dezelve niet zonder reden maakten in het huwelijk van de Princes *Carolina*, met de Prins van *Weilburg*, of zonder in een verhaal te treden, van twisten die 'er onder de Regeeringe onstonden na den dood van de vrouwe gouvernante. Zullen wij dit Artikel eindigen, kunnende den Leezer die 'er meer van begeert te weten, zijnen weetlust boeren, bij de schrijvers, die wij tot het zaamenstellen hier van gebruikt hebben, zijnde:

OUDENHOFEN, BEVERWYK en BALEN Beschrijvingen van *Dordrecht. Handvesten van Dordrecht, uitgegeven door den Heer en Mr. P. H. VAN DE WAAL. MIERIS Charterboek IV Deel. Vaderlandsche Historie, Aitzema, Nederl. Merk van 1685. Nederlandsche Jaarboeken enz.*

DORDRECHTSCHÉ WAARD, zie ZUIDHOLLANDSCHE WAARD.

DORÉSTADT, DORÉSTADIUM DORÉSTATUM, zie Wijk Bij DUURSTEEDE.

DOROTHEA, was ééne natuurlijke Dogter, van Keizer *Maximiliaan* door de Landvoogdesse, die haar zeer beminde, opgevoed, en volgens de rang van eene Princes onderhouden. Graaf *JAN van Oostvriesland* broeder van Graaf *Enno*, had lang getragt naar eene Echt vereeniging met haar, in het Jaar 1539, bewilligde de Landvoogdesse daarin, om reden dat Graaf *Enno*, die veel voordeel uit dit huwelijk verwagten, de Staaten van zijn Landen had overgehaald, tot het opbrengen, van 100,000 guldens onder voorwaarden, dat Graaf *Jan*, alle zijne regten op dezelve daar voor zou afstaan. Zijne onderdaanen, daar in bewilligd hebbende, trokken de twee broeders, naar *Brussel*, alwaar toen in 't midden van de maand November des

ge.

gemelde Jaars, de Huwelijks voorwaarde geslooten werd, waarbij het Stedeke *Durbuij* met zijne Heerlijkheid, en eenige Dorpen, in het Hertogdom *Luxemburg*, door de Landvoogdesse aan *DORETHEA*, tot een bruidschat gegeven werd, en aan den Bruijdegom, werd afgeslaan, de voogdij van *Valkenburg* en *Dalem*, als mede het Stadhouderschap van *Limburg*, mids de *Keizer*, daarin bewilligde. Hierop het verdrag van Graaf *JAN* met zijnen Broeder de *Oostvriezen*, integenwoordigheid der Landvoogdesse bevestigd zijnde, en hem boven de voornoemde somme van 100,000 guldens, nog eene Jaarwedde, van 2000 guldens, toegelegd zijnde, werd het Huwelijk, daarop terstond, met groote pracht, ten koste van de Landvoogdesse te *Brussel* voltrokken.

Zie *BENNINGA*, Kronijk van *Oostvriesl.* bl. 722. enz.
U. EMMIUS, Hist. van *Friesl.* fol. 902. *MIERIS*
Nederl. Vorsten. III Deel. bl. 15 en 16.

DORP, een *Ambagt*, geleegen ten *Zuidwesten* van *Schijpluiden*, in *Delfland*, van *LEEUWEN*, noemt het *Dorppolder*, en door anderen word het enkel *DORP* genaamd. Dit *Ambagt*, ligt ten aanzien van de *Dorppolder*, tusschen, die van *Maasland* en *Schijpluiden*, en strekt zig met de Landstreek *Dorp* ten *Noorden* langs *St. Maartensregt*, ten *Oosten* langs den *Papfouschen Polder* en ten *Zuiden* langs *Zouteveen* en *Maasland*. volgens de lijsten der verpondingen beslaat het 436 Morgen, 321 Roeden Lands, het getal der Huizen beloopt 13 a 14.

DORP (Adelijk Huis of slot), stond weleer in deze Heerlijkheid, bijna een vierde uur van 't *Dorp Schijpluiden*, aan de westzijde van de *Trekvaart*. De laan waarmede men het zelve naderden draagt nog den naam van de *Dorplaan*. Dan het zelve is reeds voor veele jaaren, en wel in het midden van de voorgaande eeuw vernietigt, zonder dat 'er iets van overig gebleeven is, dan een hoogen ronde heuvel met geboomte bezet, en eene deftige steene boere woning. Thans behoort deze Heerlijkheid, nog aan 't Geslachte van, *VAN DORP*, schoon het voorheen

het ook behoort te
 van, van welk Gesl.
 zelve te zien is.

Men zie va
 DZ.

Door (van) het o
 geds van *LEEUWEN*
 sig, maar wel uit
 zwa afhameling
 de Heer *Diderik* v
 van *Valkenburg*,
Elias van *Dorp*
 van *Stryen* en d
 van *Dorp* die te
ARENT, hield
 die hem betande
 sam in *Braban*
 3 *Barbers* van
 2000 van *Gyde*
 werd:

Gybert *Uitte*
 van *Veem* alle de
Gybert was eers
Dijk van *Spier*
horst, bij deze v
Jonas die vol
 terugtoeg van 't *E*
 de a vrouw, *Hend*
 en *Uitterliet* voer
Jas, hier boven
 en had ter vrouwe
 welke hij nalet de
Jan van *Dorp*,
Wouter die volgd

heen ook behoord heeft, aan den Heere van WASSENAAR OEDAM, van welk Geslacht *Diderjk van Dorp* in 't Jaar 1250 het zelve te leen hield.

Men zie van 't zelve van der HOUVE, GOUDHORVE en BLEISWIK.

DORP (van) het oud Adelijk Geslacht in *Delfland*, is niet volgens van LEEUWEN en anderen uit dat VAN WASSENAAR af komstig, maar wel uit een Edel Geslacht in Friesland van eene DEBEMA afstammeling daarvan in 1250, namelijk de zo even gemelde Heer Diderik *van Dorp* gehuwd met eene dogter *Johanna van Valkenburg*, waarbij hij verwekte:

Elias van Dorp, die ter vrouwe had, eene dogter van *Jacob van Stryen* en daar bij verwekten. AREND die volgd. *Sophia van Dorp* die ten man had *Filip van Uitternesse*.

ARENT, huwde eene dogter van Heer *Floris van Roderys*, die hem baarde 1 *Walburg* gehuwd met de Heer van *Boutersum* in *Brahant* 2 *Hadewy*, getrouwd met *Dirk van Veen*, en 3 *Barbera van Dorp* die tot man kreeg *Gysbert Uitterlier*, zoon van *Cysbert Uitterlier* bij Delft. Uit dit huwelijk kwam voort:

Gysbert Uitterlier van Dorp, die na den dood, van *Filip van Veen* alle de goederen kreeg van het *Huis van Dorp*. Deeze *Gysbert* was eerst gehuwd met *Agnes Saayt*, Dogter van Heer *Dirk van Spieringshoek*, en daarna met *Margreta van Boukhorst*, bij deze verwekte hij:

JOHAN die volgd. *Gysbert Ridder van Jerusalem*, in de terugtogt van 't H. Land overleeden. *Simon* en *Filip*. En bij de 2 vrouw, *Hendrik*, die alle de naamen en 't wapen van *Dorp* en *Uitterlier* voerden.

JAN, hier boven gemeld, was Raad in de Hove van Holland, en had ter vrouwe *Alyd van Alkemade van den Woude*, bij welke hij naliet de volgende kinderen als:

Jan van Dorp, gesneuveld in de Veldslag voor *Nancij* 1477. KORNELIS die volgd: en *Dirk* welke naliet, drie dogters.

KOR-

KORNELIS VAN DORP, werd 1486, door Maximiliaan te Dordrecht Ridder geslagen. Hij was Heer van *Berthuisen*; Raad in het Hof van *Holland* Ao. 1508. Zijne eerste vrouw was, *Elizabet van Almonde* en de tweede *N. van Boschhuizen*. Uit het eerste Huwelijk verwekte hij:

1 *Jan van Dorp*, die in 1481, in de onlusten met David van Bourgondien te *Utrecht* gevangen werd. Hij trouwden *Catharina van Abberbroek*, die hem baarde eene Dogter *Catharina*, die daarna de vrouw werd, van de bekenden *Klaas Korf van Boschhuizen*.

2 *Kornelis van Dorp*, vermeld in 1479 gehuwd met *Sophia van Boetselaar*.

3 *Gerrit van Dorp*, Kanunnik te Geervliet.

4 *Antonie van Dorp*, Ridder van 't Duitfche Huis te Utrecht.

5 *Jacob van Dorp*, die het Huis en de goederen van Dorp, kocht van zijnen broeder Kornelis, hij leefden nog in het Jaar 1524 zijne eerste vrouw was, *Elisabet van Alphen*, de tweede *Machteltje van der Does*, Dogter van Heer *Jacob*. Zijne kinderen waren. 1 *Floris* ongehuwd overleden. 2 *Kornelis* gefneuveld in 1536. 3 een tweede zoon *Kornelis* genaamd, die fchoon gehuwd zonder kinderen natelaaten overleed. 4 *Ida*, die na de dood van haaren broeder, erfgenaam van de goederen van Dorp werd, zijnde getrouwd met *Fredrik Renesse van der Aa*, doch in 1607 zonder kinderen overleeden, hebbende bij laatste wil het Huis te Dorp met al deszelfs toebehooren gemaakt aan haaren man, die in het Jaar daaraan volgende hertrouwden met *Wilhelmima van Cent*, latende die bij zijnt overlijden, zijne tweede vrouw, volgens testament in 't bezit dier goederen, die het Jaar daarna hertrouwden, met *Jan van Bourgondien* Heer van *Froimont* en *Zevenhuizen*.

6 *Arend van Dorp*, Kannunnik op 't Hof in s'Gravenhage.

7 *ADRIAAN*, die volgt.

8 *Maria van Dorp* getrouwd met *Pieter van Schiedam*, wiens kinderen mede de naam van, van Dorp aannaamen.

9 *Mag.*

Magdalena van
dieren, en daarna
in hetz gemaakte
Aanman, het zelve
van Dorp en Eliza
genahis van Heer
niet vrouw was K
Jefus van Wjorg.
Kornelis ongehuw
en van Zevender,
van van Zetelling
Zeger van Dorp,
gehuwd met Soet
volgt: IV. Junij,
1539. Zijnde Ka
Spanje in dertent
Anna van Meker
dieren. Bij het v
dierde te Wirt
van Temfche,
van Nichele,
Ao 1600, en nu
Grafliche wog v
Mijne Wager,
bij welke laatste
van Dorp, die
mal van Zirikzee,
beide zonder kin
get, Heer van He
vrouw, van Ma
sche, uit het kwan
Casper van Puolge
Jefus, gehuwt
getrouwt, met N.
7 Elisabet, C
huwd gehuven.

9 *Magdalena van Dorp*, eerst getrouwt met *Willem van Adrichem*, en daarna met *Daniel van Kralingen*, die haar door zijn slecht gedrag tot eene scheiding noodzaakten.

ADRIAAN, het zevende kind uit het Huwelijk van *Kornelis van Dorp* en *Elizabeth van Almonde*, was in 1524. Op de begraafnis van Heer *Jan van Wasenaar* in s'Hage. Zijne eerste vrouw was *Kornelia van Abbenbroek*, en de tweede *Josina van Wyburg*. Hij verwekte uit het eerste Huwelijk, 1 *Kornelis* ongehuwd gestorven 2 *Nathalia* getrouwt met *Willem van Zevender*, en 3 *Maria*, gehuwd met *Adriaan Bouwens van Zoetelingskerke*. En uit het tweede Huwelijk, 1 *Zegger van Dorp*, die ter vrouwe had, *N. Zegers*, 2 *Johan* gehuwd met *Soetje Oeffena* zonder kinderen, 3 *Filips* die volgd: IV *Joost*, Kastelein van Gouda in 1558. Hij verdronk 1559. Zijnde Kapitein van een Schip, dat *Filips Koning van Spanje* in deszelfs overtocht verzeld had. Zijne vrouw was, *Anna van Mekerem*, Dogter van *Gerrit*. Admiraal van Vlaanderen, hij liet na eene Dogter *Jacoba*, 5 *Arend* (men zie van deeze te *Water* verbonde der Edelen bl. 339) Ridder, Heer van *Teemsche*, *Maasdam*, *Middelharnas*, eerst Gouverneur van *Mechelen*, en daarna van *Zirickzee*, hij stierf in s'Haage Ao. 1600, en werd begraaven in de Kloosterkerk, alwaar zijn Grafschrift nog aan de muur te zien is. Zijne eerste vrouw was *Mayke Hugen*, uit Zuidbevelant, de tweede *Anna Grillet*, bij welke laatste hij verwekte, drie Dogters als 1 *Margreta van Dorp*, die ten man had, eerst *Lodewyk van Boifot* Admiraal van *Zirickzee*, de broeder van den Admiraal van *Zeelant*, beide zonder kinderen, haar tweede man was, *Carel van Crequi*, Heer van *Heule* in *Picardië*, 2 *Anna van Dorp*, ambagts vrouw, van *Maasdam*, trouwde eerst met *Jan van den Bosche*, uit het kwartier van *Aalst* in *Vlaanderen*, en, daarna met *Casper van Poelgeest*. Zij stierf Ao. 1600, kindere nalaatende, 3 *Josina*, gehuwt met *Karel de Becq*, 4 *Catharina van Dorp*, getrouwt, met *N. van Mepfche*,

7 *Elizabeth*, Conventuale ter *Zirickzee* en 8 *Maria* ongehuwd gestorven.

Fi-

FILIPS VAN DORP, Zoon van *Adriaan* had ter vrouwe *Dorothea Vellink* uit het Graaffchap Oldenburg, liet na één Zoon:

FREDRIK VAN DORP, Gouverneur van Thoolen, woonden in 1572 het inmeemen van den Briel bij. In 1602 Gouverneur in het belegerd *Oostende*, en had ter vrouwe *Anna*, dogter van *Coenraad Schets*, in 1616 hertrouwden hij met *Sara van Trillo*, wiens vader Ridder en Hooftschout van *Utrecht* was hij overleed 1612 oud zijnde 65 jaaren, nalatende bij zijn eerste vrouw 1 *Tertuliaan van Dorp*, zonder kinderen overleeden, 2 *Philip van Dorp* (waarvan nader) Ridder Admiraal van Holland, trouwde met *N. van Baarle*, bij wien hij won drie dogters, als: *Sara*, *Anna Jacoba* en *Emelia* van Dorp, hij ligt begraven in s'Hage, 3 *Arend*, Raad en Hofmeester, van drie Prinsfen van Oranje, gedurende den tijd van 34 Jaaren. Zijne vrouw was *N. van Baarle*, zuster van zijns broeders *Echtgenoot*, waarbij hij verwekten, 1 *Lodewyk Wolfert*, die naliert twee zonen, *Arend* en *Fredrik* 2 *Arend* zonder kinderen en 3 *Anna*, 4 *Ostaviaan* mede zonder kinderen, 5 *Dorothea*. *Fredrik*. Verwekte uit zijn tweede Huwelijk, met *Maria van Brien*. *FREDRIK* die volgd, en *Maria*, die zonder kinderen stierf.

FREDRIK VAN DORP, Zoon van *Fredrik van Dorp* en *Sara van Trillo* boven gemeld, was Heer van *Maasdam*, in 1663. beschreven in de Edelen en Ridderschap van Holland, President in den Raad van Holland, Curator van *Leidsche Academie*, Baljuw in *Dijkgraaf van Rhijnland*. Trouwden met *Constantia van Vosbergen*, bij welke hij verscheide kinderen gewonnen heeft, als: 1 *Floris*, 2 *Johan*, Ritmeester van een Compagnie Guardes van de Prins van Oranje, zijne vrouw was, *Anna Vygh* en zijne dogter *Egidia Anna van Dorp*.

Hij tradt in 1649 in een tweede Huwelijk, met *Egidia*, dogter van *Jonkheer Floris van Teilingen*, Burgemeester der Stad *Alkmaar* en wegens Holland Ordinaris Gedeputeerden ter Vergadering van de Heeren Staaten Generaal, en heeft bij haar gehad twee dogters, als:

2 *Sa-*

1 *Sara Maria*; 2
/ *Carol. Filips* en 3
/ *Carol. Filips van*
Teilingen, Heer van
/ *Hage* den 14 August
/ *Geop*, geworden *Re-*
gide hij met *Just*
Anna beschreven in
van *Holland*, en v
/ *Gedeputeerden* ter V
/ *Bewindhebber* van d
eers van de *Alrij*
Rijnsburg, over
was in den eest v
/ *Jonkheer Pieter*
Rolland en *Wink*
Zeland en *Prins*
enz. bij de welk
/ *Dorp*, gemouw
/ *Heer van Brie*
in de *Ridderfch*
se *antien* ver
/ *des Dits* vermet
/ *Dorp* (*Van*)
/ *Dorp* gedurende
/ *gedetous* *idag*
en van *Anne* *Se*
/ *miraal van Holla*
ten die hij beklee
in de *Levensfchets*
in 't *leven* der
1641, met lof van
zand de *Middel*
voerde het bevel
den *Admiral* *Col*
/ *geestelike* die v
/ *XII. Dm.*

1 *Sara Maria*; 2 *Carel*, jong gestorven, 3 *Egidia Anna*,
4 *CAREL FILIPS* en 5 *Eleonora Catharina*.

CAREL FILIPS VAN DORP, Zoon van *Fredrik* en *Egidia van Teilingen*, Heer van Maasdam en Hinklenoord, geboren in s'Hage den 14 Augustus 1659, en in 1682, wegens de Ridder- schap, geworden Raad in den Hove van Holland, welke waar- digheid hij met luister bekleed heeft, tot in het Jaar 1723. Daarna beschreven in de ordere van de Ridder- schap en Edelen van Holland, en wegens dezelve sedert dat Jaar, Ordinaris Gedeputeerden ter Vergaderinge van de Heere Staaten Generaal; Bewindhebber van de O. I. Compagnie; Rentmeester Generaal, eerst van de *Abdije van Leeuwenhorst*, en daarna van die van *Rhijnsburg*, overleed zeer schielijk den 14 Julij 1726. Hij was in den echt verbonden, met *Anna Elisabeth*, dogter van Jonkheer *Pieter Anthonie de Hubert*, Heer van Cruiningen, Rilland en Hinklenoord, en wegens de Provincie van Holland, Zeeland en Friesland, Raad, in den Hoogen Rade van Holland enz. bij de welke hij gehad heeft ééne dogter *Anna Maria van Dorp*, getrouwt met Jonkheer *Adam Adriaan van der Duin* Heer van *Benthorn*, *Maasdam* en *s'Gravemoer*. Beschreeven in de Ridder- schap en Edelen van Holland, en. enz. hebbende te zaamen verwekt twee Zoonen, op het Geslachte van, VAN DER DUIN vermeld.

DORP (FILIP VAN) de Zoon van den vermaarden *Fredrik van Dorp* gedurende den tijd van anderhalf Jaar, Gouverneur in t' gadeloos beleg van *Oostende* (zie F. Flemming bl. 214 enz.) en van *Anna Schets*, was, zo wij boven gezegd hebben, *Ad- miraal van Holland*, geëvende zo wel in dezen als in andere pos- ten die hij bekleeden, altoos blijken van moed en bekwaamheid. In de Levens- schets van den *Admiraal ZWARTHEOND*, te vinden in 't leeven der *Nederlandsche Zeehelden*, word op het Jaar 1621. met lof van hem gowaagd, hij bekleeden in eene togt naar de Middellandsche Zee, den rang van *Vice Admiraal*, en voerde het bevel over 't tweede sinaldeel, waarmede hij tegen den *Admiraal Collart* zijn dapperheid deed blijken, niet tegenstaande die veel meerder magt bij zig had, weerden van

XII. DEEL

Tt

Der2

Dorp zig zo heldhaftig, dat hem ter eerbelooning, van wegens Staaten en den Prins van Oranje, een gouden keeten vereerd werd. En tot meerder belooning werd hij in het Jaar 1627, verheeven tot rang van Luitenant Admiraal van Holland, en in 't Jaar daarna mede beschreeven in de Ridderfchap van die Provincie. In het Jaar 1637, eenig misnoegen tegen hem opgevat zijnde, daar hij zijns oordeels geen reden toe gegeven had, leide hij zijn ampt als Admiraal neder, werdende hem door het Kollegie op de Maaz een eerlijk getuigfchrift gegeven. Van zijne vrouw, kinderen en dood is reeds hier vooren gesproken.

Zie de RIEMER. *Befchr. van 'sGravenhage. Leven der Zeehelden.* bl. 314 en 315. *Notulen van Zeeland AITZEMA* zaaken van Staat en Oorlog IV. Deel. bl. 619, 621.

DORP, (*Willem van*), waarschijnlijk uit het zelfde Geslachte schoon op de gedrukte famlijst, daarvan niet gemeld. Denklijk is hij die geenens, die als Kolonel, en ook onder de gesneuvelden in het beleg van *Steenwyk* (1592) gemeld word. Ook werd nog buiten anderen, bij *Mieris in het Chaterboek*, en bij van *Gouthoeven*, gemeld, eenen van *DORP* genaamd onder die geenens welken in 1575 het Rijk van Engeland werd, ontzegd, dan of deeze hier mede bedoeld word is onzeeker.

Te *WATER*, verbond der Edelen, bl. 345.

DORPEN eene benaaming afgeleid, van de ouden *Terpen*, dat zo als wij elders hebben aangetoond opgeworpene hooge aardeheuvels waren, waarop de eerste bewooners dezer Landen zig ter nederzetten, hunne huizen of hutten bouwden om zig voor het Zeewater te beveiligen, ook hadden deze *Dorpen* of *Terpen* den naam van wijkplaats, en van daar is 't dat veele *Dorpen* als nog hooger leggen, dan het vlakke land. Schoon 'er ook gevonden worden, die deze naams afleiding ontkennen, en tusfchen *Dorpen* en *Terpen* een onderscheid willen gemaakt hebben, en daar aan een gantsch andere oorsprong toefchrijven, doch met ons gezegden stemmen de meeste Nederlandsche Schrij-

schijvers overeen
rethelden *Dorp*
kvenage van min
ten tijden der ee
opgezeenen van
admiralen behoore
ent niet bekomt
teen eenige Holl
meest dagvaart b
died wordende
Radering van
Seelen in onbr
land, nog med
DORPUS, (I
was te *Leuve*
erwaaren in de
in de talen;
Hadriaan v
van *Brabant*
verlooren t
mpt vereerd

Zie

DORPUS,
tijdsche verles
gevoegt apine
hij gedrukt te
DORQUANT,
Groninger Omk
DORSCHEEST
et *Marien*, bin
zen, dat mede d
DORSCHEEST (I
Doopsgezinden in
de vermaakte Sp

Schrijvers overeen. Voor de groote aanwas der Steden waren verscheiden Dorpen veel meer in aanzien, en uit de lijste der levering van manschappen en vaartuijgen als bardzen en koggen ten tijden der eerste Graaven is dit genoeg optemaaken. De opgezeetenen van sommige Dorpen onder Rhijnland en andere distrikten behoorende bezaaten zelfs het voorregt, om in Leiden enz. niet bekommerd te moogen werden. Ja zelfs werden voorheen eenige Hollandsche Dorpen zo wel als de Steden ter algemeene dagvaart beschreeven, om meede te stemmen in de gevorderd wordende Graavelijke Bede, dat echter op het eind der Regeering van Keizer KARL den V. zo wel als van de kleine Steden in onbruik geraakt is. In 1533 werden die van Waterland, nog mede ter dagvaart verscheenen waren.

DORPIUS, (*Martinus*) gebooren te *Naaldwijk* in *Delfland* was te *Leuven* leermeester in de Wijs-begeerte, en ook wel ervaren in de Godgeleerdheid, in zijnen tijd een groot meester in de taalen; hij stierf in den bloei zijner jeugd 31 Mai 1535. *Hadriaan van Baarland* getuigd van hem, in zijn *Kronijk van Brabant*, dat de Hooge School te *Leuven* aan hem meer verlooren had, dan men zig kon verbeelden, de groote *Erasmus* vereerde hem met een griffchrift.

Zie *VAL. ANDREAS*, die ook zijne schriften opnoemd.

DORPIUS, (*Johannes*) geboortig van *Deventer* heeft in *Latijnsche* versen geschreeven lof des Hertogdoms van *Gelderland* gevoegt achter her kleine *Geldersche Chronijkje* van *H. Aquilius* gedrukt te *Keulen* 1567 in 8vo.

DORQUERT, *Dorcquert*, of *Derckswert*, een DORP in de *Groninger Omlanden*, onder het *Westerkwartier* behoorende.

DORREGEST een Polder in *Kennemerland*, onder *Uitgeest* en *Marken* binnen, in dezelve is een gebugt van weinige hulzen, dat mede deezen naam voerd, aldaar is gebooren.

DORREGEST (*Engel Arentszoon*), een vermaard Leeraar der *Doopsgezinden* in de *Rijp*, bekend door zijne schriften tegen de vermaarde *Spanheim*, en verdiend hier bijzonder gemeld te

worden, door de *Utgave* van zijn: *Kortverhaal van eenige Merkwaaardige Geschiedenisfen in Holland, en van eenige Dorpen in Noordholland*, van de opkomst en gelegenheid der groote en kleine visfcherij, gedrukt te Amfteldam in gr. 8vo 1744.

DORTSHUIZEN, of *Boslo* een Heerenhuis, onder het Schoutsampt van Voorst, op de Veluwe behoorende aan de Baron van DORTH.

DORT, (*Mattheus van*) geboortig in Holland, en Guardiaan van de Minderbroederen te *Antwerpen*, van hem is gedrukt, 1540 een boekske ten tijtel hebbende. *Bundelke van Mirrhe Val. AND.*

DORTSMONDE een verdronken Dorp en thans eene visfcherij en rietveld bij *Dordrecht*, welke ramp het zelve overkwam in het Jaar 1421.

DOTINGA. Een Vlek of Adelijk Huijs in het Dorp *Marnsum*, één ander van die naam, vindt men mede in het Dorp Dronrijp beide geleegen in de Grietenij *Menaldumadeel* onder het kwartier van *Westergoo*.

DOU, (*Gerard*) een der vermaardste meesters van zijnen tijd in de Schilderkonst, gebooren binne Leijden den 7 April van het Jaar 1613. Men leest, dat de Konstminnaar *N. Spiering* hem Jaarlijks 1000 guldens gaf, en daarenboven voor ieder stukje nog zo veel geld, als het tegen zilver wegen mogt, waaruit men van zijne konst genoegzaam oordeelen kan, voor en zijner fraaijste stukken word gehouden, *eene vrouw speelden met een kind op haar schoot*, het welke de Heere Bewindhebberen der O. I. Compagnie van hem kochte voor 4000 guldens, en ten present gaven aan Karel den 2 Koning van Engeland. Welk stuk naderhand, door Koning William op het Loo geplaatst is.

Houbraken. Schouburg 2 Deel bl. 1.

DOUDYN, (*Willem*) Zoon van den Haagsche Burgemeester Doudyn; werd gebooren 31 December 1630, was mede een zeer bekwaam meester in de Schilderkonst, een zijner fraaijste

stuk.

Rukken, verbeeldende Salomons eerste regt in drie vakken, versierd als nog het Stadhuis van 'sGravenhage. Ibid. bl. 234.

Douwe AUKES, van geboorte een Fries, na dat hij door verscheide trappen bevorderd tot Kapitein; betoonden in die rang, alles wat men van een dapper man verwagten kon, en dat wel in die maate, dat het ongeoorlooft is, ter eere zijner nagedagtenis daarvan geene melding te maaken. Hij voerde in het Jaar 1652, in de Zeeslag tusfchen de Ruiter, en den Engelschen Vice-Admiraal Askue, het Oostindisch Schip de *Struisvogel*, toen ten Oorlog toegerust, raakte geduurende den slag vrij diep onder de vijanden, en werd zo sel bevochten, dat de matroozen, geen ontzet voorhanden zienden, eerst de moed lieten vallen, daarna zo stout wordende, dat zij hunnen Kapitein poogden te dwingen om zich overtegeeven: wiens moed daardoor overliep, en in toorn ontfak. Hij begaf zig naar de Kruidkamer met de lontflok in de hand, en riep luidkeels uit: *Schip moedt mijne kinders, schept moedt! Ik zal u den weg wijzen; en als wij den vijand niet langer kunnen wederstaan, dan zal ik u alle van de gevangenisfe bevrijden, door middel van de stok, die ik in den hand hebbe.* Voorts zwoer hij, *het lont in 't kruijt te zullen steken, indien men verder sprak van het Schip overtegeeven.* Deze kloekmoedigheid, die de vreeze voor de dood veroorzaakten, schrikten den vijand af, en gaf den zijnen zoo veel harts, datze een besluit namen, om zig tot het uitterste en de laasten droppel bloeds te verweeren. Ook bedienden zij zich zo wel van hun geschut, dat zij twee Engelsche Schepen in den grond schooten, daar agt honderd menschen mede verdronken, en een derde havende zij zodanig, dat het krengen moest, en genoeg te doen had, om zig in een der naatste havens van Engeland te bergen. Andere melden ons, dat twee Engelsche Kapiteins, met hunne zwaare Schepen, eerst aan beide zijden aan boort leidden, met oogmerk om *Douwe* zijne stoutheid te verleeren; maar dat *Douwe* hun liet naderen, zonder vuur te geeven, eerst den

Tt 3

een, en daarna den anderen de volle laag gaf, met dat gevolg, dat d'een bij hem zonk, en de tweede de vlugt nam; dat daarop een derde hem onvoorziens aan boord klampte, en enterden; en zo' veel volk deed overgaan, dat zijn matroozen de moed ontzonk, en het Schip wilde overgeeven: dat toen het geval daar was, dat hij het Schip in den brand wilde steeken, en hen (als zo als verhaald is) tot het betrachten van hun pligt opwekten. Daarna stond hem den weg open om uit het gevaar te raaken, en zig weder met lof, bij 's Lands Vloot te voegen.

Zie BRANDT, *Leven van de Ruyter* fol. 27 en 28.

DOUMA een voornaam Friesch Geslacht reeds bekend voor de tijden van de beruchte twisten tusschen de *Schieringers* en *Vetkoopers*. het zelve was in groote magt en aanzien te *Lan-geweer* en *Turfum*, alwaar zij hunne Kasteelen en Stinsen hadden. *Janke Douwma* of *Douwema*, was mede in die twist gemengd. Dan meer bekend is, eene andere *Janke Douwma*, die in zijn gevangenis te *Vitroorden*, ten Jaare 1530 overleden is, zo als men zien kan, bij *Emmius*, *Winsenius* en *Gab-bema* en anderen, deeze schreef een kort begrip van zaaken in *Friesland* voorgevallen, dat hij zijn Testament pleeg te noemen. Ten tijden van de oprigting van het verbond der Edelen, leefden buiten anderen van dezen naam en Geslachten:

Douwe DOUMA, die als een der mede tekenars bekend staat, ook leefden dien zelven tijd nog twee anderen, den één, één Zoon van *Epo*, overleeden in het Jaar 1516, en had in Huwelijk *Anna Albada*, naderhand getrouwd met *Har-ting Glins*, de tweede behoorden tot den tak bijgenaamd *Oenema*, die gehuwd was, met *Jel Jongama*, het is onzeker, op wien hien gezien werd. Noch was 'er eene *Douwe Douma* Zoon van *Janke* aldaar gemeld, die trouwden met *Tet Abbema*, weduwe van *Jelle Haersma* of *Harinxma* van *Tist*, die overleden was 13 Octob. 1565. *Epo Douma*, zijn de

deft. Hiet Epo leefde
zijn verbonden aan
Sinteborg. De Z
nas de Schonezon
verwant van Edo Ab
den van verbond u
blings van Huijs
ack Bormanis, do
de, uit welke hij ge
Zine hiet voor
op de vergaderingen
rondeit aan Arend
en hem te bannen
hij weder, en brag
Unit van Utrecht;
jaar 1600. en werd
de Riet aldaar leet
Epo van Douma
Juffrouw Saak B
plaats tegen de
derd zijn, Wapen
me, Oenema, de
hem met deen. Na

Editus in
Quid frui

In 't midden st
volgens de ou
deze regelen:

" Hier rust
" Epo van
" Als een g
" Gid's alle

de de Vader *Epo* leefden toen mede nog en was door het Huwelijk verbonden aan de Huizen *Seitzema* en *Sijaarda* van *Sterkenburg*. De Zoon had een treurig uiteinden. Deeze was de Schoonzoon van *Gemma van Burmania*, en bloedverwant van *Edo Abbema*, of *Abbinga*, die wij reeds als leden van verbond aangewezen hebben. Zijne moeder was *Abbinga van Huifum*, overleeden in 1577. en zijne vrouw *Saeck Burmania*, dochter van *Gemma*, en van *Jouwè Haerda*, uit welke hij geene kinderen verwekte.

Zijne liefde voor de vrijheid, deed hem zeer vrijmoedig, op de vergaderingen der Staaten spreken; en zijne gezindheid rondelijk aan *Arembrug* openbaaren: waarin *Alba* reden vondt om hem te bannen. De tijden iets gunstiger zijnde keerden hij weder, en bragt veel toe, ter in stand bringing van de *Unie van Utrecht*; en overleed op *Hottinga State* in het Jaar 1602. en werd begraaven te *Huifum*, op de Grafzerk, in de Kerk aldaar leest men. 1602 stierf de Edele Erntveste *Epo van Douwma*, oud 60 Jaar. (1602) De Edele Eerbare Juffrouw *Saak Burmania* zijn wijf. Nog hangt op de zelve plaats tegen de muur, een houten gedenkftuk, waarop geschilderd zijn, Wapens van *Douma*, *Burmania*, *Martena*, *Abbema*, *Oenema*, *Itama*, *Haerda*, en *Herwij* boven dezelve leest men deze Latijnsche regelen.

*Editus in lucem nudus sum, nudus abibo,
Quid frustra sudo, funera nuda videns?*

In 't midden staan de woorden van Job. Kap. XIX. vs. 25 27. volgens de oude Nederlandsche overzettinge, en daaronder deze regelen:

- „ Hier rust uit Godes bevel van sijn pelgrimage
„ *Epo van Douma* ontcomen snel swerels bataelge,
„ Als een graen sal hij vergaen en weder oprijfen
„ God 't allertijt met Jolijt te loven en prijzen.”

benededen leest men: „ Anno 1607. op St. Jansdach is gestorven Jonker *Epo van Douma* out 60 Jaar. Groote roem gaat hem na, zo van wegen zijn hooge geboorte, goedheid en ijver voor den Christelijken Godsdienst.

ERASMUS DOUMA, was de broeder van *Foppe en Idzard*, deze was eerst Kapitein, en daarna Grietman van *Doniawerstaal* tot den 7 van de maand Maart des Jaars 1580, wanneer *Tiete Wallis Hettinga* benoemd werd, om de plaats, van den gevangenen en in zijnen dienst opgeschorste *Douma* te vervullen. Wijders is hij bekend door zijne verschijning, in de vergadering der Staaten van Friesland en zijn op ontbod door *Alba*.

FOPPE, EN IDZAARD DOUMA, Zoons van *Jantje tot Langeweer*, bezielde met dezelfde liefde voor de vrijheid, vielen dus ook in den haat van *Alba*, die aan hun schreef (schoon te vergeefs) dat zij zig te Antwerpen zouden koomen verantwoorden. *Foppe* stierf ongehuwd Ao. 1592. en *Idzard* had ter vrouwe *Helena Bonau*, hij stierf 1577. de eerste werd begraven te Leeuwarden, en de tweede te *Britzum*.

Zie te WATER, verbond der Edelen, bl. 346 350. en daarbij aangehaalde schrijvers.

DOUMA, een slot of Adelijk Huis in het Dorp *Irsfum*, en de Friesehe Grietenije *Rauderhem*, in het kwartier van *Oostergoo* een andere van die naam in de Grietenij van *Ferwerderadeel* een half uurtje van *Hallum*, de 3 in de Grietenij van *Uittergeradeel* en nog eene in die van *Tietjerksteradeel*, een half uur ten Zuiden van *Garijp*.

DOUZA. Zie hier voor VAN DER DOES.

DOZEMBRUGGE, (*Louis*) geboortig van Mechelen, was een der Leden van het verbond der Edelen. Zie TE WATER, bl. 80.

Einde van 't XII. Deel.

2)

nicht in ge-
einem gra-
editions-
es

en. In der
a. D. in der
manche die
von der ge-
re verfallen
in der vergeb-
liche. Die
e. der Lange-
vielen die
1000 in ver-
vermehren-
und hat der
und begra-

630. 41

in, ein
von der
erwider-
heißt von
nicht, ein

2, wie ein
27. 1. 1. 1.

